

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
2018-YL-021

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN'İN KÂBÛS-NÂME TERCÜMESİ
(1b-75a) (METİN, DİZİN-SÖZLÜK, TIPKIBASIM)

HAZIRLAYAN
Ramazan Tugay ÖZDEMİR

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Erkan SALAN

AYDIN-2018

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ramazan Tugay ÖZDEMİR tarafından hazırlanan “Nazmî-zâde Hüseyin’in Kâbûs-nâme Tercümesi (1b-75a) (Metin, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım)” başlıklı tez, 03.04.2018 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan	: Doç Dr. Hasan GÜLTEKİN	ADÜ
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Erkan SALAN	ADÜ
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer TANÇ	MSKÜ

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

... / ... / 2018

Ramazan Tugay ÖZDEMİR

ÖZET

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN'İN KÂBÛS-NÂME TERCÜMESİ (1b-75a) (METİN, DİZİN-SÖZLÜK, TİPKIBASIM)

Ramazan Tugay ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Erkan SALAN

2018, IX + 318 sayfa

Kâbûs-nâme, Keykavus b. İskender'in 475/1082 yılında oğlu için Farsça olarak nasihat-nâme-siyaset-nâme türünde kaleme aldığı bir eserdir. Fars edebiyatında önemli bir yere sahip olan Kâbûs-nâme İran'da birçok kez basılmıştır. Türk edebiyatında ise farklı mütercimler tarafından Türkçeye yedi kez çevirisi yapılmıştır. İncelemiş olduğumuz nüsha Nazmî-zâde Hüseyin tarafından yapılan tercümedir. Bu çalışmada Nazmî-zâde Hüseyin tercümesinin 1b-75a arası sayfalarının çeviriyazısı yapılmış ve eserin söz varlığı tespit edilerek tematik açıdan incelenmiştir. Ayrıca dizin-sözlük kısımları hazırlanmış ve çalışmanın sonuna eserin tıpkıbasımı eklenmiştir. Kâbûs-nâme'nin Türkçe tercümeleri arasında yer alan ve sadece kaynaklarda bahsedilen bu eser incelenerek edebiyat dünyasına sunulmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Nazmî-zâde Hüseyin, Tercüme-i Kâbûs-nâme, Keykavus bin İskender, Mercümeek Ahmed.

ABSTRACT

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN'S TRANSLATION OF KÂBÛS-NÂME (1b-75a) (TEXT, INDEX-DICTIONARY, FACSIMILE)

Ramazan Tugay ÖZDEMİR

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Erkan SALAN

2018, IX + 318 pages

Kâbûs-nâme, is a book in 475/1082 in Persian language, which wrote on the book of advice and book of politics by Keykavus bin İskender for his son. Having an important place in Persian literature, Kâbûs-nâme has been published many times in Iran. In Turkish Literature, translations were made seven times to Turkish by different interpreters. The copy we have examined has been translated by Nazmî-zâde Hüseyin. In this study, between 1b-75a pages of Nazmî-zâde Hüseyin's translation were made transcription and The subject's vocabulary was identified and studied from a thematic point of view. In addition, the directory-dictionary parts have been prepared and In addition, the directory-dictionary parts have been prepared and the end of the work facsimile has been added. This work, which is among the Turkish translations of Kâbûs-nâme and was mentioned only in the sources, has been examined and presented to the world of literature.

KEY WORDS: Nazmî-zâde Hüseyin, Translation of Kâbûs-nâme, Keykavus bin İskender, Mercüme Ahmed.

ÖN SÖZ

Kâbûs-nâme Keykavus bin İskender tarafından 475/1082 yılında kaleme alınmış nasihatname türünde bir eserdir. Kâbûs-nâme Türkçe dâhil olmak üzere birçok dile tercüme edilmiştir. İncelememizde Keykavus b. İskender tarafından yazılmış Kâbûs-nâme'nin Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ tarafından tercüme edilmiş, Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesinde bulunan 3191 sayılı nüshasını incelemeye çalıştık. En başta Türk edebiyatı içinde tercüme edilmiş Kâbûs-nâmeler hakkında bilgi vermeye çalıştık. Daha sonrasında müellifin hayatı hakkında ulaşabildiğimiz bilgileri sunduk. Tezin inceleme bölümünde eserin 1b-75a varakları arasında olan bölümünü çeviriyazıya aktardık. Eser içinde bazı bölümlerde okuyamadığımız kelimeleri yazmadaki haliyle ekledik. Eserin bazı bölümlerinde tekrar eden kısımları ise dipnot olarak belirtmeye çalıştık. Çalışmamızın giriş bölümünde Türkçeye tercüme edilmiş Kâbûs-nâmelerden ve Nazmî-zâde Hüseyin'in hayatından ve eserlerinden bahsettik.

Tezimizin birinci bölümünde Nazmî-zâde'nin eseri tercüme ettiği dönemin dil özellikleri ve bu dönemde kullanımda olan kelimeleri belirleyerek Mercüme Ahmed'in tercümesindeki söz varlığıyla karşılaştırdık. Aynı zamanda bu bölümde Nazmî-zâde Hüseyin tarafından tercüme edilmiş Kâbûs-nâme'yi tematik açıdan inceledik.

Eser üzerinde çalışma yaparken desteğini esirgemeyen ve çalışmayı yapmamıza fırsat tanıyan değerli hocam Doç. Dr. Hasan GÜLTEKİN'e, eser ve dönem içindeki dil özellikleri konusundaki bilgisiyle bizlere yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Erkan SALAN'a, bu süreçte hep yanımızda bulunan Arş. Gör. Cihan DOĞAN ve Erol ÇELİK hocalarıma, çalışma esnasında fikirlerini paylaşan değerli arkadaşım Hayriye KÖKTAŞ'a, ümitsiz olduğum anlarda gece gündüz yanımda olan ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Beyza AKGEDİK'e, maddi ve manevi yardımlarıyla yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunuyor ve bu çalışmayı beni ömrüm boyunca okumaya sevk eden ve en az Kâbûs-nâme'deki nasihatler kadar altın değerindeki öğütleriyle yoluma ışık tutan rahmetli dedem Yaşar AKKUŞ'a ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	11
1. NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN'İN KÂBÛS-NÂME TERCÜMESİNİN TAHLİLİ.....	11
1.1. Nazmî-Zâde Hüseyin'in Kâbûs-Nâme Tercümesi İle Mercüme Ahmed'in Kâbûs-Nâme Tercümesinin Karşılaştırılması	11
1.2. Nazmî-Zâde Hüseyin'in Kâbûs-Nâme Tercümesinin Tematik Açıdan İncelenmesi	27
1.2.1. Dinî ve Ahlâkî Yönden İncelenmesi	29
1.2.2. Sosyal, Siyâsal ve Ekonomik Yönden İncelenmesi	31
1.2.3. Sağlık Yönünden İncelenmesi.....	32
METNİN HAZIRLANMASINDA TAKİP EDİLEN YÖNTEM	33
2. BÖLÜM	34
2. TRANSKRİPSİYONLU METİN.....	34
3. TARTIŞMA VE SONUÇ	107
4. KAYNAKLAR	109
DİZİN-SÖZLÜK	112
KİŞİ VE YER ADLARI DİZİNİ.....	240
EK 1. TIPKIBASIM	243
ÖZ GEÇMİŞ	317

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

a,e	ا	ع
ā	آ	غ
b	ب	ف
p	پ	ق
t	ت	ك
s	ث	ل
c	ج	م
ç	چ	ن
ḥ	ح	و
ḫ	خ	ه
d	د	ى
z	ذ	ء
r	ر	
z	ز	
s	س	
ş	ش	
ş	ص	
ḏ,ż	ض	
ṭ	ط	
ẓ	ظ	

GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar toplumun gelenek ve göreneklerini, âdet ve yaşayışını diri tutan eserler yazılmıştır. Bu eserler genel olarak nasihat-nâme başlığı altında incelenmektedir. “Sözlükte bir şey saf, halis olmak, kötülük ve bozukluktan uzak bulunmak; iyi niyet sahibi olmak ve başkasının iyiliğini istemek anlamlarındaki “*nush*” kökünden türeyen Arapça “*nasihat*” ya da Farsça “*pend*”in sözlük anlamına baktığımızda “*öğüt*”le karşılaşırız” (Keleş, 2010: 183). “Nasihatnâmeler (pendnâmeler) genelde ahlâkî - didaktik eserlerdir. İslâm toplumları teorik ahlâktan ziyade ahlâkın uygulamasına önem vermişler, dinin emir ve yasakları ile gelenek ve töre ahlâkî içinde yapılması veya yapılmaması gereken davranışları konu alan nasihatnâme türü kitapların telifi doğrultusunda gayret sarfetmişlerdir. Yazarların kendi gözlemleri, bilimsel çalışmaları ve kültürel birikimlerinin yer aldığı bu eserlerde öğüt verilirken âyet ve hadislerden, atasözleri ve vecizelerden yararlanılır, ayrıca muhtelif hikâyeler anlatılıp kıssadan hisse alınması öğütlenir” (Pala, 2006: 409). Nasihatnamelerde “dinî ahlak, ümmet çağı fikir hayatının temelidir.” (Levend, 1963: 90) Öğütler genelde bu temel üzerinde şekillenir ve yükselir. Bu öğütler dönemin şartlarının ve anlayışının değişmesiyle değişiklik gösterirler. Türk edebiyatında nasihatname türünün ilk örneklerinin Türklerin İslam’a geçtikten sonra ortaya çıktığı düşünülse de Türk edebiyatında nasihatname örnekleri Orhun Abideleri’ne kadar uzanmaktadır. Orhun Abideleri’nde bilindiği üzere Türk hükümdarı millete seslenmiş ve onlara nasihat vermiştir. Bunu göz önüne alarak edebiyatımızda nasihatname türünün İslam’dan sonra dinî bir özelliğe büründüğünü söylemek daha doğru ve yerinde olacaktır. Nasihatnamelerin anlatımının düzgün, anlaşılır olmasına dikkat edilmiş, eserlerde okuyucunun dikkatinin, verilen öğütlerle ve anlatılan hikâyelerle hep eser üzerinde olmasına özen gösterilmiştir. *Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız* adlı yazısında Agah Sırrı Levend şöyle demiştir: “Kaldı ki, ümmet çağındaki ahlâki eserlerin çoğu, sanat anlayışı ve üsluba verilen önem bakımından, geniş anlamıyla edebî eserlerin sınırları içine de girer” (Levend, 1963: 90).

Nasihatname başlığı altında yer alan kitaplardan biri olan Kâbûs-nâme de yazıldığı ilk günden itibaren ilgi görmüş hatta asırlar aşır günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Öyle ki günümüze kadar farklı coğrafyalarda okunmuş farklı dillere tercüme edilmiştir. Kâbûs-nâme’de dinî konulardan günlük hayata kadar birbirinden farklı nasihatlere yer verilmiştir. Kâbûs-nâme Fars dili ve edebiyatında önemli bir yere sahip olmuştur. Keykavus b. İskender b. Kâbûs b. Veşmgir tarafından 475/1082 yılında oğlu Gilan Şah için kaleme alınmıştır.

“Keykavus b. İskender eseri yazdığına altmış üç yaşında olduğuna göre 412/1021 yılında doğmuş olmalıdır.” (Kurtuluş, 2002: 357). Hazar denizinin güneydoğusunda bulunan Gürgan ve Taberistan’da kurulmuş ve hüküm sürmüş olan Ziyârî hanedanına mensup olan Keykavus, tahta oturmadan önce Sultan I. Mesud’un kızı ile evlenmiş ve Gaznelilerle akrabalık kurmuştur. Sekiz yıl Sultan Mevdûd b. Mes’ûd’un sarayında sultanın nedimi olarak bulunmuş ve onunla birlikte Hint seferlerine katılmıştır. Hacca gidip döndükten sonra da Şeddâdilerden Ebu’l-Esvâr Şâvur b. Fazl ile birlikte Anadolu akınlarına katılmıştır. Sultanın vefatından sonra Ziyârî tahtına oturmuş ancak emirliğini Tuğrul Bey ve Alparslan’a tabi olarak sürdürebilmiştir. “Keykavus’un devletin başına geçtiğinde nasıl davranacağı konusunda oğluna bilgi vermek amacıyla kaleme aldığı Kâbûs-nâme; Enderz-nâme, Pendnâme, Kitâbü’n-Nasihât, Nasihat-nâme isimleriyle de bilinir” (Kurtuluş, 2002: 357). Keykavus b. İskender tarafından kaleme alınan Kâbûs-nâme bir önsöz ve kırk dört bölümden meydana gelmektedir. Bu eser döneminin siyasî, ictimai, iktisadî, ilmî, hukukî durum, eğitim ve öğretim, sanat ve meslekleri hakkında bilgi veren önemli bir kaynaktır. Nasihat, görgü kuralları, eğitim ve ahlak, ilimler, meslekler, devlet adamları ve görevleri hakkında da bilgiler vermektedir. Keykavus b. İskender’in kaleme aldığı bu eser “Farsça nesrin seçkin örneklerinden biridir. Kitapta işlenen konular ayet ve hadisler, hikâyeler, hikmetli sözler ve atasözleriyle daha anlaşılır hâle getirilmiştir. Eser ilk olarak Rıza Kulu Han Hidayet tarafından neşredilmiş, daha sonra çeşitli tarihlerde yirmiye yakın baskısı yapılmıştır” (Kurtuluş, 2002: 357).

Yazar eserin ön sözünde kitabını nasihatname diye adlandırmasına rağmen eser ilk zamanlardan bu yana Kâbûs-nâme diye tanınmış ve anılmıştır. Bununla birlikte Orhan Şaik Gökyay hazırladığı kitapta eserin adının Kâbûs-nâme olmasını şöyle açıklamaktadır: “Anlaşıldığına göre kitabın asıl adı Kâbûs-nâme olmayacaktır. Çünkü yazan kitabını oğlu Gilanşah adına yazmıştır; Kâbûs ise onun dedesinin adıdır. Bununla beraber dedenin adını kitaba vermek mutad olduğu gibi, müellifin “Kâvus” adından alınarak Kâvusnâme’den bozulmuş olması da bir ihtimal olarak söylenebilir. İran edebiyatında büyük bir payesi bulunan, Arapça nazım ve nesirde de İran’ın ileri gelenlerinden olan Kâbûs’un, sülale içinde en tanınmış kişi olmasının eserin onun adıyla anılmasına yol açmış olması da bir ihtimaldir.” (Gökyay, 2007: 7)

Kâbûs-nâme İran ve Hindistan'da sekiz kez basılmış, Almanca, Fransızca, İngilizce ve Rusça gibi birçok dile çevrilmesinin yanında Türkçeye de farklı mütercimler tarafından birçok kez tercüme edilmiştir.

Aşağıda bilgilerine yer verdiğimiz bu tercüme arasında Mercüme Ahmed'in çevirisini dönemin diline uygun olarak sadeleştiren Nazmî-zâde Hüseyin'in Kütahya Vahid Paşa Kütüphanesi yazmaları arasında 1323 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan tercümesinin 1b-75a arasındaki varakların yazı çevirisini yaptık. Mercüme Ahmed'in tercümesiyle Nazmî-zâde'nin tercümesinin söz varlığını karşılaştırdık. Bunu yaparken varak numaralarıyla satır numaralarını gösterdik. Mercüme Ahmed'in tercümesiyle karşılaştırma yaparken Orhan Şaik Gökyay'ın eserinden faydalandık, bu eserde varak ve satır numaraları bulunmadığı için kitap sayfasını gösterme yoluna gittik. Çalışmamız içinde söz varlığı karşılaştırması yaparken Mercüme Ahmed tercümesinden Nazmî-zâde tercümesine geçerken hangi kelimenin yerini hangi kelimeye bıraktığını göstermeye çalıştık. Bunun yanında Nazmî-zâde'nin eserinde olan ve Mercüme Ahmed'in eserinde olmayan bölümlere de incelememizde yer vermeye özen gösterdik. Ayrıca Nazmî-zâde Hüseyin'in tercümesinin tematik bir incelemesini gerçekleştirdik. Bu incelemede ise eseri din, sosyal hayat yönünden ele alarak öğütlerin içeriğini belirlemeye çalıştık. Eseri çeviriyazıya aktarırken transkripsiyon harflerinden faydalandık. Eser içinde geçen ayetlerin meallerini sure ve ayet numarasıyla birlikte verdik. Eseri her ne kadar bahsettiğimiz bu yönlerinden incelemeye çalışsak da bizim gösterdiğimiz umman içinde bir damladır. Bu küçük damlanın bu alanda yapılacak çalışmalar için bir katkı sağlamasını umuyoruz.

KÂBÛS-NÂME'NİN TÜRKÇE TERCÜMELERİ

Mütercimi Bilinmeyen İlk Kâbûs-nâme Tercümesi

Birçok dile çevirisi olan Kâbûs-nâme, XIV. yüzyıldan itibaren Türkçeye yedi kez tercüme edilmiştir. Tek nüshası sahaf Raif Yelkenci'de iken daha sonra Toronto'da Eleazar Birnbaum'un eline geçen ilk çevirinin XIV. yüzyılın ilk yarısında yazıldığı tahmin edilmektedir. (Kurtuluş, 2002: 357).

“Eserin mukaddime ve hatime bölümleri kayıptır. Eleazar Birnbaum, tercümenin tarihini tespit etmek için kâğıttaki filigranlardan yola çıkmıştır. C. M. Briquet tarafından yazılan Les Filigranes adlı kitapta verilen bilgilerden yola çıkan Birnbaum, metnin

filigranının yatay satırlı ve boşluklu olmasına dayanarak bu eserin 1370 ile 1386 yılları arasında kaleme alınmış olabileceğini ileri sürer.” (Güneş, 2001: XV)

Bilim dünyasına ilk defa Sadettin Buluç (1969) tarafından tanıtılan Kâbûs-nâme çevirisinin tıpkıbasımı E. Birnbaum (1981) tarafından yayımlanmıştır. Eserin başı ve sonu eksiktir. E. Birnbaum’un yayımladığı bu nüsha üzerinde Aysel Güneş (2001) yüksek lisans tezi hazırlamıştır (Doğan, 2011a: 41).

Şeyhoğlu Sadrüddin’in Kâbûs-nâme Tercümesi

Şeyhoğlu Sadrüddin Kâbûs-nâme’nin ikinci tercümesini Germiyan beyi Süleyman Şah adına yapmıştır. Bu çevirinin kaleme alınış tarihi belli değildir. Kâbûs-nâme’den sonra yazdığı Hurşîd-nâme’yi Süleyman Şah için kaleme alan Şeyhoğlu, Süleyman Şah’ın 789/1387-88 tarihinde vefat etmesi üzerine eserini Yıldırım Bayezid Han’a takdim etmiştir. Diğer eseri Marzubân-nâme’yi ise Kâbûs-nâme’den önce çevrildiğini bizzat Şeyhoğlu ifade etmektedir. Bundan dolayı Kâbûs-nâme’nin tercüme ediliş tarihini Süleyman Şah’ın vefatından ve Hurşîd-nâme’nin kaleme alınmasından birkaç sene önceye götürerek 781-787/1380-85 arası olarak düşünebiliriz (Doğan, 2011a: 42).

Bu çeviri Enfel Doğan tarafından “Şeyhoğlu Sadrüddin’in Kâbûs-nâme Tercümesi ve Eserdeki Fonetik Unsurlar Üzerine Bazı Tespitler” adıyla bilim dünyasına tanıtılmış daha sonra da “Şeyhoğlu Sadrüddin’in Kâbûs-nâme Tercümesi, Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım” adıyla kitap olarak yayımlanmıştır.¹

Akkadioğlu’nun Kâbûs-nâme Tercümesi

Üçüncü çeviri, Akkadioğlu tarafından Yıldırım Bayezid’in oğlu Emir Süleyman veziri Hamza Bey için yapılmıştır. Yine bu çeviri de Enfel Doğan tarafından “Emir Süleyman Dönemi şairlerinden Akkadioğlu’nun Kâbûs-nâme Tercümesi ve Nüshaları Üzerine” adıyla bilim dünyasına tanıtılmıştır. Enfel Doğan bu çeviri hakkında şunları söylemiştir: “Akkadioğlu Kâbûs-nâme tercümesini Emir Süleyman’ın vezirlerinden Hamza Bey adına ve onun emriyle yaptığı için, bu eserin, fetret devrinde, 804-813/1402-1411 tarihleri arasında Edirne’de yazıldığını varsayıyoruz.” (Doğan, 2011b: 23).

¹ Doğan, E. *Şeyhoğlu Sadrüddin’in Kabusname Tercümesi Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım* (Birinci Baskı). İstanbul: Mavi Yayıncılık

Bedr-i Dilşad'ın Kâbûs-nâme Tercümesi

“Murad-nâme Bedr-i Dilşad b. Muhammed b. Oruç Gazî b. Şaban tarafından 830/1427 yılında yapılan manzum bir Türkçe tercümesi olup , Sultan II. Murad (1421-1451)’a ithaf edilen mesnevîlerden biridir.” (Ceyhan, 1994: 23) Eser ilim ve edebiyat dünyasına ilk defa 1934 yılında Fahri Bilge tarafından tanıtılmıştır. (Ceyhan, 1994: 24) Bedr-i Dilşad Murad-nâme’yi yazarken Kâbûs-nâme’yi esas eser olarak kabul etmiş, bunun yanında ise gerekli gördüğü yerlerde düzeltmeler ve eklemeler yaparak eseri telif bir eser haline getirmiştir. (Ceyhan, 1994: 26)

Eser Adem Ceyhan tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır.²

Mercümek Ahmed'in Kâbûs-nâme Tercümesi

Eserin en tanınmış çevirisidir. Mercümek Ahmed b. İlyas tarafından Sultan II. Murad adına 835/1431 tarihinde çevrilmiştir. “Mütercim, çevirinin mukaddime kısmında, eseri bizzat Sultan II. Murad’ın isteğiyle tercüme ettiğini ayrıntılı bir şekilde anlatır” (Doğan, 2011a: 46).

Mercümek Ahmed eserin başında II. Murad’ın ağzından eserin daha önce tercüme edildiğini fakat pek açık olmadığını anlatır ve sultanın daha sonra bu tercüme görevini kendisine verdiğini belirtmektedir. Nazmî-zâde Nazım da bu eseri esas alarak tekrar tercüme etmiştir. Eser Orhan Şaik Gökyay tarafından çalışılmış ve neşredilmiştir.³

Mütercimi Bilinmeyen İkinci Kâbûs-nâme Tercümesi

“Kâbûs-nâme’nin Eski Anadolu Türkçesi döneminde Türkçeye yapılmış bir çevirisinin daha mütercimi bilinmemektedir. Bu çeviri İngiltere’de British Library’dedir (Or. 11281, 89 varak, 15 satır, harekeli). Çevirinin yapılma sebebi, çeviri tarihi ve mütercimi hakkında eserde bilgi bulunmamaktadır. Kâbûs-nâme’nin Farsça aslı kırk dört bap iken bu çeviride kırk bir bap bulunmaktadır. Mütercim bazı bölümleri birleştirerek bölüm sayısını azaltmıştır” (Doğan, 2011a: 49).

² Ceyhan, A.(1994) *Bedr-i Dilşad'ın Murâd-nâme'si* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

³ Gökyay, O. Ş. (2007). *Keykâvus, Kabusnâme*, Çeviren: Mercimek Ahmed, İstanbul: Kabalcı Yayınevi

Nazmî-zâde Hüseyin'in Kâbûs-nâme Tercümesi

“Kâbusnâme'nin en bilinen çevirisi II. Murad adına Mercüme Ahmed b. İlyas tarafından 1431 / 32 tarihinde yapılmıştır. Mercüme Ahmed çevirisini günümüz alfabesine aktararak sözlük ve özel adlar diziniyle birlikte Orhan Şaik Gökyay yayımlamıştır. Mercüme Ahmed'in bu çevirisini Nazmî-zâde Murtaza, Bağdat valisi Hasan Paşa'nın emriyle devrin 1705 diline göre yeniden yazmıştır. Ancak bu yeni bir tercüme değil Mercüme Ahmed'in çevirisinin bir nevi döneme uyarlanmasıdır, yani dil içi aktarımıdır” (Ölker, 2016: 1117). Aşağıda yaptığımız incelemede eserle ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Kâbûs-nâme'nin Çağatayca Tercümesi

Kâbûs-nâme'nin British Museum'da başı ve sonu eksik olan Çağatayca bir çevirisi daha vardır. “Çok okunaklı bir nestalikle yazılmış olan bu yazmanın yazısı da, kâğıdı da Kaşgar'a ait olduğunu göstermektedir” (Gökyay, 2007: 16).

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

NAZMÎ-ZÂDE MURTAZÂ'NİN HAYATI

Nazmî-zâde Hüseyin Murtaza Efendi'nin hayatı hakkında ne yazık ki fazla bir bilgi yoktur. Ulaşabildiğimiz bilgiler ise kısıtlı kaynaklardan derleyip topladıklarımızdan ibarettir. Kendisi *Gülşen-i Şuarâ*'nın müellifi Ahdî'nin torunu ve Nazmî mahlasını kullanan Seyyid Ali'nin oğludur. Hüseyin Murtaza Efendi'nin Nazmî-zâde mahlasını almasının sebebi de babasının Nazmî mahlasını kullanmasından kaynaklanmaktadır. Nazmî-zâde Bağdat'ta doğup büyümüş, medrese eğitimini burada tamamlamış daha sonra Osmanlı valilerinin hizmetinde bulunmuş hatta Bağdat hazinesinde rûznâmçe halifeliğine kadar yükselmiştir. (Özcan, 2006: 461)

Doğum tarihi tam olarak bilinmeyen Nazmî-zâde Murtaza'nın ölüm tarihiyle ilgili de kesin bir bilgi söz konusu değildir. Bağdat'ta vefat eden Nazmî-zâde'nin ölüm tarihi kaynaklarda 1133/1721, 1134/1722 ve 1136/1723 olarak geçmektedir. Bir kaynağa göre ise 1136/1723 yılının ortalarında vefat ettiğinden bahsedilmektedir.

Nazmî-zâde Murtaza Osmanlı tarih yazarları arasında sayılmakta olup geniş bir bilgiye sahip olduğu düşünülmektedir. (Karataş, 2001: 4) Müellif, tarihçiliğinin yanında

şair, tezkire yazarıdır ve çeşitli konularda telif ve tercüme eserleri vardır. Nazmî-zâde “Murtazâ” mahlasıyla şiirler kaleme almıştır (Özcan, 2006: 461). Yazarın tercüme ettiği eserlerden anlaşıldığına göre Arapça ve Farsça konusunda bilgisi mevcut olup döneminin ilim çevreleri tarafından bu özelliğiyle dikkat çekmiştir. Mehmet Karataş *Gülşen-i Hülefâ* adlı çalışmasında Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ’nın kardeşi Hüseyin Nazmî-zâde ile çokça karıştırıldığını söylemiş bu hataya düşülmemesi gerektiğini bildirmiştir. Hüseyin Murtazâ’nın kardeşi Vassaf Târihi’ne bir şerh ve bir lügat yazmıştır (Karataş, 2001: 4).

Nazmî-zâde Murtazâ genel olarak Arapça ve Farsça tercümeleriyle tanınmıştır. O aynı zamanda usta bir şairdir ve yazmış olduğu şiirleri bir Dîvân’da toplamıştır fakat Dîvân’ının şu anda nerede olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır (Büküm, 2017: 19). Nazmî-zâde Murtaza, İbn Arabşâh’tan *Târih-i Timur-ı Gürkan* adlı eseri tercüme etmiştir. Bu eser İbrâhim Müteferrika’nın kurduğu matbaada beşinci ve yedinci eser olarak basılmıştır. Bu da Nazmî-zâde’nin İstanbul ilim çevrelerinde de tanındığını göstermektedir.

NAZMÎ-ZÂDE MURTAZÂ’NIN ESERLERİ

Gülşen-i Hulefâ

Gülşen-i Hulefâ, Bağdat valisi Ömer Paşa’nın isteği üzerine yazılmıştır. Bu eser Nazmî-zâde Murtazâ’nın en fazla bilinen eserlerinden biridir. Eserde kuruluşundan itibaren H.1130/M.1718 yılına kadar Bağdat tarihi anlatılmıştır (Karataş, 2001: III). Bunun yanında Abbâsîler’in kuruluş devrinden yıkılışına kadar olan tarihi ve Mısır’da hüküm sürdüğü yılları da eser içinde yer almaktadır. Eserde 126-1032/744-1623 yıllarını anlatan bölümler genel bilgiler içerir. Bunun yanında yazarın kendisinin şahit olduğu dönemin yer aldığı bölümlerde oldukça ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Eseri önemli yapan özelliği Osmanlı tarihi içinde Bağdat hakkında yazılan tek eser olmasından kaynak olmasından dolayıdır. Eser içinde Bağdat’ta görev yapmış olan Osmanlı valileriyle ilgili geniş bilgiler yer almaktadır. (Büküm, 2017: 21) Nazmî-zâde eser içinde yer yer kullandığı kaynakları belirtmiştir. Bu kaynaklar arasında müellifin ulaşabildiği resmî evraklar da mevcuttur. (Büküm, 2017: 21)

Gülşen-i Hulefâ’nın matbu baskısının yanında birçok yazma nüshası da bulunmaktadır. Eserin matbu baskısı İbrahim Müteferrika tarafından yazılan bir önsözle başlamaktadır. *Gülşen-i Hulefâ*’nın Fransızca bir çevirisi olduğu gibi Rusça ve Almanca’ya çevrildiğine dair bilgiler de vardır. Musa Kazım Nurs tarafından 1971 yılında Arapça’ya

tercüme edilmiştir. Eser 2001 yılında Mehmet Karataş tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır.⁴

Tezkîre-i Evliyâ-i Bağdâd (Câmiu'l-Envâr fî-Menâkibi'l-Ahyâr)

Eser Bağdat ve çevresinde yaşamış ve defnedilmiş evliyaların hayatları hakkında bilgiler vermektedir. Eser 1077/1666 yılında Bağdat valisi olan Uzun İbrahim Paşa için yazılmıştır. Daha sonra ise yine Bağdat'ta 1092/1681 yılında valilik yapan bir başka İbrahim Paşa'nın isteğiyle genişletilmiştir. Esin kütüphanelerde çok sayıda yazması yer almaktadır. Eserde 170'e yakın evliyanın hayatı anlatılmaktadır. Nazmî-zâde eseri yazarken Farsça ve Arapça eserlerden de faydalanmıştır. (Karataş, 2001: 5)

Zeyl-i Siyer-i Nâbî (Zeyl-i Dürretü't-tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc)

Nâbî'nin Veysî'ye zeyl olarak yazdığı eserin zeylidir. Amr b. As ve Hâlid b. Velîd seriyelerinden başlayarak Hz. Peygamber'in vefatına kadar geçen dönemi anlatır. Bazı kütüphanelerde zeyl değil de "tetimme" veya "tekmile" ismiyle kaydedilmiştir. Çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır (Özcan, 2006: 462). "Veysî'nin ölümü üzerine yarım kalan Dürretü't-Tâc fî-Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc adlı eseri Nâbî iki zeyille tamamlamaya çalışmış ancak onun da ömrü bu eseri bitirmeye yetmemiştir. Nazmî-zâde Murtazâ bu iki eseri 17. yüzyılın başlarında tamamlamayı başarmış ve böylece Türklere ait ilk telif siyer külliyyatı ortaya çıkmıştır" (Büküm, 2017: III).

Eser Mehmet Büküm tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır.⁵

Tercüme-i Târih-i Timur (Târih-i Timurlenk, Timurnâme)

Şehabeddin İbn Arabşah'ın '*Acâ'ibü'l-mağdûr fî nevâ'ib-i Tîmûr*' adlı eserinin Türkçe ve Farsça tercümesidir. Bağdat Valisi Ali Paşa'ya sunulmuştur. Eserin Türkçe tercümesine bazı bilgiler eklenmiştir. Mütercim, esere kendi hatimesini ekleyip İbn Arabşah'ın hâtimesini çıkarmıştır. Bunun yanında Timur'un dört oğlunun haleflerinin de

⁴ Karataş, M. (2001). *Nazmî-zâde Murtezâ'nın Gülşen-i Hulefâ'sının Tenkitli Transkripsiyonu*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

⁵ Büküm, M. (2017). *Nazmî-zâde'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî ve Nâbî'si*. Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

şecerelerini içeren bir ekleme yapıp zeyl olarak esere dâhil etmiştir. (Özcan, 2006: 462) Kitap böylece son hâlini alarak Bağdat valisi İsmail Paşa'ya sunulmuştur. Eserin Türkçe çevirisi Târîh-i Timur-ı Gürkân adıyla ve İbrahim Müteferrika'nın ön söz eklemesiyle 1142/1730'da İstanbul'da basılmıştır (Güngör, 2017: 11).

Şerh-i Kasîde-i Ferezdak

Emevîler döneminde yaşayıp hicivleriyle bilinen Ferezdak'ın hacca gittiğinde Oniki İmam'ın dördüncüsü olan Zeyne'l-âbidîn hazretleriyle karşılaştığı sırada söylediği meşhur kasidenin Türkçe şerhidir. Şerhin sonunda Bedir, Hendek, Hayber ve Mekke'nin fethi gibi konularda da bilgiler yer almaktadır (Özcan, 2006: 462).

Tercüme-i Tuyûr-ı Cârîha ve Zavâri-yi Sâide

Bu eser av kuşlarıyla ilgili bazı bilgileri açıklayan Arapça bir eserin tercümesidir (Karataş, 2001: 5).

Şerh-i Lugat-i Târîh-i Vassâf (Tercüme-i Târîh-i Vassâf)

Vassâf Târihi'nin anlaşılması zor kelimelerini açıklayan bir şerhtir. Karataş eserin aslında Murtazâ'nın kardeşi Hüseyin Nazmî-zâde'ye ait olduğunu söylemektedir, bu eser Murtazâ'ya bir hatayla mâl edilmiştir (Karataş, 2001: 6).

Tercüme-i Kitâb-ı Fezâili'l-hayl

Dimyâtî adıyla Arapça kaleme alınan eserin tercümesidir. Eserde atların iyi yönlerinden, faydalarından ve çeşitli özelliklerinden bahsedilmiştir (Güngör, 2017: 12).

Münşeât-ı Nazmî-zâde

Bu eser yazarın değişik yazı ve notlarını içeren bir eserdir (Güngör, 2017: 12).

Tercüme-i Kâbûs-nâme

Nazmî-zâde'nin yapmış olduğu tercüme nüshalardan biri ve bizim de üzerinde çalışma yapma imkânı bulduğumuz nüsha Kütahya Vahid Paşa Kütüphanesi yazmaları arasında 1323 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Harekesiz bir nesih ile yazılmış olan eser 151 varaktan oluşmaktadır. Nazmî-zâde, eserinde Bağdat Valisi Hasan Paşa'nın Mercüme Ahmed'in tercümesinin güzel olduğunu fakat o günün Türkçesiyle tercüme edildiğinde daha

anlaşılır olacağını belirttiğini ve bunun üzerinde Nazmî-zâde'nin de Kâbûs-nâme'yi tekrar tercüme ettiğini belirtmektedir.

Hey'et-i Seniyye Tercümesi

İbrahim Karamanî'nin astronomiye dair Arapça yazdığı eserin Türkçe tercümesidir. Nazmî-zâde bu eseri Bağdat Valisi, Hasan Paşa'nın emir ve teşvikleriyle Türkçeye tercüme etmiştir. Ayrıca yazar eserin bazı kısımlarını şerh etmiştir (Güngör, 2017: 13).

Risâle fi Rub' i Düstürî'l-müceyyeb

Bu eser, Nazmî-zâde'nin astronomiye dair Türkçe kaleme aldığı bir kitaptır. Murtazâ bu eseri, Ömer b. Ahmed el-Çullî'nin Ebû Abdullah Muhammed Zeynî muhtarasına yazdığı şerhten faydalanarak yazmıştır (Özcan, 2006: 462).

Dîvân

“Müellifin bugüne ulaşmış ulaşmadığı tam olarak bilinmeyen bir Dîvân'ı vardır.” (Özcan, 2006: 463).

Şerh-i Şevâhid-i Muğni'l-Lebîb

Muğni'nin hacimli bir Arapça dil bilgisi (nahiv) kitabı olan bu eserini Nazmî-zâde Türkçeye tercüme etmiş ve esere şerh yazmıştır. Eser hacimli iki cilt olarak Beşir Ağa Kütüphanesinde bulunmaktadır. (Güngör, 2017b: 121).

Kenzü'l-'irfân

Murtazâ Efendi'nin tasavvuf konusunda, Arapça'dan Türkçeye çevirdiği bir eserdir (Karataş, 2001: 7).

Devhatü'l-Vüzerâ

Agâh Sırrı Levend'in bahsettiğine göre Bağdat'ta yetişenler arasında Nazmî-zâde'yi anlatırken ona ait olduğunu yazdığı eserdir (Levend, 2014: 414).

Şerhu Tecziyeti'l-Emsâr ve Tecziyeti'l-Âsâr

“Müellifin tarihe dair hacimli bir eseridir” (Özcan, 2006: 462).

1. BÖLÜM

1. NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN'İN KÂBÛS-NÂME TERCÜMESİNİN TAHLİLİ

1.1. Nazmî-Zâde Hüseyin'in Kâbûs-Nâme Tercümesi İle Mercüme Ahmed'in Kâbûs-Nâme Tercümesinin Karşılaştırılması

Yukarıda bahsettiğimiz gibi Nazmî-zâde Hüseyin, Mercüme Ahmed'in eserini esas olarak tercümesini meydana getirmiştir. Gökyay'a göre yazar kendi döneminde Kâbûs-nâme'de geçen bazı kelimelerin artık kullanılmadığını ve anlaşılmayacağını düşünmüş ve eserini buna göre yazmıştır (Gökyay, 2007: 7). Buna rağmen Nazmî-zâde Murtazâ'nın eserinde 12b/4'te *bay* ve *yoksul* kelimeleri kullanılmıştır. Eser içinde bu kelimelerin Arapça ve Farsça karşılıkları da verilmiştir. "Nazmî-zâde Murtaza Mercüme Ahmed'in çevirisini yenileyerek kaleme alırken Gökyay'ın belirttiğinin aksine sadece Türkçe kelimeler yerine Arapça veya Farsça kelime yerleştirmemiş, zaman zaman Arapça veya Farsça kelimelerin yerine başka bir Arapça veya Farsça kelime yerleştirmiş, hatta Türkçe pek çok kelimenin yerine başka bir Türkçe kelime de kullanmıştır" (Ölker, 2016: 1118). Yani bir kelimenin üç dilde de karşılığını eser içinde görmekteyiz. Bu da Nazmî-zâde'nin kelimelerin kullanımdan düştüğünü düşünmesinden ziyade kelimeleri dönemin diline uygun bir şekilde üç dilden de alıntılar yaparak kullandığını düşündürmektedir.

Eserde müellif anlatımı güçlendirmek için deyimlere, atasözlerine, nazımlara ve çeşitli rivayet ve hikâyelere de yer vermiştir. Eserde 21a/16'da yer alan *ğara itmek* deyimini Anadolu içinde *yas tutmak* anlamına gelen ve günümüzde de kullanılan *karalar bağlamak* deyiminin birebir aynısıdır. Yani yazar Anadolu'nun ve Anadolu Türkçesinin dil yapısından da kopmayarak anlatımı güçlendirmek ve daha iyi anlatmak için Türkçenin söz varlığını tercih etmiştir.

Nazmî-zâde'nin tercümesi Mercüme Ahmed'in tercümesiyle farklılıklar da göstermektedir. Örneğin Nazmî-zâde Murtazâ'nın tercümesinde Mercüme Ahmed'de bulunan "*Halife ayıttı: Beş bin altın veririm deyicek filhal pes vardı, Fetih'i getirdi*" bölümü yoktur. Nazmî-zâde'nin tercümesinde 57a'da yer alan "*yatıp uyumak hâlin ve fai'desin ve ziyânın beyân ider*" bölümünde hükemanın beş şeyden bahsettiğini söyler ama bunları incelediğimizde müstensih dört şeyden bahsetmiştir. Mercüme Ahmed bunların hepsini vermesine rağmen Nazmî-zâde sadece bir kısmını vermiştir.

Bazen de Nazmî-zâde'nin eserinde Mercüme Ahmed'in eserinden farklı olarak fazladan bir cümle veya kelimeye rastlanmaktadır. Misal 50a/12'de yer alan “*Eger ütersen*” kısmı Mercüme Ahmed'in tercümesinde yoktur. Mercüme Ahmed “*Şikar etmek nice dir anı beyan eder*” bölümünü “*ya eti yenir canavar avın avla, it ile veya pars ile ki hem atarı yok ve hem etinden dahi fayide bulursun ki yırtıcı canavarın ne eti yinir ve ne derisi geyilir, vesselâm*” diyerek bitirmiştir. Nazmî-zâde ise bu bölümün devamını da getirerek hangi hayvanları av yaparken kullanılacağını anlatmış ve bu hayvanların özelliklerini belirtmiştir. Bu hayvanları nasıl eğitmek ve yetiştirmek gerektiğini açıklamıştır.

Müellif kimi zaman eser içinde ikiliklere düşmüştür. Eserin fihrist bölümünde başlıklardan biri “*On birinci bâb şarâb içmek tertîbin beyân ider*” şeklinde geçerken eser içinde “*On birinci bâb şarâb tenâvülüñ tertîbin beyân ider.*”, şeklinde geçmektedir. Yine fihrist bölümünde “*Nerd ü şaτραnç ne resm oynamağ gerek beyân ider*” şeklinde geçen başlık eser içinde “*Lañife itmek ve nerd ü şaτραnc oynamağ beyânundadır*” şeklinde geçmektedir. Ayrıca aynı kelimeler bazı yerlerde farklı harflerle yazılmışlardır. 36a/1'da geçen *ipligi* 36a/2'da *ibligi* şeklinde yazılmıştır. 65a/6'da geçen *cānlı* kelimesi 50b/1 ve 54b/3'te *cānlu* olarak yazılmıştır.

Eser içinde müellifin bazı kelimeleri iki farklı şekilde yazdığına da rastlamaktayız. Örneğin müellif *Tanrı* kelimesini *Tengri* ve *Teñri* şeklinde verirken *senin* kelimesini *seniñ* ve *senüñ* şeklinde yazmıştır.

Hazırladığımız bu çalışmada Nazmî-zâde'nin sadece kelimeleri değiştirmekle sınırlı kalmadığını bazı yerlerde eklemeler ve çıkarmalar yaptığını da tesbit ettik. Biz Orhan Şaik Gökyay'ın Mercüme Ahmed'in Kâbûs-nâmesi isimli günümüz Türkçesine aktardığı eserle karşılaştırmalar yaparak bu farklılıkları göstermeye çalıştık ve Nazmî-zâde'nin yaptığı değişiklikleri varak ve satır numarasıyla verdik.

Mercüme Ahmed'in ve Nazmî-zâde'nin ilk bölümleri farklıdır. Nazmî-zâde hemen nazım bölümüne geçmiş sonra kitabı nasıl çevirdiğini yazmıştır, Mercüme Ahmed ise önce kitabı nasıl çevirdiğini anlatmış sonra nazım bölümüne geçmiştir.⁶

N. Filibe tarikinde (2a/3) / M.A *Filibe yolında* (19)

N. *padişah-ı müşarün-ileyh* (2a/3) / M.A *padişah-ı hizmet* (19)

⁶ Bu kısımdan sonra Nazmî-zâde yerine N., Mercüme Ahmed yerine M.A kısaltmaları kullanılacaktır.

N. *sükkerbār* (2a/5) / M.A *şekerbar* (19)

N. *naşāyihe* (2a/6) / M.A nasihatler (19)

N. *Müştemil* (2a/6) / M.A vardır (19)

N. ‘ibāretin *karībū*’l-fehm ve herkesiñ *zihnine* *cesbān* ve *mülāyim* itmemekle hikāyetlerinde *ma‘nā* fehm olunmaz ve sözlerinde *halāvet* alınmaz. (2a/7-8-9) / M.A veli ruşen değil, açık söylememiş. Eyle olsa hikāyetinden halavet bulmazız. (19)

N. *elfāzı* *teftih* ve *ma‘nāsı* *tevziḥ* olunmuş olsaydı *ḥāş ü ‘āma* *nef‘i* *vāşıl* ve *feyzi* cümleye şāmil olur idi (2a/9-10-11) / M.A Bir kimesne kitabı açık tercüme itse, taki mefhumundan gönüller haz alsın. (19)

N. *faķir* (2a/11) / M.A zaif (19)

N. *istida idüb* (2a/12) / M.A ikdam ettim (19)

N. bu kulları bu hizmete *edā* iderüm diyü ‘arz itdüğümde ol *pādişāh-ı ‘alem-penāh* hazretleriniñ bu bendelerine *ḥüsn-i zannı* ile *senüñ* ne *ḥaddüñdür* diyü inkār itmeyüb tercümesin *fermān* buyurdılar. Hemişe *pādişāhları* ne ile tercümeyle iķāz olunub *gālibe* ve *gārraya* muḥtāc bir *nev‘ arūs-ı ḥüb-rū* olmağla *pādişāh-ı müşārün* ileyḥüñ *şenāsıyla* *ārāste* ve *medḥiyye pīraste* kılındı. (2a/15-17) / M.A yazdıklarımı kısa bir şekilde bir araya toplamış aralara Arapça, Farsça kelimeler koyarak bunu sağlamıştır.

2a’nın sonunda başlayan şiirde N. başlık kullanmayıp doğrudan Nazm adı vererek yazmıştır. Ama M.A şiirden önce *Fi medh-i Padişah-ı İslām Gıyasü’ d-dünya ve’ d-din Sultan ibn Sultan Sultan Murad ibn Muhammed Han Halled’Allahu memleketehu* başlığını kullanmıştır.

N. önce M.A’nın *sebeb-i telif* kısmını yazmış ardından kendinin *sebeb-i telif* kısmını yazmıştır.

N. *pīr-i cihān-dīde* (3b/1) – M.A melik pīr olmuştı. (23)

N. *pādişāh-ı mezkūr* (3b/3) – M.A padişah (23)

N. *Gençlik* (3b/4) – M.A yiğitlik (23)

- N. kendü terbiyesinde taqayyud iderse (3b/6) – M.A kendi terbiyet ederse (23)
- N. ‘ömr vefā itmeye (3b/6) – M.A ömrü paydar olmaya (23)
- N. Zīrā ki ehl-i basiret eceli kendülere yaqîn bilürler (3b/6-7) – M.A ehl-i basiret eceli kendilere igen yakın bilirler. (23)
- N. balçığa virmiş olur. (3b/7-8) – M.A balçığa atmış ola. (23)
- N. Pes şöyle münāsib gördi (3b/8) – M.A pes şöyle reva gördü (23)
- N. fenā vü zevāli olmaya (3b/9) – M.A fenası olmaya (23)
- N. binā’ en-‘alā-zālik (3b/9) – M.A eyle olsa (23)
- N. bu kitābı taşnif eyledi (3b/9) – M.A irşat için bu kitabı tasnif kıldı (23)
- N. yanına da‘vet idüb didi (3b/10) – M.A katına kığırdı ve ayıttı (23)
- N. zād ü zevādesiz (3b/11) – M.A azıksız (23)
- N. yol başına geldim (3b/11) – M.A yol ağzına geldim (23)
- N. Sefer-nāmesin (3b/11) – M.A azil-namesini (23)
- N. Hāq subhāne ve te‘alādan aña haberdār ol ey kulum bu mülki koyub āhır mülk tedārikin gör dimekden ‘ibāretdir (3b/12-13) – M.A çalaptan yanadan nida gelmektir kim ey kulum yarağlan bu mülkü koyup anda varmağa (23)
- N. çāresizdür (3b/14) – M.A define çare yoktur (23)
- N. kendü kendümi (3b/15) – M.A kendüzimi (23)
- N. peder-müşfikdi (4a/2) – M.A ata, gayet şefkatinden dilemez (23)
- N. cevr çeke (4a/3) – M.A güşmal yiye (23)
- N. pend ü naşihatime (4a/3) – M.A pendler (23)
- N. pend ü naşihati (4a/5) – M.A pend (23)
- N. pederiniñ naşihatın dutmaz (4a/7) – M.A atası öğüdün tutmaz (24)

N. her oğul (4a/7) – M.A degme oğul (24)

N ve lakin ümüdüm var ki inşā'a'l-lāhu te'alā sen ıabül idesin (4a/7-8) – MA ve lakin ben ana bakmazam ki sen kabul kılmayasın (24)

N. civānlar (4a/9) – M.A yiğitler (24)

N. bilgüsi (4a/9) – M.A bilüsi (24)

N. pīrler ve dünyā görmüşlük bildiklerinden (4a/10) – M.A pīrler bilüsü (24)

N. bu tasavvur ğalaı ve ğaflet olduğın bildüğim (4a/10-11) – M.A bu tasavvur yanlıı idüğün bildüğim (24)

N. Lakin muhtaıar ve müfid eyitdim (4a/12-13) – M.A ve lâkin az ve öz yazdım (24)

N. ecdād (4b/5) – M.A cetlerinin (24)

N. taıñif itmiı (4b/5) – M.A düzüptür (24)

N vālide-i mihribān (4b/7) – M.A anan (24)

N. erāzil (4b/10) – M.A alüde (24)

N. 'ömrümüñ tamāmı (4b/13) – M.A seferim (24)

N. ıarıb (4b/14)– M.A yakın (24)

N. yol azuğı ve zād ü zevād getüresin ki ol ıarıke münāsib ola (4b/14-15) – M.A bir azık yarak (24)

N. mezra'a (4b/16) – M.A ekinlik (25)

N. kimesne zira'at itme (4b/16) – M.A ayruk kııi ekmeye (25)

N. kelb (5a/1) – M.A it (25)

N. ekl itmek (5a/2) – M.A yemek (25)

N. şayd (5a/2) – M.A av (25)

N. me'vā (5a/3) – M.A makam (25)

- N. Nefs-i emmāre şāhibi (5a/4) – M.A nefis ehli (25)
- N. nefis-i muṭma'ine şāhibi 'ākıl (5a/5) – M.A akıl ıssı (25)
- N. eyü (5a/9) – M.A yahşi (25)
- N. āteş (5a/9) – M.A od (25)
- N. yūksege (5a/11) – M.A yukarı (25)
- N. Evvelki Bāb (5a/12) – M.A Birinci Bab (26)
- N. vaşf-ı pāk (5a/13) – M.A birliğin bilmek
- N. Peyğamberler vaşfindadır (5a/13) – M.A peygamberler yaratıldığının vasfin beyan eder (26)
- N. Peder ve vālide ḥuḳūkun (5a/15) – M.A ata ve ana hakkını bilmek beyan eder (26)
- N. ziyāde olduĝın (5a/16) – M.A arttıĝın (26)
- N. civānlık (5b/1) – M.A yiĝitlik (26)
- N. Ekl-i ṭa'ām ādāb (5b/2) – M.A yiyesi yerken (26)
- N. Misāfirin ve misāfir da'vetide (itmek) ādābın (5b/3) – M.A konuk olanın ve konuk alanın edebini beyan eder (26)
- N. Cimā' in zararın (5b/5) – M.A Cimā' in faidesin ve ziyanın (26)
- N. Ḥamāma girmek ve ne resme yaykanmak gerek (5b/6) – M.A Hamam terbiyetin kim ne resme gireler ve nice yunalar (26)
- N. Şayd ü şikār tertibin beyān ider (5b/8) – M.A av avlamak terbiyetin beyan ider (26)
- N. On Toḳuzuncı (5b/8) – M.A Ondokuzuncu Bab (26) (26)
- N. Düşmen ile muḳābele semtin (5b/9) – M.A düşmanla ne resme uğraşmak gerek (26)

N. Emānet-i hıfz idüb girü şāhibine redd itmek fā'idesin(5b/11) – M.A Emanet saklamak ve geri ıssına tapşırmaq faidesin beyan eder (26)

N. Kūl ve cāriye iştirāsı (5b/12) – M.A perde ehli, yani kul, karavaş satın almak (26)

N. Evlād beslemek tertibin (5b/16) – M.A Oğul, kız terbiyetin ve beslemeğın (26)

N. Düşmeden emīn olmaq (5b/17-10/1) – M.A Düşman fikrinden gafil ve mekrinden amin olmamak (26)

N. 'Afv-ı cürm şevābı (6a/1) – M.A bir kişi kim cezaya müstahak olmuş ola, onu affetmek sevabın beyan eder (26)

N. Resm-i kitāb beyānındadır (6a/8) – M.A Yazıcılık resmin beyan eder (27)

N. Ser' askerlik (6a/9) – M.A çeribaşı olan (27)

N. Zirā'at ve köy ve kethüdālık resmin (6a/11) – M.A Köy kethüdalığının resmin (27)

N. Civānmerdlik (6a/12) – M.A Cömertlik (27)

N. pāk-nazar (6a/16) – M.A bārik-nazar (29)

N. kendü kendüni bil ve kendü hālindən haberdār ol (6b/3) – M.A hod-şinās demiştir (29)

N. maqşūd (6b/5) – M.A murad (29)

N. tarīk (7a/11) – M.A çığırıcık (30)

N. Ammā ādemiñ sağ kolın şolına kulavuz virdi (9a/1)– M.A Âdemin ön ölenin son kalanına kılavuz verdi (32)

N. bu tertīb olmasa insān Allāhu te'alāniñ in'āmından haberdār olmazdı (9a/2) – M.A sipassız olurdu yazmış ama bu bölüm N.de yok

N. ihsān itmişdir (9a/8) – M.A veriptir (32)

N. halk itmedi (9a/13) – M.A yaratmadı (32)

N. ziyāde (9a/16) – M.A artuğ (33)

N. hıfz (9b/1) – M.A şaklaya (33)

N. nām (9b/4) – M.A ad (33)

N. üçüncü bap kısmını hikāyet şeklinde yazmıştır ve şükri beyanındadır yazmıştır.

N vāsi‘ (9b/6) - M.A bol (34)

N vücūd (9b/7) – M.A endam (34)

N. (9b/12)’de zenginlere verilen ibadetleri açıklamıştır ama M.A buna gerek duymamıştır.

N. şavm (9b/16) – M.A oruç (34)

N. kılmıştır (10a/14) – M.A kılıptur (34)

N. şāhib-i şerī‘ at-ı ġarrā (10a/15-16) – M.A şeriat beyi (35)

N. katl gerek (10b/1) – M.A öldürmek gerek (35)

N. ile (10b/2) – M.A birle (35)

N. kalbiñde (10b/3) – M.A gönlünde (35)

N. bedendiş (10b/3) – M.A yavuz endişe (35)

N. tarīk (10b/5) – M.A yol (35)

N. pāk olur (10b/7) – M.A arıdır (35)

N. ‘ādet idesin (10b/9) – M.A öğredesin (35)

N. teveccüh idesin (10b/10-11) – M.A gözedesin (35)

N. maḡāmıñı ‘ālī ve seni ‘azīz ider (10b/11) – M.A makamını yücelde (35)

N. t̄ā’ife (10b/13) – M.A kavim (35)

N. taḡaşşul ider (10b/14) – M.A huylanır (35)

N. dīn-i İslām (11a/3) – M.A İslam dininden (35)

N ve bilmiş ol ki Hakk te' alā seniñ aclıqdan ve toqluğundan ğanīdir. (11a/14) – M.A metninde ganidir kısmı önce kullanılmış ardından senin aclığından ve toklugundan denilmiştir. (35)

N. beden (11a/15) - M.A endam (35)

N. zarar gelmeye (11a/16) – M.A zulme uğramaya (35)

N. ziyāde (11b/3) – M.A key (36)

N. ğanīlere mahşūşdur (11b/5) – M.A baylaradır (36)

N. ğanīlere taqlīd itmiş olur (12a/1) – M.A baylara öygünmüş ola (38)

N. faķīr (12a/1) – M.A yoksul (38)

N. ħaste (12a/2) – M.A sayru (38)

N. şahrā (12a/4) – M.A berriye (38)

N. piyāde (12a/5) – M.A yayağ (38)

N. ā' yān-ı vilāyetden bir re'is-i kavm (12a/6) - M.A da ayan-ı vilayet ve kavm yer almaz.

N. qarīb (12a/11) – M.A yakın (38)

N. Ħarāretli (12a/12) – M.A ıssı (38)

N. fermānın dutmayanlardan olduñ (13a/6) – M.A buyruğun sıyanlardan oldun (38)

N. eser içinde ayetlerle açıklamalara gidilmiştir. (13a/7)

N. bākīsın (13a/14) – M.A kalanın (39)

N. mışf (13a/17) – M.A nime (39)

N. bedeni içinde zaħmet çekesin (13b/12) – M.A teni incide (39)

N. ni' met bilirüm (13b/15) – M.A zahmet bilmezem (39)

N. ḥāne şāḥibi (14a/1) – M.A ev ıssı (39)

N. 13b-14’ada geen hikāyede N. zenginden gani diye bahsederken M.A sadece reis diye bahsetmiştir.

N. eyitdüğine nādim oldu (14a/6) – M.A söylediğine pişman oldu (39)

N. ziyāde (14a/13) – M.A becit oldu (40)

N. Ḥüddām beyninde (14b/2) – M.A yoksullar iinde (40)

N. ğanīler (14b/2) – M.A baylar (40)

N. N. celle celālühuyu eklemiştir (15a/14) – M.A metninde böyle bir kullanım olmamıştır.

N. ḥalk itdi (15a/15-16) – M.A yarattı (42)

N. evlād (15b/1) – M.A oğul (42)

N. ḥalk iden Ḥallāk (15b/9) – M.A yaradan (42)

N. Zīrā oğul atadan gördüğün işler. (17a/9) – M.A Zira oğul atadan anadan gördüğün işler.

N. taqđir itti (17b/5) – M.A kaderledi (43)

N. mesrūr ve memnūr ol (17b/7) – M.A sevin (43)

N. ḥāmid (17b/7) – M.A řākir (44)

N. mālдан ḥālī olub (17b/8) – M.A mala yoksul olub (44)

N. ğanī ve müstađnī olasın (17b/9) – M.A bay olasın (44)

N. Ammā ‘aql ve dāniř gitmez (17b/12) – M.A amma akıl ve bilü kişiden gitmez (44)

N. yalnızca ḥarāmīden demiştir (17b/12) - M.A ise uğrudan ve ḥarāmīden şeklinde kullamıştır. (44)

N ve serāy u fers̄ çürimek ve iḥrākdan zarar işābet itmek olur (17b/13) – M.A oda yanmaktan ve buna benzer nesnelere ziyan vardır (44)

N. bilgü (17b/14) – M.A bilü (44)

N. cesed (17b/14) – M.A ten (44)

N. müşābih (17b/16) – M.A benzer (44)

N. Hüner nesebden nik olduğın beyān ider (18a/3) – M.A Hüner artırmak güher artırmaktan yeğ idiğın beyan ider (45)

N. Ey oğul bilmiş ol ki hüner ile faḥr itmek neseb ile iftiḥārdan yegdir(18a/3-4) – M.A ey oğul bilmiş ol ki hüner güherden yeğdir. (45)

N. fā'idesi olmaz (18a/5) – M.A asısı değmez (45)

N. nef' i (18a/5) – M.A faidesi (45)

N. şecer (18a/6) – M.A ağaç (45)

M.A'da yer alan çün hüneri olmaya, bari güher gerektir. Yani asilzade gerek, kısmı N'de yer almamaktadır.

N. Zīra hüner iftiḥārı neseb iftiḥārından yegdir (18a/11-12) – M.A zira ki hüner, ten güheridir; ten güheri asıl güherinden yeğdir. (45)

N. taḥşil itdügi (18a/14) – M.A kazandığı (45)

N. nām (18a/15) – M.A ad (45)

N. faḥr eylemeyesin (18a/15) – M.A kişilenmeyesin (45)

N. ' alāmet (18b/2) – M.A nişan (45)

N. işābet itmesün (18b/7) – M.A değmesin (45)

N. nāfi' (18b/9) - M.A yarar kimsedir (45)

N. M.A'dan fazla olarak nuḫḫ kelimesini de kullanmıştır. (18b/11)

N. bāṭın (18b/14) – M.A ten (46)

N. mütefekkiye (18b/16) – M.A fikr (46)

N. cümle ḥayvānlar (18b/5) –M.A dükeli canavarlar (46)

N. sebebinden zaḥmet çekile (19a/14) – M.A ucundan emeğin arta (46)

N. şarāb (19a/15) – M.A sücü (46)

N) urmuş (19b/6)– M.A kakmış (46)

N. kâdir olmayasın(19b/9) – M.A başaramazsın (46)

N.'nin yazdığı bölümde bed-aḥlāk kullanmıştır. Lakin M.A'nın kullandığı bölümde bu kullanım görülmemektedir. (19b/8)

N. M.A'dan farklı olarak bir beyit vardır.

Nazm:

Ko sen eger (11) yele bir tāze nihāli

Büyüse toḡrulmaya anıñla mişāli (19b/10)

N. Zīrā ḥalk devletlülериñ sözine ve mālına aldanurlar. (19b/13) – M.A zira halk maldan ve tatlı sözden artuk nesneye aldanmazlar. (47)

N. ṭab' ıñ (19b/16) – M.A nihadin (47)

N. ḥoş selim (19b/17) –M.A eyi (47)

N' adl . (20a/4) – M.A dād (47)

N. M.A'dan ayrı olarak buraya bir mısra eklemiştir.

Nazm:

Her ne idersen işiñe heb başıña gelse gerek (20a/5)

N. güzel (20a/5) – M.A gökçek (47)

- N. dirīġ itme (20a/9) – M.A dartinma (47)
- N. delālet itse (20a/10) –M.A kılavuzlasa (47)
- N. mesrūr (20b/1) – M.A rahat (47)
- N. ġadr ü cefā (20b/2) – M.A yavuzluk (47)
- N. ġam ve ġuşşa (20b/3) –M.A tasa ve aġırlık (47)
- N. vāşıl ol (20b/10) – M.A eresin (47)
- N. şemeresine vāşıl olduġı (20b/11) – M.A eyiliġi ucundan (47)
- N. M.A'dan fazla olarak ġavaşşlar sözcüġü geçmiştir. (20b/17)
- N. ta' līm itmege (21a/1) – M.A öğretmeye (48)
- N. mübāşeret itdiler (21a/1) – M.A başladılar (48)
- N. şabī (21a/2) – M.A oġlan (48)
- N. Şuyın aķındısı ķavī olmaġla (21a/4) – M.A su iti akardı (48)
- N. aķındı (21a/5) – M.A yatım (48)
- N. ' āķıbet ġālī (21a/10) – M.A sonu (48)
- N. emīn (21a/11) – M.A eymen (48)
- N. Ezīn-cānib (21a/11) – M.A bu yana (48)
- N. bir cüst ü cū idüb bulamadılar (21a/13) – M.A seġirttiler, su kenarınca çok istediler (48)
- N. ġara itdi (21a/16) – MA yas tuttu (48)
- N. meyyit (21a/17) – M.A ölü (48)
- N. ateş (21a/17) – M.A od (48)
- N. sefīne (21b/4) –M.A gemi (48)

N. va^c d itdiñiz (21b/5) – M.A adadıñız (48)

N. ikrār itdügün (21b/7) –M.A dediğün (48)

N. Ba^c dehu (21b/7) – M.A Andan sonra (48)

N. nişf (21b/8) - M.A yarı (48)

N. ta^c ām (21b/9) – M.A yiyecek (49)

N. tabağ (21b/12) –M.A dirgi (49)

N. etmek (21b/12) – M.A kirde (49)

N. ma^c išet (21b/13) – M.A dirlik (49)

N. tecrübe (22a/5) – M.A denemek (49)

N. gizlü (22b/5) – M.A uğurlayın (50)

N. kem (23a/9) – M.A yavuz (50)

N. tehevür (23a/11) – M.A kaçırma (50)

N. kıyā (23a/17) – M.A köy (51)

N. kıyām idesin (23b/1) – M.A durasın (51)

N. nā-ma^c lüm (24a/2) – M.A bilüsüzlük (51)

N. ħalāş olasın (24a/14) –M.A kurtulasın (51)

N. emşāl ü akrān (25a/5) – M.A başdaş (52)

N. pāk (25b/7) – M.A arı (53)

N. zahmet def itmek (25b/8) – M.A güç götürmek (53)

N. (25b/9)'da geçen *E'l-ħayāü şu'beti mine'l-imān* cümlesi M.A'da Hz. Peygamber'in hadisi olarak nakledilir. Buna rağmen N.'de bu kısım sadece Arapçasıyla verilir ve kimden aktarıldığı belirtilmez.

N. ma^ç işet binası (25b/14) – M.A diriliğin bünyādı (53)

N. ħā'ib (26a/8) – M.A bīneva (54)

N. řirūđan (26b/1) – M.A řırlađan (54)

N. cerrār (26b/9) – M.A umucu (54)

N. Zīrā ^çavāmīñ mađbūlı ħāřlarıñ menfūrıdır (27a/2-3) – M.A zira amlar katında öđülen haslara tapa olur (54)

N. mecnūn (27b/1) – M.A delirek (55)

N. Hemāndem (27b/2) – M.A tez (55)

N. dūr (27b/14) – M.A ırađ (55)

N. Söz ne söylenür bilmek beyānındadır. (30a/5) – M.A Sözü iyi söylemek fazlın bildirir (59)

N. kezzāb (30a/7) – M.A yalancı (59)

N. dūrūđ (30a/10) – M.A yalan (59)

N. ^çākıbet-endiş (30b/6) – M.A önin gözler (59)

N. muřāĥabet (30b/16) – M.A kelecı (60)

N. Ne^ç am (31a/4) – M.A Belı (60)

N. dirāz olsun (32b/12) – M.A uzun olsun (62)

N. intikāl idicidirler (32b/13) – M.A öliserlerdir (62)

N. (33a/12)'de *ol ĥabıř* diyerek hikāyede geçen hocayı aşağılar ama M.A'da böyle bir durum yoktur.

N. behre-yāb (37a/1) – M.A behre bulmuş (67)

N. Nūřirevānıñ sözlerini ve nařıĥatlerini beyān ider (37a/4-5) – M.A Nuřirevanın sözlerin beyān ider. (68)

N. (37b/17)'de başlayıp 37b/1'de devam eden cümle M.A'da yer almamaktadır.

N. Yigitlik ve ħublĳ ħālin beyān ider (39a/16-17) – M.A Yiğitlik ve kocalık halin beyan ider. (72)

N. Rostalis (39b/2) – M.A Aristetalis (72)

N. fevt oldı (40a/17)– M.A öldü

N. ana-i ikincidir (42a/7) – M.A ikinci anadır. (75) N. türkçe tamlamayı farsça tamlama şekline çevirmiştir.

N. Ta'āmın tertīb ve tamāmın beyān ider (42b/8) – M.A Yemek terbiyetin ve âyinin ve erkânın bildirir. (77)

N. ağır ağır ekl (43a/15) – M.A anul anul yiyessin (77)

N. Şarāb tenāviliñ tertibin beyān ider (44a/5) – M.A Şarap içmek terbiyetin ve erkânın bildirir. (79)

N. Misāfir ağırlamak ne vech üzre olmak gerek ve misāfir ne ekmek ħālin beyān ider (46a/9-10) – M.A Konuk gelicek nice ağırlamak gerek ya konukluğa varmağın halin beyan eder (82)

N. 'Aşĳ ve 'Āşĳlık Aĳvālin ve ħükmün beyān ider (51a/7) – M.A Āşĳklar keyfiyetin beyan eder. (90)

N. ğulām (53b/1) – M.A kul (92)

N. bahā taleb itmek (53b/2) – M.A baha biçmek (92)

N. cāriye (53b/3) – M.A halayıkçı (92)

N. maĳrama virmek ħizmeti (53b/5) – M.A desterdārlık (92)

N. muvāfiĳ (54b/2) – M.A münafik (93)

N. muĳayyed olmayub (54b/5) – M.A kulak urma (93)

N. sivmege sezā ola (54b/6) – M.A sivdigine deĳe (93)

N. ħarāb olmaya (55b/1) – M.A kedilmeye (95)

N. On yedinci Bāb: Yatub uyumak ħālın ve fā'idesin ve ziyānın beyān ider. (56b/14-15) – M.A On yedinci Bap: Yatıp uyumak vaktinde fayidelisin ve ziyanlısın bildirir. (99)

N. Rumīleriñ (56b/15) – M.A Rumların (99)

N. Düşmen ile muķābele semtin beyān ider. (62a/2) – M.A Çeri savaşında nice etmek gerek, anı beyan eder. (105)

N. ħareket idesin (62a/3) – M.A deprenesin (105)

N. 62a'da yer alan şiir sadece Farsça'sı ve Türkçesiyle yer alırken bu şiir M.A'da bir de Taberî dilince verilmiştir.

N. Emānet Ĥıfz İtmek Beyānındadır (67b/7) – M.A Emanet Saklamağı Beyan Eder (113)

N. Köle ve Cāriye Alub Şatmak Beyānındadır. (69a/15) – M.A Kul ve karavaş almakta ve satmakta eyisin ve yaramazın beyan eder. (116)

1.2. Nazmî-Zâde Hüseyin'in Kâbûs-Nâme Tercümesinin Tematik Açıdan İncelenmesi

Kâbûs-nâme bir nasihatname özelliği taşımasının yanında aynı zamanda siyasetname ve kıyafetname özelliklerini de barındırmaktadır. Kâbûs-nâme eserinin içinde birbirinden farklı konularda öğütler yer almaktadır. Bu öğütler dinî konular, devlet yönetiminin nasıl olacağına, yemek yeme adabından uykuya kadar günlük yaşamın içinde bulunan konulara kadar varmıştır. Yazar tüm bu öğütleri verirken başta dine, gelenek ve göreneklere karşı gelmemeyi öğütlemiş, her işi yaparken itidalle yapılmasını buyurmuştur. Eserin aslı İran kaynaklı olduğu için eserin yazıldığı dönemde; İran içindeki gelenek ve göreneklerin, inanişın, âdetlerin ve hatta ulema arasındaki bilgi birikiminin ne seviyede olduğunu öğrenmekteyiz.

Eserde anlatımları ve öğütleri güçlendirmek için müellifin birçok kaynaktan yararlandığını görmekteyiz. Bu kaynaklar içinde Eski Yunan felsefecilerine, Şeh-nâme içinde isimleri geçen efsanevileşmiş kahramanlara, İslamî dönem içinde yer almış isimlere de rastlamaktayız.

Eser içinde “*Ḳul ve cāriye iştirāsın beyān ider*” başlığını kullanan yazar bu bölümde milletlerin ve ırkların bazı özelliklerinden bahseder. Eser bu özelliğiyle bir kıyafetname özelliği de taşımaktadır. Buna örnek olarak:

“*İmdi ṭavā’if mezkūr daḥı bu vech üzeredir ki cümleden aşısız ve bed-güher ve bed-ḥū kıbçaḳdır ve cümleden hoş-ḥū ve ‘aşiret ve ḥızmetin gözleyici ve yir yirlilüdür ve cümleden yürekli Türkdür ve cümleden ziyāde zahmete ve belāya şabr idicide efendisiniñ her ḥāline muvāfiḳ ḥareket idici görigidir ve cümleden süst endām çekel cinsidir. Ḳabīle-i mezkūra Özbekistān ve Türkistān ḥalkındandır. Ṭavā’if-i mezkūra ve sā’iriñ hüner ve ‘ayb ü sīret ü şıfatlarınıñ tafşili bunda Türkten murād Özbekistān tarafında olan Türkdür. Bu veche üzeredir ki beyān olunur. Ṭā’ife-i Türk ṭā’ife-i mezkūr ḥūylar ve maḥbūblar olurlar ki bir āḥir ṭā’ifede bulunmaz ve zıştler ve çirkinler olur ki vaşf olunmaz. Ammā Hindū ki Türkün ‘aksince dırlar ki cümle zışt olub ḥic güzeli olmaz ve Türke göre Hindülük başları büyük olur ve yüzleri ve gözleri yufka ḳapaḳlu deḡildir ve burnı yaşşı ve dişleri ve dudakları dil-pesend degildir. Ḥāşıl cümle a‘zāsına nazār idince zışt ve çirkin görünür. Türk gibi degil Türk şüreti ve şıfātı ve ṭerāvet ve ḥūyluḡı ve güzelleri cümle cinsinden a‘lādır. Ammā zışt ve çirkinleri daḥı ḡāyet zışt ve çirkin olur ve Türkün ‘aybları budur ki ṭabī‘ati saḡt olur. Bir nesne öğrenmegi gücdür ve naşīḥat dutmaz ve ma‘rifetsiz ve mütekebbir ve heyyeblü ve ādemsiz ve acı dillü ve bedmest ve şavaşḡan olur. Ammā gicelerde ḳatı ḳorḳaḳ ve yüreksiz olur. Gündüz itdüḡi bahādurlıḡı gice idemez. Ammā ṭā’ife-i mezkūreniñ hüneri daḥı budur ki bahādur olurlar ve riyāsız olub düşmenlikların gizlü itmeyüb āşikār iderler ve yoldāşına yardımcı olur. Her ne iş işmarlansa ḥaḳḳından gelür ve ‘işret deminde teni ve cesedi yumuşaḳ olur.”*

Müellif eser içinde oḡluna babacan bir tavırla öḡütlerini yazmış, oḡlunun öḡütlerini dinleyip dinlememesini ise kendisine bırakmıştır. Müellifin deyimiyle o kendi üstünde olan görevini yerine getirmiştir. Eserde öḡütlere yer verirken birçok hikāyeden veya yaşadığı olaylardan örnekler sunmuş ve bu öḡütlerin kalıcı olmasını sağlamaya çalışmıştır. Hikāyelerin yanında müellif şiirlere de yer vermiştir. Müellifin oḡlunun benimsemesini istediḡi deḡerler diḡergamlık, doğruluk, adalet, din, ebeveyn hakkı, hüner, mütevazı olmak, edepli olmaktır. Bunun yanında müellif oḡlunun bazı şeylerden de sakınmasını ister bunların başında yalan, adaletsiz olmak, aceleci olma, Allah’ı unutmak, açgözlülük, cimrilik, cahillik, bilgisiz kişi ile dost olmak, gıybet etmek, boş konuşmak, iyiliḡi başa kakma gibi konular gelmektedir.

Çalışmamızın bu bölümde eserin içeriğini belli başlı başlıklar altında incelemeye çalıştık.

1.2.1. Dinî ve Ahlâkî Yönden İncelenmesi

Eser içinde başlıklar altında öğüt verilirken ve herhangi bir iş yapılırken dinî hassasiyet gözetilmiştir.

Eserin ilk başlığı “*Allāhu te‘ālānîñ vaşf-ı pākini bilmekdür*” adıyla geçmektedir. Yazar burada imanın yedi şartından birini anlatarak Allah’a iman etmeyi ona layık bir kulun nasıl olması gerektiğinden bahsetmektedir. Allah’ın kâinatı yaratma amacından, kâinatın nasıl yaratıldığı gibi konular da bu bölümde işlenmiştir. Aslında genel olarak bu bölüme baktığımızda divan edebiyatında yer alan tevhid geleneğinin izleri görülmektedir. İnsan bu âleme Allah’ı bilmek, tanımak ve O’na kulluk etmek için gönderilmiştir. Allah’ı her işinde ve her davranışında hatrından çıkarmayan insan iyi ahlak sahibi olarak insanlara faydalı olur. Müellif bu bölümde bunları işleyerek oğlunun da bu yoldan ayrılmaması gerektiğini, onun sırat-ı müstakim üzere bir hayat sürmesi gerektiğini belirtmektedir.

Eserin ikinci başlığı “*Peygamberler vaşfindadır*” adıyla geçmektedir. Burada da yine imanın yedi şartından biri olan peygamberlere imanın geniş bir şekilde açıklaması görülmektedir. Bu bölümde yine Allah’ın birliğinden bahsedilerek bunun yanında dünyada ve kâinatta düzenin her zaman aynı kalmadığı, gün gelince bu düzenin bozulduğu anlatılmaktadır. Allah’ın bu düzeni sağlamak ve insanlara yol göstermek, Allah’ın birliğini anlatmak için peygamberler gönderdiğini belirtmektedir. Bu bölümde son olarak müellif Hz. Âdem’den Hz. Muhammed’e kadar tüm peygamberleri bir sayarak haklarını gözetmek gerektiğini söylemiştir.

Eserin üçüncü başlığı “*Allāhu te‘ālānîñ şükri beyānındadır*” adıyla verilmiştir. Yazar burada Allah’a tüm nimetlerinden dolayı şükredilmesini ve bunların nasıl olacağını anlatmıştır. Bu bölümde yazar her insanın Allah’a karşı şükürünü yerine getirmesi gereken ibadetlerden bahsetmiştir ve bunların herkesin üzerine farz olduğundan bahsetmiştir.

Eserin üçüncü başlığı “*Ṭā‘at çoqlığın fā‘ide beyānındadır*” adıyla verilmiştir. Bu bölümde yazar hak yememe üzerinde durduğu gibi genel olarak hac ve zekât konularını ele alarak bir önceki başlıkla konuyu birleştirerek İslam’ın beş şartının yerine getirilmesi

gerektiğini ve bunun faydasının olduğunu bazen Kur'an'dan ayetlerle bazen hadislerle bazen de hikâyelerle aktarmaya çalışmıştır.

Eserin her başlığı din çerçevesi içinde öğütlerle geçmiştir. Bu öğütlerde de ilk üç başlıkta olduğu gibi Kur'an'dan ve hadislerden alıntılar yapılarak verilen öğüt güçlendirilmiştir.

Eser dinî yönünün yanında bir ahlak kitabı özelliğini de taşımaktadır. Eserin çoğu başlığında bu ahlak unsurlarına yer verilmiş, iyi ve güzelin nasıl olduğu verilen örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Müellife göre kişinin iyi ve ahlaklı olması diğer insanlara karşı davranışlarıyla gerçekleşmektedir. Yazara göre ahlak sadece çevredeki insanlara karşı değil kişinin kendisine olan saygısı için de geçerlidir. Yazar insanın tutkulara esir olmamasını, nefsinin peşinden koşmamasını bunların ancak kötü ahlak sahibi insanlar tarafından gerçekleşeceğini belirtmiştir. Kur'an'ın Hucurat suresi 12. ayetinde “Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinizin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz!” ifadesi yer almaktadır. Eserde de müellif oğluna öğüt verirken “*Zirā ol ardınca söyler ve bu yüziñe söyler ve kişiye andan ulu muşibet olmaya ki fā’idesiz yirlere göz kulağ duta ve bir ziyāna uğramış kişiye bundan ulu ziyān olmaya*” (38a/7-8) demektedir. Burada yazar gıybetten uzak durmasını, onun faydasız ve boş bir iş olduğunu ve hem kendine hem çevresine zarar verdiğini anlatmaktadır.

Kur'an'da Nahl Suresi 90. ayette “Şu bir gerçek ki, Allah size adaleti ve iyilik yapmayı emreder” ifadesi yer alır. Müellif de oğluna her işinde adaletli davranmasını, adaletin yönetimde temeli oluşturması gerektiğini söylemektedir.

Eser içinde dinî ve ahlakî öğütlerin yanında İslam'a ve Kur'an'a ters düşebilecek nitelikte öğütler de bulunmaktadır. Kur'an'da içki içmek “*Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki, kurtuluşa eresiniz*”, ayetiyle yasaklanmıştır. Eserde müellif başta içkinin zararlı ve günah olduğunu belirtmiş daha sonrasında oğluna eğer içki içerse de nasıl içmesi gerektiğini anlatmıştır. Bunun için eserde “*Şarāb tenāvüliñ tertibin beyān ider*” başlığıyla belirtmiştir.

Ayrıca Kur'an'da, “*Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Hem de sizi şubeler ve kabilelere ayırdık ki, birbirinizi tanıyasınız. Şüphesiz ki, Allah katında en şerefliiniz, takvaca en ileride olanınızdır*” buyurulmaktadır. Eserde *Köle ve cāriye alub Şatmağ beyanındadır* başlığıyla yer alan bölümde milletlerin özellikleri verilip bunların

olumlu veya olumsuz yönleri gerek fiziki özellikleriyle gerek huy ve tabiatlarıyla anlatılmış ve birbirinden üstün ve yetersiz oldukları konular ele alınmıştır.

1.2.2. Sosyal, Siyâsal ve Ekonomik Yönden İncelenmesi

Başlarda da belirttiğimiz gibi eser bir ahlak ve öğüt kitabı olmasının yanında bir siyasetname olma özelliği de taşımaktadır. Eser içinde müellif oğluna öğüt verirken öncelikle kendi ata ve soyundan bahseder ve sultan olduğunda bunlara yakışır bir şekilde sultan olması gerektiğini belirtmektedir. Oğlunun yönetime geçtiğinde haktan, doğruluktan ve adaletten ayrılmaması gerektiğini nasihat etmektedir. Bir devlet büyüğü olduğunda neye değer verip kimlerle arkadaşlık kurması gerektiğini aktarmaktadır. Zira devlet büyüğü olduğunda halk onu her zaman gözetleyecek ve düşmanları açığını bulmaya çalışacaktır. Aslında eser bir nebze de bunun için yazılmış ve müellif oğlunun atalarına ve soyuna halel getirmemesi gerektiğini belirtmiştir. Yaptığı en ufak haksızlık ve kötü iş halk arasında kişiyi kötü gösterecek ve itibarını zedeleyecektir. Bunları göz önüne alarak öğüt verilen kişi hayatını ona göre düzenleyecek, sultanlığına ve devlete söz ettirmeyecek şekilde düzen kuracaktır.

Eser içinde insanlar arası ilişkilerden sıkça bahsedilmiştir. Müellif öğüt verirken insanlarla nasıl ilişki kuracağını açıklamış ve iyi ve güzel olanın neler olduğunu söylemiştir. Örneğin “*Misâfirîñ ve misâfir da’ vet ide âdâbın beyân ider*” başlığının yer aldığı bölümde misafirlere karşı nasıl davranması gerektiğini, insanlarla ilişkileri esnasında her zaman haklının yanında olması gerektiğini bildirmiş, insanlara karşı yalan söylemekten uzak durması gerektiğini belirtmiştir. Eğer insanlara bir söz söyleyecekse o sözü iyi bir şekilde söyleyerek onları kırmaktan uzak durmasını öğütlemiştir. Yazar bu konuları ele alırken de yine hikâyelerden faydalanmış ve anlatımı bunlarla güçlendirmiştir.

Eser içinde insanın eğlence hayatını gerçekleştirirken nasıl davranması gerektiğinden de bahsedilmiştir. Bu konular; “*Nerd ü şaṭraṅ ne resm oynamaḵ gerek beyân ider*”, “*Çevgân oynamaḵ ṭavrın beyân ider*”, “*Şayd ü şikâr tertibin beyân ider*” başlıkları altında işlenmiştir. Yazar kişinin bunları yaparken de itidalden ayrılmaması gerektiğini vurgulamış bu oyunların fayda ve zararlarını belirtmiştir. Yine daha önce değindiği “*Şarâb içmek tertibin beyân ider*” gibi konuyu bu başlıkta da alacağımızı düşündük.

Bunlara bir örnek olarak:

“*Hāşşa nerd lu‘bından ve şaṭrancdan ādeme gönül ıtlığı çok olur. Naḫşı murād üzre gelmeye. Elbetde dil-teng olur. Ol vaḫit mizāc ḡavgāya münceer olur ve olduḡı belā-nizā‘dır ve nerd ü şaṭrancı çok oynamaḡa ‘ādet itme. Eger ütersen daḫı ḡāh ḡāh ola ve rehin olmaya. Meger şāhāne bahāne sebeb-i şoḫbet olur. Nesne ile ola aḫçe ile nerd ü şaṭranc oynamak ḫumārdir ve zinhār ḫumār-bāzlıḫdan şaḫın. Müdebbirler şa‘natıdır. Ne deñlü oynayıcı olursan daḫı ḫumār-bāzlıḡla meşḫūr olmuşlar ile şaḫınub oynama. Zirā sen daḫı ḫumār-bāzlıḡla ma‘rūf olursun.*”

1.2.3. Saḡlık Yönünden İncelenmesi

Yazar oḡluna öḡüt verirken saḡlık aḫısından ne uygunsu onu yapması gerektiḡini belirtmiştir. Giylanşahın yapması gerekenler helal ve saḡlıklı bir yaşam sürmesidir. Bu saḡlıklı yaşam ise ḡünlük yaşamında uyguladıḡı davranışlarla ilgili olacaktır. Bu yapılan davranışlarda da her şeyde olduḡu gibi aşırıya kaçılmayacak ve saḡlığı ve ḡünlük yaşamını etkilemeyecek şekilde olmalıdır. Zira bu davranışlar ḫişinin hem kendisine zarar verir hem de çevresi tarafından ayıplanmasına neden olur. Bu da ḫişiği aynı zamanda hem bedenem hem ruhen etkilemiş olur. Yazar bunları “*Ḥamāma girmek ve ne resme yayḫanmak gerek beyān ider*”, “*Yatmak ve diñlenmek ḫālin beyān ider*”, “*Şarāb içmek tertibin beyān ider*”, “*Cimā‘iñ zararın beyān ider*” başlıklarıyla vermiştir. Bunlardan birine örnek olarak:

“*Hükemā uyumaḡı küçük mevt dimişler. Zirā uyumaḡdan ten kāhil olur ve ‘aḫl şūrīde ve bedende ne deñlü ḫiss ve ḫareket var ise bāṭıl olub ādem meyyit mesābesinde olur ve nevm küçük mevt dir didüklerine sebeb budur. Öyle olunca çok uyumaḡ eyü degildir. Zirā bedeni bir ḫālden bir ḫāle döndürür. ḡüyā ḫayātdan memāta döndürür. Hükemā dimişler ki: Beş nesne ādemiñ ḫālin müteḡayyir ider. Ya‘nī bir şūretten ḫıḫarub āḫer şūrete giderür. Biri fecā‘aten feraḫ ve biri fecā‘aten ḫavf melūl olmaḡ ve biri cünündür ve beşinci nevm dir. Ḥāli ve şūreti müteḡayyir idenlerdir. Egerḫi ḫocalıḫ daḫı şūret nişānı müteḡayyir ider. Lakin derḫāl itmez ve bunlarıñ cümlesi ḫayāta tābi‘dir. Ancaḫ nevm mevte tābi‘dir. Meşelā sarḫoşu uzaḫdan görseler bilürler ki diridir. Ammā bir uyur ādem görseler meyyite ḫıyās iderler ve nice ki ölüye ḫüküm ü ḫalem olmaz. Uyumuşa daḫı ḫüküm ü ḫalem icrā olunmaz. İmdi ma‘lūm ola ki çok nevmiñ ziyānı olduḡı gibi ‘adem nevmiñ daḫı şöyle zarar ve ziyānı vardır ki eger bir kimesne yetmiş iki sā‘at ki üç ḡün üç ḡicedir uyumasa ekşerin ḫavli bu ki helāk ola. İmdi her nesne endāze ile olmaḡ gerek.*”

METNİN HAZIRLANMASINDA TAKİP EDİLEN YÖNTEM

1. Metnin hazırlanmasında yaygın çeviriyazı sistemi kullanılmıştır.
2. Eserde geçen ayetlerin meali dipnotta sure ve ayet numarasıyla birlikte verilmiştir.
3. Eser içinde tarafımızca okunmayan veya okunması mümkün olmayan kelimeler eserde geçtiği şekilde Arap harfleriyle verilmiştir.
4. vav-ı madule - ̣ - şeklinde gösterilmiştir.
5. Varak numaraları kalın yazılırken satır numaraları normal şekilde gösterilmiştir.
6. Varak numaraları [] şeklinde gösterilmiştir.
7. Satır numaraları () şeklinde gösterilmiştir.

2. BÖLÜM

2. TRANSKRİPSİYONLU METİN

Tercüme-i Kâbüs-nâme-i Kitâb

[1b] Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm ve bihi nesta'în

(2) Elḥamdüli'l-lâhi e'l-aḥadi'l-ferdi's-şamed ḥamden lâ-yuḥşihî

Nazm:

(3) Ḥüdâvend-i zemân ü 'arş-ı 'azam münezzehu ازمنى ve keyf ü مم كم te'âlâ ceddehü ve celle

(4) şenâhu hüve'r-rabbü'l-lezî el-ma'bedü'l-erḥam **Münâcât:** Eyle yâ Rab benim tab'ım ḥalka-cünbân (5) künüz tâ ki söz gencînesinden bezl idem dir. Şenâ nice dir dürr-i deryâ-yı (6) me'ânî kim ola güşvâr-ı şâhid-i ḥamd-ı şenâ için sezâ ve's-şalavâtu ve's-selâm (7) illâ temme'l-ekmelü 'ale'n-nebiyyi'r-ra'ûfu'l-ecmel ve'r-resülü'l-'atûfu'l-mükemmel (8) Muḥammedü'l-Muştafâ ve'n-nebiyyü'l-müctebâ ve 'alâ âlihi ve aşḥâbihi şümüsü'd-ḍuḥâ ve aqmâru'd-dücâ (9) ve nücümü'l-hüdâ li-men-ihtidâ mihr-i ḥüsni ideli mülk-i vücüd-ı işrâḳ (10) oldı pür-'aceb ü pür-nür-ı ser-â-pâ âfâḳ-ı nür maḥş itdi. Anı (11) feyyâz-ı vücüd eyledi. Baḥr-ı seḥâ ma' den-i luḫf eşfâḳ-ı seyyid kevn ü⁷ (12) mekân Aḫmed-i Maḥmüd-şifât şer'î 'ahde vefâ sâhib-i ḥüsni aḫlâḳ (13) ravza-i pâkına ol biñ güne şalât daḫı âline ve aşḥâbına (14) aşḥâb-ı vifâḳ **Nesr:** Bâ' iş-i taḫrîrûñ şâḫ-ı kalem ve bâdî-i (15) neşr-i cevâhir-i raḳam budur ki selâḫin-i âl-i 'Oşmân eskeneḫümü'llâhu (16) te'âlâ fi-buḫbûḫati'l-cinân ḫazerâtından pâdişâh-ı sâdis (17) Sulṫân Murâd Ḥan ibn Muḥammed Ḥan ibn Bâyezîd Ḥan ibn [2a] Murâd Ḥan ibn Orḫan Ḥan ibn 'Oşmân Ḥan zamân-ı sa'âdet-nişânları ricâlinde (2) Mercümek ile müştehir Aḫmed ibn İlyâs bu minvâl üzre naşb-ı kârgâh-ı taḫrîr ü (3) baş-ı târ u püd-ı taḫrîr itmiş ki bir gün Filibe tarîḳinde pâdişâh-ı müşârün-ileyh (4) ḫazretleriniñ ḫizmetinde iken dest-i mübâreklerinde müṫâlâ'a ider bir kitâb (5) görüb ne 'âlemde ve ne fende olduḡın su'âl itdüm. Lafz-ı sükker-bârlarında (6) Kâbüs ile müsemmâ bir ḫoş çok fâ'ide ve naşâyîḫe müştemil Fârsî bir kitâbdur. (7) Ancaḳ bir kimesne egerci Türkîye tercüme itmiş ve lakin 'ibâretin ḫarîbü'l-fehm (8) ve herkesiñ zihnine cesbân ü mülâyim itmemekle ḫikâyetlerinde ma'nâ fehm olunmaz (9) ve sözlerinde ḫalâvet alınmaz. Tekrâr

⁷ Yazmada kevn mekân şeklinde yazılmıştır.

tercüme ile elfāzı teftih ve ma' nāsı (10) tevażzuḥ olunmuş olsaydı ḥāş ü 'āma nef' i vāşıl ve feyzi cümleye (11) şāmil olur idi diyü redd-i cevāb-ı müştetāb buyurmalarıyla bu faķır (12) istidā' idüb bu ḳulları bu ḥızmeti edā iderüm diyü 'arz itdügümde (13) ol pādişāh-ı 'alem-penāh ḥazretleriniñ bu bendelerine ḥüsn-i zānnı ile senüñ ne (14) ḥaddüñdür diyü inkār itmeyüb tercümesin fermān buyurdılar. Hemişe pādişāhları (15) ne ile tercümeğe iķāz olunub ğālibe ve ğarrāya muḥtāc bir nev' arūs-ı (16) ḥüb-rü olmağla pādişāh-ı müşārün ileyhüñ şenāsiyla ārāste ve medḥiyle (17) pīraste ḳılındı.

Nazm:

Naķşında ezel-i nüküş ızḥār
itdi bī-reng [2b] ü resm ü bī-pergār

'ālemi itdi resm ü ādemi reng
anlara begler itdi āḥir-i kār

Tā ki (2) revnaķ bula nuķüş-ı zemān
nitekim devr-i şehriyār-ı diyār

şeh Murād ḥan bin 'Oşmān (3) kim
'adl oldı aña şı'ār ü dişār

gül görüb ḥüsniniñ leḥāfetini
dökdi (4) yüzinden abrū-yı vaķār

serv ḳaddine beñzedi lākin
bulmadı i' tidāl ile reftār

(5) Aḥmed ehemmiyetle şükr ile baḥt
oldı ḳarān-i devlet-i yār

dehr elinde ki saḥt-ı nā-ḥoşda
(6) itdi lüḥfi ḥabibi tımār

turdığınca zemīn-i pūr-ḥamūl
döndigince ‘ acūz-ı çarḥ-medār

(7) yā ilāhī ḥıfz-ı amānında ol
şaḳla bu nev-civānı leyl ü nehār

binā’ en-‘ aleyh yine (8) ol kibrü’ l-intisāb-ı salṭanatıñ dürr-i yektā ve ol devr-i zamān-ı sa‘ ādetiñ güher-i bühūrlarından (9) sulṭān-ı şālīş u ‘ ışrı’ ın cālāen nizāret-efzā-yı ser-servi ve revnaḳ-baḥşā-yı (10) taḥt-ı ‘ ālībaḥt salṭanat-perveri sulṭānü’ l-‘ ırāḳeyn ḥāḳānü’ l-berreyn ü ve’ l-baḥreyn (11) ḥādīmü’ l-ḥaremeynü’ ş-şerifeyn el-ḡāzī fī sebili’ l-lāh nāşır-ı ibādu’ l-lāh

Nazm:

Ḥazret-i (12) sulṭān Aḥmed pādīşāh-ı baḥr u berr kim
ḡubār-ı şehi çine tāc-ı ser-mālik-i ‘ ilm ü ḥikem⁸

(13) dāver ü seyf-i ḳalem feyz-baḥşā-yı cihān şāhen-şeh-i ḥürşidimiz himmetiyle mūr-ı çavuşān (14) Süleymānı bulur Ḳahramānı ḳahrile ider zīr ü zeber Rüstem-i rüz u ‘ ālī-güher (15) Keyvān-ı ḡulām ve berātında gemini ‘ anḳāveş ola. Yā Rab devleti pāyende ve ‘ ömri mezīd (16) vaşf-ı pākiyle ol efsūde-dil ḡulberk ola pādīşāh-ı gerdün-vaḳārıñ vüzerā-yı (17) ‘ izām ü vükelā-yı kirāmından iş bu biñ yüz on yedi senesi tāriḥinden [3a] ḳalmaḳ ve Bağdād dārü’ s-selām muḥāfız-ı ḡayyūr ve nıgehbān-ı cesūra

Nazm:

Nāmdār ü vüzerā (2) Āşaf der Rüstem-efgen
Ḳahramān hecā vü Nerīmān-ı zamān⁹

Ki rüyına ider çarḥ-ı (3) berīn şad-taḥşīn oḳınur nāsiyesinde suḥf-ı ḥaber ‘ ayān merāḥim-ḡüster (4) ‘ ālī-güher ḥüsnü’ l-aḥlāḳ dilber-i āfāḳ düstūr-ı Cihān-ārā vezīr Ḥasan Pāşā (5) ilā-rahmeti’ l-lāhi ḥazretleriniñ nüşḥa-i mezkūr-ı manzūr ‘ ayn-ı daḳīḳa şināsları (6) olub şarf-ı Türkī-i ḳadīm olmaḡla bu zamānede müst‘ amel ü meşḥūr olan Türkīye cünbān olmayub dil-pesend ü fā’ ide-mend olmamaḡla tekrār (7) taşḫīḥ ü tenḳīḥ olunub zebān¹⁰-ı

⁸ Denizın ve karanın padişahı Sultan Ahmed hazretleri, o ilim ve hikmetin baş sahibinin tacının taşıyıcısıdır.

⁹ Adı ve vezirliği Rüstemi düşüren Asafdır, (O) zamanın Nerimanı ve Kahramanıdır

¹⁰ Eserde *zemān* şeklinde yazılmıştır.

ehl-i zamāneye muṭābık ve fehmi-ı ḥāş ü ‘āmmeye (8) muvāfık Türkī ile tecdīd olunur ise metrūk iken ‘āleme mergūb (9) ve endāḥte-i zāviye-i nisyān iken maṭlūb olur idi diyü tecdīd ü (10) tesvīdin bu faḳīr-i ḳalilü’l-bizā‘a kesirü’l’izāe murteziyyü’l-meşhūr ve Nazmizāde (11) dā‘ilerine işāret buyurmalarıyla işāretlerin ‘ayn-ı beşāret (12) bilüb maḳbūl-i bārgāh-ı perverdigār ve mergūb-ı ḳulūb şıḡār ü kibār olmaḳ (13) ricāsıyla ‘ibārāt-ı vāziḥa ile ārāste ve sehv ü ḥaṭāya ‘özü- (14) ḥāste taḥrīrine mübāşeret ve tesvīdine mübāderet olundu **Aḡāz-ı** (15) **Dāstān**: Şöyle rivāyet olunur ki ḥulefā zamānında Kūhistān mülkinde (16) bir pādişāh varıdı. Nāmı Keykāvus İskender bin Ḳābūs Veşmgerd idi [3b] ve İslām pādişāhlarından olub bir pīr-i cihān-dīde idi. Ammā bir nev-civān oḡlı (2) var idi adına Giylān-şāh dirler idi. Bir ḥired-mend-i ‘azīm ḳābil-i civān idi. (3) Bir gün pādişāh-ı mezkūr oḡlınıñ yüzine baḳdı ve ferāset birle ḥāline (4) nazār itdi. Egerçi ‘aḳl ü ḥired ve kemāl ü devlet gördi. Lakin genclik ḡurūrın (5) ve ḡaflet uyḳusın daḡı bildi ve gördi. Pes pādişāh fikr itdi ki eger (6) kendü terbiyesinde taḳayyūd iderse şāyed ‘ömr vefā itmeye. Zirā ki ehl-i başiret (7) eceli kendülere yaḳīn bilürler ve eger terbiyye itmez ise kendi cevherin balçıḡa (8) virmiş olur. Pes şöyle münāsib gördi ki oḡlına bir mürşid bula ki ḥic (9) fenā vü zevāli olmaya binā’en-‘alā-zālik bu kitābı taşnīf eyledi ve oḡlın (10) yanına da‘vet idüb didi ki ey oḡul bilmiş ol ki ben ḳocaldım ve (11) za‘if ve zād ü zevādesiz yol başına geldim. Sefer-nāmesin elüme şundılar (12) ki ol nāme şaḳal aḡarmaḳdur insānıñ şaḳalı aḡarmaḳ Ḥaḳ subḥāne ve te‘ālā (13) dan aña ḥaberdār ol ey ḳulum bu mülki ḳoyub āḫir mülk tedārikin gör (14) dimekten ‘ibāretdir. İmdi ey cigergüşem bu ma‘zūlluḳ çāresizdür. Çün (15) kendü kendümi ma‘zūllar dā’iresinde gördüm. ‘Aḳl baña şöyle yüz gösterdi ki (16) bu dā’ireden gitmezden aḳdem saña bir ḳaç naşīhat ideyim ki rüzgārda ticāret (17) yoluna ve devlet-pendine ḳulavuz ola saña ben yādigār virdim ki anuñla [4a] ‘amel idersen her işiñde berḫūrdār olub nīk-nām taḫşīl idesin (2) ve rüzgār elinden sille yimeyesin zirā peder-müşfiḳdi. İstemez ki oḡlı (3) rüzgār elinden cevr çeke. İmdi gönül ḳulaḡın bu pend ü naşīhatime (4) aḳuḳ dut. Tā ki şoñra peşimān olmayasın. Fi’l-cümle eger sen yigitlik ḡurūrıyla (5) bu pend ü naşīhati ḳabūl itmez isen bārī babalık ḫaḳḳını yerine getürmüş (6) ve yāḫūd sen bu naşīhati dutmaz iseñ ol ki ḡayrıları dutalar. Egerçi ‘ādetdür. (7) Her oḡul pederiniñ naşīhatin dutmaz ve līkin ümīdüm var ki (8) inşā’a’l-lāhu te‘ālā sen ḳabūl idesin ve daḡı bilmiş ol ey oḡul (9) bu civānlar ḡaflet ile şöyle taşavvur iderler ki kendülerin bilgüsi (10) pīrler ve dūnyā görmüşlük bildiklerinden yegdir. Anlardan bu taşavvur (11) ḡalaṭ ve ḡaflet olduḡın bildüḡim taḳdırce saña yol göstermekde (12) ḥāmūş olmaḡı revā gördüm ve bu kitābı yādigār itdim. Lakin muḫtaşar ve müfid (13) eyitdim. Zirā her nesneniñ muḫtaşar ve müfidi taṭvīl ü tafşīlinden yegdir (14) ve daḡı bilmiş ol ey oḡul dūnyā ḫaḳḳınıñ bir ‘ādeti vardır ki bir ‘aziz (15) nesne

olsa şakırlar yine bir ‘aziz kimseye virürler. Pes dünyā hāşılından (16) gāyet ‘aziz nesnem bu pendlerdür ve dağı gāyet ‘aziz kimsem sensin (17) imdi ağır vaqıtmde bu ‘azizi saña virdim inşā’a’l-lāhu te‘ālā ümīdim [4b] oldur ki saña fā’idesi ola ve sen dağı qabül idüb bunuñla ‘amel idesin (2) ve dağı ey oğul cihānda aşıñ gibi pāk dirlik eyle zīrā aşıñ ve nesebiñ (3) ulu aşıldır ve cihān pādişāhlarıdur ve ceddiñ Şemsü’l-Ma‘ālī Kābūs (4) ibn Veşimgired bin Atmışdır ve hānedan ki Giylān begleridir ve Ebū’l-Mü’eyyedü’l-Belhī (5) ecdādiñ zamānında bir şāh-nāme taşnif itmişdir şimdi Giylānda (6) ol tārīh yādigār qalmışdır. Cehd eyle ki seniñ ceddiñdür. On üç zuhurdan (7) Keyus bin Qubade eydür ki Nüşirevān-ı ‘ādiliñ qarındaşdır ve seniñ vālide-i mihribāniñ (8) Gāzī pādişāh sultān Maḥmūd bin Nāsırü’d-dīn kızıdır ve benim pederimiñ (9) vālidesi emir Ḥasan Firūzān kızıdır. Öyle olunca ey oğul ol ‘ākıl (10) nesebiñ ḥürmetin ziyāde gözet. Tā ki erāzillerden olmayasın. Egerçi ferāsetle (11) sende ‘aql ü hüner gördüm ammā naşihat ‘aqlsıza gider. Murādım anı saña hedi (12) ye virmekdir. Eger ḥıfz idersen kāmil olursın ve eger ḥıfz itmezsen (13) ziyānkār olursın ve dağı āgāh ol benim ‘ömrümüñ tamāmı yağındır ve benim ardımca (14) dağı seniñ geleceğiñ qarībdür. Cehd eyle ki bundan yol azuğı ve zād ü (15) zevād getüresin ki ol tarīke münāsib ola zīrā bu cihān ol cihāniñ (16) mezra‘asıdır sa’y it ki seniñ mezra‘anı ağıer kimesne zirā‘at itmeye (17) zīrā āheriñ zīrā‘atinden saña fā’ide olmaz ve bu fāni sarāyı ol bākī sarāya [5a] değışme. Eyü kişiler bu cihānda aslān gibidir ve yaramaz kişiler kelb gibidir. (2) Zīrā kelb ne görse olduğı yirde ekl ider. Ammā arslan şaydım (3) kendü me’vāsına götürüb anda ekl ider. Pes bunuñ ma’nāsı budur ki (4) Nefs-i emmāre şāhibi kelbe beñzer ne olsa ‘acele idüb bulduğı (5) yirde her ne bulursa ekl ider ammā nefsi muṭma’ine şāhibi ‘ākıl (6) arslana beñzer bunda bulduğın ol ‘āleme gönderüb zağır ider. (7) İmdi ey oğul cehd eyle ki seniñ şikāriñ eyülik ola ki ol cihānda (8) gereklüdür ve eyülükden murād Allāhu te‘ālāniñ tātıdır. Zīrā qula hıç (9) tātıdan eyü şikār yoğıdur. Zīrā tātı idenlerüñ mişāli āteşe (10) beñzer. Ne deñlü āteş alçaq yirde yağısañ şu’lesi ve himmeti (11) yüce olmağıdır ve ola ki tātıat yolına gıtmez şu mişālidir imdi¹¹ (12) ey oğul tātıati öziñe vācib bil. **Fihrist-i Ebvāb Evvelki Bāb** Allāhu te‘ālā (13) nuñ vaşf-ı pākini bilmekdür **İkinci Bāb** Peyğamberler vaşfindadır **Üçüncü (14) Bāb** Allāhu te‘ālāniñ şükri beyānındadır. **Dördüncü Bāb** Tātıat çoqlığın (15) fā’ide beyānındadır. **Beşinci Bāb** Peder ve vālide ḥuqūqun beyān ider **Altıncı (16) Bāb** Hüner ile güher ziyāde olduğın beyān ider **Yedinci Bāb** Sözi (17) ne resme söylenür bilmek beyānındadır. **Sekizinci Bāb** Nüşirevāniñ [5b] vaşiyetlerin beyān ider **Tokuzuncı Bāb** Pırlık ve civānlık ḥālin beyān ider (2) **Onıncı Bāb**

¹¹ Her ne deñlü yüксеge qaldursañ meyli aşığayadır.

Ekl-i ta‘ām ādābın beyān ider **On birinci Bāb** Şarāb içmek (3) tertibin beyān ider **On ikinci Bāb** Misāfirin ve misāfir da‘vet ide(itmek) ādābın (4) beyān ider **On üçüncü Bāb** Nerd ü şatranç ne resm oynamak gerek beyān ider (5) **On dördüncü** ‘Āşıklık keyfiyetin¹² beyān ider. **On beşinci** Cimā‘in zararın (6) beyān ider **On altıncı** Hamāma girmek ve ne resme yayknamak gerek beyān (7) ider **On yedinci Bāb** Yatmak ve diñlenmek hālin beyān ider **On sekizinci Bāb** (8) Şayd ü şikār tertibin beyān ider **On Tođuzuncu** Çevgān oynamak (9) tavrın beyān ider **yigirminci Bāb** Düşmen ile muķābele semtin beyān (10) ider **yigirmi birinci Bāb** Mal artırmak esbābın beyān ider **Yigirmi ikinci** (11) **Bāb** Emānet-i hıfz idüb girü şāhibine redd itmek fā‘idesin (12) beyān ider **Yigirmi Üçüncü** Kul ve cāriye iştirāsın beyān ider **Yigirmi** (13) **dördüncü** Mülk alınursa neng gibi yerde alınmak gerek beyānındadır (14) **Yigirmi beşinci Bāb** Dört ayaklu cānver alınduğda iyüsin beyān ider (15) **Yigirmi altıncı** ‘Avrat alduğda kiři nice ‘avrat almak gerek beyānındadır (16) **Yigirmi yedinci** Evlād beslemek tertibin beyān ider **Yigirmi sekizinci Bāb** Dost dutmak (17) ve idinmek fā‘idesi beyānındadır **Yigirmi toğuzuncu Bāb** Düşmenden [6a] emīn olmak beyānındadır **Otuzuncu** ‘Afv-ı cürm sevābı beyānındadır (2) **Otuz birinci bāb** ‘İlm taleb itmek beyānındadır **Otuz ikinci Bāb** (3) Ticāret beyānındadır **Otuz üçüncü Bāb** Tabībler kā‘idesin ve ne resme (4) evķāt gicürdiklerin beyān ider **Otuz dördüncü Bāb** Müneccimler resmin (5) beyān ider **Otuz beşinci Bāb** Şu‘arā ve tarīklerin beyān ider **Otuz** (6) **altıncı Bāb** Muṭribler resmin beyān **Otuz yedinci Bāb** Pādişāhların (7) hizmetin beyān ider **Otuz sekizinci** Nedimlik ve muşāhiblik (8) dā‘bın beyān ider **Otuz Tođuzuncu Bāb** Resm-i kitāb beyānındadır **Ķırkıncı Bāb** (9) Vezirlik tertibin beyān **Ķırk birinci Bāb** Ser‘ askerlik (10) beyānındadır **Ķırk ikinci Bāb** Pādişāhlar erkānın beyānındadır **Ķırk** (11) **Üçüncü Bāb** Zirā‘at ve köy ve kethüdālik resmin beyān ider **Ķırk** (12) **dördüncü Bāb** Civānmerdlik fazlın beyān ider **Evvelki Bāb Ķaķķ te‘ālānıñ birliği beyānındadır** (13) Melik Keykāvus ođlu Giylān Şāha eydür: Ey ođul bilmiş ol ki birķac söz (14) Ķaķķ te‘ālānıñ birliği bilinmek içün kitāb evvelinde yād kıldım, tā ki (15) i‘tikādiñ yolu muķkem ola. Zirā çok kişiler anı bilmemek ile gümrāh oldılar. (16) Ammā pāk-nazar şāhibleri ḥaṭā itmediler ve cā‘izdir ki anlarda dağı (17) ḥaṭā vāķi‘ ola. Ey ođul bilmiş ol ki Ķaķķ subhānehu ve te‘ālā āşikār u nihānda [6b] ve yerde ve gökde ve bu cihānda ve ol cihānda ‘aql ile idrāk olunur. Ammā kendünüñ (2) zāt-ı muķaddesi taşavvur-ı ‘aqlıdan birün ve münezzehdir ammā eđer dilersen ki Allāhu (3) te‘ālāyı bilesin ol kendü kendüñi bil ve kendü hāliñden ḥaberdār ol. (4) zirā her kim kendü kendini bildi Ķaķķ subhānehu ve te‘ālā bildi. Bu sözden (5) maķşūd budur ki sen bilmiş ol ve ol bilicidir ya‘nī sen naķışsın (6) ve ol

¹² Yazmada *kefiyetiñ* yazılmıştır.

naqqāşdır. İmdi ey oğul kendü naqqāşın tarīkından anı (7) bilmege cehd eyle naqqāşlığı tarīkından fikr itme ve dağı bilmiş ol (8) ey oğul naqqāşın kemāli maḥall-i qābūl olmayan yerde bilinmez bunun mişāli mūm (9) ile taşā beñzer. Maḥall-i qābūl olmaduğün kimesne mühr urmaz. Ammā mūm ki qābıldır. (10) Hātemde ne dürlü naqqāş var ise mūmda ol naqqāş zāhir olur (11) ve dağı bir pādīşāh hātemiyle bir pāre mūm üzerine mühr ursa ol mūma (12) pādīşāh hātemidir dimezler. Belki pādīşāh mühridir dirler. İmdi ey oğul (13) bilmiş ol ki insān ile ḥayvānıñ mişāli mūm ile taş gibidir. Pes (14) Ḥaqq subḥānehu ve te‘ālā kudret hāteminden olan kemāl-i naqqāşını nice birle fehm ide. Pes (15) gümānı terk itmek gerek. Ya‘nī bu naqqāşı niçe yaqqāşdı diyüb naqqāşı niçedir (16) demek gerek. Şun‘ı ve şān‘ı bil. Şaqqın ehl-i fitne i‘tikādına uyma ve yolına (17) gitme. Ya‘nī ehl-i dalāl seni dehrī itmesünler. Zīrā dehriler her ne [7a] olursa zamāndan dutarlar. Sen fikrini dehrilerin¹³ ḥaṭāyla sen zamānı berklü geçirsene (2) dir. Pes bir zamānıñ evveli gelmek ola ve aḥiri gitmek ola aña ehl-i başiret nice (3) fā‘il dimegi revā görür. Ammā ey oğul zemīn ehli mādām vardır. Zamān dağı vardır. (4) Ğāfil olma lābūd bu bende bağı kalmış ve Allāhu te‘ālānıñ şun‘ı nice olduğın (5) fikr idersen revādır. Ammā kendü zāt-ı muḥaddesinçe olduğın fikr itme. Zīrā yol (6) uğramadığı yerde yol gözetmek azgunluk nişānıdır. Bu azgunluk qorqusından (7) Ḥazret-i resūl-i ekrem şalla‘l-lāhu ‘aleyhi ve sellem ümmetine naşihat için (8) ḥadīs-i şerīf buyurmuşlardır: *Tefekkeru fī alā‘illahi ve lā tefekkeru fī zāt’il-lāhi*. Ya‘nī (9) fikriñiz Allāhu te‘ālā ḥaqqında ve ihsānında olsun. Zāt-ı muḥaddesinde (10) olmasun ve dağı Ey oğul bilmiş ol ki bizim şān‘ımız celle celāluhu şerī‘at (11) ulularınıñ dillerinden qullarına tekellüfsiz kendüyi bildirmekde bir tarīk (12) göstermeye hiç bir kimesne Ḥaqq te‘ālā şifātınıñ yolın göstermege qādir degil idi. (13) Pes her bir ādem-şifāt-ı muḥaddeselerin bilmekte ‘ācizdir. İmdi Allāhu te‘ālā ḥazretlerin (14) ‘azametine göre bildim dime ancak kendü ‘ācizliğim qadrince bildim di. Zīrā ki sen (15) Allāhu subḥānehu ve te‘ālā celle-i celāluhu ḥazretlerin kemā hüve ḥaqqıhu bilmezsin ve (16) anlamazsın ammā eger tevḥīd ḥaqqıñın bilmek istersen ḥaqqıñı tevḥīd (17) oldur ki sen de her ne ki muḥaldır anıñ qatında mümkündür. Meşelā saña beqā muḥal-i [7b] muḥaqqıqdır. Bāki aḥvāli buña göre kıyās eyle ve dağı bilgil ki bu ‘āleme gelmekden (2) maqqūdātı bir bilmektir. Pes şübhesiz Allāhu te‘ālā birdir. Andan (3) ğayrısı çokdur. Ya‘nī ikişerdür ve bu iki birbirine zıddır. Meşelā cism (4) ü cān tağılmaq ve cem‘ olmaq şüret ü şifāt ‘aql ü nefis ve aşl (5) ü fer‘ ve zamān u mekān ve gümān u nişān ve yaqqın u şekk gibi bu cümle (6) ikilik ‘alāmetidir. Bunları bir yere cem‘ idüb bir demek olmaz. Hemān (7) birdir demek subḥānehu ve te‘ālāya

¹³ Yazmada *dehlerin* şeklinde yazılmıştır.

yaraşur. Allāhu te‘ālāyı gönülde her neye (8) beñzer dirseñ. Allāhu te‘ālā beñzetdüğinden münezzehdür ve ol gönülünden (9) giçen nesneniñ hāliqidür. Şerik ve şübheden münezzehdür. Müberrādur. Cell-i (10) celālūhu ve lā ilāhe ğayre **ikinci bāb peygamberler delil ve şāyesteleri**¹⁴ **Beyānında** (11) ey oğul Hakk subhānehu ve te‘ālā bu ‘ālemi ki halk itdi. ‘Abeş halk (12) itmedi. Bilki kendünüñ ‘adlin ve fazlın bildürmek için (13) halk itdi ve müceb-i hikmet ile zeyn itdi. Çün Allāhu te‘ālā (14) ‘ālimdür ki güzel çirkinden ve varlık yokluğdan yegdir ve vücūd ‘ademden (15) ve kevn fesāddan ve ziyād noqşāndan efdaldır. Egerçi bunlar birbirinden (16) uludur. Ammā ikisine dağı Allāhu te‘ālā kādır ve zamirlerinde¹⁵ (17) olandan haberdardur ve ikisin hikmet ile birbirinden efdal itmişdir. **[8a]** Meşelā ‘adl mücebince olduğunıñ ‘alāmeti budur ki insāna insān şıfatın virdi (2) ve bunlarıñ dağı nihayetine bir hikmet kodı ve herbir şeye bir hāşşiyet virdi. (3) Nāğāh ol hāşşiyet ile mevşūf ola ve ol vaşfdan ehl-i nazar hikmet (4) fehm ide ve ammā kudret-i hikmetden ziyādedir. Meşelā kādirdir ki güneşsiz aydınlık (5) vire ve bulutsuz yağmur yağıdura ve bir terkib-i halk ide ki anıñ tabi‘atın hıc (6) kimse bilmeye ve kevākib te’sirsiz ‘āleme hayr ü şerr göstere. Ammā çünki hikmet (7) nazarı vardır. Pes mābeyninde vāsıta sebebe oldu. Nice yağmura bulut sebebdür (8) ve ‘ālemde havādiş zuhūrına yıldızlar sebebdür. İmdi kevn ü fesāda vāsıta (9) sebebdür vāsıta mābeyninde bozılır ise tertib bozılır. ‘Ālemde nizām (10) kalmaz. Zīrā ki bu vāsıtalardan bir iş peydā olur ki anıñla ‘ālemiñ nizāmı kâ’imdir. (11) Ol sebebden vāsıta kodı ki biri indirici ve biri kaldıracı ola ve biri yükledici (12) ve biri yük götürici ola biri rızk virici ve biri rızk (13) yiyici ola ammā ikisi dağı Allāhu te‘ālānıñ vücūdına ve birliğine şahiddir. (14) İmdi ey oğul zinhār vāsıtaya nazar itme ve lakin vāsıta ne ğarāz (15) ne ise anı gözet. Ya‘nī dāne bitmege zemīn vāsıtaadır. Çün dāne (16) zīrā‘at idesin gögertmegi zemīnden bilme eger bir iş murād üzre olmaya (17) anı yıldızdan dutma. Zīrā gerçi fi’l-cümle zāhir-i emrde te’sir bunlardandır **[8b]** demişler. Ammā bunlarıñ ol te’sirden haberleri yokdur.

Nazm:

Şağın ümīd revā itme (2) felekden ey dil

Felegin meger başına dermānı mı var

Ne yıldızın te’sirinden ve ne zemīnin

(3) Dāne bitürdüğinden haberi vardır

¹⁴ Yazmada *şayesteleri* şeklinde yazılmıştır.

¹⁵ Yazmada *zi* harfiyle yazılmıştır.

Çünkü zemîniñ kudreti yokdur ki kendü sa' d iken

(4) Te'şirini naḥs ide pes cihān ḥikmet ile ārāste oldu.

Ya' nî düzildi (5) bu düzgene bezek elbetde gerekdür. İmdi cihāna nazār eyle tā ziyetinin göresin (6) nebātdan ve ḥayvāndan ve yimekten ve giymekten ve ḥüb u bedden ki cümlesi (7) cihāniñ ziyetidir vallāhu te'ālāniñ ḥikmeti bunuñ ile zāhir olur (8) nitekim Ḥaḳḳ te'ālā buyurur: *ve mā ḥalaḳnā's-semavāti ve'l-arḍa ve mā beynehuma lā'ibīn*¹⁶ (9) İmdi bildiñ ki Allāhu te'ālā bu cihāniñ 'abeş ḥalk itmedi. Elbetde bir (10) maḳşūd için ḥalk itdi. Maḳşūd oldur ki çün rızķı ḥalk itdi (11) Bu rızķa yiyici ḥalk ide eger yiyici olmas rızķ 'abeş olur ve meşhūr (12) olmaḳ oldu. Pes Allāhu te'ālā ādemi ḥalk itdi ve ol ni'metiñ tamamlıḡın (13) ādeme virdi. Çün ni'met tamamlıḡı ādeme eyledi. tamamlıḡı siyāset ile ya' nî iṣlāḥ iledür ve ol siyāset (14) mevt iledür eger mevt olmasa ādem daḡı bīḥaber ḳalur idi ya' nî bu rızķı virüb (15) ḥalk idenden ḥaberdār olmaz idi. Pes siyāset tertīb ḳıldı. Ammā bu (16) siyāsetiñ tertibini bilmek ḳılaḡuzsuz olsa ol daḡı bīdārлық nişāni (17) olur idi. Zīrā ādemi ḥalk idüb birden ifnā itse ādem ḡāfil ḳalur idi. [9a] Ammā ādemiñ saḡ ḳolın ṣolına ḳulavuz virdi. Tā ki ni'met şükrini bile. Eger (2) bu tertīb olmasa insān Allāhu te'ālāniñ in'āmından ḥaberdār olmazdı. (3) Pes ḥikmet-i ilāhiyeye muvāfiḳ olmazdı ki rızķın bilmezlere ve ḥamdin itmeyenlere (4) yidüre. Allāhu subḥānehu ve te'ālāniñ ḥalk itdüḡi ḥod ḥikmetinden ḡālī (5) degildür. Pes ḳulların rast-ı rāha ḳılavuzladı. Nitekim Allāhu subḥānehu ve te'ālā (6) buyurur *ve ma ḥalaḳt'u'l-cinne ve'l-insi illā li ya'budūni*.¹⁷ Ḥāl bu vech üzre olunca (7) ḳullarınıñ arasına peyḡamberler irsāl itdi. Tā ki 'adl ü dāniş ve şükr ü sipās (8) yolın göstereler ve bu ni'metleri ki Ḥaḳḳ te'ālā ḳullarına iḥsān itmişdir. Şükriniñ (9) tarīḳin gösterüb şartın yirine getürmeḡi bildüreler. Zīrā bu cihān (10) bir gündür ve bu gündüzünüñ temāmlıḡı ḥikmetledir ve ḥikmet eşer-i ni'metdir ve ni'met (11) daḡı tamām olmaz. İllā bilmek ile ve bu ni'mete vāşıl olanlarıñ daḡı tamāmlıḡı peyḡamberler (12) iledür ki Tengriden yaña yol gösterürler. Pes bu tertīb üzre nazār itmek (13) gerek Ḥaḳḳ subḥānehu ve te'ālā ḥic eksük nesne ḥalk itmedi ve daḡı ḥaḳīḳat (14) söyle bilmek gerekdür ki rızķ Allāhu te'ālā tarafından bir faızdır insāna ve ḥayvāna (15) ve insāniñ faızlı ne resme rızķdan ve rızķ yiyen ḥayvāndan ziyāde ise (16) toḡru yol gösteren peyḡamberleriñ daḡı faızlı sā'ir ādemler üzerine ol ḳadar (17) ziyādedür ve vācibdür kişi kendü rāhnümāsınıñ ḥaḳḳın bile ve kendüye [9b] rızķ vireniñ minnetin cānda ḥıfz ve cemī' i peyḡamberleri ḥaḳḳ bile. Şöyle ki Ḥazret-i (2) Ādemden Ḥazret-i ḡātemü'n-nebiyn Muḥammedü'l-Muştafa

¹⁶ Kur'an: 21/16 Biz yeri, göḡü ve arasındakileri oyun olsun diye yaratmadık.

¹⁷ Kur'an: 51/16: Ben cinleri ve insanları yalnız bana kulluk etsinler diye yarattım.

şalla'l-lāhu 'aleyhi ve sellem (3) h zretine gelince h cbirin peygamberlikden ayırmaya. T  ki kişiniñ d ni d r st (4) ola ve H k k te' l niñ Ő krin yerine get rm Ő ola ve d ny da ey  n m h Őıl (5) kıla. **H k yet Ő kr  bey nındadır:** Ő yle bilmiş ol ey oğul ki ' lemdede (6) her kimiñ ki ni'emeti v si' ola tam mıyla Ő krin ed  itmek muh ldur. Z r  sen h k kat (7) end zesince H k k te' l niñ Ő krin ideyim dirseñ v c dında bir c z' n (8) eger biñ hişŞe idesin ol biñden bir c z' n Ő krin idemezsin. Amm  ferm n (9) end zınca itseñ H k k subh nehu ve te' l  buyurduğı  zere az Ő k r  ok (10) yerine gi er. Nitekim t 'ati d ny da beş d rl  buyurdu. Eger gice ve g nd z (11) t 'at itseñ ' cizlikden g yır h Őıl olmaz. Amm  H k k te' l  saña end ze (12) ile beş d rl  t 'ati buyurdu. Anıñ dağı ikisi m n'implere h Ődur. (13) Zek t ve h cc gibi ve  ci c mleye amm  c mleye olanıñ biri Őeh det (14) dir ki H k k te' l niñ vahd niyyetine dil ile ikr r ve  alb ile inanmağdur. (15) Biri dağı beş vağıt nam zdur ve biri dağı senede maĐŐ Ő-ı (16) Ramađ n ayını tam m Şavm tutmağdur. Amm  ol Őeh det b tıl nesnelere (17) ictin b ve H k ka yağın olmağdır ve nam z kıla ikr rı taĥk k [10a] ve taşdik ve bendelikde k yim olmağdır ve Şavm itmek yine ol ikr rı (2) taĥk k   taşdik ve bendeligin bildirmekd r.  unki sen didiñ ki (3) ben  ulum pes ol  ulluğda Ő bit- adem olmağ gereksin ki seniñ dağı (4)  uluñ var ise ol dağı seniñ kulluğında Ő bit adem ola. Z r  sen (5) All ha t 'at itmeyicek  ulluğundan t 'at  m d itme. Z r  sen (6)  uluña ol  adar iy lik idecek degilsin ki H k k te' l  saña (7) itmiŐd r. Pes  yle olunca Tengri t 'atinden  a ma ki (8) seniñ dağı  uluñ t 'atiñden  a maya ya'n   ullığında y z  evirmeye. (9) Z r  bir  uluña  ulluğına meŐg l olmaya ululuğa t ma' itmiş (10) olur ve ol t ma' anıñ gibi  ulı t z hel k ider.

Beyt: (11)

Sezed bender  eger be b r  gel 
Ki baŐed h davend yeŐ  r z 

Terc me:

Boğazla (12) am n virme g rkl   ulı
Ki beglige Őunmağ ister  olı

ve dağı (13) bilmiş ol ki nam z  ılmağ ve or c dutmağ All hiñ ni'emetidir ki h Ő (14)  ullarına r z   ılmıŐdır. Pes ed sında taĥŐ r idersen (15) ' m ilerden olub ' Ő ilerden olursın. Z r  Ő hib-i (16) Őer 'at-ı g rr  Muhammed 'l-MuŐtaf  Şalla'l-l hu 'aleyhi ve sellem (17) tam men d ne ber ber dilemiŐdir. Ő yle ki bir kişi nam zdan [10b] el  eke tam m d nden el

çekmiş olur. Dinsiz olur. Anı katlı (2) gerek ve bednâmlık ile bu cihânda ve ol cihânda ‘ iķâb müsteħak (3) olur. Zinhâr ey oğul bu didüğüm sözlerde ħalbiñde bedendiş (4) –olmasun. Ya‘ nî namâzda taķşîr vardır dimeyesin. (5) Dîn tarîķinde nazâr itmez iseñ bârî ‘ aķl tarîķinde nazâr (6) it gör ki ne deñlü fâ’idesi vardır. Evvelâ namâz kılanıñ teni ve donı (7) pâk olur. Pâklık mürdârlıktan yegdir. Biri dağı budur ki (8) namâz kılanda tekebbürlük olmaz. Zîrâ namâzıñ aşlı tevâzu‘ dur. Çün (9) sen şabı‘ñı tevâzu‘ ‘ âdet idesin bedeniñ dağı řab‘ iña tâbi‘ (10) olub alçaķlık ħâşıl ider. Çün seni bu resmle alçaķlığa teveccüh (11) idesin. Ħaķķ subĥânehu ve te‘ âlâ maķâmıñı ‘ âlî ve seni ‘ azîz ider (12) ve dağı bilmiş ol ey oğul ki bir kişi bir şâ’ifeñiñ (13) ħüyun ħüylanmaķ istese ol şâ’ife ile hemşoĥbet (14) olur. Anlarıñ ħüyların taĥaşşul ider. (15) Ya‘ nî bir kişi bed-baĥt olmaķ istese bed-baĥtlular (16) ile otura řura. Hemân bed-baĥt olur. Ammâ ol kişi ki (17) nîk-baĥt olur. Nice ki ‘ Arab şu‘ arâsı iş bu ma‘ na îrâd [11a] itmişlerdir. **Şi‘ ir** :

عن أزل لاتسل فسل عن قرينه فكل قرين المقارن يفتدي
أن كنت في قوم مجالس خيار هم ولا تصحب الأري مع الردى (2)

(3) Ey oğul öyle olunca cümle ma‘ rifet ehliniñ çatında dîn-i İslâmdan (4) devletlü yokdur. İmdi eger dilersen ki devletlü olasın. Dîn devletlüleriyile hemşoĥbet (5) ola ve dîn ulularına muĥâlefet itme ki řeķâvet ehlinden (6) olmayasın ve dağı zinhâr ey oğul namâzı ħafîf ve rükû‘ı ve sücüdı (7) şarışdırma ve ‘ acele itme ve namâzı maşĥaralığa alma ve rükû‘ı ve sücüdı (8) şarışdırma ki¹⁸ řeķâvet ehlinden olmayasın ve dîn ü dünyâñı ħarâb eylemeyesin. (9) **faşl** Ve dağı bilmiş ol ki orüc dutmaķ bir şâ‘ atdir ki senede bir ay ola. (10) Anı dağı taķşîrlik ile ħicüren ħâyet nâmerd olur. Pes ħiredmende (11) olan nâmerdliği kendüye revâ göresin ve dağı orüc dutmaķda ta‘ aşşub (12) ehli olma. Ķaçan ki řehriñ ħâdısu ve müftî ve ħařîb ü mu‘ aķidler (13) orüc dutalar. Sen dağı dut ve anlar yedilerse sen dağı yi. Câhillere (14) uyma ve bilmiş ol ki Ħaķķ te‘ âlâ seniñ aķlığın dan ve řoķluğın dan (15) ħanîdir. Ammâ orücdan maķşüd mühr-i ilâhidir ve lakin bu mühr cümle beden (16) urulmaķ gerek. Tâ mühre zarar gelmeye. Ya‘ nî ağızına mühr urıcaķ diliñe (17) ve göziñe ve elüñe ve ayađuña bile urmaķ gerek. Tâ ki orüc senden râzı ola. [11b] Ve dağı bilmiş ol ki orüc řutmaķdan fâ’ide oldur ki bir vaķit yiyeceği (2) bir faķîre viresin. Tâ seniñ aķlık zaĥmetin çekdüğünden saña fâ’ide ola. (3) İmdi ziyâde řaķın orüc şâ‘ atinde ki ‘ âmdır. Taķşîr itmeyesin. (4) Zîrâ namâz ve orüc ve tevĥidde ħîc ‘ özr yokdur. Zîrâ faķîr ve ħanî bunlarda (5) yeksândur. Ammâ ol iki şâ‘ at ki ħanîlere maĥşüşdur. Zekât ve ĥacc (6) gibi ‘ özre imkânı

¹⁸ Yazmada *ķarışdır* şeklinde yazılmıştır.

vardır. Ya' nî mālīm yoğ idi hacc ve zekāta gücüm yitmedi (7) ve bu 'özü kâbilidir. Bu bâbda söz çoktur. İhtişâr ile güzîdelerin beyân (8) idelim. **Dördüncü Bâb Şol Tâ' atîñ sevâbı çoklığın bildür ki** Âdemiñ (9) kudreti ola ve edâ ide. Ey oğul bilmiş ol ki Hakk te'âlâ iki farîza (10) buyurdu. Mün'implere hâş ve müslümân kullara maşşûşdur. İmdi (11) ol farîzaniñ biri haccdur ve biri zekâtdur. Her kimiñ ki ol yola yarar (12) yarağı ola. Hakk subhānehu ve te'âlâ buyurdu ki ol kimesne Ka'beye varub (13) ziyâret ide ve ol yola yarağı olmayan kimesneye varub hacc itmek (14) vâcib degildir. Görmez misin dünyâ pâdişâhlarına yaraşsız sipâh hizmet (15) idemez. Hâşşaten bu kulluk yerine gelmege sefer gerek. İmdi yaraşsız ve zâd (16) ü zevâdsız varmak muhâttaradur ve zâd-ı zevâd ve râhilesi ve kuvvet-i bedeniyyesi (17) olan kimesne sefere varırsa lezzet bulmaz. Zîrâ sefer ile dünyâniñ [12a] lezzeti hâşıl olur kişi görmedügin görse ni' metdir ve bir şey ki kuvveti (2) ola sefer itmeye bu lezzetlerden mahrûm olur ve dağı buña sefer ehli cihân-dîde (3) ve kâr-azmûde olub eyü ve yavuzlarından haberdâr olur. Pes bir kişi ki (4) kuvveti ola ve hacc ide. Hakk te'âlâniñ fermânını dutanlardan ve hem cihân-dîde (5) lerden olur ve seferiñ bir fâ'idesi dağı budur ki her nesne ki âdem dünyâ (6) da görürse gümânsız bilür. Dünyâda vardır ve anı görmemiştir. 'Acab (7) nice nesne ola diyü gümândan hâlî olmaz. Pes bir şey görmek işitmekden (8) hayırludur. Nitekim 'Arab eydür *Leysel-haberü ke'l-mu'âyene* ya' nî haberi kulağ ile (9) işitmek göziyle görmek gibi degildir ve dağı 'Acem şâ'irleri bu beyitte (10) irâd itmişlerdir.

Beyt:

Cihan-dîdegânra be-nâdîdegân
Nekerdend yeksân (11) pesende-gân

Tercüme:

Cihânı görüb gezüb görmeyen
Degildir berâber didiler

(12) İmdi öyle olunca Hakk subhānehu ve te'âlâ mü'min kullarına hacc seferin (13) lâzım itdi. Tâ ki mâldan fâ'ide göreler ve Tengri fermânın yerine getüreler (14) ve ziyâret ideler. Ammâ yoğsul kullarına buyurmadı. Zîrâ ol yola yarar yarağları (15) yoğdur. Öyle olunca Hakk subhānehu ve te'âlâ yoğsul kulların esrigemiş (16) olur ve kuvvetleri yitmedügi hizmeti buyurmaz. Ammâ ol fakîr ki haccâ vara (17) kendüyi tehlikeye bırakmış olur. Bir dağı buña haddin bilmeyüb fakra kâni' [12b] olmayub gânilere taqlîd itmiş olur. Öyle olunca her fakîr ki baylara (2) taqlîd ide. Şol hasteye beñzer ki sağ ve şahîh kişiler işledügi işi (3)

işlemege heves itmiş ola. Bunuñ mişâli ol iki hâciya beñzer ki biri (4) bay ve biri yoqsul. İkişi dağı şahrâda giderlerdi. Bay maḥfe vü rāḥatda (5) yoqsul piyâde miḥnetde. İkişi birbiriyle söyleşdikleri **Hikâyet** (6) Şöyle rivâyet iderler kim Buḥârâda â‘ yân-ı vilâyetden bir re‘is-i kavm var (7) idi. Ğâyet maldâr kişi idi. Ḥaḳḳ te‘âlâ aña ilhâm itdi ki ḥacca (8) vara. Pes yüz deve ḥâzır itdi ve bir maḥfe iki deve arasında götürdi (9) ve şu ve zād u zevâdın tamâmen tedârik idüb kendüsi maḥfeye girüb (10) ol şahrâda rāḥat ve dinc kendü ḥânesinde oturur gibi revâne oldı. (11) Ol ‘izz ü nâz ile giderken ‘Arafâta qarīb gelicek ol ğanî gördi ki (12) bir dervîş dağı piyâde ayağı qabarmış. Ḥarâretli günde şusuz bağı (13) bişmiş. Ğâyet yorgun ve biçâr gider. Dervîşin nâgâh gözi ol devletlüye (14) düşdi ki ‘izz ü nâz ile bî-renc ü rāḥat gideyor. Pes bu dervîş (15) ol devletlü âdeme yüzün döndürdi ve eyitdi: Ey ḥ‘âce senden (16) bir sū‘âlim vardır. Toğru cevâb vir. Ol devletlü eyitdi: Şor eger bilürsem (17) cevâb vireyim. Dervîş eyitdi: İkimiz dağı Tengri ivine giderüz ziyâret [13a] itmege. Sen şöyle rāḥatdasın ki aşlâ zaḥmetiñ yoqdur ve ben böyle (2) çıblağ yalın ayak şusuz ve ac giderim. Ḥaḳḳ te‘âlâ ikimiziñ dağı sevâbın (3) berâber mi virür. Ol ğanî kimesne eyitdi: *Lâ va‘l-lâhi ḥâşâ* ki ¹⁹ benim sevâbım seniñ (4) sevâbıñla berâberdir. Ben ḥic ḥacca gelmezdim. Dervîş eyitdi: Neden böyle söylersin (5) Ol ğanî kimesne eyitdi: Dirim ki Ḥaḳḳ te‘âlâ fermânın dutanlardan (6) itdi ve sen fermânın dutmayanlardan olduñ. Ey dervîş Ḥaḳḳ te‘âlâ kuvveti (7) olanlara buyurur *ve li‘l-lâhi ale‘n-nâsi ḥiccü‘l-beyti men iste‘â‘a ileyhi sebîlâ*²⁰ (8) ve dağı kuvveti olmayan dervîşlere: *ve lâ tulḳū bi-eydikūm ile‘t-tehlüke*²¹ buyurur. (9) Öyle olunca buyurduğun dutmuş olurum ve sen kendüñi tehlikeye (10) birağub buyurduğun dutmamış olursun. Dervîş eyitdi ki tehlike (11) dimek cāna ḥaṭar işâbet itmektir. Ḥacca gelenlere cāna ḥaṭar nice olur. (12) Ol ğanî eyitdi ki: Cāna ḥaṭar olmazsa yolda acılıktan ve şusuzlıktan (13) ölmek vardır. Ol dağı olmasa ṭavarı olmamağla yolda qalub ölmek (14) vardır. Fi‘l-cümle bākiyesin aña kıyâs eyle. Dervîş eyitdi: *Lem tekūnū* (15) *bālîğihî illâ bişıkkî‘l-enfus*.²² Ol olunca bir kimesne ḥacc maḳşūdına (16) irmez. İllâ meşekḳat ile buña cevâb nedir. Ol ğanî kimesne eyitdi: (17) Şıkk dimegiñ iki ma‘nâsı vardır. Bir ma‘nâsı şıkk dimek nişf [13b] ya‘nî yarım dimektir ve bir ma‘nâsı zaḥmet dimektir ve nefsiñ dağı (2) bir ma‘nâsı nefstdir ve bir ma‘nâsı tendir. Ya‘nî âdemiñ başından (3) ayağına varınca bir endâmdır. İmdi bu sözi şerḥ ideyim. Ma‘lumdur ki (4) bu seferden maḳşūd ḥâşıl olmaz. İllâ meşakḳat-ı nefis ile ya‘nî bedeniñ (5) zaḥmetiyle ḥâşıl olur. Ammâ meşâyih nazarında

¹⁹ Hayır! Allaha yemin olsun ki öyle değil.

²⁰ Kur’an: 3/97 Yolculuğa gücü yetenlerin haccetmesi, Allah’ın insanlar üzerinde bir hakkıdır

²¹ Bakara:2/195: Ve kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın

²² Kur’an:16/7: Bu hayvanlar ağırlıklarınızı, ancak güçlülere katlanarak varabileceğiniz bir memlekete taşırlar.”

şıkğdan murād budur ki nefis (6) bir terkībdır ki iki yoldañ da bir bölügi rüḥānī ve bir bölügi nefsānīdır. Ol ki (7) rüḥānīdır. ‘Aql ü ḥilm ve şıdğ u tevāzu’ ve taḳvādır ve ola ki nefsānīdır (8) cünün ve cehl ve ḳatı gönül ve yalan ve fesād ve tekebbürdür. Öyle olunca (9) ḥacca varanlar ḥaccıñ sevābın bulamazlar. İllā meger zıkr olunan meşakḳatinden virilirken (10) sevābına iderler. İmdi murād-ı zaḥmet çeküb ol bölügi ayırmağla maḳşūda (11) varmağdur ve illā helāk olmağla degildir. Derviş eyitdi: Zaḥmet niçe (12) nesneye dirler. Ğanī eyitdi: Zaḥmet oldur ki bedeni içinde zaḥmet çekesin (13) velī helāk itmeyesin. Derviş eyitdi: Ḥālā sen bu yolda ne zaḥmet (14) görürsün? Ol tüvānger kimesne eyitdi: Mücerred ḳonub göcmek zaḥmetdür andan (15) ziyādesi helākdır. Derviş eyitdi: Ben cümlesin ni‘met bilürüm (16) helāk bilmezem. Ol kişi eyitdi: Bu sözlerin cümlesin ḳoyalum bir daḫı (17) budur ki: Bir kişi bir kimesnei ağırlamak isteyüb ḥānesine da‘vet itse [14a] bir aḫer kişi daḫı da‘vetsiz varsa. Ol ḥāne şāḫibi ḳanḳısın artık (2) ağırlaya. Derviş eyitdi: Da‘vet²³ ile gelen artık ḥürmetlüdür. Ğanī eyitdi: (3) İmdi ol da‘vet olunan ḳonuk benim ki Ḥaḳḳ te‘ālā beni kendü lütfundan (4) ivine gel diyü da‘vet eyledi ve sen foḳülluğla varursın. Pes benim (5) sevābım ḳacan seniñle berāber olur. Söz bu maḳāma vāşıl olunca derviş (6) eyitdüğine nādım oldı. İmdi ey cigergüşem eger ḥacca gücün yeter ise (7) taḳşir itme ve eger gücün yitmez ise küstāḫ olub ol yolda kendüñi (8) helāk şalma. Zırā ol yola beş nesne gerekdür. Tehlike olmaya. Evvel ki (9) kifāyet ḳadar mālđır. İkinci emn-i ḫarīḳdır. Üçüncü ḫıfz-ı lisān. Dördüncü nefsānī (10) işleri terk itmekdür. Beşinci ḥaccın ḥürmetin şaklamakdır vaḳtā ki bu beş şartı (11) yerine getüresin ḥaccın ḫalāvetin bulursun. **Faşl** Zekāt aḫvāli beyān (12) olunur. Ey cigergüşem bilmiş ol ki bir farīza daḫı zekātdır. Ammā bu farīza (13) ḥaccdan ziyādedir ve lāzımdır anuñçün ki ḥacc bir farīzadur ḳuvveti olan bu sene (14) ḥacca giderim diyü niyet itse. Ammā māni‘ zuhūr idüb mümkünı olmasa gelicek (15) sene varurum dise cā’izdir. Ammā zekāt öyle degildir. Zırā ḥacc ‘ömrde bir kerredir (16) Zekāt her senedir. Malı olub senesinde zekāt virmeyen günāhkār küfrān-ı (17) ni‘met itmiş olur. Zekāt virenleri Ḥaḳḳ te‘ālā kendü muḳarreblerinden idübdür. [14b] Ve zekāt virmeyenleriñ mişālin beglere beñzetmişdir ra‘iyyet içinde ve pādişāha beñzetmişdir. (2) Ḥüddām beyninde ve Ğanīleri pādişāh itmişdir. Yoḳsullar içinde nice (3) ki beglik ve begligi nöker ile olur. Ğanīniñ daḫı Ğanīligi yoḳsul iledür. Çün (4) beg ḫuddāmına vazifelerin virmeye ḫuddām perişān olub tenhā ḳalır cümle (5) ‘ālem Ğanī olsa faḳirlik nāmı ḳalmaz ve ‘ālem cümle faḳir olsa dünyāda Ğanīlik (6) ve beglik nāmı ḳalmaz. İmdi bilmiş ol ki Ḥaḳḳ te‘ālā ḳullarımı iki bölük itdi. (7) Sebeb budur ki bir bölügi nafaḳa virici ve bir bölügi nafaḳa alıcı

²³ Yazmada *da*/harfi yazılmamıştır.

ola. Ya' nî biri bay (8) ve biri yoğsul biri beg ve biri nöker. Ol nöker anuñçündür ki pâdişâh bellü (9) ola ve yoğsul dağı anuñçündür ki hıdmeti muğâbelesi baylar ve begler ne mertebe (10) ihsân itmişdir ve lakin kaçan ki bir beg nökere donluğ virmeye bir aher hıżmet (11) me'mül itmez ve aher nökerler dağı ola beg pâdişâhiñ korğusından emîn (12) olmasa gerek baylar dağı yoğsula virmese Allâhu te'âlâ korğusından emîn olmaz. (13) İmdi ey cigergüşem yılda bu zekâtı virmek gerekdür ve lakin şadağa ekşer vir ve egerçi (14) farîza degildir ve lakin civân-merdlige ve mürüvvete mute'allığdır. Ne kadar artığ (15) şadağa virürseñ ol kadar yegdür. Zîrâ şadağa viren âdem Allâhu te'âlânîñ (16) emânında olur. Pes maliyesi olan ve elinden gelen bundan hayırlı (17) ğanîmet olmaz. İmdi ma'lüm oldu ki kişi şadağayı ne kadar ziyâde virse [15a] mürüvveti ziyâde olduğı ve zâhir olur ve dağı ey cigergüşem şağın zekâtdan (2) ve haccdan yaña gönlüñe bir şekk vâki' olmaya ve gümân gelmeye ki hacdda olan (3) evzâ' yalıncağ niçün gidile. İhrâma girmek ve tavâfda segirmek niçün (4) lâzım gele ve dağı ihrâmda tırnağ kesmemek ve saçın yolmamağ niçün (5) ola ve zekâtda yigirmi mişğâl altundan buçuğ mişğâl altun ve kırğ dirhem (6) gümüşden bir dirhem nedir ve koyundan Allâhu te'âlânîñ ne işi vardır ki (7) fermân buyurdu. ħurbân itmeye cehd eyle bu gümânları gönlüñe aşlâ (8) getürme. Allâhu te'âlânîñ hikmeti çoğdur. Kendüsi bilür. Biz bilmeziz. Niteki (9) Ķur'an-ı 'azîimde buyurdu: *Va'l-lâhu ya'lemü ve entüm lâta'lemüne*.²⁴ Öyle olunça sen (10) Ħağğ te'âlânîñ fermânında olmağdan ğayrı hîcbir nesne fikr itme ol mağüle (11) fikrlerde seniñ işin yoğdur ve lâzımıñ degildir çün bu hağğları üzeriñe (12) vâcib bildiñ ata ve ana hağğların dağı gözetmek Allâhu te'âlânîñ emridir (13) üzeriñe vâcib bilmek gereksin. **Beşinci Bâb Ata ve ana hağğları ne resme (14) yerine getürmek beyânındadır.** Bilmiş ol ey oğul Ħağğ te'âlâ celle celâlühu (15) irâde itdi ki bu cihânı şenelde ve sebab-i teselsül için şehvet ħağğ (16) itdi ve âdemiñ şulbinde ħodı. Tâ ki cihânda âdem zürriyeti çün olmağ (17) sebab ol olunca ata ve ana bir yire cem' oldu. Bâ' iş vücûda gelmekdir. İmdi [15b] ey oğul evlâda vâcibdir ki ata ve ananıñ hağğların ya' nî ħürmetlerin şağlaya (2) vâşlını ululaya. Zîrâ kendü nefsinin ululamış olur ve ulu-zâde olmuş olur (3) Pes oğula 'ahde vefâ şöyle gerekdir ki kendü aşlınıñ ħürmetin ħatı şağlaya. Zîrâ (4) 'âğil oldur ki kendü kendüyi ħor düşürmeye. Ya' nî atasın ve anasın ħorlamaya. (5) Andan ğayrı şağın ey oğul dime ki ata ananıñ ğarazları beni vücûda (6) getürmek degil idi. Meleke kendü ârzüları yerine gelmek idi ve zinhâr (7) dime ki üzerimde hağğları vardır. Zîrâ ednâ hağğları oğluñ üzerinde (8) dünyâyâ geldüğine sebab olduğıdur. Anlar olmasalar oğul dünyâyâ gelmez idi ve bu sebebden (9) seni ħağğ iden Ħallâğ arasında vâki' olmuşdur. Bir

²⁴ Kur'an: 2/116, 232, 3/66, 24/19: Allah bilir, siz bilmezsiniz.

dağı budur ki ölüme (10) rāzı olurlar. Tā ki saña bir elem lā-ḥaḳ olmaya. Naẓar it Bārī te‘ālā seni ata ve ana (11) ḳatında ne deñlü sevgülü ve ḥürmetlü ḳıldı ki ölüme rāzı olurlar ve saña elem işābetine (12) rāzı olmazlar. İmdi saña vācibdir ki nice kendü nefsiñe muḥabbet idersin (13) ve ḥürmetlü dutarsın. Seni ḥalk iden Allāha dağı ziyāde muḥabbet idesin (14) ve ḥürmet idesin nice kim Ḥaḳḳ te‘ālā ḥazretlerini siversen ve ḥürmetlerin (15) gerekdür ki ata ve ana dağı anıñ gibi sivesin ve ḥürmetleyesin. Zīrā öyle itmeyen (16) Allāhu te‘ālā ile kendü arasında olan sebebi bilmemiş olur. Öyle olunca ḳankı (17) oğula ki ‘aḳl yoldāş oldu. Ata ve ana muḥabbetlerin ve ḥürmetlerin yerine getürmekden [16a] ḥālī olmaz. Nitekim Ḥaḳḳ te‘ālā buyurur: *Eḫī‘u’l-lāhe ve eḫī‘ū’r-resūle ve ulu’l-emri minküm.*²⁵ (2) Bu āyet-i kerīmeniñ ma‘nāsı nice dürlü tefsīrleri vardır. (3) Bir tefsīrin bu faḳīr okudum ki: Ulü’l-emr ata ve anadır. Oğul ata ve ana ḥükmüne (4) rāzı ve muḫī‘ olmak gerek ve ata ve ana oğlı ister ise lüḫfīle ve ister (5) ise ḳahrile terbiyye ide. İmdi ey oğul şaḳın ata ve anayı ḥor görme (6) zīrā Ḥaḳḳ te‘ālā celle celālūhu ata ve anasını rencīde idenlere ḥüccet dutmaḳ (7) için Ḳur‘ānda buyurur: *Velā taḳul lehümā üffīn velā tenherhümā ve ḳul lehümā ḳavlen kerīmā.*²⁶ (8) Ve dağı ḥaberde gelmişdir. Emīrū’l-mü‘minīn ‘Ali bin Ebī Ṭālib kerrema’l-lāhu veche (9) ḥazretlerine şormışlar ki oğul üzerinde ata ve ananıñ ḥaḳḳı ḳaçdır. (10) Cevāb virmişler ki ata ve ananıñ ḥaḳları bundan fehm olunur ki ḥazret-i (11) resūl-ı ekrem şalla’l-lāhu ‘aleyhe ve sellem ata ve anası ḥayātlarında nübüvvet (12) gelmedi. Ba‘de’l-vefāt geldi. Ya‘nī zamānlarında gelmiş olaydı. (13) Peyğambere vācib olurdu ki anları kendüden ulu göre ve oğulluḳ (14) tevāzu‘ın göstere. Öyle olunca bu ḥadıḫ vārid olmaz idi ki (15) Sultānū’l-enbiyā ‘aleyhi eḫḫālu’t-taḥiyyat buyurmuşlardır: Ene seyyid-i (16) veled-i Âdem la faḫre. Pes vālideyni ḥāzır olaydı. Ḥazret-i resūl-i ekrem (17) şalla’l-lāhu ‘aleyhi ve sellem bu üslūbda kendüzin olmaz idi. İmdi [16b] ḳalan ḥaḳların buña göre ḳiyās itmek gerek ve bundan ma‘lūm oldu ki (2) ata ve ana ḥaḳların eger dīn yüzünden görmezsen bārī ‘aḳl ve bilgü yüzünden (3) gör ki ata ve ana seniñ vücūda geldüñle ve yitdüñle ve perveriş bulduḡuña (4) sebeblerdir ve cün bunca eyülükle bā‘ iş oldılar. Eger sen anlar ḥaḳḳında (5) taḳşir idersen bilmiş ol ki ḥic eyülik bilir eyülige yarar âdem degilsin. (6) Zīrā bir kişi ki aşl-ı şābit ḥaḳḳı bilmeye ucdan bucaḡdan olan ḥaḳḳı ḥod (7) ḥic bilmese gerek. Ol maḳūle âdeme nāsipās dirler ve nāsipās olan (8) kimesne eyülige müsteḥaḳ degildir. Cehd eyle ki nāsipāsardan olmayasın (9) tāki eyülikden maḫrūm olmayasın. Nice ki sen oğluñdan ḥürmet umarsan (10) ve anası ḥayātlarında nübüvvet gelmedi. Ba‘de’l-vefāt geldi. Ya‘nī zamānlarında (11) gelmiş olaydı. Peyğambere vācib olurdu ki anları kendüden ulu göre (12)

²⁵ Kur’an: 4/59: Allah’a itaat edin, Peyğambere ve sizden olan idarecilere de itaat edin.

²⁶ Kur’an: 17/23:Kendilerine ‘Of!’ bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle.

ve oğulluk tevāzu‘ın göstere. Öyle olunca bu hadīs vārid olmaz idi ki sultānū‘l-enbiyā (13) ‘aleyhi efdālū‘t-taḥiyyāt buyurmuşlardır: *Ene seyyid-i veled-i Adem* (14) *ve lā fāhre*.²⁷ Pes vālideyni hāzır olaydı. Hāzret-i resūl-i ekrem şalla‘l-lāhu (15) ‘aleyhi ve sellem bu üslūbda kendüzün ululamaz idi. İmdi kalan ḥaḳların (16) buña göre kıyās itmek gerek ve bundan ma‘lūm oldu ki ata ve ana ḥaḳların (17) eger dīn yüzünden görmezsen bārī ‘aḳl ve bilgü yüzünden gözle ki ata ve ana²⁸ [17a] seniñ vücūda geldüğüne ve yetdüğüne ve perveriş bulduğına sebebdirler ve çün (2) bunca eyülgüğe bā‘ iş oldılar. Eger sen anlarıñ ḥaḳında taḳşir idersen (3) bilmiş ol ki hīc eyülik bilür eyülige yarar ādem degilsin. Zīrā bir kişi ki (4) aḣl-ı şābit ḥaḳkı bilmeye ucdan bucağdan olan ḥaḳkı ḥod hīc bilmese (5) gerek. Ol maḳūle ādeme nāsipās dirler ve nāsipās olan kimesne eyülige (6) müsteḥaḳ degildir. Cehd eyle ki nāsipāsıardan olmayasın. Tā ki eyülikden (7) maḥrūm olmayasın. Nice ki sen oğluñdan ḥürmet umarsan ataña ve anaña senden (8) ḥürmet umarlar. İmdi sen anlarıñ eyüligin yerine getir. Oğuluñ daḥı seniñ (9) eyüligiñ ḥaḳkın yerine getirür. Zīrā oğul atadan gördüğü işler. (10) Oğul yemişdir. Ata ana ağacdur. Ne deñlü yemişlü ağaca tīmār idersen yemişi (11) bol virür ve hem şīrīn olur. Maḳşūd ata ve anaya ne deñlü ḥızmet idersen (12) ol deñlü ḥayr du‘aların alursın ve hem icābete maḳrūn olursun. Böyle (13) olduḳdan şoñra Ḥaḳḳ te‘ālā ḥāzretleriniñ ḥoşnūdlığına ḳarīb olursun (14) ve daḥı Ey cigergüşem şaḳın mīrāşdan ötüri ya‘nī māl baña ḳala diyü ata ve ana (15) niñ mevtleri nigerinde olma. Zīrā ol ki (16) muḳadderdir saña vāşıl olur. Ol ki muḳadder degildir. Taḳdīrce saña vāşıl olmaz. Zīrā rızḳ maḳşūmdır. Pes (17) ata ve ana ölümlerin istemekde kendüğe zaḥmet virme ki kişiniñ kendü ḫalebiyle [17b] rızḳ ḥāşıl olmazsa ki şā‘ir dimişdir.

Beyt:

Neşevēd merd türā füzūn rūzī
(2) Ger heme pīşehā beyāmū müzī

Tercüme:

Rızḳ olub füzūn olmaz
Biñ ḥüner öğrenürsen (3)

Ol daḥı olmaz ve dahi ‘Arab dimişler ki *Bi‘l ciddi lā bi‘l-keddehi*. Ya‘nī kişi (4) ḫālī‘ naşībī artarmakla ve sa‘y ile olmaz ve artmaz. Pes vācib oldur ki Ḥaḳḳ te‘ālā (5) ne ki saña

²⁷ Ben Âdemoğullarının efendisiyim fakat övünmem.

²⁸ 10. Satırdan 17. Satıra kadar olan yerler bir önceki sayfadaki yerlerin tekrarlanmış halidir.

tağdır itmişdir. Kāni²⁹ olub şākir olasın. Bir dağı ey oğul cehd (6) eyle ki kendü hālūne nazar itdikde senden yukarulara baqub melül olmayasın (7) senden aşāğılara baqub mesrūr ve memnūn olub şākirlerden ve hāmıdlerden (8) olasın ve dağı cehd eyle ki eger mālđan hālī olub faķır olursan ‘aql u dānişmendin (9) hālī olmayub ‘aķille ve dānişle ğanı ve müstağnī olasın. (10) Zīrā ‘aķil ve dāniş hālımden yegdir. Ki anıñçün ‘aķil ü dāniş ile māl hāşıl itmek (11) olur. Ammā māl ile ‘aql ü dāniş hāşıl itmek olmaz ve bir dağı buña māl gitmek (12) imkānı olur. Ammā ‘aql ve dāniş gitmez ve māl ve tecemmülāta hāramıden havf olunur (13) ve serāy u ferş çürimek ve iħrākdan zarar işābet itmek olur. Lakin (14) ‘aql ü dānişñ var ise hūner öğren. ‘Aql ü bilgü olınca bir cesede beñzer ki (15) rūhı vardır. Fe’emmā hūner olmasa ādem bir bedene beñzer ki ‘üryān ola veyāhūd bir şūrete (16) müşābihdir ki cānı olmaya. Fi’l-cümle çün ‘aqlıñ ve hūneriñ oldı. Zinhār edebi (17) elden koma. Nitekim ‘Arab eydür: *E’l-edebü şūretü’l-‘aķli*. Ya’ nī edeb ‘aķlıñ şūretidir. [18a] Bir dağı dimişlerdir: *Hilyetü’l-mer’i edeb ve hilyetü’l-mürüvveti zeheb*. Ya’ nī kişiniñ bezegi (2) edebdir ve ‘avrātın²⁹ bezegi altundur *vallāhü ā’lem bi’s-şavāb*.³⁰ **Altıncı Bāb** (3) **Hūner nesebden nīk olduğın beyān ider**. Ey oğul bilmiş ol ki hūner ile faħr itmek (4) neseb ile iftiħārdan yegdir. Cehd eyle hūneri ziyāde idesin. Zīrā hūnersiz (5) kişiniñ bir kimesneye fā’idesi olmaz. Kendü nefesine bile nef i (6) olmaz. Şöyle muğaylan şeceri gibi kim gölgesi yokdur. Ne kendüye fā’ide olur (7) ve ne bir kimesne gölgesinde rāħat olur. Hūnersiz kişi dağı ancılayındır. İmdi (8) elbetde kişiyeye hūner gerekdir. Çün hūner olmaya bilge kişi nesebi içün halk arasında (9) hürmet bulur. Ammā müşkil oldur ki ne aşl-ı güheri ola ve ne hūneri ola. Pes (10) anıñ gibi kişiyeye *ke’l-‘adem*³¹ dirler. İmdi ey oğul cehd eyle bārī aşl-ı (11) güheriñ olmazsa kesb-i hūneriñ olsun. Zīrā hūner iftiħārı neseb (12) iftiħārından yegdir. Niteki ‘Arab dimişlerdir. *E’s-şerefü bi’l-‘aķli ve’l-edebi* (13) *lā bi’l-aşli ve’n-nesebi*.³² Ya’ nī ‘izzet ‘aql ü edeb iledür. Aşl ü neseb ile (14) degildir. İmdi ey oğul cehd eyle ki atañ ve anañ taħşil itdüği (15) nām ile faħr eylemeyesin. Zīrā atañ ve anañ saña bir nām kodı. Aħmed yā Muħammed yā (16) fūlan. Ammā seniñ taħşil itdüğin nām yā ‘ālim yā hāķim yā üstād yā mu’allim (17) yā hūnermenddir. Öyle olınca ata ve ananıñ kodıqları nām ancak bir nişān [18b] ve delıldir ve ata ve ana katında maķbūldür. Ammā bundan soñra olan eyü nām saña halk (2) arasında maķbül olduğına ‘alāmetdür ve *ne’üzübi’l-lāh*³³ soñra yaramaz nām ile (3) meşhūr olmaķdan öyle olınca ata ve ana katında maķbül olmaķdan halk (4) arasında

²⁹ Yazmada yazar ‘avrin olarak yazmıştır.

³⁰ En doğrusunu Allāh bilir.

³¹ Onun gibi adama ha var, ha yok derler; olmuş olmamış bir derler.

³² Şeref, akılda ve edeptedir, soyda ve sopta değil.

³³ Allah korusun, Allah’a sığınırım.

mağbûl olmak yegdir ve fi'l-cümle hîc olmaz ise aşl u nesebden (5) yâ kesb u hünerden elbetde biri sende olmak muhtâcdır. Ammâ bir kimesne ki ne (6) aşl ü ne nesebi ve ne hüneri olmaya. Ol mağûle âdem hîcbir şey' degildir. Anîñ (7) şöhetinden sen dağı ırak ol ki saña nokşānı işābet itmesün (8) ve lakin bir kiři ki hem aşılzāde ve hem hüner-perver ola. Ol mağûleniñ şöhetine (9) çalış elden koma ki ol saña ve cemî' halka nāfi' dir. Fa'idesinden (10) maħrûm olmazsın. Geldik imdi hünerleriñ kanķısı efdaldır. Şöyle (11) bilmiş ol ey ođul cemî' hünerlerden nuķ ya' nî söz söylemekden yegrek (12) hüner yoķdur. Zîrā Hakk subhānehu ve te'ālā mecmû' ı maħlûķatı halk itdi (13) ve cemî' hayvānāt üzerine on nesne ile benî âdemi bergüzide kıldı (14) ve ol on nesneniñ bir şeyi bāıındadır. Ammâ bāıında olan nesneleriñ (15) biri hüsni meş' ar ki taşra olduğı haberi âdemiñ iķerüsine virür ve biri (16) hayāldir ki ol habere şüret virür ve biri mütefekkiredir ki ol nesneniñ (17) 'ākıbetini fikr ider ve biri vāhimedir. Ol şüret ve bir yalan şey'iñ hayrın [19a] ve şerrin fehmi ider ve biri dağı hāfızdır ki alduğı haberleri hıfz ider ve ol (2) beř ki zāhirdedir. Biri işitmek ve biri görmek ve biri eliyle bir şey' yapışmak (3) irisin ve yumuşağın ve pek mi dutmak ve biri söz söylemek ki nuķdur. Biri dağı (4) zā'ıķa ki ta'ām bilüb şîrini acıdañ fark etmek. Bu cümleden egerci ba'zısı (5) hayvānda dağı vardır. Ammâ âdemde ki kadar degildir. Pes bu sebebden âdem cümle hayvānlar (6) üzerine pādîřāh oldu ve bu on kuvvet ve hāřşadan hülāşası (7) kelām ü nuķdur. Zîrā kalan cümle söz söylemege ālet gibidir ve hayāl beşdir ki (8) nesneye şüret virmege āletdir. Bāķisi bunlara kıyās olunur. İmdi ey (9) ođul çün bildiñ ki âdemde sözden yeg hüner yoķdur. Pes cehd eyle (10) lisāniñi söz hüneri ve feřāhat cevheri ile bezeyesin ve halka şîrini (11) lisān ile kelām söylemeği 'ādet eylesin nitekim dimişlerdir. *Men 'azube* (12) *lisāne keşura ihvānehu* ve dağı şîrini söz şāhibi sözün yerin bilmeyince söylemeye. (13) Zîrā her söz ki yerinde söylenmeye. Her ne kadar tatlı ve hūb ise dağı. Acı (14) ve hîc görünür. Bir dağı ol söz ki sebebinden zaħmet çekile. Fā'ide olmaya. (15) Epsim olmak yegdir. Hükemā sözi şarāba teşbîh iderler. Hem hūmār gide götürür (16) ve dağı senden sözi istemeden söylemeye. Ya' nî senden (17) bir nesne şormadan söyleme ve lüzümü olmayan sözi söyleme ki beyhüdedir. [19b] Pes beyhüdeden ziyāde şaķın vehmi itdüğün sözi söylemeye. Zîrā (2) belki ba'zısınıñ aşlı olmayub. Sen dağı hilāf söylemiş olmayasın (3) ve ey cigergüşem bir kiři senden naşihat istemeye. Ol naşihati itmeyesin. (4) Kiřiye rüzgārına ķo ki yere düşdüķce naşihati ele vir. Kimesneye ki naşihat (5) itdikde çoklık halk arasında dime. Zîrā halk arasında öğüt virürsen (6) tamām 'aybın başına urmuş gibi olursun. Ammâ halvetde olursa be'is (7) yoķdur. *E'n-nuşhu 'inde'l-mele'i takrî'u*. Ya' nî ğalaba arasında öğüt virsen âdemiñ (8) başına urmaķ gibidir ve dağı bir kimesnei ki görürsün bed-aħlāķ ve egridir (9) sen anı hoşluk ve doğrutmağa ķadır

olmayasın. Toğrulduğuna çalışma. Zîrâ ağac ki (10) egri bitdi. Ol toğrulmaz. Tâ kesüb keser ile yonulmayınca.

Nazm:

Ko sen eger (11) yele bir tâze nihâli

Büyüse toğrulmaya anıñla mişâli

ve dağı söz maħall bulunduğda (12) bağıl itmeyüb söylemek hūbdur. Eger elden gelür ise mālîña dağı bağıllık (13) eyleme. Zîrâ halk devletlülerin sözine ve mālına aldanurlar. Ammâ mālâ ziyâde aldanurlar (14) ve dağı töhmetlü yere varub oturma ve yaramaz kılavuz olan kişiye yoldâş (15) olma ki seni yavuz öğretmesün. Anıñ gibiden kaç ve uzağ ol ve gaflet (16) üzerine olma. Her vaķit ki kendüñi arayasın. Hâzır bulasın ve tab'ın (17) hoş selim iken bed-tab' olmağdan ihtirâz idesin. Zîrâ evvelki tab'ını [20a] tebdil itseñ kendüyi yavı kılmış olursın. Pes evvelden sen seni ne tab' üzre (2) gösterdiñ ise yine ol tab' da ve ol şüretde görsünler. Tâ ki şermsâr olmayasın (3) ve dağı kimesneniñ kayğusına sevinme. Eger kayğusına sivinürsen gayrılar dağı seniñ kayğıña sivinürler (4) ve senden alçağa güc itme 'adl eyle. Tâ ki senden ululardan güc görmeyüb 'adl bulasın (5) **Nazm:**

Her ne idersen işiñe heb başıña gelse gerek

Ve dağı halka güzel söyle tâ ki güzel (6) cevâb işidesin. Zîrâ *E'l-kelâmu şifatü'l-mütekellim*³⁴dir ve dağı şüre-zârî zemîne tohum (7) ekme ve şecer³⁵ dikme ki hâşılı olmaz. Ya' nî nâsipâs kişiye eyülik itme. Ol zemînde tohum (8) zâyî' olduğu gibi nâsipâs kişide dağı eyülik zâyî' olur. Ammâ eyüligi ehlinden (9) dirîğ itme. Eger eyülik itmek elünden gelmez ise bârî halkı eyüligе kılavuzla. *E'd-dâllü* (10) 'ale'l-hayri ke-fâ'ilihi. Ya' nî bir kişi bir kişiyi hayra delâlet itse. Ol hayr iden kişi (11) gibidir ve dağı şöyle bilmiş ol ki eyülik iden ve eyüligе delâlet iden iki (12) qarındaş gibidir ki zamâne ehli bunların qarındaşlık 'ahdini bozamazlar. Pes (13) eyülik iden ile delâlet iden dağı eyüligi şöyle muħkem olur ki bir nev' (14) ile bozılmaz ve dağı itdügün eyüligе peşimân olma ve kimesneye 'özr itmekden (15) hâzer eyle. Zîrâ ki eyülik ve gadr ki cezâsı ya' nî 'ivażı bu cihânda fi'l-hâl (16) henüz mekânıñı tebdil itmeden saña yaraşur. Niçe ki dimişlerdir.

³⁴ Söz, onu söyleyenin özelliğini gösterir.

³⁵ Yazmada *şecer* şeklinde yazılmıştır.

Nazm:

Anîñ (17) üstündedir çarhîñ³⁶ cezāsı

Yaramazîñ yaramazdır cezāsı

Ve bir dağı budur ki [20b] ol eyülik itdügin kişi. Ne deñlü mesrür olursa saña dağı ol kadar (2) rāhat irer. Eger bir kişiye ğadr ü cefā idersen ol kişiniñ göñlüne ne deñlü (3) zaħmet gelür ise seniñ dağı ol kadar göñlüñe zaħmet irer. Belki ğam ve ğuşşası (4) sende dağı ziyāde olur. İmdi seniñ sebebiñ ile bir kimesne ğamġin (5) olmaz. İllā sen dağı ğamġin olursun. Pes ma‘lüm oldu ki eyü ve kem her ne idersen (6) cezāsın bu cihānda görürsün. Yāhūd elbetde ol cihānda çekersin. Bu söze (7) hiç kimesne münkir degildir. Bir kimesne ki ‘ömrinde bir kemlik yāhūd bir eyülik itmiş (8) ola. ‘Ayn-ı başiret-i nazar u haķıķat üzre tefekkür iderse bu sözi rāst (9) bulur ve her ne idersen kendü kendüñe itmiş olursun. Öyle olunca mümkün (10) oldukça eyülik eyle tā ki eyülik tohumınıñ hāşılına vāşıl olasın. Nitekim (11) Bağdādda Başmaķçı Muħammed e’l Hasan itdügi eyüligiñ şemeresine vāşıl olduğı (12) **Hikāyet**³⁷ Rivāyet iderler ki Bağdād şehrinde Emirü’l-mü’mīnin Mütevekkil (13) ħalīfeniñ hizmetinde Fetih nām bir kimesne var idi. Devletlü ehl-i edebiñ (14) cümle hünelerinin bilmiş idi. Belki oğlından ziyād kendüni ħalīfeye begendirmiş (15) idi ki ħalīfe anı oğul idinmişdi. Belki oğlından dağı ‘aziz dutar idi. (16) Taķdiren Fetih didüġimiz ğulām şuda yüzmege heves ider. ħalīfe bunuñ (17) murādından ħaberdār olıcaķ buyurdu. Mellāħlar ve ğavvaşlar gelüb Fethe yüzmeķ [21a] ta‘lim itmege mübāşeret itdiler. Bir müddet eyyāmda yüzmeķ ta‘lim idüb öğrendi. (2) Ancaķ henüz şabī olmaġla murād üzre yüzmeķ bilmez iken genclik sebebi ile (3) kendüni üstād şanub tenhā bir ġün şu kenārına geldi. Şoyunub Şa‘a (4) girdi. Şuyın aķındısı ķavī olmaġla Fetihyi alub kendi her ķende (5) ceħd itdiyse ġördi ki çıķmaķ mümkün degildir. Nāķār şu aķındısıyla aşıġa (6) ġarafa revāne oldu. Fetih’i şu şehirden ġayli aşıġa ġötürmeķle vara (7) vara bir yılġun budaġına yapuşub dutdı. ħikmet-i İllāhiye maħall-i mezkūr (8) Şa‘ıñ yar kenārı olub hem ādem uğraġı degil idi. Fetihyi bu üslübdā (9) sergerdān ķalmış iken baķdı ġördi ki yarı şu oymuş. Bir delük olmuş. (10) Ol delük içine ġirüb oturdı. Tā ġöre ‘aķıbet ħālī nice olur. (11) Hele şimdilik cān ķorķusından emīn oldum didi. Ezīn-cānib (12) şu kenārında Fetih eyle olan kimesneler ġördiler ki Fetih ġözden ġā’ib oldu. (13) Şu kenārı bir cüst ü cü idüb bulamadılar. Ġarķ oldu didiler ve ġirü dönüb (14) ħalīfeye ħaber virdiler ki Fetih şuya ġarķ olmuş. Size çok ‘ömr didiler. ħalīfe bu (15) ħaberi işidiceķ āħ idüb taħtından aşıġa düşdi ve kendüzün (16)

³⁶ Yazmada *carh* olarak yazılmıştır.

³⁷ Yazmada *Hikāget* şeklinde yazılmıştır.

toprağa şaldı çok ağladı ğara itdi ve yedi gün zār olub (17) istedi ki meyyitin bula. Tā ki göre bir miqdār āteşi sākin ola. Pes mellāhlar ve [21b] ğavvāşları getürüb eyitdi: Her kim Fethiniñ ölüsün getürürse biñ (2) altun virürüm. Fi'l-hāl mellāhlar gemilere binüb aramağa başladılar. Nā-gāh biri (3) ol yare yakın geldi. Gördi ki bir delüğe sağ ve esen oturur. Kimesneye dimedi (4) ancak sefinesin döndürüb başı yukaru ğalīfeye geldi ve eyitdi. Yā emīre'l-mü'minīn (5) Fethiniñ ölüsün bulana biñ altun va' d itdiñiz idi. Ya sağ (6) bulana ne virirsiz. Ğalīfe anı sağ ve selīm gördi. Ğatı sevindi ve şükr itdi. (7) Ve ikrār itdügin mellāha virdi. Ba' dehu vezīrine buyurdi: Var ğazīne ğapusın ac. (8) Ğazīnemiziñ nişfin şadağa eyle. Ba' dehu emir idüb: ta'ām getürün Fethim (9) yedi gündür ta'ām yimemişdir didi. Fetih eyitdi: Yā emīre'l-mü'minīn (10) ben ac degülem. Ğalīfe eyitdi: Meger Dicle ırmağınıñ şuyın yidiñ ola didi. (11) Yok yā emīre'l-mü'minīn bu yedi gün ki ben ol yarda otururdum. Her gün (12) tabağ içinde yigirmi ğadar etmek gelürdi. Bir bir ikisin alurdum. Bu yedi (13) günde ma'ışetim andan idi. Ğalīfe eyitdi ki: Ey 'aceb bu etmekleri kim şalurdi. (14) Fetih eyitdi: Bilemedim kim idügin velī her etmek üstünde Muğammed bin e'l-Ğasan (15) e'l-İşkāfi ya' nī Başmağcı yazılmışdı. Ol sā'at Ğalīfe münādīler (16) şaldı ki bu isimde kim var ise gelsün. Ğalīfe münādīler şaldı ki (17) bu isimde kim var ise gelsün³⁸. Ğalīfeniñ aña ihsānı vardır. Ol kişi [22a] gelüb eyitdi. Yā emīre'l-mü'minīn ol isim şāğibi benim ki baña Başmağcı Muğammed (2) bin e'l-Ğasan dirler. Mütevekkil eyitdi: Nişānıñ nedir. Merğüm eyitdi ki: Ma'lüm (3) oldu ki ol itmekleri sen şuya atarsın didi ve lakin ne ğadar zamāndır kim (4) sen bu etmekleri atarsın. Muğammed eyitdi: Bir yıl vardır kim atarım. Ğalīfe eyitdi: Bu (5) işden mağşūdın ne idi. Ol kişi eyitdi: Yā emīre'l-mü'minīn ben bir kez (6) işitdim. Bir kimesne eyitdi ki eyülik it etmegi şuya bırağ bir gün saña ğarşu (7) gelürin. Anı tecrübe için itdim ve didim ki göreyim şuya itdügin eyülikden (8) baña ne nesne gelür didim. Ğalīfe eyitdi. Ey dervīş ol şudan hoş (9) eyülik 'ivaż geldi. Fi'l-hāl Bağdādın ğapusu önünde beş pāre köyü (10) mezbūra mülk virdi. Merğüm dağı ber'atların alub ol köylere varub (11) zabt ü rabt ve anlara ğarār itdi ve ol iyülik sebebiyle fağīr iken ğanī (12) oldu Ve henüz ol kişiniñ Bağdādda evlādı var idi. Ey oğul Ğā'im (13) Bi'l-lāh ğalīfe gününde ben ğacc-ı şerīfe vardım. Bağdād şehrinde vardığda pīrlerden (14) bu ğikāyeti istimā' itdim. Didiler ve hem Muğammed ebī e'l-Ğasanın oğlunuñ oğlanların (15) gösterdiler. Gördüm. Ey cigergüşem mümkün olduğca eyülik it. Eyülikden (16) her ne deñlü zağmet çekersen zarar eylemez. Şonı rāğatdır. Öyle olunca (17) eyülik itmekden ve eyülikden uşanmamağ gerek. Tā ki bir kişi ki ğalğa eyü görüle. [22b] Ğalīfe dağı eyü olur. Dünyāda ğalğ arasında mağbül

³⁸ Bu satırlar art arda iki kez yazılmıştır.

olursan āhiretde Hakk katında (2) maqbül olursun. Lakin şaşın ki yüzünü döndürmeysin. Ya' nī sen seni halka (3) eyü göstermiş iken. Yaramaz kendümnümā cevfümüş olmaya. Ya' nī buğday gösterüb (4) arpa şatmayasın ki bu ma' küle iş münāfikat nişānıdır. Şaşın zāhirde kendüni (5) eyü gösterüb gizlü yaramaz işlemeyesin. İmdi ne kadar cehtiñ var ise münāfikat (6) itme ve münāfıklar nişānın örtme ve dağı her işe ki el korsun 'adl ile (7) ço. Zulum ile koma zīrā bir kişi ki bir işe 'adl ile mübāşeret ide kendüye itmiş (8) olur. Zulum ile mübāşeret eylese yine kendüye itmiş olur. Pes kendüye (9) 'adl idenler Hakk te' ālāniñ rahmetine müsteħak olurlar ve dağı ey oğul benī (10) ādemiñ iki hāli vardır ki hīc bir vaqıt andan hāli olmaz. Biri şād (11) ve biri ğamdır. Gerekdir ki şād ise şādlığı ve ğamgīn ise ğamını kimesneye (12) söylemeye ki şādlığıña şād ola ve ğamıña ğamgīn ola. Lakin evlāsı oldur ki (13) eger şādlık ve eger ğamdārlıktır. Halka bildirmeyesin. Tā her biri bir dürlü söylemeyüb (14) seni vaqtiñden ve hāliñden ayırmayalar ve dağı eyülik ve eger yaramazlık (15) tizce sivinme. Zīrā ol haşlet uşacıklar haşletidir ve hem (16) cehd eyle olur olmaz nesne ile vaqtiñi müteğayyir itme. Ya' nī olur olmaz (17) için gücenme. Perişān olma. Zīrā 'ākıller olur olmaz için teğayyu' [23a] itmezler. Degme hevā ile depretmezler. Meşelā şād iken saña bir melāl hāşıl olursa (2) fi'l-hāl melül olma. Zīrā uşlu kişiler. Bu hāli hoş görmezler ve her şādlık ki (3) saña hāşıl olur. Tizce sivinme ki elbetde aniñ soñunda kaygusı vardır. (4) Ve her melāmet ki hāşıl ola sivin ki añın 'aķabinde şazlık vardır ve bir ümīd (5) itmedügin yerden me'yūs olma. Zīrā kişiye ne hāşıl olursa ekşer ümīd itmedügi (6) yerden olur. Pes ümīd itmedügin yerden fā'ide gözet. Andan soñra (7) sen seni şöyle bil ki tamām 'ālemdede ne murādiñ var ise hāşıl itdiñ ve geldi (8) ve geçdi dut ve haķķa münkir olma. Ya' nī bir nesne ki 'ālem cümle aña eyü diye ve fā'ide (9) eyü ola. Sen aña kem dime ve aña kim kem dirler. Sen dağı kem olduĝın bilesin. Sen aña (10) eyü dime ki münkir olmuş olursun. Ammā eyüye eyü ve keme kem dirsens haķ-şinās (11) olursun ve haķ-şinās olmaķ münkir olmaķdan yegdir ve tehevür ile pek söyleme (12) eger bir kimesne saña tehevür ile pek söyler ise sen yavaşlık ile cevāb vir ve aħmaķ (13) ādemlere cevāb virmeyüb epsem ol. Nitekim dimişlerdir: *Cevābü'l-aħmaķi* (14) *e's-süküt*. Ya' nī aħmaķ olanıñ cevābı epsem olmaķdır ve dağı bir kimesneniñ (15) üzerinde emegi ve haķķı ola. Anıñ emegin zayı' itmeye. Emegiñ 'ivażın idemezsen (16) bāri nāsipās olma. Şükriñ eyle. Hāşşa ki sende emegi olan (17) kişi aķrabān ola ve elden geldiĝi kadar aķrabāya eyülik eyle ve bir oba veyāhūd bir kıyete [23b] ya bir şehriñ içinde kıyām idesin. Ol mekāniñ pīrlere hürmet eyle. Hāşşaten ol (2) pīrlere kendü kabīleñden ola. Zīrā her kabīlede pīrlere muħteremdir. Nitekim hażret-i (3) resūl-i ekrem şalla'l-lāhu 'aleyhi ve sellem buyurur: *E's-şeyhu fi-kabīletihī ke'n-nebiyyi fi ümmetihī*. (4) Ya' nī peygamber ümmeti içinde niçe ise pīrlere dağı kabīlesi

beyninde böyle (5) dirler. Zîrâ bir ümmet arasında bir peygamber olub ol umûr-ı dünyevî ve uhreviyyelerinde (6) ne müşkilleri olsa. Ol peygamber çatında hâl olduğu gibi ol pîrler (7) dağı ol kabîleniñ müşkil-güşâları olur. İmdi pîrleri ĥor görme (8) ve fazîletlerinden maĥrûm olma ve eger pîrlerde ‘ayb göresin. Ol ‘ayba nazâr (9) itme. Hünerlerine nazâr eyle ki bir kişi ne mertebe ĥarîĥ olursa dağı ĥikmet (10) nazârıyla Baĥsañ ‘ibret ĥâşıl olub saña fâ’ide degmiş olur. Pes aniñ (11) gibi pîrleri göricek küstâĥ olma. Tâ ki fâ’ide-mend olasın. Andan mâ’ adâ (12) ey cigergüşem eger şöyle olursan ki bir yâd bilmedügin kimesneye hemdem olasın. (13) ve gönül viresin. Zinhâr andan tiz ayrıl ki emîn olasın. Zîrâ tecrübe (14) itmedügin âdem olmağla gümândan ĥâlî olmazsın ve gümânlu âdem zaĥmetlü olur. (15) Meşelâ bir kişi saña yemekden ve içmekden bir nesne virse ve sen gümân itsen ki (16) virdügi nesnede zehr vardır. Ol maĥûle yemegi ve içmegi tenâvül itme. Zîrâ her (17) gümân olunan nesneyi tenâvül itmek ‘âķiller işi degildir. Andan ĥayrı ĥalkın [24a] nâm ü nişânın ve mâl u mülkün gözetme. Hünerlerin gözle. Zîrâ çok kişi vardır ki (2) hem nâmı var ve hem mâlı vardır. Lakin hüneri yoĥdur. İmdi eger sen dağı nâ-ma’lûm (3) nâm itmek ĥâşıl idersen. Faĥr degildir. Faĥr oldur ki nâm u itmegi ma’lûmlı hüner (4) ile ĥâşıl idesin. İmdi hüner ile acılığa râzı ol ve bilgüsiz ve hünersiz (5) gün gicürmege râzı olma. Zîrâ acılığla gün gicürmek Resûlu’l-lâhıñdır (6) ve aña mutaba‘at idenleringdir. Ammâ bilgüsiz ve ma’rifetsiz cehl ile gün gicirmek (7) Ebû Cehliñdir. İmdi cehl ile bilgüsiz ve hünersiz olmayasın ve bundan baña fâ’ide (8) ne ola diyü bilgüsiz ve hünersiz ĥalma. Eger bir pâdişâĥ bile bir ednâ kişide hüner görse (9) öğrenmek gerek. Bunuñ gibi ĥor kişiden nesne mi öğreneyim dimemek gerek. ‘Âr (10) eyleme saña ‘âr ol vaķit olur ki aniñ gibi ĥor kişi bilgü ve hünerde senden (11) yeg ola. Görmez misin genc virânelerde ve incü şadeflerde olur. İmdi sen (12) şadefi gözleme incüsin alagör. Ol ednâ şâĥib-i hüner kişiden (13) hüner öğrenmekden ‘âr itme. Tâ ki bir gürûĥ ĥor kişide hüner olub sende (14) olmamaĥ ‘ârından ĥalâş olasın ve dağı gözet ki ĥalka ‘ayb ü hüner ne yüzdendür (15) ve ziyâd ü noĥşânları ne tarîķdendür ve her biriniñ âĥirine neye müncer olur. (16) Bunuñ cümle eyüsin ve kötüsün fehm idüb. Eyü ile ‘amel ve kötüden (17) dür ola. Zîrâ ol nesne ki ĥalka fâ’idelüdüdür. Saña dağı fâ’ide ola ve ol [24b] nesne ki ĥalka zararlıdır. Saña dağı zarar ider. Aniñ gibiden firâr eyle tâ ki (2) ziyâna mübtelâ olmayasın. İmdi da‘imâ kendü kendüñe naşîĥat it. Ya‘nî ĥâlîñi (3) düzgün dut. Tâ hüner öğrenmege ĥâ‘im öğretmege müsta‘id ider. Biri budur ki (4) bilgüñi ve ‘aĥluñi öğrenecek hünere bezl eyle. Biri dağı budur ki öğrenilecek (5) nesneye sa‘y idüb gice ve gündüz vaķt bivaķit dimeyüb (6) ol hüneri taĥşil itmeyince olmayasın. Hüner taĥşiline bir vaķt-i ma‘lûm olmaz. (7) Vaķt bî-vaķit ‘abeş giçürme ve eger bir hünermend âdem bulmaz isen. Bir hünersiz (8) ve bilgüsi olmayan kimesneniñ ĥâlîne nazâr

it ki bir iş ider ve ol işi (9) saña hoş gelmez. Ol vakit ol bî-hüneriñ yaramaz işin görüb sen (10) işlemege sa'y it. Hüner-mend olursun. İmdi kişiye vâcibdir. Ululuğ (11) ve küçüklük gözlemeyüb hüner arturmağa sa'y ide ve Hâzret-i 'Ali rağıya'l-lâhu (12) anhdan su'âl itdiler ki: Edebi kimden öğrendiñ. Bî-edeblerden. (13) Bâķisin bundan kıyās eyle zîrâ kişi kendü emşāl ü akrânına teferruğ (14) idüb olunmaz. İllâ hüner ve fazilet eyle. Pes vaqtâ ki sende bir hüner görürsün ki (15) yoldâşında yokdur. Kendüni andan ulu görürsün ve halk seni ulu (16) görürler. Kaçan ki beş altı kişi arasında seni cümle hünerlü göreler. Halk dağı (17) ulu ve muhterem görürler. İmdi 'aql ve bilgüsi olan vaqtâ ki gürüh hünerlü [25a] kimesne ululuğ buldı. Cehd ider ki hünerin artura. Hüner-mend ola (2) ve hüneri öyle arturmağ ardınca ola. Sehlce vaqtinde hâlâyıķıñ ulusı (3) olur ve ma'lümdur ki dünyâda kişiniñ çok maķşüdü vardır. Hic andan (4) a'lâ istemek olmaya ki fazl u hüner isteye vire ki. Hüner arturmağ istemek (5) emşāl ü akrândan mümtâz olayım dimekdir. Ammâ ol kişi ki fazl ü hüner (6) taķşîlinden el ceke 'âcizliğe râzı olmuş olur. Ol ise himmetsizlik (7) 'alâmetidir ve himmetsiz ki hergiz ululuğa vâşıl olmaz. Cehd it ki kâhil (8) ve 'âciz olmayasın ve tenüni tenbel itmeyesin. Zîrâ bedeni örselemek hüner tarîķinde (9) cüst ü cü itmek ğâyet fâ'idelüdüdür. İmdi eger bedeniñ 'âcizlik gösterür ise (10) sen anı hâline ķoma. Hizmet itdür. Diñlendirme. Zîrâ beden dinc (11) olıķağ. Ayruğ buyruğın dutmaz olur. Zîrâ bedeniñ hareketi kendi tab'ı (12) degildir. Seniñ fermâniñla hareket ider. Söz ihtiyâr-ı cüz'idir ki Haķķ te'âlâ (13) anı saña râm eyledi. Öyle olunca tâ sen bedeniñe hareket virmeyince ol harekete (14) gelmez. İmdi cehd eyle bedeniñi saña râm idesin. Eger şöyle kâhil ķorsan (15) beden saña muṭî' olmaz. Sen aña muṭî' olmağ lâzım gelür. Öyle olunca bir kişi (16) kendü bedenini kendüye muṭî' idebilmeye. Ğayrı kişiniñ bedenini kendüye nice (17) muṭî' idebilür. Eger seni bir vechle olursa bedeniñi saña muṭî' eyledüñ. [25b] Kıalan halkıñ dağı bedenine saña muṭî' idebilürsin. İmdi vaqtâ ki (2) fermâniña râm itdiñ ve hüner öğrendüñ öyle bil ki iki cihân selâmetin (3) hâşıl itdiñ. Pes hüner öğrenmegi ve bedeniñi muṭî' iki cihân selâmeti (4) için kendüñe ğanîmet bil. Andan ğayrı ey cigergüşem birķac eyü haşlet dağı (5) vardır. Anları kişi hüy idinüb mülâzım olursa hem halk ve hem Hâlik (6) kıatında maķbül olursun ve edeb ve tevâzu' ve zühd ve toğruluğ sözde ve fi'ilde (7) ve dîn ü diyâneti pâk dutmağ ve anıñ pâklığı ya'nî pâkdâmen ve halkı rencide (8) itmemek ve halkdan zaħmet def' itmek. Ammâ bu cümleñiñ sermâyesi hayâdır. (9) *E'l-hayâü şu'beti mine'l-imân*. Çün âdemde hayâ vardır. İmân dağı vardır (10) ve imânı olanıñ cümle bu işleri olur. Lakin insân ibn-i vakit³⁹ olmağ (11) gerekdir ki bir işi itmekle zarar lâzım gele. Ol

³⁹ Zamânın gerektirdiği şekilde hareket eden, zamâna uyan, mizaca ve duruma göre konuşan kimse

mağûleden hayâ vâcibdir itmek (12) gerekdir. Ammâ bir işde ki itmekle ziyân zâhirdir. Unutmayub itmek gerek çok (13) dağı utanıcı olma ki kendü işinde taşşiriñ olmaya ve endişî ve teşvîşî (14) hâşıl itmeyesin. Nef' i bu işde ziyân itmeyesin ve ma'îşet binasına hâlel (15) vâki' olmaya. Çok olur ki anda hayâsızlık gerek. Tâ ki maqşûd hâşıl ola. (16) Pes beyhûde sözden ve işden ve muhabbelden ve hıyânetden ve kızbden ve bu (17) mağûle nesnelere hayâ itmek gerek. Ammâ kendü şalâhıña yarar nesneden utanmak [26a] eyü degildir. Zîrâ çok kişi ola utanmak sebebi ile nice maqşûdundan (2) girüye qalır ve maqşûduna vâşıl olmaz. Niteki dimişlerdir:

Beyt:

Ez şerm ü hayâ (3) behîc kârî neresem
Ey kâş merâ ne şerm bûdî vü ne hayâ

Tercüme:

Utanmağla elem (4) irişemez
N'olaydı olmasaydı bu utanmak

Eger su'âl iderler ise ki hayâ (5) olmasa imân hâli nice olur. Pes cevâb budur ki bu tedbîr şalâh-ı dîn (6) için degildir. Dünyâya lâzım gelen işğâl içündür ki. Ba' zı huşûşda (7) hayâ olunur ise. Dünyâ şalâhında olan maqşûd hâşıl olmayub âdem (8) hâ'ib qalır. Nitekim buyurmuşlardır: *E'l-hayâü yemna' u'r-rızka*. Çün hayâ rızka (9) mâni' dir. Pes hayâ idecek mağalli ve hayâ itmeyecek mağalli itmek gerekdir. Ol ki (10) sevâbdır ve fâ'ide ve mübâha yakındır. Anda hayâ olmaz. Ol ki halk ve yâ hâlik (11) katında maqbûl degildir. Hayâ idüb itmek gerek ve 'âkılâne hareket budur. (12) Andan mâ' adâ ey cigergüşem bilgüsiz kişi ki ma' rifeti olmaya. Anı âdem yerine (13) qoma ve âdem hesâbına şayma ve ol mağûle ile hem-şoğbet olub bile oturma (14) hâşşa câhil ile ki kendüsin 'âlim bile ve cehl-i câhilden (15) hoşnûd olmaya. Anıñla dağı hemdem olma. Eger şoğbet idersen eyü kişiler ile (16) şoğbet eyle.

Beyt:

Eyülerden eyülik öğren
Saña öğüt işde benden

(17) Zîrâ eyüler şoḥbetinden seniñ daḥı nâmiñ eyü olur. Görmez misin ki [26b] şîrûḡan bir yağdır ki aşı susamdır. Bir zamân gül ile hemşoḥbet olunca ayrıḡ (2) aña şîrûḡan dimezler. Aña gül yağı dirler. Eger benefşe olursa benefşe yağı dirler. (3) Eyüleriñ şoḥbeti berekâtından susam adı gidüb gül ve benefşe adı (4) oldu. Nice ki Ḥazret-i Resül-i Ekrem ‘aleyhi efḡalü’s-şalati ve’s-selâm (5) buyurur ki: *Men aşbaḡa ma‘ kavmen erba‘îne şabāḡan şāra minhüm.* Ya‘nî her kim (6) bir tâ’ife ile kırḡ gün şoḥbet iderse anlardan olur. İmdi eyüleriñ (7) işine münkir olma ve eyüliklerin ferâmüş itme ve senden bir şey’ ümîdinde (8) serzeniş. Benden ne nesne umarsın diyü başına kaçma. Zîrâ senden ümîd (9) ideni kaçınca ben daḥı seniñ gibi cerrâr dimek olur. Ol ise himmetsizliktir (10) ve daḥı ey oḡul güzel ḡüyları pîşe kıl. Bed-ḡüylardan dur. (11) Ol ve bir kimesneye zarar ve ziyāniñ olmasun. Eyü degildir. Zîrâ ziyāndan noḡşān (12) tevellüd ider. Öyle olunca ḡalk içinde mezmüm olursun. Andan özge cehd (13) it seni ‘ākîl kimesneler medḡ ide. Cāhil kimesneler medḡ itmeye. Zîrâ (14) ‘ākîller ḡüsniyātı görüb medḡ iderler. Ammā cāhiller ḡabiḡāti görüb (15) medḡ iderler. Bu iki tâ’ife birbirine zıddırlar. ‘Āḡîlleriñ ḡaş olan (16) işi cāhil begenmese gerek. Zîrâ ‘ākîl kendü ḡab‘ına lāyık ḡavāşāsında (17) işini görür. Aniñçün seni medḡ ider. Cāhil kendü ḡab‘ına muvāfiḡ [27a] ‘avāmāne işi görür. Aniñçün medḡ ider. Cāhiliñ medḡinden ictināb (2) gerek. Tā ‘ākîlleriñ menfūrı olmayasın. Zîrâ ‘avāmiñ maḡbūlı ḡaşlarıñ (3) menfūrıdır. Bu sözlerin ḡaḡîḡatın bildirmek⁴⁰ için. **Ḥikāyet:** Rivāyet (4) itmişlerdir ki. Yunan ḡakîmlerinden bir ḡakîm ḡānesinde otururken bir gün şehir (5) ḡalkından ḡānesine biri gelüb selām virdi. Şoḥbetle aḡāz itdi ki (6) ey ḡāce ḡakîm fülān kişi seni begenmiş ve her meclisde seni medḡ ü şenā ider (7) meger ol kişi ‘avāmdan biri imiş. Hemāndem ḡakîm bu sözi işitdi. (8) Melül oldu ve ol kişi bu ḡāli görüb müteḡayyir oldu ve eyitdi: (9) Ey ḡāce ben saña ne söyledim ki melül olursun. Eger saña nā-ma‘ḡül söz (10) söylemiş isem ma‘zūr dut. Ḥekîm eyitdi: Senden baña ḡic zahmet ve elem (11) irişmedi. Lakin baña bundan bedbeter ḡorluḡ olur, ni ki beni bir cāhil kişi (12) medḡ ide ve ben bir iş iylemiş olam ki bir cāhil kişi begenmiş. Ol bārî bildi ki (13) ne cāhilāne işdir ki ol cāhil begendi. Tevbe ideydim ki bir daḥı işlemeyeydim. (14) İmdi ma‘lüm oldu ki ben henüz cāhil imişim ki cāhillere ḡoş gelür (15) iş işledüm. Zîrâ cāhil medḡ itmez. İllā cāhili bu ma‘nāda bir ḡikāyat daḥı (16) gelmişdir. **Ḥikāyet:** Şöyle olunur ki ḡükemā ekābir-i ḡükemādan biri Muḡammed bin (17) Zekeriyā-i Rāz bir gün merḡüm şākirdleri ile maḡalle arasında otururken [27b] nāḡāḡ ḡarşularından bir mecnūn kimesne ḡıḡageldi. Ol cem‘iyetinden bir kimesne (2) muḡayyed olub ancak Muḡammed bin Zekeriyāniñ yüzine baḡub ḡüldü.

⁴⁰ Bu kelimededen önce b-l-d harfleri yazılmıştır. Bu kelimeye sözlüklerde ulaşılammıştır. Ulaşılanlar ise anlamdan uzak anlamdadır. Muhtemelen yazar burada bu kelimeyi yazarken aynı harfleri tekrar etmiştir.

Hemāndem Muhammed (3) bin Zekerıyyā döndi hānesine geldi ve maṭbūḥ eftimūn kaynadub içdi. (4) Şākirdleri sebebin su’āl itdiler. Cevāb itdi ki: Ol mecnūn yüzime (5) nazār idüb güldüğüün itdim. Zırā kendü sevdāsından bende bir nesne (6) görmeseydi gülmez idi. Nice ki dimişlerdir: *Küllü tāirun yaṭırü ma‘a şeklihi*. Ya‘nī (7) her kuş kendü cinsiyle pervāz ider. Bākī hāli ki kıyās olunur. Andan mā‘adā (8) tizligi ‘ādet idinme. Dā’im ḥalīm ol. Ya‘nī yumuşak alçaq endāz ile çok (9) daḥı ḥalīm olma ki ḥalk seni pāmāl itmesünler ve katı daḥı yavuz olma ki ḥalk (10) senden nefret itmesünler vaqtā ki pes ikisinüñ arasında olduñ maḳbūl (11) olursun. Ne ḥācetiñ olursa dost ve düşmen arasında daḥı maḳbūl (12) olub her ne maḳşūduñ var ise ḥāşıl olur. Andan soñra bir kimesne (13) bir fenā işe kılavuz itme. Zırā ol işde ḥaḳıḳat bünyādın sen urmuş (14) olursun. İmdi bunuñ gibiden dūr ol. ‘Ayblu ve beyhūde söze ḳulaḳ (15) dutma ve ‘ayblu ve beyhūde söz söyleme ve ‘ayblu söz söylemek ve işitmekde (16) büyük günāh ḥāşıl olur. İkinci bu ki ‘ayblu söz söylerseñ ‘ayblu söz (17) işidirsın. Bir daḥı ey oḡul cehdiñ olsun ki kimesneyi incitmeyesın. [28a] Eger şöyle ola ki seni bir kişi nāḥaḳ yere incitse sen anı incitme ki aşl civānmerdlik (2) ve kerīmlik budur ve hem ezāsız ādemleriñ civārında sākin ol. Zırā eyü ādemler kimesneyi (3) azār itmezler. Andan mā‘adā tecrübe olınmış şefḳatlı dostlarıñ saña naşīhatlarını (4) ḳabūl idici ol ki naşīhatleri saña şefḳatdür. İmdi her vaḳit anıñ gibi (5) nāşīḥ dostlara tenhāca var. Naşīhatlerinden behremend ol. Zırā fā’idelü öḡüt (6) ḥalvetde olunca ḥāṭırnişān olur. Ḥalk arasında ḳulaḡa girmez ve hem serzeniş (7) gibi olur vaqtā ki bu ḳamu tamām olur ve saña didüḡim sözleri ve naşīhatleri oḳuyub (8) dutasın ve şāḥib-i faẓl ü hüner olasın gerekdür ki hüneriñe maḡrūr olmayasın. Ya‘nī (9) cümle hünerleri öḡrendim dime ki böyle demek maḡz-ı cehldir. Eger cehlden ḥalāş (10) olayım dirsın. Ne ḳadar ki hüneriñ ve faẓlıñ artuḳ olursa. Yine bilmezlikden dem (11) ur. Zırā ehline bilmezem demekden ulu hüner yoḡdur ve sen hüner şāḥibi ol vaḳt (12) olur ki sen kendü kendüñe hünersiz mertebe sende nazār idesın. Şöyle ki Nūşirevān (13) zamānında Büzürcmihirden bir ḥikāyet getürmişler. **Ḥikāyet:** İşitdim Nūşirevān (14) zamānında ve Büzürcmihr vüzerātında Rumdan bir elçi geldi. Nūşirevāna ‘arz u iḥbār (15) itdiler. Elçi gelüb Nūşirevāna buluşduḡda resm-i ‘Acem üzere ikrām ü iḥtirām (16) idüb su’āl ü cevāb tamām olub vedā‘ vaḳti olunca. Nūşirevān (17) elçiyi yanına getürüb cevāb-nāmesin virince istedi ki kendü ḥālin [28b] ve Büzürcmihriñ ‘ilmin ve hünerin ve vezārliḡin elçiye bildire. Nūşirevān Büzürcmihre (2) eyitdi ki: Ey ḥ‘āce ‘ālemde her ne var ise bilür misin ve murādı bu idi ki bilürem (3) diye. Ammā ḥ‘āce kemāl-i ‘aḳlından eyitdi: Yoḳ pādişāhım. Nūşirevāniñ ümīdi (4) olan cevāb olmamaḡla ḥacil olub ḥışma gelüb eyitdi ki: Ya kim bilür. Ḥ‘āce (5) eyitdi: Bir kimesne bilür ki ‘ālem ile bile ola. Pes ‘ālim ile bile olan ādem henüz (6) anadan ṭoḡmadı. Nūşirevān bildi ki ḥ‘āce bu sözi

kemāl-i ‘aqlından (7) söyledi ve elçi dağı h̄‘āceniñ sözün taḥsīn eyledi. İmdi ey oğul (8) kendüni bilmezler mertebesinde dut. Halk arasında bilgüsiz var sanma vaktā ki (9) kendüni bilgüsiz nādān bilesin ‘ālim olmuş olursun. Metīn ‘ālim gerekdür (10) kendüsin nādān bile. Nitekim Sokrat Hākīm şol kadar üstādlıkla (11) meşhūr idi. Dimiş ki: Benden şoñra gelen ‘ālimler Sokrat ulu da‘vā (12) itmiş diyüb beni ‘ayb itmekden ḥavf itmişdim. Hīc nesne bilmezem (13) dir idim. Ammā nideyim ki benim gibi kişiniñ sözi degildir. Zīrā ulu da‘vādır (14) ve eyü şükür. Ya‘nī Selmān bin Sa‘d bu bābda güzel nazm itmişdir:

Beyt:

Men ki (15) ibn-i Sa‘id ü Selmānem
Maḥzen-i dāniş-i ḥorāsānem
Tā ki bedāncā resīd dāniş-i men
(16) Ki ne dānişte em ki nādānem

Tercüme:

Ya‘nī ki ol ibn Sa‘id u Selmān
‘İlmiyle ḥolidır (17) Ḥorāsān
Didi: Şuñna irdi ‘ilmim āḥir
Kim gördüm özimi külli nādān

[29a] eger bilmekde kāmīl isen dağı ‘ilmiñle ğırre olma çün saña düşe ve taḥkīk bilseñ (2) ki ol işi görebilürsin. Kendi bilgüñe bakma bir ‘āqıl kişiyle müşāvere (3) itmeyince işleme kendü re‘yin bilenlerden olma. Meşhūr meşeldir. Müşāvere (4) itmege kimse bulmazsan bōrküñe danış. Öyle olunca danışmağ ‘ayb degildir (5) re‘yimidir dime. Ḥod re‘y olma. Zīrā her kişi ki kendü re‘yiyle işin ide (6) şoñra peşimān olur. İmdi ‘āqıl pīrlere ve müşfik dostlar ile danışmağ (7) eyle. Ba‘dehu ol işiñ ḥuşūlüne sa‘y it. Görmez misin ki ḥikmet-i nübüvvet (8) ve peygamberlik ile Hākḫ subḥānehu ve te‘ālā Muḥammedü’l-Muştafā şalla’l-lāhu ‘aleyhi ve sellem (9) ḥazretlerine cümle işlerin ḥuşūle getürür iken ma‘hazā buyurdu ki: *ve Şāvirhum* (10) *fi’l emri*. Yā Muḥammed seniñ bir işin vāki‘ olur ise ve bitürmek (11) isterseñ aşḥābıñla meşveret eyle. Andan ol işe şürü‘ eyle. İmdi (12) egerçi Hākḫ te‘ālā ḥabībiniñ işini rāst ider idi. Ammā ümmetine (13) sünnet ve tenbih olmak için buyurdu ki: Ey ḥabībim yārenleriñle müşāvere (14) ile tedbīr itmek sizin üzeriñize ol işi āsān itmek bañadır. Ey oğul (15) bilmiş ol ki iki kişiniñ ‘aql ü re‘yi bir kişi ‘aql ü re‘yi gibi degildir. (16) Nitekim bir göz ile görmek iki göz ile görmek gibi degildir.

Görmez misin ki (17) bir tabīb haste olduğda kendüye ‘ilâc idemez. Çün görür ki ‘illeti [29b] artıyor. Aşer tabībden dağı yardım ister. Tâ ki ‘ilâc ide. Egerçi haste hekim (2) ‘ilâc iden hekimden üstâd dağı olursa lakin ne fâ’ide hastalığa (3) mütelâşi olub kendü nefesine ‘ilâca kâdir olmaz. İş şâhibi dağı (4) böyledir. İş vaktinde mütereddid olub lâbüd gayrılardan meşveretle imdâda (5) muhtâc olur ve dağı hem cinsleriniñ katında hâcetleri yâhüd bir işleri (6) vâki’ olur ise işlerinde huşulüne lisân ile mi olur cân ile mi (7) olur. Bitürmege sa’y eyleye eger bu hem cinsiniñ düşmeniñ yâhüd hasüduñ (8) dağı olursa feryâdına yiriş ve eger dut eyüligi dirîğ itme kim ol vaqitde (9) eyüliginde bulunduğın düşvâr olduğı elemden ziyâde kendüye zarar ü miñnet (10) dir. Öyle olunca imkânı vardır ki ol düşmenlik dostluğa tebdil ola. (11) Andan mâ’adâ ey oğul kaçan ki söz fehm ider ve ehl-i ğarağ âdemler ziyâretiñe (12) geleler selâm vireler. Anlara çatı hürmet ve ikrâm eyle. Zirâ anlar seniñ ziyâretiñe (13) geldikleri seni ağırladıklarıdır. Sen dağı anları ağırla nice dağı eyü (14) kişiler seni selâmlığa ve ziyâret itmege harîş olurlar. Eyüler ile gör (15) nicesin dağı eyü âdem olursun ve ğâyet nâkes kişi oldur ki (16) hîc kimesne selâmlığa ve ziyâretine gelmez ve dağı ne deñlü ma’rifetiñ artuğ (17) olur ise söz ehli ve dağıkça fehm ider kimesneleriñ meclisinde küstâğ [30a] olma. Zirâ bilgü şâhibi kişi küstâğ olmağ eyü degildir. Şöyle ki bir kişiniñ mecmû’ (2) lisânından gelen hikmet sözi dağı olursa küstâğlık idince (3) hikmet kalmaz ve söziniñ şafâsı olmaz. İmdi küstâğ olmayam dirseñ (4) söz söylememek şartın gözet. Mağalli ile söyle mağallsiz söyleme. **Yedinci (5) Bâb Söz ne söylenür bilmek beyânındadır.** Bilmek gerek ki cümleye eyü söylemek (6) vâcibdir ve yahşısı añlamak lâzımdır. İmdi ey oğul sen dağı sözüñ (7) yahşısın söyle ammâ hâzer eyle kizb söyleme. Zirâ halk icinde kezzâb (8) olursun. Cehd eyle ki râst ü şıdğ-güy olmağla ma’rûf ü meşhür (9) olasın ki. Eger zarûret olub bir kerre yalan söylersen gercek yirine (10) giçer. Pes ne söylersen toğrı söyle dürüğ söyleme ve ol gerçegi dağı (11) söyleme ki yalana beñzer ola. Bir gercek ki yalana beñzer hemân yalan olmuş gibi olur. (12) Nice ki şıdğ ve gercege beñzerin yalan gercek yirine gecerse yalana beñzer şıdğ (13) dağı yalan gibi olur. Ziyâde şakın ki ol mağüle nesneye uğramayasın. Zirâ (14) ey oğul bir kerre Ebü’l-Esvâr Emîr Şapür bin E’l-Fazl meclisinde baña vâki’ oldı. (15) Şâhzâde-i Giylân didi ki Ey peder niçe vâki’ oldı. Söyle ol hikâyeti (16) istimâ’ idelüm. **Hikâyet:** Keykâvus eyitdi: Ey cigergüşem ol ki Hakk te’âlânıñ (17) üzerimde farîzalarıdır haccdan ğayrısın edâ itmişdim. Hakk te’âlâ anı [30b] dağı naşib itdi edâ itdim ve Hicâzdan girü mülküm geldim. Yine ğazâ itmegi ârzü (2) itdim ki muğaddemâ Hindistân tarafına çok ğazâ itmişdim. Ârzü istedim ki Rum (3) tarafına ğazâ idem. Pes tedârikimi görüb Kûhistândan Ruma revâne oldum. (4) Ol vaqit ki serhaddi Gence nâm bir mülk idi. Ol mülkiñ pâdişâhı ebü’l-Esvâr (5) ibn-i Şâhpür bin E’l-Fazl. Ulu

pādişāh olub zīrek ü bahādır faşīḥ ü mütekellim (6) dīni dūrūst i‘tikādı pāk ‘ākıbet-endiṣ kimesne idi. Ol ki pādişāhlar (7) ḳānūnıdır. Cümle erkānı yirlü yirinde idi. Pes ben daḥı ol (8) pādişāhıñ meclisine vardım. Beni gördükde ḡāyet ikrām ü iḥtirām itdi (9) ve ululadı ve hoş gördi ve ‘izzet itdi ve söze başladı. Her ṭarafdan (10) ḳapu açdı. Benden niçe aḥvāl şordı. Cevāb virdim. Şöyle ki sözlerimi (11) begenürdi. Çünki cevāblarımı diñledi ve begendi. Baña çok keremler itdi (12) ve lüṭufla bir müddet anda eglendim. Bir niçe ḡazāya gitdim. Ba‘dehu destūr istedim ki (13) mülke varayım. Beni gitmege ḳomadı ve izin virmedı. Ben daḥı bu nice eyüligin görmişken (14) destürsüz gitmege revā görmedim. Nice gün daḥı yanında eglendim. Beni (15) ḡāyet mükerrrem mu‘azzez dutardı ve her dem yemek ve icmekde meclisinde ḥāzır olurdum. (16) Ekşer sözi ve muşāḥabeti benim ile idi. ‘Ālemiñ ḥālinden ve pādişāhlar ḥikāyetinde (17) ve tevāriḥinden su’āl ider idi. Ben daḥı bildüğim üzere [31a] taḳrīr ider idim. Tā ol güne varıncaya dek ki: *e’l-keḷāmu tecerü’l-keḷām* medlülınca (2) bir gün eṣnāyı muşāḥabetde bizim mülkimiz Kūhistān mülki ve Gürgān ve Ṭaberistāna (3) sözi geldi ve her semtiñ ‘acāyibi söylendi. Ebū’l-Esvār baña didi (4) ki: Siziñ mülkde daḥı ‘acāyib var mıdır. Ne‘am vardır didim. Niçedir şerḥ (5) it işidelüm didi. Ben eyitdim Gürgān köylerinde bir köy vardır (6) ve ol köyüñ ṭaşrasında bir çeşmesi vardır. Ḳaçan ki ‘avratlar şuya giderler. Destīsiz (7) boş bir ‘avrat daḥı bile götürürler. Yolda bulunan ḳurtları gördikçe (8) yoldan bir ṭarafa ata. Şu götürən ‘avratlar anı başmayalar. Zīrā yollarında ba‘zı (9) ḳurt bulunur. Ḳaçan ki bir ‘avrat destisin ṭoldurub omuzına alub (10) yola düşe. Eger ol ḳurduñ birin başub öldürürse. Hemāndem destide (11) olan şu murdār oldu diyü döker. Destiyi yıḳar tāze şu alur tekrār (12) başar ise tekrār şuyı murdār olmaḡla şuyın döker ve destiyi yıḳar tekrār (13) tāze şu alur didim. Çün pādişāh-ı merḳūm benden bu cevābı ve ḥikāyeti (14) işitdi. Yüzin çivirdi. Bir müddet benimle mükāleme itmedi ve ben küstüğün (15) sebebin bilmezdim. Tā ki bir gün Pīrüzān adlı bir vezīr var idi. Yanıma (16) geldi. Su’āl idüb ki pādişāhıñ baña söylemedüğünüñ ve evvel ki (17) muşāḥabeti itmedüğünüñ sebebi nedir vezīr eyitdi ki saña melül olmuştur. [32b] Pādişāh dir ki anıñ gibi kāmil kişi benim meclisimde bir söz söyler ki şıbyān (2) arasında ancaḳ söylenür. Ben ḥod uşaq degülem ki anıñ gibi kişi benim gibiniñ (3) meclisinde niçün yalan söyler diyü melül olmuştur. Bu sözi işitdim (4) şıdkımıñ işbātıçün fi’l-ḥāl Gürgāna elçi gönderüb nāme ile aḥvāli (5) Gürgān ā‘yānına bildürdüm ki baña (6) ol ṭarafdan bir maḥżar taḥrīr idiñ ve ol köyüñ re’isi ḳādısı ve ḥāṭibi (7) ve Gürgān ā‘yānlarınıñ şehādetlerin yazın ki ol köyde ol başlıca (8) ḳurtuñ aḥvāli benim didüğim gibi midir yoksa degil midir. Taḥḳıḳ idiñ (9) yazub elçi-i ‘acele ile ‘avdet itdürüñ diyü sipāriş itdim. Elçi (10) varub gelince maḥżar-ı merḳūm baña tamām dört ayda geldi. Ol dem maḥżarı (11) Ebū’l-Esvārıñ ḥuzūrına iletdim. Çün aldı

oğdu güldi ve didi ki (12) bilürim ki seniñ gibi kişi benim huzûrumda yalan söylemez ve lakin bir gerçek ki (13) anıñ şıhhati bunca şahidler ve tezkiyeler ile dört ayda işbât ola ne (14) hâcet ki lisâne gele ve kıbs ‘aleyhi’l-bâkî.⁴¹ Ve dağı ey oğul bilmiş ol ki söz dört kısımdu. Biri ol sözdür ki anı bileler ve söylemeyeler. (15) İkinci oldur ki ne bileler ve ne söyleyeler. Üçüncü oldur ki hem bileler (16) ve hem söyleyeler. Dördüncü oldur ki söyleyeler veli bilmeyeler. Geldik imdi [32a] bu kısımlarıñ şerhin idelüm ol söz ki bileler ve söylemeyeler. Oldur ki bir şey’in (2) ‘aynını bilesin ve söylemeyesin. Zîrâ anıñ gibi sözüñ hâşılı gavgâdır. ‘Âkıl (3) olan bunuñ gibi bilürse dağı söylemeye ve ol söz ki ne bileler ve ne (4) söyleye oldur ki yalan ola ve kişiniñ dîn ü dünyâsına ziyân getüre. Pes (5) anıñ gibi sözi bilmekten ve söylemekten ictinâb gerek ammâ ol söz ki (6) hem bileler ve hem söyleyeler gercek sözdür ki kişiniñ dînine ve hem dünyâsına fâ’ide (7) lü sözdür. Ammâ ol söz ki söyleye ve bilmeyeler. Haqq te’âlâ Qur’ân-ı ‘azîmü’ş-şânda âyetler (8) buyurmuşdur. Zâhirde ma’naları muhâlif lafzları müşâbih söyle ki ‘ulemâ (9) dağı anıñ tefsîrinde ihtilâf itmişlerdir ve te’vîl ü ma’nâsın bilmesiniñ bir (10) nesne lâzım gelmez. Bu dördünden yegrek oldur ki söylemege yarar ve hem bilmege yarar ola. (11) Andan gayrı bu sözler kim şerh olundu. Her biriniñ iki vechi vardır. Ya’nî (12) iki ‘ibâret ile söylenür. Biri hûb ve biri zişt. Çün halka sözi (13) ‘arz idesin. Hûb yüzden ‘arz eyle söziñ maqbûl olur ve halka (14) güzel ‘ibâretle göster. Tâ halk seni sözde ne mertebe şahibisin bileler (15) meşelâ bir âdem söz söyleyüb söyledügin bilince maqbûldur. Ammâ bir âdem bir söz (16) söyleye ve ma’nâsını bilmeye maqbûl degildir. İmdi bilmek gerek ki sözde gizlüdür. (17) Söylemedikce ne mertebe şahibi olduğı bilinmez. Nitekim Emîrû’l-mü’mînîn ‘Ali bin Ebî Tâlib [32b] kerrema’l-lâhu vechehu buyurmuşdur. *E’l-mer’ü mahfûfun tahte lisânihi*. Ya’nî kişi lisânı altında gizlidir. İmdi (2) dil altında demekdeñ murâd söz altında gizlüdür demektir. Yoksa hiç bir cânvar (3) yokdur dili olmaya ve lakin hayvânıñ nuṭkı olmamağla bilinür ki hayvândır ve hayvâna (4) dili yokdur dinilür. Ammâ benî âdemiñ nuṭkı olmağla bilinür. İnsândır (5) ve insânıñ dili vardır dinilür ve âdem nuṭka gelüb söyledikde ne mertebeniñ (6) şahibi olduğı şundan ma’lûm olur. İmdi sözi her yerde maḥalline (7) münâsib pâk söyle. Bed söyleme güzel sözüñ hem söyleyene fâ’ide var ve hem (8) istimâ’ ideniñ cânına cân bağışlar ve bed söz söyleyene ziyân ider ve işidene (9) dağı hoş gelmez. Buña münâsib **Hikâyet:** Şöyle rivâyet olunur ki Harûnü’r-Reşid (10) Hâlife-i Bağdâd bir gice bir vâkı’ a görür ki ağzında dişleri heb dökilmiş. (11) Ta’bir için bir mu’abbir getürdiler. Şordı ki bu rü’yânıñ ta’biri nedir. Mu’abbir eyitdi ki: (12) Hâlifeniñ ‘ömri dirâz olsun. Ne kadar ki

⁴¹ “Kalanı da böyle kurulmuştur” anlamındaki söz.

akrabā ve hısımlarıñız var ise (13) sizden evvel intikāl idicidirler. Ol dem Hālıfe ol mu‘ abbiriñ zıst ‘ibāretin (14) görüb istihsān itmeyüb yüz degnek arb olunmağa emr olundu ve hıřāb (15) idüb didi ki: Ey sözün bilmez cāhil nādān. Sen kim olasın benim yüzime karşı (16) bunuñ gibi söz söylersin. Akrabā benden evvel ölince benim hālim nice olur ve dünyādan (17) ne lezzet bulurum diyü mezbūrı redd ü ard idüb āher mu‘abbir getürdiler. [33a] Aña dağı rü’yā ‘arz olunduğda eyitdi: Bu rü’yāyı ki Emīrū’l-mü’minīn görmüşdür. (2) Hālıfe akrabā ve ta‘allukātından ziyāde ‘ömr idecekdir ve anlarıñ ‘ömrinden siziñ ‘ömriniñiz (3) uzun olacağına delālet ider. Hālıfe bunuñ sözün begendi. *Tarīķū’l-‘aķlı vāhidün*. (4) Ya‘nī bilgü ve ta‘bīr birdir velī ‘ibāret muhālifdir diyüb mu‘abbire (5) yüz altun virdi. Gör imdi evvelki mu‘abbiriñ didüğü dağı bir ma‘nā idi. (6) Ammā irkin ‘ibāretle söyledi ve ikinci hüsn-i ta‘bīr ve güzel ‘ibāretle söylediğiçün (7) yüz altun aldı. Pes ‘ibārette fark vardır ve bu bābda bir münāsib (8) hikāyet dağı vardır. Egerçi kitāba kayd idicek degildir. *E’n-nādiretü liātüreddü*. Ya‘nī (9) münāsibetle gelen nesne redd olunmaz fehvasınca irād olındı. **Hikāyet**: Eydürler ki (10) bir hū‘ace var idi. Ğāyet şāhib-řabī‘ at idi ve bir ulı var idi (11) söz öğrenmişdi. Meger hū‘ace bir gice ulıyla bir döşekde yaturlar idi (12) Hū‘aceniñ iřtihāsı germ olub ol hābiş ulına didi ki ardıñ (13) bir döndür. ul eyitdi. Ey hū‘ace bu sözi dağı yeg ‘ibāretle söylemek (14) olurdu. Hū‘ace eyitdi: Niçe ‘ibāretdir söyle bilelim. ul eyitdi: Yönüñ (15) döndür diseñüz yağı ‘ibāret idi. Egerçi ma‘nā birdir lakin ‘ibāret (16) muhtelifdir. İşin bed ise bāri ‘ibāretiñ hūb olaydı. Hū‘ace (17) işitdim ve öğrendim ve hālā senden öğrendüğim edebin minnet [33b] ü şükrānesini mālımdan seni azād itdim diyüb ol fi’l-i abiħden tevbe vü istiğfār (2) eyledi. Gör imdi bir güzel söz ile ul hū‘acesini günāhdan urtardı (3) ve kendi azād oldu. İmdi ey oğul sözüñ öñin ve ardın gözle ve ne ki söylersin (4) ma‘nīsin bilüb söyle ki sözi bilüb söyleyenlerden olasın zīrā bir kiři ki (5) sözün bilüb söyler. ütiye beñzer ki ādem gibi fařıħ söyler. Ammā kendüsi (6) sözden bī-ħaberdir. İmdi bunuñ gibi söz söyler dirler. Ammā söz bilür dimezler. (7) Pes sözün bilüb söyleyen oldur ki söylediği vaķt herkes anıñ sözinden (8) bir nesne fehmi olunmaz ise hayvān gibi olur. Ancak ādem şüretinde görünür. İmdi (9) bilmiş ol oğul söz ulu nesnedir. Sen dağı sözi ulu bil. Zīrā senün (10) gönülden gelmiş nesnedir. Anuñçün ‘azīzdir. İmdi bu ‘aziziñ maħallin bulıcaķ (11) bildüğüni dirığ itme söyle ve sözüñ yeri olduğı zamānda sözi bī-ħāşıl (12) ħarc itme. Tā ki ol ‘aziz zāyi‘ olmaya ve ‘aķlıñ ve bilgüne ziyān gelmeye ve her ne dırsen (13) doğı söyle ve yoķ yere bī-ma‘nā da‘vā eyleme. Ma‘nī-dār olmayınca ma‘nī-dār (14) olmayan da‘vāniñ ne fā’idesi vardır ki ma‘nāsız da ħod ne ola. Andan şöıra bir (15) ‘amelde ki ħaberin olmaya. Sen ol ‘amelden behre şaleb eyleme ancak bildüğün ‘ilimden (16) behre-yāb olmaķ ardınca ol. **Hikāyet**: Şöyle dirler ki ‘avrat hū‘ace Büzürmihr

(17) katına gelmiş ve bir mes'ele sū'āl itmiş. Takdīr ol vaqıtde h̄'āce melūl [34a] bulunur ve aydur: Ey Hātūn bu su'āl itdūgin mes'ele ben bilmem. 'Avrat aydur (2) bu kadarca mes'ele bilmezsin ya niye pādīshāhīn bu kadar ni'etin yirsin. H̄'āce (3) eyitdi: Yidūgimi baña bildūgimce virirler. Bilmedūgimce virmezler. İmdi melūllūgün (4) vaqıtinde kimesneden sū'āl itme ve eger seniñ melūllūgün vaqıtinde senden bir nesne olunursa (5) cevābı maħalle göre söyle. Andan ğayrı her işde işin ulusun gözetme ki ulu (6) işlerin 'aynı olmaz. Ne işe ki mübāşeret idesin. Miyānesine yapış. Zīrā (7) Hāzret-i Resūl-i Ekrem şalla'l-lāhu 'aleyhi ve sellem buyurmuşdur: *Hayru'l-umūri evsaṭuhā*. (8) Ya' nī her nesneniñ hayırlısı miyānesidür ve iş hayırlı olıçaq kendü zātında (9) yine olmuş olur. İmdi işlerin miyānesin ihtiyār it ve daħı bir işi (10) bitürmekde ya söz söylemekde hafif olma. Ağır başlu ol ve bir işi tiz (11) bitürmez didükleri hafif ādemdür demekden yegdir ve daħı bir pinhān rāz (12) olsa ve andan saña fā'ide ve ziyān olmasa anı bilmege heves itme ve kendü (13) rāzuñı kimesneye söyleme ve bir cem'iyetde bir kaç kişi şoħbet iderken sen bir (14) kişiyle fısıldaşub söyleşme. Zīrā hāħ bir birine ğumāndan hālī olmaz. (15) Eyü daħı söylersen hāħ yaramaza haml idüb 'acebā bu ne sözdür ki fısıldıyla (16) söyler dirler. İmdi sözüñ var ise āşikāre söyle lāzımlı degil ise (17) fısıldı söylemek cā'iz degildür. Yāħūd sırrı lāzım söz ise tenhāda [34b] söyleye ve her ne dirseñ miqđarıyla söyle ve şehādet eyleseñ hālūñe ve bilgūñe (2) göre gercek ola yalan olmaya ve daħı hāħ arasında doğruluk ile ma' ruf (3) iken gücle kendüñi 'ayblu itmek isterseñ her işe şahid ol ve eger (4) şehādetiñ olub edāsı lāzım gelürse bir tarafta meyl itme ve her haber ki (5) işidesin diñle lakin anuñla tiz 'amel itme ve sen daħı ne söyler isen evvel (6) fikr ü endiše it. Şoñra söyle. Söziñe fikriñ kılavuz olsun. Tā ki ol (7) sözden şoñra peşimān olmayasın. Derħāl söylemegil nedāmeti ihtimāli vardır. (8) Ammā fikr ü endiše ile olursa ibtidā fikr idersen zararlı olursa terk idersin (9) fā'ideli ise söylersin ve ol vaqıt fā'ideniñ taħşili ardınca olursun. (10) Andan şoñra her ne dürlü söz işidirsın melūl olma. Ya' nī 'acz ü ihmāl (11) ⁴² ile diñleme gerek ise ol söz işiñe yarasun gerek. İş yaramasun. (12) Sen ol sözi kulaħ ile işit. Zīrā ki bir şadef gibidir ğoñül (13) deryāsından çıkar. Egerçi her şadefde incü olmaz veli kamasın aramak gerek (14) ol şadef ki boşdur. Yabana atub tolusunuñ cevherin almak gerek. İmdi (15) söz kapusın açmak ile sözüñ fā'idesi bulunur. Bir daħı ey oğul bir işde (16) ğāyet kāmil olur isen daħı çün ol işi bilür kişiye uğrayasın. (17) Şol hüneri ki sen bilürsün ben daħı bilürem dirseñ üç fā'ideden [35a] maħrūm olursun. Ol fā'ide budur ki ben bilmezem dirsın ol hüner ehli ol (2) işi bildūgin gibi işlerse şükr idersin ki ben daħı bunuñ gibi bilürüm. (3) İkinci fā'ide oldur ki ol

⁴² Burada okuyamadığımız bir kelimenin üstü yazar tarafından karalanmıştır.

işî bildükden ziyâde ve güzel işler ise (4) hem ‘ilm-i cedîd öğrenürsin ve hem ‘aybın örtülür. Üçüncü fâ’ide eger ol (5) hüneri senden eksik işlerse. Sen andan hünermend olduğın (6) sâbit olur. Pes maḥallî ile bu fâ’ideleri gözetmek gerek andan ğayrı (7) her bir söz ki işidirsin. ‘Acele ile beyhûde şayub ‘ayb itme yâḥûd (8) medḥ ü âferîn idüb evc-i a’lâya çıkarma. Evvel ‘aybın ve hünerin taḥkîk eyle. (9) Ba’dehu ‘aybına göre te’ayyüb yâḥûd ḥüsne göre medḥ eyle. Tâ ki ḥikmet tarîkinden (10) taşra olmayasın ve söziñi ḥalkın ḥilâfî üzere ḥilâf vâkı’ söyleme. (11) Tâ ki istimâ’ idenlere daḥı vebâl olmaya. Meger ki bir tâ’ife arasında olasın ki (12) kelâmın taḥkîkî için ne kadar sözde ḥüccet getürürsen işidilmeye (13) ve ‘inâd idüb qabûl itmeyeler ve yâḥûd ḥavf ü ḥaṭar ola. Pes saña (14) lâzım oldur ki anlarıñ maḥşûdı üzere söyleyesin. Tâ ki aralarında cânuñı (15) selâmete kırtarasın ve ne deñlü söz ehli iseñ daḥı kendüñi (16) bildüğüñ miḳdârından açık göstere. Tâ ki sözüñ mu’taber ola ve (17) kendüñi söziñden büyük gösterme ki sözüñ ḥor olur. Fi’l-cümle [35b] ḥalk ḥod şarrâfdır. Ne deñlüsün seni miḳdârıñdan aşığa göstere. Ya yukaru (2) göstere. Ḥadd ü miḳdârıñı bilürler niteki bir nesne olsa ki kıymeti biñ aḳçe (3) ola. Mezâdda ibtidâ beş aḳçe bahâ ile dutsalar girü gızdüre gızdüre ḥalk (4) artura artura elbetde bahâsın bilüb biñ aḳçeye çıkar. Ammâ bir nesneniñ (5) bahâsı beş aḳçe olsa biñ aḳçeye mezâd itseler ḥalk bahâsın (6) bilüb ayağa bırağub rağbeti kıalmaz ve kimse almaz. Âḥir beş aḳçe kıymete iner. (7) İmdi sen seni şöyle göster ki ümîdiñ atından inüb yaya kıalmayasın. (8) Andan ğayrı her ne yirde olursan çok işidici ve az sözlü ol. ‘Uḳalâ (9) dimişlerdir ki: İkinci sağıkdır. Zirâ çok kişi sözi sebebenden ḥasta (10) olur. İmdi az söylemek ‘aḳl nişânıdır ve çok söylemek cehl nişânıdır. (11) Zirâ kişi ne kadar ‘âḳil ü kâmil olsa ve heb sözi müteveccih olsa ‘avâm (12) kıatında deñsiz çok sözlü olur ve eger bir câhil epsem olur ‘avâm anı ‘âḳil (13) ve ḥıred-mend âdemlerden ‘add iderler ve daḥı ne deñlü pâk ve şâf dil deyü (14) ḥalk beyninde ma’rûf olursan daḥı kendüñi medḥ idici olma ki kişi (15) kendi için şehâdet itse maḳbûl degildir. Kimse diñlemez. Cehd eyle (16) seni âḥerler medḥ ideler. Sen seni medḥ itme ve ne deñlü çok bilürsen (17) bildüğüñi bî-vaḳit söyleme. Şol sözi di ki saña fâ’idesi ola. [36a] Ve sözüñ maḥalli ola tâ ki lâf urur culḥadur dimeyeler. Niteki culha ipliği bir birine (2) ulaşıdurur. Anuñçün culhaya teşbîh iderler. Ancaḳ culḥa ibliği biz ider. (3) Ammâ çok sözlü sözi yerine ulaşıdurub çürüdür. Bir ḥâşılı olmaz anuñçün (4) aña beyhûde-güy dirler ve beyhûde-güy mecnündür deyü cünûna nisbet iderler. (5) İmdi söz söylemek ister iseñ ol görki söyledüğüñ söze müştêrî var mıdır (6) yok mıdır. Eger görürsen ḥarîdâr vardır. Söyleye gör ki fırsatdır ve eger görürsen ki (7) ḥarîdâr yokdur sözi kıa’ eyle ve muḥâtabıñ murâd eyledüğü ve diledüğü (8) sözden kıapu ac ki söziñe ḥarîdâr ola ve daḥı âdem ile âdem ol ve merd (9) kişiyile merd ol. Zirâ bu mâbeynde tefâvüt vardır. Âdem çokdur lakin merd

kişi (10) az bulunur. İmdi bir kimesne ki gaflet uykusundan uyanıktır halk ile bu (11) didüğimiz karar üzere geçinür. Pes ey cigergüşem cehd eyle söz dinlemekden (12) uşanmayasın ki söz dinlemekden kişi söz ehli olur ve söze delil oldur ki (13) bir şabî tevellüd itdikde zîr-i zemînde beslense ve atası ve anası hîc söylemeseler (14) büyük olanda dilsiz ya' nî lâl ve şağır olur. Zîrâ dilsiz olan lābūd şağır (15) olur. Ammā iki uşak bir yerde olsalar ve hîc söz işitmeseler. İkisi (16) birbiriyle söyleşerek bir lisān taşnîf iderler ki ol lisānı ikisinden (17) ğayrı kimse bilmez ve dağı halkıñ sözün işit ve qabûl it. hāşşa ki [36b] māzîde geçmiş begler ve pādîşāhlar ve hākîmler sözlerin cān kulağıyla dinleyüb (2) i' timād itmek gerek. İmdi bilmiş ol ki birkaç bunuñ gibi söz bu eyyāmda Nūşirevān-ı (3) 'ādil zamānında sözlerinden nazarıma geldi ve bu kitābda zîkr itdim. Tā sen dağı okuyasın (4) ve bilesin ve naşîhat dutub lāzım geldikçe mücibiyle 'amel idesin. Zîrā ol 'ādil (5) pādîşāh sözleriyle 'amel itmek eyüdüdür ve dağı bizler anıñ neslindeniz. Ey oğul ma' lūmuñ (6) olsun ki ben aḥbārda okumuşum ki hulefā zamānında Me'mūn ḥalife Nūşirevānıñ (7) türbesin görmek istedi. Nūşirevānıñ kabri üzerine varub serdābın (8) açdurdı. Gördi cümle endāmı toprak olmuş taht üstünde yatur ve ol (9) tahtıñ üst yanında dīvārda bir yazu gördi Fārsî lisānınca yazılmış. (10) Me'mūn buyurdı Fārsî-ḥ'ān kātibler gelüb okuyalar ve ma'nāsın tercüme ideler. (11) Ol maḳûle ādemler gelüb okudılar ve 'Arabîye tercüme itdiler ki Türkîsi budur. (12) Ey rüzgār pādîşāhı bilmiş ol ki senden muḳaddem ben dağı pādîşāh idim. (13) Hākḳ subḥānehu ve te'ālānıñ kullarına cümle 'adliñ fā'idesi olurdu (14) ve hîc kimse gelüb ḳatıma şefḳatim nazarından maḥrūm olduğı yok idi. (15) İmdi çün ecel elinden ben dağı 'ācizlūğim vaḳti geldi. Fikr itdim ki ben (16) vefāt itdikde 'acebā ne ideyim benden şoñra cihān halkına nef'im ola. Her (17) ne ḳadar fikr itdim ise hîc bundan ğayrı çāre bulamadım. Bu birkaç naşîhati [37a] görüb okuduḳda 'amel ider ise. Ol pādîşāh benden behre-yāb ola. Niçe ki (2) ḥālî ḥayātımızda yanımıza gelen cevāhirden maḥrūm gitmezdi. Şimdi ziyāretimize (3) gelen dağı naşîhatimiz cevāhirinden maḥrūm olmaya ve ḳadem rencide itmekle müjde-pā ola (4) ve sa'ādet anıñ ki nāşîhlerden ola. **Sekizinci Bāb Nūşirevānıñ sözlerini (5) ve naşîhatlerini beyān ider.** Nūşirevān eydür: Çün görürsün ki gice (6) ve gündüz birbiriniñ ardınca gelici ve gidicidir. Pes gerekdir ki ādem ḥalden (7) ḥāle döndüğüne melûl olmaya. Ya' nî gāh şādliḳ gidüb ḳayḡu gelür ise (8) ve gāh ḳayḡu gidüb şādliḳ gelürse muḳayyed olmaya ve hünersiz kimesneyi (9) dost dutmaya ki hünersiz kişi ne dostluğa ve ne düşmenlige yarar. Hiç (10) bir şey degildir ve dağı ādem olan bir işi ki bir kez işlemiş ve peşimān olmuş (11) ola. Gerekdir ki bir dağı ol işi işlemeye ve bir kişi ki pādîşāhı bilmiş ola (12) gerekdir ki emîn olmaya ve bir kişi dirliği kendü istediğı gibi olmaya ol (13) kişi kendüni nice diri şanur ve halk bir kimesne nice büyük düşmen (14)

bilmeyeler ki büyük keremi dil-azarlık ola ve niçe dost bileler ol kimesneyi (15) ki dostlarına düşmen ola ve şaşın ol kimseden ki bir şeyi bilmeye (16) ve kendüyi bilgülü şaya ve kendü nefsiñe ‘adl ile güc ve zür itmeye. Ya‘nî (17) nefsiñe eliñden gelmeyen işleri tekālif itme ve egerçi doğru [37b] söylemek acıdır. Sen doğru söyle ve eger istersen düşmen rāzıñı bilmeye dostuña (2) dañı rāzıñı söyleme ve ulu kişilere küçük nazarıyla bakma. Zīrā büyük ādemleri (3) küçük nazār ile görmek büyük ziyāndır ve dañı bī-ğadr ü hünersiz kişileri (4) diri sayma. Meyyit gibi bil ve eger dilersen ki vech-i ma‘išetinde teng-dest (5) olmayasın. İşledügin işi Şāhibine begendürmege sa‘y eyle ve eger istersen (6) kayğū olmayasın. (7) Fā‘ide alım ve şatım itmeyesin. Ya‘nî evvel fā‘ideñi gözedüb al. Tā ki şoñra ziyāna (8) şatmayasın ve kendü emşāl ü akrāñıñdan nesne ümīdinde olmağdan ise ölümü (9) yegrek gör ve ac durmağ yegdir himmetsiz kişiniñ etmegin yemekden ve tecrübe olunmamış (10) kimseye i‘timād itme eger biñ dürlü hayrḥ‘āhlık dañı gösterürse ve ādem (11) kendüden ednā kavmine muhtāc olmağdan ziyāde muşibet olmaz ve bir fāsık ki (12) mütevāzī‘ ola ve dünyāya mā‘il ola. Ol zāhiden yegdir mütekebbir olub dünyāya mā‘il (13) ola ve andan ebleh olmaz ki bir kimesneyi evvel gerçek mertebede gör. Ba‘dehu ‘ālī (14) mertebe olduğda yine evvelki nazār ile göre ve hiç andan ziyāde ‘ayb olmaya ki (15) bir kişi bilmedügi nesneyi bilürim da‘vā ide. Ba‘dehu haqqından gelmeye (16) yalançı ola ve andan aldanmış olmaya ki elinde ḥāzır rızkı gāyibde gelicek (17) nesneye vire. Ol dañı ba‘dehu ḥāşıl olmaya. Mağbūnluk çeke. Lākin bu hareket [38a] mücerred mübāḥ olan ḥāllerde olur. Ammā uḥrevīde ḥarāmı ...⁴³ terk ve ḥelālden (2) rızk gelür ümīdiyle olursa lābūd terk olunan ḥarāmıñ iz‘āfi ḥelāl (3) vāşıl olur ve cihānda andan ḥasīs olmaz ki kendüden bir ḥācet dileyeler (4) ol ḥāceti bitürmeye ve elinden gele bitürmeye ve bir kişi ardınca zemm itse (5) ve bir āḫeri dostum deyü ol sözi saña yitürse. Sen bunu andan bedter (6) düşmen bil. Zīrā ol ardınca söyler ve bu yüziñe söyler ve kişiye andan (7) ulu muşibet olmaya ki fā‘idesiz yirlere göz kulak duta ve bir ziyāna uğramış (8) kişiye bundan ulu ziyān olmaya ki kendü ziyānına elem çekmeyüb güle (9) ve infi‘ālı olmaya ve bir kişiniñ ne deñlü bilgüsi olsa ve kıbilyeti olmasa (10) bilgüsinden kendüye vebāl ḥāşıl ola ve her kimi ki rūzgār terbiyye vü te‘dīb (11) itmeye. Her kim öğrendim dir ise emegi zāyi‘ olur ve her nesneyi ki bilgüsizleriñ (12) şerrinden ḥıfz itmek olur. Ammā bilgüsizi kendü şerrinden ḥıfz itmek (13) olmaz. Zīrā Yef‘alü cāhilü bi nefsihi mā lā yef‘alü’l-‘ākıl ba‘dehu. Ya‘nî cāhil kendü (14) nefsiñe itdügin i‘ākıl olan düşmen düşmene itmez. Eger istersen ḥalk (15) seniñ eyüliñ diyüb seniñ medḥiñ ideler. Sen kimseye kemliğin söyleme. (16) Eger istersen

⁴³ Yazmada bu bölüm silindiği için okunamamıştır.

dostlarıñ ve yârenleriñ çok iken az olmaya. Kin u kedüret dutma. (17) Eger istersen dünyâda zahmet çekmeyesin Ve asânlıgla ‘ömrüñ giçüresin. Kendü [38b] işiñe meşgûl olub aheriñ işine qarışma ve eger dilerseñ emegin zâyi‘ olmaya (2) bir bitmez işin huşûlüne çalışma. Zırâ âhir huşûle gelmeyüb emek zâyi‘ olur. Eger istersen (3) seni delülerden ‘add itmeyeler. Bir nesne kim muħalldür isteme ve talebinde olma ve eger isterseñ (4) yüzüñ şuyıyla kalasın. Ğayânı pışe eyle ve eger dilerseñ ki aldanmayasın tecrübe olunmuş (5) işi koyub tecrübe olunmamış işe yapışma. Eger isterseñ âteř gibi yakıcı olmayasın (6) konuđıñ yerden nesne getürme. Eger isterseñ ardınca gülmeyeler ve zem itmeyeler. (7) Eliñ altında olanları pāk besle ve eger dilerseñ peřimānlıkdan emīn olasın (8) nefsiñ ve gönlüñ her taleb itdügin ele getürmege sa‘y itme ve eger dilerseñ zirekler (9) den olasın yüziñi Ğayrı kiřileriñ hareketine nazār it. Eyü işde midir yoksa (10) yaramaz işde midir. Eger anda olan yaramaz sende dağı olursa. Pes bilürsen (11) ol işledügin iş yaramazdurur. Eyü işi kendüñe görürsen kendüñi (12) bilürsen ki eyü işdesin. Öyle olunca işiñ eyüsin kemin saña göstermekle (13) ol kişi saña āyine olmuş olur ve dağı istersen Ğavfsız olasın Ğalkı ile (14) çekişgen ve Ğalkı rencide idenlerden olma ve eger isterseñ Ğalkı seniñ söziñle (15) ‘amel ideler. Evvel sen söziñle ‘amel eyle. Eger dilerseñ kāmillerden olasın kemāl (16) yüzi göstermeyenlerden rāziñi gizle. Ğşikār itme ve eger dilerseñ Ğalkı arasında (17) cümleden ulu olasın ni‘ metiñi bol eyle. Şöyle tuz etmek Ğakķıçün diyenleriñ [39a] çok ola. Eger dilerseñ civānmerd olasın vefādār ol. Eger dilerseñ āzādelerden (2) olasın. Ya‘nī kimesneye efendim dimeyesin. Ğalkıdan tam‘aıñ kes ve gönülden (3) gider ve eger ‘ādillerden olayım dirsene. Zır-i destīñde olan Ğalāyıkı Ğoş dut (4) ve Ğayrılarıñ cevrenden Ğimāye it. Eger dilerseñ ‘avāmīñ ta‘nından emīn (5) olasın. Fi‘il ü ‘amellerine ta‘arruz itmeyüb sitāyiřlerin eyle ve eger dilerseñ ki (6) kāmillerden olasın. Bir işi ki sen kendüñe lāyık görmeyesin. Ğayrıya dağı lāyık (7) görme. Eger istersen cümleñiñ gönlüñde yerīñ ve muħabbetiñ ola. Cümleñiñ gönlüne (8) muvāfiķ söyle. Eger dilerseñ gönlüñle bir zađm urmayalar ki anıñ ‘ilācı merhem (9) ile olmaya. Cāhiller ile cidāl itme ve eger dilerseñ Ğalkıñ eyüsi olasın (10) elüñden gelen eyüligi dirig itme ve eger dilerseñ zarar ü ziyān senden uzaķ (11) ola. Eliñi kısa dut vallāhu a‘lem. Nüşirevān-ı ‘ādiliñ naşihatleri ki yādigār komuşdur. (12) İmdi ey cigergüşem bu naşihatleri Ğor görme ki sözlerinden Ğikmet ve hem saltanat (13) rāyiĞası gelür. Zırâ bu sözler hem pādiřāhlara ve hem Ğakīmler sözidir. Pes bu (14) genlik ve řebābet vaktinde taşşil eyle. Bu sözleri ki pīrlıkdan muķaddem (15) saña bir iş vāķı‘ olursa. Teřviř çekmeyesin. Zırâ pīrlar çok ‘ömr ile tecrübe (16) řāĞibi olub iş deminde kārđān olurlar. **Ṭoķuzuncı Bāb Yigitlik** (17) **ve Ğublıķ Ğālīn beyān ider.** Ey oğul evvel eger yigitsin Ğocalar gibi ‘ākıl ve tölek [39b] ol. Ammā dimezem ki yigitligi bi‘l-küllıye terk eyle. Ancaķ kendüñi Ğoş dut. Cāhil olma (2) ve

süst beglerden olma. Şâtır ol. Nitekim hâkîm Rostalis aydur: *E's-şebâbü nev'un* (3) *mine'l-cünün*. Ya' nî genclik cünündan bir nev' dir. Şaşın delü olma ve câhil beglerden (4) olma. Zîrâ belâ didükleri cehlden olur ve 'ömrünüñ lezzetin genclik vaqtinde alagör (5) pîrlikde ol lezzet bulunmaz. Bulursan dağı yaraşaglı olmaz. Ey oğul yigitlikde (6) hâzret-i Bârî te' âläya cânın ferâmüş itmeye ve mevtden emîn olma ki ecel (7) gelicek pîr ü civân dimez. Niçe ki şâ' ir eydür:

Beyt:

Genc ü pîrler eceldedir yeksân
(8) Pîrler ölince kalur mı ya' nî civan

Pes bilmiş ol ki her kim toğdı öliser
(9) Ve her kim cihâna geldi gidiser

Hikâyet: Şöyle rivâyet olunur ki Bağdâd (10) şehrinde bir derzî var idi ki kabristâna açılan kapuda bir dükkân dutmuşdı (11) ve dükkânında bir bardağ aşâ komuşdı ve her vaqıt kim bir meyyit geçer idi. Bir taş (12) alub ol bardağa birağurdı ve her ayda ol bardağı indürüb içinde (13) olan taşları şayardı. Bilürdi ki ol ayda Bağdâddan ne kadar cenâze (14) çıkmışdır. Yine bardağı boşca aşâ kordı. Kemâ fi'l-evvel ikinci ayda her meyyit (15) geçdikce bardağa bir taş şalurdı. Yine ay başında indürüb şayardı. (16) Tâ ki ol üç ayda ve bir senede ne kadar meyyit olduğın zabt iderdı. Bu kârı (17) şan' at idinmişdi. Tâ ki derzîniñ dağı va' desi bitüb fevt oldı. [40a] Meger bir kişiniñ derzide bir hâceti var imiş. Geldi ki hâcetin bitüre. Dükkânıñ (2) bağlu görüb konşularından sū'âl itdi. Derzî kanda gitdi. Konşusu (3) ayıtdı. Bardağa girdi. Ya' nî her bir ölü giçdikde bardağa bir taş birağurdı. (4) Rüzgâr anıñ dağı taşını bardağa. İmdi ey oğul gâfil olma ve genliğe (5) mağrūr olma ve ne hâlde isen Allâhu te' âlä celle celâlihu hâzretlerin zıkr eyle. (6) Allâh subhânehu ve te' âläyı zıkr idersen tã' atde kavî olursun ve eger ma' şiyetde (7) iseñ dağı ümîddir ki Allâhu te' âläyı zıkr itmek sebebi ile ol. Ma' şiyetden (8) hâlâş olasın. İmdi her dem hâzret-i Allâhı yâda getürüb zıkr eyle (9) ve mağfîret taleb eyle ve her dem eceliñi yağın bil. Ölümünden korq. Tâ ki (10) kebâ'ir yüklerin yüklenmeyesin ve günâh içinde iken derzî gibi sen dağı (11) gâflet ile ecel bardağı içine girmeyesin. Andan soñra ekşeri şöbetiñ (12) yigitler ile olmasun. Pîrler ile olsun. Yâhūd yigitler ile olan meclis (13) pîrlerden hâli olmasun. Zîrâ ki yigitler genclikde mücerred şarâbsız sarhoşa (14) beñzerler. Ol sarhoşluk ile yigitler bir muhâlif söz diseler. Pîrler (15) mâni' olurlar. Yâhūd 'ayb şaymayub bir iş iderler ise. Pîrler ol (16) işi

‘ayb olduğın bilüb itdürmeyeler. Zırā yigitlik bilgüsinden (17) a‘lā bilürler ve her dem pīrleri maşhara alub rişşande iderler ve kendü [40b] bildüklerin pīrlere bildüğinden yeg şanurlar. Ammā öyle degildir. İmdi zinhār ey ođul (2) kendüni böyle şayan yigitlerden itme. Pīrlere ziyāde hürmet eyle ve pīrlere ile (3) muşāhabet itdikde serseri sözince gelürse söyleme ve pīrlere bir söz söylerse (4) fi‘l-hāl bī-te‘emmül redd itme. Cevāb sū‘āl iderlerse edeb oldur ki cevābın (5) yine siz buyuruñ diyessin ve epsem olasın. Zırā ki pīrleriñ sözlerin diñleyüb (6) epsem olmak tamām ‘aқldandır. Yoksa şoñra hacil olursun. **Hikāyet:** Şöyle rivāyet (7) iderler ki bir şehirde bir pīr var idi. Cehresi bozılmış ve beli bükülmüş idi. (8) Meger bir gün bu kocacık bükülüb giderken bir nev-civān lañife tarīķinden (9) kocaya baba bu götürdüđüñ yayı niçeye aldıñ. Haber vir bende alayım didi. Murādı (10) beliniñ bükülmesin kināye itmek idi. Fi‘l-hāl pīr eyitdi. Ey yigit eger ‘ömrüñ (11) uzun olursa rüzgār saña bu yayı rāygān virür. Ya‘nī müft virür. (12) İştirāya hācet yoқdur. Lakin bu yay belki saña lāyık olmaya dimekle ol yigit (13) hacel olub didüğine nādım oldı. Bu söz beyne‘n-nāsa yādigār қaldı. (14) İmdi bilmek gerek ki pīrleriñ ma‘rifeti nev-civānlardan ziyādedir. Ammā bu pīrlere (15) didüğimiz eyyāmlarıñ ulular şoñbetinde giçürmüş olanlar ‘ömrin cühelā beyninde giçürmemiş (16) ola. Zira ki çok ma‘rifetlü yigitler çok nādān pīr şüretinde kocalardan (17) yegdir. Öyle olunca yigitlikde bilgülü pīrlere taқlīd eyle ki kocalıkda yigitlerden [41a] hicāb itmeyessin ve dağı ey ođul çün yigitlik vaқti gice ve kocalık vaқti (2) gele yigitlikden olan ğınālığı gözetme. Ya‘nī genclikdeki gibi ter ü tāze olmağı ve hevā (3) vü hevesi fikrinde olmağı gözetme. Ol kimesne ki kocalıkda gözede hāl ol kişiyeye (4) beñzer ki kimi üstünde sarāy binā itdi. **Hikāyet:** Şöyle getürmişler ki şahrānişin (5) bir Türküñ iki oğulu var idi. Ata ve anaları vefāt itdi. Bu iki oğulan (6) yetim қaldılar. Şahrāda durmadılar. Şehre geldiler. Bir gün şehirde gezerken bir vīrānede (7) māl buldılar ve hişşe itdiler ve ol şehir deryā kenārında idi. Büyük birāder (8) deryāda gezüb alış viriş itmege heves itdi. Bir seferden girü birāderini (9) görmege geldi. Gördi ki küçük birāderi dağı bir ulu bāzırgān olmuş ve şehirde (10) güzel sarāylar binā itmiş. Büyük birāder kendüye fikr idüb hayāl itdi ki bu (11) қarındaşım güzel sarāy yapırmış. Lakin āher yire gitse böyle sarāy bulmasa (12) gerek. İmdi ben varub gemi icinde bir sarāy binā ideyim ki. Her ne tarafa (13) gitsem bile ola ve buncılayın sarāyım vardır deyü herkes görsün diyüb (14) buyurdu ki gemi üstünde sarāy binā ideler. Ammā bilmedi ki gemi bunuñ gibi (15) yüki götürmez. Hele yapırdı. Hemān ki deryāya revān oldu. Sehl yir gitmeden (16) ğarқ oldı ve içinde her ne varsa bile gitdi. İmdi bir koca ki yigitlikdeki (17) zevki gözede. Melāmet deryāsında tiz ğarқ olur. İmdi yigit iken [41b] yigitlik ve pīrlükde pīrāne hāreket it.

Beyt:

Bir pîr meger ki bir civâne
Cânınıñ (2) icinde mihrübâne
Didi Koca olmaya kim vaqtin
Yoğ ıssılık iken (3) şavuşsın
Yigit yigit ile bir olur

Pîrler imdi pîrlik vaqtinde yigitler hareketi (4) iden kişi ol firâriye beñzer ki düşmen eñseden kovarken kendü velâ gîyâbı (5) gibidür. Hic düşmeden firâr iden ‘âkil öyle mi hareket ider.

Beyt:

Kendüzüñ (6) yigit bilicek sâlğord pîr
Beñzer aña ki kaçarken çaldura nefir.

İmdi zinhâr (7) pîrlikde murâd şîvelü olma ki mühmel şîvelü pîrden yaramaz huylu ‘avrat yegdir. (8) İmdi ey oğul şaşın mühmer dirliklü ‘avrat gibi olmağdan ve pîrlikde Allâhu te‘âlâya (9) vera‘i yigitlikden ziyâde eyle zîrâ kişiniñ ümîdi vardır ki pîr olub tevbe ve istiğfâr (10) ile hevâ vü hevesden el çeke ve ammâ pîr ümîdi yoğdur. Zîrâ tağıl yeşil iken ümîdledir (11) ki çiçek ola ve sünbüllene. Ammâ yirişmiş tağılı lâbüd biçerler. Biçmezler ise kendü (12) kendüye dökilür ve çurur. Kezâlik meyve dağı henüz tâze iken yirişdüğü vaqt (13) dirilür dirilmez ise dökilüb hâk ile yeksân olur. İmdi ey oğul (14) hağğ te‘âlâdan niyâz iderim ki bir hikâyet ve şikâyeti ki yigitlikden ve çocalığdan (15) eyitdim. Sen dağı oğluñ ve oğullarına naşîhat idesin.

Beyt:

‘Ayblamañ (16) beni ki pîrlikden ağlarsam
Belâdır çocalığ pes belâdan ağlarsam.

Andañoñra (17) ey oğul vaqtâ ki çocaldıñ cehd eyle ki bir yerde oturağ idesin. Zîrâ ki [42a] Pîrlikde sefer itmek ‘âkilâne iş degildir. Hâşşa ki fağîr olasın çocalığ bir düşmen (2) iflâs bir düşmen iki düşmen ile yola gitmek ‘âklâne iş degildir ve lakin zarûret (3) ile nâçâr sefer lâzım gelüb ahîr diyârda Hâğğ te‘âlâ saña nazar ‘inâyet idüb (4) vesi‘a ma‘îşet olursa tekrâr iviñe gelmek ârzüsün itme. Zîrâ kişiniñ (5) ma‘îşetine sebep ne yerde hoş ise anda

yaraşur. İķāmet itmek yerden yere (6) sefer zaĥmetin çekmeyesin. Kişiniñ ne yirde hoşluğu artuķdur sūkūnı anda (7) yegdir. Anda toĥdum anda öleyim demek lāzım olmaz. Egerçi vaţan ana-i ikincidir (8) dirler. Hem *Ĥubbü'l-vaţan mine'l-īmān*⁴⁴ demişlerdir. Zīrā ādem vālidesin sevmek (9) nice ki īmāndan ise vaţanın daĥı sevmek böyledir. Lakin aña meşĥul (10) olma işiñ ne yerde revnaķ dutarsa ol arayı vaţan idin. Bir yerde ac müflis (11) tırmaĥı īmāndandır dime. Zīrā demişlerdir ki devletlüler nişānı oldur ki (12) kesb ü hūneri ne yirde giķer ise ol yirde ola ve bī-devletler nişānı oldur ki (13) ac ve dinc otura. Kıllet zaĥmetin çeküb vaţanımdır terk itmezem diye. Pes bu eblehlikdir. (14) Zīrā görmez misin ki Ĥāzret-i Resūlu'l-lāh şalla'l-lāhu 'aleyhi ve sellem (15) Mekkede tevellüd itdi. İşi Medīne-i Münevverede nizām bulduĥıçün Mekte-i Mükerreme (16) fetĥinden soñra daĥı Medīne-i Münevveri terk idüb gitmedi. Sen daĥı (17) çün bir fā'idelü yer bulduñ ceħd eyle andan ayrılmayasın ve anda şābit-ķadem [42b] olasın ve şaķın ki bir yerde ma'ışet hāşıl iken fülān yerde fā'ide artuķdur deyüb (2) tām'a hām ile varmayasın. Bunda ki fā'ideñi daĥı zāyi' idüb anda (3) belki ziyān idesin. Zīrā demişler ki bir güzel nesneye vāşıl olmuş iken daĥı (4) eyüsine vāşıl olayım dime ki anı bulmaķ maĥaldür ve bunu daĥı elden çıkarırsın. (5) Ey ciĥergüşem 'ömrüñ terbiyyetsiz giķmesün. Tā ki dosta düşmene ve vaķārlu ve heybetlü (6) görinesin. Ammā 'ömrüñ hevā vü heves ve lāf ü güzāf ile giķerse 'avāmdan (7) 'add olunursun ve her işin tertibin ve tārīķinde olduĥın daĥı ziyāde mülāĥaza (8) eyle. **Onunci Bāb Ta'āmın tertīb ve tamāmın beyān ider.** Bilmiş ol ey oĥul (9) ĥalk iki nev'dir. Bir hāş ve biri 'āmm. Ammā ekşer tekālif hāşş üzerinedir. (10) Zīrā 'āmmiñ işlerinde ĥic tertīb yoķdur. 'Āmmdan olan kimesne söylese ki (11) bir iş olsa. Ol işi işlemektir vaķt-i ma'lūmı yoķdur. Ammā ĥavāş ki (12) 'āķillerdir. Gice ve gündüz ki yigirmi dört sā'atdir. Her sā'ati bir iş (13) ta'yīn itmişlerdir ki birbirine ķarışmayub ayru ayru ola ve ĥızmetķarlar daĥı (14) her işin bilüb ol iş için ĥāzır ve müheyyā olub vücūda (15) getürmek sa'y iderler. Ammā cümle işlerin başı ta'āma muķayyede (16) olmaķdır. Daĥı bilmiş olasın ki 'uķalā hāş ü 'āmı üç kısm (17) itmişlerdir. Bir ehli sevķ alım şatım iderler ve bunlarıñ ekşer 'ādetleri [43a] aĥşāmdan soñra ekl iderler ve ĥāzm olmadan yaturlar. Pes bunun gibi ta'ām (2) yimek ziyāndır. Bir kısmı daĥı sipāhdır. Bunlarıñ 'ādeti her ne vaķit eline (3) girerse yir. Zīrā ekşer misāfir olub ĥayrılarıñ yemegin yimelüdürler. Ümīd itdikleri (4) yirden ne vaķit gelür ise yirler. Öyle olunca bu 'ādet ĥayvān 'ādetidir ki (5) arpa şamanın ne vaķit virür ise ol vaķit yir virmezler ise şabr ider. Ammā (6) hāşlar ta'āmı gice de gündüz de bir kerre ekl-i ta'ām ider. Ĥıfz-ı şıĥhatlerin (7) isteyenleriñ tārīķi budur. Lakin böyle yemek beden za'if idüb

⁴⁴ Vatan sevgisi imandandır.

kuvvetin eksik (8) ider ve lakin ey oğul benim katımda şevāb oldur ki ‘ale’ş-şabāh cüz’i yimek (9) şafırayı def’ ider. Ol miqdār yimek yiyeler ve işlerine meşğul olalar. Ba’dehu (10) duha vaqti çāşt ideler. İkindüye dek hāzm olur. Ba’dehu aḥşāma (11) qarīb şām ideler. Nevm vaqtine dek hāzm olur. Lakin her bir evkātta ādemisine (12) göre ve kuvvet-i hāzimeye göre idüb mi’deyi taldurmaqdan ve imtilādan (13) hāzer ideler. Pes ‘aqlen ve hikmeten bu tertīb Allāhu a’lem münāsibdir. Ey oğul ol (14) kişiler ki seniñle ta’ām yimegi ‘ādet itmişlerdir. Hāzır olmayınca ta’ām getürüb (15) yime ve ol vaqit ki hāzır olalar. Ta’ām gelüb yimege mübāşeret eyle ağır ağır ekl. (16) ‘Acele itme ve başın aşağı dut kimesne yüzine ve loğmasına nazar itme ki loğma (17) gözetmek gāyet ‘aybdur. **Hikāyet** Şöyle getürmişlerdir ki Şāhib Kāfi [43b] dirler bir beg var idi. Bir gün nedimleriyle ve kätibleriyle yemek yir idi. Bir kişiniñ (2) kaşığında bir kıl gördi. Şāhib Kāfi dir ki hey şu kılı loğmañdan götür (3) didi. Ol kişi elindeki loğmai birağub gitdi ve ehl-i meclis perīşān oldılar. (4) Mezbūrı Şāhibi girü götürüb niçün birağub gitdiñ deyü i’tāb itdikde (5) ben ol kişiniñ yemegin yimem ki loğmada kılı göre. Pes Şāhibi bu sözi işidüb (6) hacil oldı. İmdi ey oğul yemekde kendü hālūñe meşğul ol ve dağı bir kimesne (7) yanına bir miqdār yiyecek ile gelürse. Bizim dağı yiyeceğimiz vardır dime. Evvel anıñla (8) ‘özrleş. Ba’dehu kendi ta’āmıñ gelsün diyü emr eyle iki yiyecek kañkısı (9) evvel yiyilmek evlādır deyü ‘aqlarıñ re’yleri vardır. Ba’zıları evvel gelen (10) ta’āmı yimek gerek dimişler ve ba’zıları soñra gelen yiyilmek gerek dimişler. (11) İkisiniñ dağı cevāzı var. Be’s yokdur. Ammā evvel gelen kişiniñ ta’āmın (12) yemek keremdir ve dağı envā-ı ta’āmı bir bir yemek lāzım gelürse oña gelen bir dürlü (13) ta’āmı tiz kaldıruñ dime. Zirā cümle iştiḥālar bir dürlü degildir. Cāizdir ki (14) ba’zılarıñ ol ta’āma iştiḥāsı ola ve sive ve cā’izdir ki andan soñra (15) gelen ta’āmı iştiḥā itmeyüb yimeye ve ba’zı ādem var tiz yir ve ba’zıları (16) gic yir. Bir miqdār tevaḥḫuf olunsa herkes kāmin almış olur. Andan soñra (17) seniñ öñünde bir ta’ām olsa seniñ ile olan cemā’atıñ öñünde olmasa [44a] ol ta’āmdan anlar dağı naşīb vir. Tā ki anlarıñ ol ta’āmda gözleri qalmaya. Andan (2) soñra yemek yinürken aşçı yāḥūd çāšnigir yāḥūd şofraçıya çekişme ve ol (3) yemek eyüdür ve bu yemek yaramazdur dime. Yemek tertibini tamām oldı. Gelelüm şarāb (4) tertibini tafşil idelüm ve ol bābda olur bir resm komuşlardır. **Onbirinci (5) bāb Şarāb tenāvüliñ tertibin beyān ider.** İmdi ey oğul bilmiş ol ki (6) şarāb huşuşında saña ic diyebilmem. Zirā şarāb içmek lāşekk ḥarāmıdır (7) ve ‘aqla zararlıdır ve bedene dağı bil ki muzırrdır. Lakin bilürüm genc ü lābaḫḫal yigitler kimesne söylenir. (8) ‘Amel itmezler ve kendü ḥāhişlerinden gicmezler. Zirā ben dağı nevcivān iken baña söylerdi. (9) Ben kabül itmez idim. Tā elli sene ‘ömürden soñra. Ḥaḫḫ te’ālā senden hoşnūd (10) olur ve hem ḥaḫḫ arasında melāmet olmazsın ve mecnūnlar gibi ḥareket olmaya

(11) ve mālın dağı telef olmaya ve eger bu sözleri kabül idersen benim katımda dağı sivgilü (12) olursun ve lakin ey oğul bilürüm ki yigitsin ve hem bilürüm şarāb yoldaşların (13) seni hālīne qomazlar. Anuñçün dimişler ki yalñuzlık yegdir yaramaz yoldaşdan. (14) İmdi bāri eger içersen tevbeyi göñlüñden giderme. Her dem günāhiñi alub Hāq̄q̄ (15) te‘ālādan tevbeye tevfiq taleb eyle ve her dem itdügin günāhlara peşimān ol. (16) Nedāmet göster bu sitemleri ri‘āyet idince Hāq̄q̄ subhānehu ve te‘ālā fazl ü kereminden (17) saña tevbe erzāni kılamak ümīd olunur. Ammā çok içersen bāri yicek yidikden soñra [44b] tizcek şarāb içme. Tā ki üç kez şusuzluğun kana. Ya‘nī bir kez şusuz olursan (2) şabr eyle. Ne şu ic ve ne şarāb. Tā ki şusuzluğun giçe bir dağı şusuzsan şabr eyle (3) üçüncü def‘a şusaduğūñ vaqt içersen şarāb iç. Deyr içseñ (4) ol vaqt keymūs olur. Pes ta‘ām mi‘dede keymūs olmadan ya‘nī bir miqdār (5) hāzm olmadan ne şu ve ne şerbet ve ne şarāb içmek ma‘kūldür. Eger ziyāde şusuzsan (6) ta‘āmdan iki sā‘at mürürundan soñra şu iç. Tā ki tabī‘at ta‘āmdan (7) behre almış ola sinmiş olur. Andan soñra şarāb içersen hem ta‘āmiñ (8) hem şarābın fā‘ide alursın. Ammā ey cigergüşem şarāb içerseñ ikindi vaqtinden (9) soñra iç. Tā serhoş olunca aḥşām olmuş olur. Hāq̄q̄ seni serhoş görmezler. (10) ‘Aybiñ mestür olur. Andan soñra şarāb tenāvül idersen nuḳci olma. Ya‘nī (11) nuḳli çok yime. Şarāb arasında çok yime. Eyü degildir. ‘Uḳalā dimişlerdir: *E’n-nuḳletü* (12) *nuḳle*. Ya‘nī şarāb içerken nuḳuli çok yemek mi‘dede ağırlıqdır ve dağı şarāb (13) içersen taşralarda ve bāğlarda içici olma. Tā kendü menziliñe gelince. Zīrā rüsvāy (14) olmayasın ve içersen kendü menziliñde iç. Zīrā kişi her ne iderse kendü örtüsü (15) ve gölgesinde itmek ağac gölgesinde itmekden. Kişi kendü hānesinde dört (16) dīvār arasında pādişāha beñzer mülki içinde. Ammā ehli ḥayāya taşrada şarāb (17) şöḥbeti ehlinden çār-dīvār olduğı gibi degildir. Ammā taşrada olsa [45a] dağı kişi ğurbetde vaḥanında olduğı gibi degildir ve dağı şarāb şöḥbetinden qalkıcaq (2) şöyle qalka ki iki üç şāğar içmege dağı qudretiñ ola ve toḳluq loḳmasından (3) ve sarhoşluq qadehinden hāzer eyle. İştihā şavduqdan soñra bir iki loḳma (4) dağı ādemi toḳma ider ve kifāyetden bir iki şāğar ziyāde ādemi sarhoş ider. Pes (5) soñraki loḳmai yime. Tā ki toḳma olmayasın. Soñra ki qadehi içme. Tā ki sarhoş olub (6) melāmet olmayasın ve dağı ikisiniñ zahmetinden emīn olasın. Hele ey oğul (7) ceḥd eyle bāri sarhoş olıncaya dek içmeyesin. Zīrā sarhoş olunca icmek (8) iki ḥāşılı vardır. Birisi delülik ve birisi ḥastelik. Zīrā mādām ki sarhoşsun (9) bir müntehā delüsin ve qaçan ki maḥmürsun ḥastasın. Pes ‘āqil kişi nice (10) böyle ‘amele meşğül ola ki neticesi delülik ve ḥastalık ola. **faşl** Ey (11) oğul eger sarhoş olunca içersen bāri şabūḥı içme ve eger ittifaq düşüb (12) idersen bāri eyyāmda bir kerre it. Zīrā ki şabūḥı içmek ‘āqiller katında ma‘kūl (13) degildir ve dağı şabūḥı içmek şomluqdur ve şabāḥ namāzı fevt olmaq muqarrerdir (14) ve dağı buña henüz gice şarābınıñ buḥarı

dimāğından zā'il olmamışken şabūhī (15) içilen şarābıñ buḥārı daḥı aña qarışur. İki buḥār birbiriyle qarışub (16) ikisinden mālihülyā ḥāşıl olur. Ol daḥı delülükden bir nev' dir. Öyle olunca bir müfsidin iki müfsidden fesādı çok olub fesāddan [45b] ve 'arbededen ğayrı bir şey ḥāşıl olmaz. Bir daḥı Ḥaḫḫ te'ālā giceyi rāḥat için (2) ḥalk ittidi ki rāḥat olunub uyuyasın. Ammā gice şarāb için bīdār (3) olursan. Şabāḥ uyumaḫ lāzım iken ḥalk bīdār olmağla sen daḥı şabūhī (4) için bīdār olunca zaḥmet üç olur. İki şarāb sarḥoşluğı biri (5) uykusuzluk. Ḥumārı *ne'üzü bi'l-lāh* yarındası göresin ki baş ağırlanmış. Göz (6) kabağı şişmiş gövde lerze ider. Ya'nī ditrer. Kıuvvet kalmamış ki ol mercümecege (7) şabūhī didükleri naşīb oldı. Ey oğul bilmiş ol ki şabūhī icmek bāri (8) az olmaḫ gerek. 'Arbede ğavğā olmaya lakin şoñra yine peşimān olıcaḫ iş olmayınca (9) olmaz. Ammā bir 'özr veyā bir sebep ile şabūhī bir vaḫit içilürse daḥı 'ādet (10) idinmek revā degildir. Zīrā mühmel 'ādetdir. Andan ğayrı ey oğul eger bikri olursan (11). Ya'nī şarāb içmek ve müdāvim ve müdmin olursan. Bāri Cum'a gicelerinden (12) içme ve ol gicede içki 'ādet eyleme. Egerçi kalan giceler daḥı ḥarāmdır. (13) lakin Cum'a gicesi Cum'a namāzı sebebiyle ḥürmetlüdür. Revā degildir ki yarın (14) Cum'a namāzında maḥmūr bulunasın. Ol bir giceniñ ḥürmetin gözet ki fülān gicelerde (15) içdügin 'ayb örtüle ve ḥalkın göñlü de ḥoş gele ve 'āmıñ dili (16) üzeriñe uzun olmaya ve ol giceniñ vebālınden ḥalāş olasın ve daḥı ol (17) gice şarābu kebāb itdügin ḥarac saña kıala. Zīrā senede kırk sekiz giceniñ [46a] maşrafı yine ḥayli şeydir ve daḥı altı gice kıalbiñ ve 'aḫlıñ ve bedeniñ cekdüğü (2) zaḥmetden bāri bir gice rāḥat olmuş olursun. Zīrā şarāb buḥārından cümle (3) beden zaḥmetinde iken ol gice terk eyle rāḥat bulub bedene şıḥḥat ve māla (4) vebālden ve 'āmmeniñ lisānından ḥalāş olursun. Bir giceniñ ḥürmeti (5) sebebiyle terk itmekle bu kıadar fā'idesi olur. Bāri ol gice icmeyesin ğayrı (6) giceler daḥı içmeyesin. Ammā 'aḫl-ı selīme gelince bir giceniñ terki ile bu kıadar (7) fā'ide olunca cemī' zamānda terk olunmaniñ ne kıadar fā'idesi olmaḫ gerek (8) bilmiş olub tevbe eyle. Ḥalāş olanlara āferīn ve *ṭūbā lehüm ve ḥüsni me'ābü* (9) **On ikinci Bāb: Misāfir ağırlamaḫ ne vech üzre olmaḫ gerek ve misāfir ne** (10) **ekmek ḥālin beyān ider.** Ey oğul bilmiş ol ki eger ḥalkı da'vet itmek (11) murād idersen her gün itme. Ḥāşşa yād kişiler da'vet itme. Zīrā 'āciz olub (12) konuḫluk ḥaḫḫın yerine getürmezsen bāri lāzım gelür ise üç günde (13) bir da'vet eyle ki üç günde olan maşraf bir günde ola ve hem ni' met bol görünür (14) ve ḥasūdlar ni' met çokluğın görince 'ayb ile itāle-i lisān itmeyüb (15) elem-dār olurlar. Belki inşāf ile āferīn iderler ve hem ziyāfetin 'ālī görünür. (16) Vaḫtā da'vet olunan misāfirler gele. Her birin istiḫbāl ve öñince yūri (17) ve tevāzi' ve tekrīm ile ağırla ve her birine mertebesine göre mekān göster ve dilnevāzlık ile [46b] zīrā şīrīnkelām şīrīn ṭa'āmdan yegdir. Ebū Şekur Belḥī dimişdir.

Beyt:

Kirā dost (2) mihmān būd ya ne dost

Şeb-i rüz tīmār-ı mihmān ber ost⁴⁵

Ya' nī her kime dost (3) yā düşmen misāfir ola gice ve gündüz ol. Misāfirin hizmetinde olmak lāzımdır. (4) İmdi vaqtā misāfirler gelüb oturalar. Meyve mevsimi ise önlerine şavcuk (5) miyve getür. Tenāvül ideler. Ba' dehu anları söze dutub müşāḥabet eyle. Tā ol yemiş (6) ḥāzm ola. Ba' dehu şofra çeküb ta'āmı ihzār eyle. Tenāvüle mübāşeret itsünler (7) ve saña bir iki kere gel dimedikce şofraya oturma ve söyle ki baña muḳayyed olmañ benim hizmetim (8) var. Şafāda olan ikinci üçüncü ilḥāḥ desin daḫı oturub ma' an ta'āma (9) mübāşeret eyle. Lakin cümleden aşağa otur. Ammā konuḫ senden çok ulu ādem (10) olursa. Sana oturmak revā degildir ve daḫı 'özür taleb itmek ehl-i sūḫ işidir. (11) Ya' nī misāfire ey fūlan eyüce yegil utanma dimegil 'aybdır ve daḫı bi'l-lāhi kerem eyleyen (12) egerçi size lāyık hizmet idemedik veli bizim ḥātırımız için ḫomañ bir ḫoşca (13) yeyiñ. Bu maḫūl sözler ve 'özrler cümle 'aybdır. 'Aḫiller 'özri degildir. Belki bahāneyle (14) ni' metin 'arz itmekdir ve bu üslūbda 'özr itmek bir kişinin işidir ki eyyāmda (15) bir ziyāfet ide ve ādem olan bu üslūbda söz ve naḫıktan utanub belki (16) yemek daḫı yemez. Şofradan ac ḫalkar andan soñra bilmiş ol ey oḫul bizim (17) mülkimiz Giylān memleketidir. Bir 'ādet vardır ki ḫāyet ḫūbdur. 'Ādet [47a] budur ki vaqtā ki birine bir misāfir gele. Önüne ta'ām getürüb bir iki bardaḫ şu daḫı (2) önüne ḫorlar ve kendüleri giderler. Meger ki birisi uzaḫda ḫurub gözler ki şaḫandaki (3) ta'ām dökünürse yerin daḫı getüre. Bundan murād oldur ki misāfir iv şāḫibin (4) görüb yemekde ḫicāb itmesün diyü. İstediklerin yisünler. Ba' dehu tamām ekl olunduḫdan (5) sonra iv şāḫibi gelüb ḫayrı hizmetlerin görüb tamām ider ve 'Arabda 'ādet (6) budur ki ba' de't-ta'ām ellerin rāyiḫası güzel nesne ile ve gökcek şu ile ḫusl (7) iderler ve daḫı misāfir şāḫibiniñ yüzi aḫ olub memdūḫ ola. Mezmūm olmaya. (8) ve eger misāfire şarāb getürmek lāzım gelürse çok getüre. Nuḫulı bol eyle ve ḫoş (9) avāzlu muḫribler ḫāzır eyle. Muḫribsiz şarāb şoḫbetiniñ şafāsı olmaz (10) ve şarābın eyüsini getür. Zirā bir az olsa ne deñlü güzel ta'ām getürsen yaramaz (11) şarāb sebū ile ol daḫı yaramaz görünür. Ammā ta'ām ne ḫadar alḫaḫ olursa (12) şarābın ḫūblıḫı ile ta'ām ḫūb görünür ve hem 'aybı örtülür. Bir daḫı şarāb (13) içmek ḫarāmdır. Çün günāḫa girersen bāri eyüsüyle gir. ḫıyāmetde 'azāb (14) olunduḫda bāri eyüsüyle 'azāb olunur āḫiretde maḫbūn olduḫın gibi (15) bāri dünyāda maḫbūn olmayasın. Meşelā her olur olmaza aḫlama. Aḫlar

⁴⁵ Misafir düşmanın da dostun da olsa, gece ve gündüz misafirin hizmetini gör

iseñ (16) bārī ağlamağa deger kimse için ağla. Ammā ‘ākil ve merd-i dānā olan kimesne dünyāda (17) bir iki gün gülmek için āhiretde an ağlamağı abūl itmez. Fikr ü te’emmūl idūb [47b] kii kendūye yaraya ni itmek gerek. Pes bu cūmle ızmetleri edā itdikden oñra (2) misāfire minnet yūkleme. Belki sen anlara minnetdār ol. Anuñçūn ki a te’ālā (3) seniñ ni’metiñi birac kiiniñ urağına lāyık gōrdi. **ikāyet:** İitdim (4) ki. accācīñ Mu’allā bin Mule nām kātibi Bara ūkūmetine mutaarrıf olub lakin (5) Baradan āıl olan accācīñ azīnesine teslīm olunur idi. Bara (6) mūn’imlerinden Nar ibn Manūr e’t-temimī bir gūn ibn Muleye gelūb Bara ‘ameldār (7) lıgın alub girū Baraya vardı. Sene tamām olıa ibn Mule Narı getūre. (8) esāb aldıda ūzerinde biñ altun yā daı ziyāde ıardı ve eyitdi (9) tiz vir ki emīriñ mālıdır. Yosa zindāna girersin. Nar eyitdi. Aem yok (10) degildir virmezem dimem. Lakin varlıgım Baradadır. Bana bir ay mehil vir. Tā ki getūrem (11) İbn Mule eyitdi. Seni koyuvirmege emīrden avf iderem ve lakin sana kendū yanımda (12) bir āne ta’yin ideyim ve yanımda misāfir ol ae gelince. Pes Nar abūl (13) idūb aldı. Tadiren Ramaān ayınıñ evveli aydı. İbn Mule uddāmına (14) eyitdi kim: Deyiñ Nar gelsūn. Her gice ifarı bizim ile itsūn. Mezbūr (15) gelūb ifarı her gice ibn Mule ile iderdi. Tā ki bayrām oldı ve bir ac (16) gūn daı gidci. Bir gūn ibn Mule Nara ādem gōnderdi ki altunı gōrmez (17) misin va’de mūrūr itdi ve bunca gūn daı gidi. Bu māl accāca vāsıl [48a] olmağa mutācdır. Nar eyitti. Ben ol mālı edā itdim. İki kerre mi edā ideyim (2). Resūl gelūb bu aberi ibn Muleye ibār itdi. Ol altun bana digicek (3) idi. Kime virmiş diyū tekrār ādem gōnderdikde. Nar eyitdi ki kendūye virdim (4) bu aber ibn Muleye geldikde Nar mālı inkār itdi. ıyāsıyla gāzab ile (5) Narı uzūrına getūrdūb ol meblağı virdim dimişsin kime virdiñ (6) didūkde. Nar eyitdi size virdim. İbn Mule ne vait virdiñ didi. Nar (7) didi. Altun virmedim lakin bir ay misāfirin idim ve ni’metiñle giindim. Anıñla (8) ifar itdim. Pes misāfiriñ olduğumun aı bu mıdır ki benden ae istersin. (9) Ta’āmiñi bana rāygān yediridiñ. Diim kirāsı anı. İbn Mule çūn bu sōzi (10) iitdi. Al ūccetiñi ve sağıqla diyārıñna var ki ol altunı diiñ kirāsına (11) dutdum ve accāca ben edā ideyim didi ve Narı revāne itdi. İmdi (12) ey oğul kerimler atında gōr misāfiriñ ne midār ūrmeti var ki ibn Mule (13) bu adar meblağı di kirāsı virdi. Sen daı aın misāfire minnet (14) itme. Bil ki sen minnetdār ol. Andan mā’adā misāfire au yūzlū ir’in (15) sōzlū ol. Tur yūzlū acı sōzlū olma ve eger lāzım gelūb misāfire (16) arāb getūrürsen. Saro olma. Az i ve misāfir nīm mest olduda (17) cehd it. Senden onūd idesin ve her birin med idesin ve baı [48b] idersen midārıñca eyle ve dā’im au alu

ve gülec yüzlü⁴⁶ ol ve beyhüde gülici olma (2) ki yok yire gülmek delülikdendir. Zîrâ az gülmek ‘aql ü edebdendir. Andan sonra (3) misâfirin mest olub gitmek murâd itse lütf ile anı gönder. Bir iki nevbet (4) izin virme. Üçüncü kerre ikrâmla anı gönder. Gitsün ki iki taraftan hürmet (5) yerine ve misâfirin var iken hizmetkârın nâ-sezâ bir iş ider ise azârlama (6) ve yüziñi turş itme ve gâmgîn ve hışmnâk olma. Tâ misâfirin kalbi senden (7) müteneffir olmaya ve ürkmeye ve eger bir iş itseler ki sen anı begenmeyesin tekrâr işlemen (8) dime. Şabr eyle ve dağı misâfirinden bir yaramaz hareket görürsen. Yâhüd bir yaramaz (9) söz işidersen bozulma. Taḥammül it. Hürmetin gözle. Zîrâ misâfirin hürmet ve (10) ihtirâmı lâzımdır. **Hikâyet:** Mu‘taşım hilâfetinde huzûrına ziyâde cürmdâr (11) bir âdem getürdiler. Halife katline emr eyledi. Fi’l-hâl cellâdlar ilerü geldiler ki (12) merķümü katl ideler. Ol suçlu derdmend feryâd idüb eyitdi ki. Yâ halife (13) Allâh ve Resûliçün buyur ki ölmezden evvel baña bir içim şu virsinler. Pes (14) halife buyurdı ki bir bardak şu getürsünler getürdiler. Ol cürm-dâr için. (15) Pes içüb toydukdan sonra ‘Arab kâ‘idesi üzerine *Keşşerek’Allâhu hayreke* (16) yâ emîre’l-mü’minîn. Misâfirin idim beni bir içim şu ile konakladuñ. İmdi (17) seniñ gibi emîre’l-müminîn misâfirin katl itmek revâ ise katl eyle. Yoksa [49a] ‘afv eyle ki tevbe ideyim ve ba‘de’l-yevm böyle bir işde bulunmayam didi. Ol vakit (2) ki Mu‘taşım bu sözi işitdi. Konuğ haķķı ‘âlî haķdır ve hürmetlüdür. (3) Ol hürmete seni azâd itdim ve ‘afv itdim. Ancak sen dağı tevbe it ki (4) bir dağı bu ma‘kül yaramaz işde bulunmayasın didi. İmdi bilmek (5) gerek ki konuğ haķķın bilmek ve hıfz itmek gerek. Lakin her bir konuğa degil. Ol (6) konuğı ağırlamak gerek ki ağırlamağa revâ ve sezâ ola. Öyle olmaya ki bir sefih yâ bir (7) aḥmak ḥâneye getüresin. Ni‘metiñi tenâvül idüb. Ba‘dehu taşraya gittikde (8) seni naşal ü zemm ide. İmdi misâfir da‘vet itmek ve da‘vete gitmek nice (9) gerek bildürelüm. **Faşl:** Şöyle bilmiş ol ey oğul eger seni bir kimesne (10) da‘vet iderse olur olmaz kimesneniñ ivine gitme. Ululuğna ve (11) ḥaşmetine ziyândır. Eger varursan çok ac gitme ve çok tok gitme. Zîrâ (12) varub bir nesne yemezsen ḥâne şâhibi melül olur ve eger ac gitseñ (13) çok yemek lâzım gelür. Sebeb-i ta‘ayyüb ü zemm lâzım gelür. Pes miyâne ḥübdür. Andan (14) mâ‘adâ vardıkda bir mekânda otur ki ba‘dehu seni kaldırmayalar. Zîrâ bundan (15) kalk bunda otur. Âdem olana ölümden bedterdir ve dağı yemekde ve içmekde (16) olur olmaz ḥükm itme ve ḥâne şâhibine ve hizmetkârına dime ki ol (17) aş ve yâ ol şahnı bunda ço. Böyle demek münâsib degildir. Belki [49b] foğüllükdür. Andan sonra eger şarâb şöḥbetine oturursan mest ü ḥarâb (2) olincaya dek oturma. Şöyle kalk ki ḥâneñe giderken sarḥoş olduğın (3) kimse bilmeye ve eger sarḥoş

⁴⁶ Yazmada yülü olarak yazılmıştır.

olursan böyle ol ki çehren âdemlikden çıkmaya. (4) Ba'zılar şöyle sarhoş olurlar ki yüzleri âdemlik yüzünden döner. (5) hınzır şüretinden bedter olur. Bunun gibi mestlikden hâzer eyle ve eger (6) bir şâgar şarâb icmiş iseñ dañı hizmetkârların günâh itseler azârlama (7) ve döğme ve söğme. Zîrâ ki anıñ gibi deminde hizmetkârı edepsizlik (8) itmiştir. Te'dîb idiyor dimezler. Sarhoşdur köpek gibi ğavġâ idiyor (9) dirler. İmdi her ne idersen icmezden aqdem it te'dîb güzel nesnedir (10) disünler. 'Aklı başında olan her ne iderse kimse dañl itmez velî (11) bir iki şâgar icince her ne idersen sarhoş köpek ğavġâ idiyor (12) dirler. Zîrâ sarhoş her fi'ili delülere müşâbihdir. Nice ki dimişlerdir. (13) *E'l-cününü fünün* ya'nî cünün birkaç nev' dir ve sarhoşluk dañı dürlü dürlüdür. (14) Meşelâ cünündür çok söylemek âdem üstüne düşmek ve kıatı yaklaşmak (15) ve incitmek ve çok hânde itmek ve ağlamak cümle cünündür. İmdi bu cümleden (16) şağınub itmemek gerek. Zîrâ dâ'im bunun gibi hareket delülerden şâdır olur. (17) Ancak kişi sevdiğiyile her ne dürlü hareket ider ise dañl olunmaz. Zîrâ [50a] maħbûbdan gelen maħbûbdur ve eger muṭrib istimâ' idersen şehvânî diñleme. Ya'nî şehvet ve (2) fısk yüzünden diñleme. Adıñ şehvet-perest olmaya. **Onüçüncü Bâb Laṭife** (3) **itmek ve nerd ü şatranc oynamak beyânundadır.** Ey oğul zinhâr kimse ile (4) laṭife itme. Zîrâ 'uqalâ-i 'Arab dimişler ki: *E'l-mizâcu muḳaddemetü's-şerri*. Ya'nî laṭife itmek (5) şerriñ kılavuzıdır ve dañı dir ki şavaş laṭifeden kıpar. Pes ne deñlü cehdiñ varsa (6) kimse ile laṭife itmekden hâzer eyle. Eger laṭife idersen bâri sarhoşluk (7) ile itme. Zîrâ sarhoşlar laṭifesiniñ şerri ziyâde olur. Hâşşa ol laṭife ki (8) acı söğmek, fâhişi sözler ola. İmdi acı sözden ve yaramaz hareketden (9) sarhoşluk ve ayıklıkda şağınmak gerek. Hâşşa nerd lu'bından ve şatrancdan (10) âdeme gönül ıarlığı çok olur. Naqşı murâd üzre gelmeye. Elbetde dil-teng (11) olur. Ol vaqit mizâc ğavġâya münce olur ve olduğı belâ-nizâ' dır ve nerd ü şatrancı (12) çok oynamaya 'âdet itme. Eger ütersen dañı ġâh ġâh ola ve rehin olmaya. (13) Meger şâhâne bahâne sebab-i şöḡbet olur. Nesne ile ola aqçe ile nerd ü şatranc (14) oynamak kıumârdır ve zinhâr kıumâr-bâzlıqdan şağın. Müdebbirler şa'natıdır. Ne deñlü (15) oynayıcı olursan dañı kıumârbâzlıqla meşhûr olmuşlar ile şağınub oynama. (16) Zîrâ sen dañı kıumârbâzlıqla ma'rûf olursun ve dañı senden ulu kışıyle (17) nerd yâ şatranc oynarsan. Evvel ulu kışı itsün ve şatrancda kıavî evvel o [50b] çıksun. Ammâ ey oğul mağrûrlar ile ve âdemlik bilmez ve hayâsızlar ile ve ağır cānlular ile (2) oynama. Tâ ki onuñ aħiri ceng ü cidâl ve 'adâvete münce olmaya ve ka'beteyn naqşıçün (3) ġarifiñle çekişme ve lu'bda yemîn itme. Zîrâ nerd ü naqş ne dir ki anıñ için (4) yemîn oluna. Eger gerçek ve eger yalan lu'bda yemîn cā'iz degildir. Bil ki vebâldir ve laṭife (5) olduğı taqdirde laṭife ola. Faḡş ü hâṭırşikeste olmaya. Laṭife itmek (6) 'ayb degildir. Belki gönle hoş gelüb sebab-i şöḡbet olur. Zîrâ ġazret-i Resûl-i (7) Ekrem şalla'l-lâhu 'aleyhi ve sellem laṭife iderdi.

Cümleden biri meşhûrdur ki (8) Hâzreti ‘Ā’îşe raḏıa’l-lâhu ‘anhâ ve ‘an ebihâ hânesinde bir qarıcıḳ olur idi. (9) Bir gün ol qarıcıḳ eyitdi: Yâ Resûlu’l-lâh bu benim cehrem cennet ehli cehresi (10) midir. Hâzret-i Resûlu’l-lâh şalla’l-lâhu ‘aleyhi ve sellem buyurdi. *E’l-‘acâ’îze lâ tedhulü’l-cennete.* (11) Ya‘nî qarılar cennete girmezler dimek olur. Hâzret-i resûl-i ekrem hem laḏife (12) itdi ve hem haḳḳ söyledi. Pes miskine qarıcıḳ melûl olub aḡladı. Hâzret (13) tebessüm idüb didi ki ey qarî melûl olma ki benim sözümde yalan yoḑdur ve eger ḳoca oldukları hâl ile haşr olmazlar. (14) Heb yigit haşr olurlar ve ehl-i cennet yigit şüretinde cennete girürler didi. (15) Pes ol qarınıñ göñli hoş oldu. Buña binâ’en

Beyt:

Gerek biñ kerre ḥacc (16) eyle gerek biñ kez namâzın ḳıl

Şaḳallu cennete girmez yüzinden gitmeyince ḳıl

(17) İmdi laḏife itmek revâdır velî herze olmaya ve eger idersen senden [51a] ednâ kimseler ile itme. Tâ ḥürmetiñe noḳşân gelmeye ve eger çâresiz olub laḏifeyi terk (2) idemezsen bârî kendü berâberin ve aḳrânın ile it. Tâ ki anların sözi şaḳil ve aḡır gelmeye (3) ya‘nî ki ol daḡı sitem iderse ‘ayb olmaya. Ammâ e’l-ḥazer herze laḏife itmekden (4) ve cehd eyle ki laḏifeyi temiz idesin. Zîrâ ekserü’n-nâs herze laḏifeyi ‘âdet itmişlerdir. (5) Öyle olunca her kim herze mizâca meşḡûl ola ḥürmetsiz olur. Zîrâ sen ne (6) söylersen nâçâr cevâbın işidirsin. Halka ne yüklersen daḡı anı yüklenürsin (7) ve her ne deñlü hüner-mend olursan çün herze mizâca müdâvim olasin. Halkın (8) nazarında alçaḳ olursun ve daḡı olmaya ki laḏifeyi ceng ü cidâle döndüresin ki (9) işi degildir. Oḡlanlar ve ‘avratlar işidir ve şaḳınub dost ile veyâ bir ecnebî (10) kimesne ile çekişme ittifaḳ düşüb çekişür isen mümkünüñ olduğu ḳadar (11) itme ve her ne lisâniña gelürse söyleme. Girü barışmaḳ için bir yerde ḳo ki soñra (12) şermsâr olmayasın ve ḥaşmiña bühtân itme ki vebâle girüb zimmetiñde muzlimesi (13) ḳalmasun ve gercek ‘aybın daḡı bilürsen ol vaḳit söyleme. Zîrâ gercek (14) olduğu taḳdîrce ğaraż ḥaml olunur ve yalan söyler deyü kimse i‘timâd (15) itmez ve şavaş itmekte lecûc ve başı pek olma ve barışmaḡa geldikde serkeşlik (16) itme. Zîrâ serkeşlik âlûdeler ve maḡrûrlar işidir. Soñra halk seni âlûde ve maḡrûr (17) dimesünler ve daḡı çekiş vaḳtinde ḥaşmiña hey fülân dime. Ol maḳûle sözler [51b] âdemi derecesinden aşıḡa düşürür. İmdi eger şarâb içmek ve eger laḏife (2) ve ‘aşḳbâzlık nevcivânlık işidir velî bu şeyleri endâze ile idince başa (3) yitürmek mümkündür ve illâ âdem tîz rüsvây olur. Eger rüsvâyılıḑdan emîn olayım (4) dersen her işi ‘aḡl ile işlemek gerek. Sen tâ ki selâmet olasin. İmdi (5) ‘aşḳbâzlık bâbında velî bilmem ki yerine getürür misin (6) getürmez misin? Yerine

getürürsen selāmet bulursun. **On dördüncü Bāb (7) ‘Aşk ve ‘Aşıklık Ahvālın ve Hükümün beyān ider.** Cehd eyle ey oğul ki ‘aşık (8) olmayasın ve eger nāgāh ‘aşık olursan bāri gönle ve hevāña tābi‘ olmayasın. (9) Gönülün dirse beni hayālī ile gönder varub ma‘şūkı göreyim. Sen aña tābi‘ (10) olma. Zīrā gönülün hevā’i olursa sen dağı hevāya tābi‘ olursun. Ol (11) ise şehvete tābi‘ olmağdır. Şehvete tābi‘ ‘uğalā işi degildir.⁴⁷ İmdi ne kadar (12) cehdiñ var ise gönliñi ‘aşka bend itme. Zīrā ‘aşıklık bir belādır ki (13) hıcbir belāya beñzemez. Meşelā birisine vişālī rāhatı bir günlük firāk rencine (14) ve zahmetine digmez. Hāşşa ki ‘aşıklığıñ vişālī ve firākı başdan başa (15) cümle miñnettendir. Egerçi ‘aşkıñ derdi bir hoşca derddir. Lakin şifā bulur (16) derd degildir. Zīrā eger firākda iseñ hod ‘azāb-ı elimdir ve vişālde dağı (17) ma‘şūkuñ bir bed-ğū. Her zamān lā-battāl velā kayda cefā cevri olunca vişālde [52a] ne lezzet ve ne hazz olmuş olur. Ne‘ūzu bi’l-lāhu te‘ālā anıñ gibi mühmel ve bed-ğū nāzenīnden (2) ve bir vişālın ki ağıri firāk ola. Anıñ gibi vişālden firāk (3) biñ tabaka yegdir ve fi’l-cümle sevdiğin muğarreb-i ferişte olursa dağı (4) halk mābeyninde melāmetden hālī olmasın. Çün ‘aşık olduğın bilindi (5) halk dā’imā ‘ayb aramağdadırlar. Pes kendü kendüñi ‘aşğdan men‘ eyle ki (6) ‘ākıller kendülerin ‘aşğdan uzak dutarlar. ‘Aşğdan muğafaza dağı (7) böyle olur ki mağbūbuñ müşāhidesine çok heves itmeyesin. Zīrā ādem (8) bir görmekle ‘aşık olmaz. Meger ki birkaç kerre varub gelince ve bir kaç nevbet görüb (9) hayāl idince ancak ol vağıt ‘aşğ muğkem olur. Zīrā göz gördüğüne meyl (10) ider. Ba‘dehu gönül yār u didārın görmege harış olur. Eger sen dağı gönülüñe (11) destūr virürsen. Bir görmekle kani‘ olmaz. Bir dağı görmek ister bir dağı (12) görince mütesellī olmayub üçüncü dördüncü nevbet dükenez derde uğrayub (13) mübtelā olur. Sen bā-ğuşuş mağbūbuñ ekşer gözüñle bi’l-mu‘āyene göresin (14) ve kulağıñla sözün işidesin dağı ne kalur. Rāhat gidüb zahmet gelür ve bu bāzārda zararlıdan ğayrı nesne hāşıl olmaz. İmdi cehd eyle (16) ki mağbūbun gördüğüñ vağıt gönülün meylne māni‘ olasın ve bir dağı [52b] göreyim dirse kabül itmeyesin ve ma‘şūkıñ nāmını getürmege kımayub āğir (2) nesneye meşğül olasın ve beden şehveti boşalmağ ardından ola. Ya‘nī (3) helālīñle çok cimā‘ eyle ki yüregiñ za‘if olub āğir talebinden gice (4) ve kalbiñi ve gözüñi āğir tarafa bend eyle ki ol ‘aşğ mecāzından hālāş (5) bulasın. Bu üslūbda sülūk egerçi zahmetdür. Lakin bir haftalığdır. Bu kadarca (6) zahmet çekersin. Niçe seneniñ firāk u nāz ve i‘tāb u ‘azābdan rehā olursun. (7) Ammā bu zahmeti herkese çekemez ve bu işi her olur olmaz kışı idemez. Meger ğāyet ‘ākıl (8) ve kendü kendüni zābta kadir olmuş ola. Yoksa kimdir ki sevdiğinden gice. (9) Meger ki bir āğirīn sive. Nite ki dimişlerdir ‘aşkı yine ‘aşğ giderür ve dağı (10) Muğammed bin

⁴⁷ Yazmada dal harfi yazılmamıştır.

Zekeriyyā nefsim ‘ālemde ‘aşk aḥvālinde demiştir ki ‘aşk rencilerinden (11) bir rencidir. Anıñ ‘ilācı budur ki doyunca yemek yimeyeler ve bedene güc işler (12) işledeler ve ağır yük yükledeler ve çok cimā‘ ideler. Uzak sefer itdüreler (13) ve ne deñlü bu üslüb üzere ne kadar zaḥmetlü iş var ise itdüreler. Tā ki (14) kendü ḥālinden ‘āciz kıla ve ‘aşk ne olduğın bilmeye ve dağı ma‘lüm (15) ola ki dost muḥabbeti dağı bir güne ‘āşıklıktır. Lakin dost idinürsen (16) bir kimesne kim saña her dem iyülik ider. Aña muḥabbet ve dostluğ eyle. Nitekim Şeyḥ (17) Ebū Sa‘īd Ebū E’l-Ḥayr ‘aleyhi’r-raḥme demiştir. Ādem olana dört nesne lāzımdır. **[53a]** Evvel itmek ḥāşıl olan sebebi görmek gerek. İkinci ḥayā ve edeb şāhibleri (2) arasında evḳāt güzārlamađ gerek. Ücinci ma‘rifet ehli pīrleriñ naşīḥatin (3) dutmağ. Dördüncü dost dutmağ gerek. Ammā dost nāfi‘ olmaya. Dost cānı (4) ola ve lakin ol üçden dost cānı yegdir. Zīrā her kişi kendü miḳdārınca (5) elbetde bir dost lāzımdır. Gerek nisā tarafından ve gerek ricāl tarafından ola. (6) Ammā dostluğ ile ‘āşıklıđ mābeyninde tefāvüt vardır. Bu ikisiniñ arasında (7) fark budur ki ‘āşıklıđda kişiniñ vaḳti ḥic hoş olmaz. Ammā dostluğda ādemiñ (8) vaḳti ğāyet hoşdur. ‘Āşıklıđ āteşi dā’im şu‘ledārdır. Eger hoşça (9) şu‘le ve rengīn āteşden ḥāşşa ki pīrlik zamānında ‘aşk ve ‘āşıklıđ (10) ‘āzim zaḥmetdir. Zīrā ki yigitlik de kişi ‘āşık olursa. Ḥalk anı ma‘zūr (11) dutarlar ve genc ādeme revā görürler. Çok ta‘n itmezler. Fe’ammā pīrler ‘āşık olıcağ (12) ḥicbir nev‘le ma‘zūr dutmazlar. İmdi ey ođul ceḥd it ki pīrlik vaḳtinde (13) ‘āşık olmayasın. Ḥāşşa ki pādişāhlıđda zīrā ki ḥāşşa ‘ām arasında eger pīr (14) ve eger yigit bir şehirde ‘āşıklıđ ile meşḥūr olursa melāmet olunur. (15) Ammā pādişāh kendü memleketinde degil müte‘addid memālikde dağı melāmet olunur. İmdi (16) kimseye dilbend olma. Ḳoca pādişāhlara ‘aşkbāzı kıatı düşvārdır. **Hikāyet** (17) Ma‘lümüñ olsun ey ođul benim dedem Şemsü’l-Ma‘ālīye bir kişi gelmiş. Eyitmiş: **[53b]** yā emīre’l-mümīn bir bāzırgānıñ bir ğulāmı vardır ki fūrūḥtına iki biñ altun bahā taleb (2) ider. Çün Şemsü’l-Ma‘ālī bu sözi işitdi. Ol ğulāma meyl itdi. (3) İştirāsına heves itdi. Sa‘d Naḥḥās dirler bir cāriyesi var idi. Gönderdi. (4) Biñ altuna ol ğulāmı iştirā idüb abdest vaḳtinde pādişāhıñ (5) eline maḳrama virmek ḥizmetine ta‘yīn itdi. Bir gün ‘ādetince Şemsü’l-Ma‘ālī (6) maḳramayı ğulāmın elinden alub yüzün sildi ve elin silerken ğulāmıñ (7) yüzine bir kerre nazar idüb göñli ḳopdı. Ol ğulām gözine germ göründi. Ammā Şemsü’l (8) Ma‘ālī pīr idi velī ‘āḳil idi. ‘Acele üzere vezīrī Ebū’l-‘Abbās Ğānımı (9) getürüb didi ki ey vezīr sen şāhid ol ki bu ğulāmı mālımdan azād itdim. (10) İmdi bir devletlü kişiniñ kızını alub nikāḥ ile ve kifāfi kadar ma‘īšet ta‘yīn (11) eyle ki bir ḥānede oturub ‘āḳlı gelince ḥāneden taşra çıkmasun. Ebū’l-Abbās (12) Ğānımı eyitdi ki: Pādişāhın rāy-ı zürriyetine ne zāhir oldı ki bu vech üzere (13) murād eylediler. Şemsü’l-Ma‘ālī eyitdi ki: Bu gün bu oğlan gözime hoş (14) germ göründi. Bir dağı görürsem iş ğayrı

olur. ‘Aşk gâlib olub rāhat (15) kıomaz ve gāvġā ziyāde olur. Pes kıatı bed deñli ki bir kışı yetmiş yaşına irüb (16) ‘aşkı-bāzlık ide. Hıuşūšen pādīşāh ola. Ol vaķıt velāyet ve mülk aġvāli (17) niçe olur. İmdi ma‘kūl olur ki bu fānī kıalan ‘ömri Hāķķ te‘ālā kıullarınıñ [54a] ġālın görölmeġe ġarc idem ve ra‘ıyyet ve sipāhın şalāhına meşġūl olam. Böyle (2) itmeyüb ‘aşkı-bāz olursam ne Tengri kıatında ve ne benī-ādem kıatında ‘özrüm ve ne (3) yüzün olur. Bu ‘aşkı aġvālını yigit kışiler iderlerse hele belki ma‘zūr olurlar (4) ve lakin yigitler daġı çok da āşıkārede itmemek gerek dirler. Zīrā ġalk arasında (5) yüz şuyına ve ġürmetine ziyāndır. **Hıkāyet:** Şöyle işitdim ki Sultān (6) Maġmūd Ġaznevīniñ on ‘aded maġbūb kıulları var idi. Kendi cāmedārları (7) idiler. Ammā bu on ‘abdiñ arasında Nuştekin Nübī adlu bir ġulāmı var idi. (8) Sultān anı ziyāde siverdi. Lakin kimse bilmezdi. Bu on ġulāmdan (9) kıankısın ziyāde siver. Zīrā ‘aķā vaķtinde onun daġı berāber virürdi. Ammā (10) bilmezler ki toķuza virilen ‘atayaya sebeb Nūstekīn idi ki ‘aşkına (11) perde ola. Fi’l-cümle beş seneden şöñra bir ġün Nūstekīn Nübī meclisde (12) sākīlik iderken Sultān Maġmūd sarġoş oldu ve eyitdi ey begler (13) kıapumda Eyaz-ı Hāş ne mañsıbdā ise Nūstekīne virdim. Tiz berā’ati taġrīr (14) olunsun. Ol vaķıt bildiler kim Sultān Nūstekīni sivermiş. İmdi (15) ey oġul eger ittifāk dūşüb ‘āşık olursan bu sözler kıulaġıña (16) girmez ve bilürüm ġic kıemesneniñ söziyle ‘amel itmezsin. Zīrā benim daġı başıma (17) geldi bilürim ve daġı dimişler ki ‘āşık olmayan ġayvān-ı şāmitden [54b] bedterdir.

Rubā‘i:

Her ādemī ki ġayy-ı nāķık bāşed
 Bāyed ki çü ‘Azrā vü cü Vāmık (2) bāşed
 Her ġüne çünin büved muvāfık bāşed
 Ādem nebüved her ki ne ‘āşık bāşed

Tercüme: (3)

Her kim cānlu ola hem nāķık ola
 ‘Aşk-ı ‘Azrāyla çü Dāmık ola
 Kim ki ‘āşık (4) degil ise ġayvāndır
 Ādem oldur dünyāda ‘āşık ola.

Egerçi ben bu beyti oķudum (5) veli sen muķayyed olmayub ‘amel itmeye ve ceġd eyle ki ‘āşık olmayasın. Ammā farza (6) ‘āşık olursan bāri birine ‘āşık ol ki sivmeġe sezā

ola. Yūsuf (7) ‘aleyhi’s-selām mānendi hüsni ve şalāḥati ola ve eger ‘aqlda Baṭlamyus (8) ḥakīm veyā Loḳmān olmaz ise bārī bir miḳdār ma‘rifeti ola. Zīrā ki ‘aşḳ (9) bir āteşdir. Hüsnienden ḥāşıl olur ve hüsni-hulḳ āb-ı zülāldir. Ma‘rifetden (10) ḥāşıl olur. İmdi ma‘şūḳda bu iki nesne olmak gerek ki āteşi sūḥte (11) iderse ma‘rifetiñ şuyı söndüre tazelendüre. Biri daḫı budur ki sivdügin (12) kaçan ḡāyet hüsndār ve hulḳı güzel ola. Halkıñ ta‘arruzı olmayub ve ḡadriñ (13) olur. Beni ādem köki kesildi mi ki bunuñ gibi kimse sevile diyeler. Belki bunuñ (14) gibi maḥbūb nice sivilmez diyüb seni ‘ayb itmezler. Zīrā halk ‘ale’d-devām (15) ‘ayb çok didiler. Birbiriniñ ḡıybetin gözlemekden fāriḡ olmazlar. Bir kişiye su’āl (16) itdiler: Hic ‘aybıñ var mıdır. Ol kişi eyitdi: Çok. İmdi senden (17) ‘ayblı çok kişi yoḡmuş dirler. Bilmiş olasın ki bunuñ gibiler çok vardır. [55a] ‘Aybların bilmezler ve daḫı ey oḡul çün bir ma‘şūḳ ḥāşıl itdiñ ki. Anıñla (2) zevḳ vardır. Seni bir yere da‘vet itseler bile götürme. Götürürseñ bārī (3) ecnebī halk arasında anıñla meşḡul olma ve aña ḡöñül bend itme. Ya‘nī (4) kışkanma. Zīrā gizlü ve āşikāre seniñ gibi anı kimesne görmez ve seniñ ḡöziñe (5) ḥūb görinen herkesiñ ḡözine ḥūb görinmez. Nitekim şā‘ir dimişdir:

(6)

Beyt:

Eyvāy bemen ger beçeşm-i heme keshā

Zin ḡüne nümā’i ki be-çeşm-i men-i (7) dervīş⁴⁸

Ya‘nī vāy baña eger senin ḡözine bu faḳīre görindüḡün tarz ile görinesin. (8) İmdi seniñ ḡöziñe sivdügin şöyle görünür ki dünyāda andan (9) hüsndār kimse olmaya veli ḡayrılarıñ ḡözinde andan zışt olmaya (10) veli eyle olunca sen anı şoḥbetde kimse kışkanma ve yanıñda oturmasun (11) ve uzaçaḳ oturursa yanıña götürme ve nuḳl ü meyve maḳūlesin aña teklif (12) idüb virme. Her dem yoḳ yire ḳulaḡına fisıldama. Halk benim ḥālimden (13) ḥaberdār degildir kıyās itme. Zīrā halk bilür ne fikrde olduḡun seni (14) melāmet iderler. İmdi bir işden ki melāmet ḥāşıl olur. Aña taḳarrüb (15) ‘āḳilān iş degildir. **On beşinci Bāb: Cimā‘ fā’idesin ve zararın beyān (16) ider.** Şöyle bilmiş ol ey oḡul cimā‘ itmek egerçi dünyāniñ büyük (17) lezzetlerindedir veli bunuñ lezzetine aldanub meşḡul olma. Tā ki ten [55b] ten bünyādı ḥarāb olmaya. Eger kendüñi zabṭ idemezsen bārī sivdügin ile (2) cimā‘ itme. ‘Aşḳıña noḳşān gelmesün. Zīrā ‘aşḳ germiyetdir. Cimā‘ bürüdatdır. (3) Bu bürüdat ol germiyeti götürür, giderür ve eger sivdügiñden kendüñi zabṭ (4) idemezsin. Bārī sarḡoşluḳ

⁴⁸ Vay bana ki eğer halkın gözüne görünürsen, sen şöyle bir kulun gözüne göründüḡünü de bil efendim

vaqtinde cimā' eyleme. Zīrā cimā' da dimāğda bir (5) lezzet teşhīş olunur. Pes buḥār-ı şarāb ile dimāğ memlū iken cimā' olunursa (6) cimā' in dimāğda lezzeti olmaz. Pek iktizā iderse bārī maḥmūr itmek gerek (7) tā ki cimā' şafāsından ḥaberdār olasın. Ol daḥı eyyāmda bir ya' nī ba' zī (8) günlerde gerek. Bulduğınca kişi bunamamak gerek. Tā ki ḥayvān ile farkı ola (9) ve nisā' ve cāriyelerin mūte' addid olursa meylin birine ziyāde olmasun. Tā ki (10) biri saña düşmen olmasun. Hem anları berāber gözlersen ḥızmetinde cümlelin (11) şafāsın idersin. Pes her nesnede miyāne ḥoşdur ve daḥı iştiḥā ḡāyet (12) ārzū ile olmak güzeldir ve lakin iştiḥālu ve iştiḥāsız ıssı ḥamāmda (13) ve ıssı günde vati şavuk vaqtinde cimā' itmek katı ziyāndır. Ḥāşşa ki (14) pīrlık vaqtinde ammā bahārda ḡāyet ḥoşdur ve her ṭabī' ata muvāfiğdir. (15) Zīrā ki bahār ṭabī' ati mu' tedildir. Bahār faşında çeşmeler ziyāde ve 'ālemde (16) ḥoşluk ve rāḥat olur. 'Ālem-i Kübrā böyle olunca bizim daḥı bedenimiz 'ālem-i (17) şuğrādır. Anda daḥı kuvvet ve neşāṭ ve ḥūn ziyāde olur ve ḥūndan [56a] şehvet artar. Pes şehvet artuğı vaqıtde cimā' şafālu olur ve ziyānsız (2) olur. Niteki ṭamarda ḫan ziyāde olduḡda ḫasd iderler. Bilde meni ziyāde olduḡda (3) cimā' daḥı memdūḥdur. Pes bilde meni olmasa cimā' in ne fā'idesi vardır (4) ve ḫasd itmek murād itmedikde ḡāyet şavukda itmemek gerek. Ancaḡ ḫan (5) ḡalebe iderse sākin olmak için muvāfiğ şarāblar ve ṭa' āmlar ile 'ilāc (6) idüb toḥmadan ihtirāz itmek gerek. **On altıncı Bāb Kışda ve yazda (7) Ḥamāma niçe girmek gerek beyānındadır.** Şöyle bil ey oḡul eger ḥamāma girmek (8) murād idersen toḡluḡla girme. Ziyān ider ve ḥamāmda cimā' itme bā-ḥuşuş (9) çok ıssı ola. Muḥammed Zekerıyya eydür ki bir kişi toḡ ile ḥamāma girse veyā (10) ıssıda cimā' itse ol vaqıt ölmese 'aceb iderim. Egerçi ḥamām ḥoş maḫāmdır (11) ve ḥükemā ḥamāmdan yegrek cāy binā ve icād itmemişlerdir ve nişfi'd-dünyā didükleri (12) ḥamāmıdır. Dünyāda ne deñlü rāḥatlık var ise nişfi ḥamāmıdır ve lakin (13) bu deñlü lütf eyle yine haftada bir olmak gerekdir. Yoksa rāḥatı zaḫmete tebdil (14) olub belki daḥı ziyāde olur ve daḥı her gün ḥamāma girmek bed-ḥūlardan (15) biridir. Meşelā kıl yimek ve şabāḥ aḫşām şarāb içüb bekrī olmak gibi ki (16) kıl yimedüğü gün yüregi ditrer ve şarāb içmedüğü gün başı boş (17) görünür gibi olur. Ḥamāma girmegi her gün 'ādet iden bir gün girmese [56b] ḥasta gibi olur. Öyle olunca haftada bir kerre veyāḥūd üç dört günde bir gire ḥamāma. (2) Ḥamām fā'idesinden ḥālī olmaya ve ḫalkın ta'arruzından ḫurtıla ve daḥı ey oḡul kışda (3) ve eger yazda ḥamāma girdikde ibtidā bir mu' tedil mekānda oturub ba' dehu ıssı ḫalvete (4) girmek gerek. Andan çıkub ne pek ıssı ve ne pek şavuk mu' tedil bir mekānda (5) yā bir ḫalvetde oturmak gerek. Ba' dehu ḡusl idüb tizce ṭaşra çıkmaḡ (6) gerek. Pes ḥamāmda çok şuyı başına dökmek gerek. Ḥamām şuyı mu' tedil (7) olunca ḥoşdur ve bir ḥamāmda ki ḡalab çok ola girmeyeler. Zīrā ḫurna başında (8) nevbet bekleyince çok eglenmek iktizā ider. Ammā ḥamāma ḫalvet

olunca tizcek (9) girüb çıkmağ olur. Meger hamāma giren muhterem ola ki re'āya kendüye nevbet bekletmeyüb (10) yir vireler. Andan şöra hamāmdan çıkdıkdan şöra yahşısı silinüb saçı (11) olan kimesne bir hoş kurutmağ gerek. Evvel silinüb saçın kurudub ba' dehu (12) giyinmek gerek ve hamāmda şu içmek ziyādesiyle zararadır. İstiskā (13) marazını getirür. Meger ki katı maḥmūrluğ vaḳti ola. Ol vaḳit şu içmek revādır (14) hamrı def' ider. **On yedinci Bāb: Yatub uyumağ hālın ve fā'idesin (15) ve Ziyānın beyān ider.** Şöyle bilmiş ol ey oğul Rumīleriñ bir 'ādeti (16) budur ki hamāmdan çıkdıkdā bir mekānda biraz uyuyub çıkub girmezler ve bu 'ādet (17) ğayrı tā'ifede yoğdur. Bir bed-'ādetdir. Eger bu 'ādet lāzım olaydı [57a] cāmekānlar tenbelḥāne olub herkes anda uyurdı ve gelen kişiye mekān bulunmazdı. (2) Ve hem hamāmiñ leṭāfeti bulunmazdı ve ḥalkā nevbet ḳalmazdı. Hükemā uyumağı küçük (3) mevt dimişler. Zīrā uyumağdan ten kāhil olur ve 'aql şūrīde ve bedende ne deñlü (4) ḥiss ve ḥareket var ise bātıl olub ādem meyyit mesābesinde olur ve nevm küçük (5) mevtdir didüklerine sebep budur. Öyle olunca çok uyumağ eyü degildir. Zīrā bedeni (6) bir ḥālden bir ḥāle döndürür. Güyā ḥayātdan memāta döndürür. Hükemā dimişler ki: (7) Beş nesne ādemiñ hālın müteğayyir ider. Ya' nī bir şūretten çıkarub āḥer şūrete (8) giderür. Biri fecā'aten feraḥ ve biri fecā'aten ḥavf melūl olmağ ve biri cünūndur ve beşinci (9) nevmidir. Hāli ve şūreti müteğayyir idenlerdir. Egerçi ḳocalıḳ daḥı şūret (10) nişānı müteğayyir ider. Lakin derḥāl itmez ve bunlarıñ cümlesi ḥayāta tābi' dir. (11) Ancağ nevm mevte tābi' dir. Meşelā sarḥoşu uzağdan görseler bilürler ki diridir. (12) Ammā bir uyur ādem görseler meyyite ḳıyās iderler ve nice ki ölüye ḥükm ü ḳalem olmaz. (13) Uyumuşa daḥı ḥükm ü ḳalem icrā olunmaz. İmdi ma' lūm ola ki çok nevmiñ ziyānı (14) olduğı gibi 'adem nevmiñ daḥı şöyle zarar ve ziyānı vardır ki eger bir kimesne (15) yetmiş iki sā'at ki üç gün üç gicedir uyumasa ekşerin ḳavli bu ki (16) helāk ola. İmdi her nesne endāze ile olmağ gerek. Hamāmdan çıkdıkdan (17) şöra varub kendü tenhā ḥāniñda cüz'ī nevm lā bā'isdir. Hükemā dimişlerdir ki: [57b] Bir gün bir gice yigirmi dört sā'atde üç baḥş itmek gerek. Bir baḥşı nevm (2) bir baḥşı bī-dārılığ ya' nī sekiz sā'at Allāhu te'ālāniñ tā'atine ve kesb-i (3) ma' işete şarf ola ve sekiz sā'ati yemek ve icmege ve zevḳ ve temāşāya şarf ola (4) ve sekiz sā'at nevm şarf ola. Meşelā üç baḥş sekiz sā'ate ola. Hem bedene (5) ve hem dīne ve hem kesb-i rāḥatlıḳ olur. İmdi ḥakīmāne ve 'āḳilāne dirlik budur (6) ve lakin cāhiller böyle itmezler ḥayvān gibi on iki sā'at uyurlar ve on (7) iki sā'at bīdār olurlar. Şabāḥdan aḥşāma uyanıḳ tıurlar ve aḥşāmdan (8) şabāḥa dek uyurlar. Kāhillerinden kötidirler gice ve gündüzi üç baḥş (9) idüb ikisin nevm ile giçürüb bir baḥşın uyanıḳ şarf iderler. Bunlarıñ (10) zaḥmeti cümleden ziyādedir. Andan ğayrı belki Allāhu te'ālā leyli ḥalk itdüğüne (11) sebep budur ki ḥayvānlar rāḥat olalar ve ol rāḥatlıḳ nevm ile ḥāşıl olur. (12) Ansız olmaz.

Zirā hayāta sermāye olan biri cān ve biri bedendir. Bedende maḳām (13) ve cān muḳīmdir. Çün beden cāna maḳām oldu. Murād itdikçe cān bedeni (14) hıdmet itdürür. Ol hıdmet ve hareket ile rāhat itmek lāzım geldi. (15) Bu ikisiniñ üçer hāşiyetleri vardır. Ammā cānıñ hāşşası hayāt ve hareket (16) ve hıffet ve ammā bedeniñ hāşşası mevt ve sükün ve şıqlı. Buña delil budur ki cānla (17) beden zinde görünür. Hemān cān gitdi meyyit olur ve bedene hareketi viren cāndır. [58a] Gitdi meyyit olur ve bedene hareketi viren cāndır. Cān gitdi ise hareket (2) ḳalmaz ve hıffeti ya‘nī çāpūklığı bedene viren cāndır. Cān gitdikde beden sükün ve (3) şıqlı ziyāde olur. Öyle olunca beden ile cān bir yerde muşāhibdir. Dā‘im cān bedeni (4) hāşiyet ile perverde ider. Şöyle ki gāhi hıżmet itdürir ve işledür (5) ve gāhi rāhat ider ve cānıñ bedene mute‘allıḳ birkaç hem şöhetleri vardır. Anlarıñ (6) daḫı afāḳı hoş giçer ki aña havāss-ı zāhirī dirler. İştirmek ve görmek (7) ve söylemek ve el ile lems ya‘nī bir şey’ barmaḳ ile yumuşaḳ mıdır pek midir (8) bilmek ve biri daḫı dil ile çatmaḳ acı mıdır şırın midir bir nesnei bilmek ki aña zevḳ (9) dirler. İmdi beden bir hāneye beñzer ki çün hāne nevm ile ḳapandı. Havāss-ı zāhirī (10) bedene mute‘allıḳ olmaḡla fi‘ili bāḫıl olur. Ammā cāna mute‘allıḳ birkaç hiss daḫı (11) vardır ki hiss-i müşterekedir. Hayāl ve fikr ve vāhime ve hāfızdır ki bunlarıñ fi‘ili (12) bedene mute‘allıḳ degildir. Eger mute‘allıḳ olaydı nevm ile fi‘illeri bāḫıl olurdu. (13) Rū‘yā görmezlerdi ve rū‘yā hıfz olunmazdı ve sā‘ir havāss-ı zāhirī bedene (14) mute‘allıḳ olmasaydı uyurken ādem bīdār gibi olurdu ve rāhat olmazdı. (15) Haḳḳ subḫānehu ve te‘ālā hikmetsiz bir nesne ḫalḳ itmemiştir. İmdi (16) gör ki nevmde ne hikmetler ḳomuşdur ki ‘ālemiñ nizāmı olmuştur. Ammā bunları (17) cümle bildikden şöıra gündüz uyḳusından ḳatı şaḳınmaḳ gerek. Eger ziyāde [58b] iḳtizā iderse. Bāri sehl yatmaḳ gerek. Zirā nevm giceye mute‘allıḳdır. Kişi gündüz (2) uyunca günin daḫı gice itmiş olur. Hikmete lāyıḳ degildir. Ammā devlet ehlinde bir ‘ādet (3) vardır ki yaz güninde ola ḫarāretinde bir şavucak yir tedārik idüb uyurlar. Yāḫūd (4) oturub şöhet iderler. Çün ikindi vaḳtı olur taşra çıkarlar bu tedārik (5) yaḫşıdır. Lakin herkese müyesser degildir. Fi‘il-cümle cehd itmek gerek ki ‘ömrin ekşerin uyanıklıḳda (6) giçüreler. Gündüz uyumamaḡdan ḡayrı belki giceniñ bir miḳdārında bīdār (7) giçürmek gerek. Hele egerçi gündüz uyursan yalnız yatma. Yanıñda bir muşuldar ola velī (8) ol şartıyla ki bir kimesne ola ki muşuldısı cān baḫş ola ve hayāt-efzā ola. (9) Ne aña serhān rūḫ ola. Egerçi nevm mevt gibidir. Ancaḳ mābeynde farḳ budur ki (10) meyyit kendü sevdüḡin yanında götürüb uyanmaḡa ḳādir degildir. Ammā şāhib-i (11) hayāt sevdüḡin yanında yaturmaḳ olur. İmdi gerekdir ki nevmin mevtini (12) bir dirler. Dil-rübā ve cān-fezā gül-zār serv-i bālā ḳadd ola.

Dilinden ağıda āb-ı hayātı
Lebinden (13) göstere kand-i nebātı
Vişāli gününü aındırmağ için
Unutdura dükeli (14) kā'inātı.

Bu didüğimiz üzere olmayaçağ diriniñ nevmi meyyitden fark (15) olunmaz ve dağı ey oğul cehd eyle ki gice ba'zı vağt uyanasın ve irken (16) uyanmağı 'ādet eyle ki gün toğmadan kılğub Allāhu te'ālāniñ farīzasın (17) edā idesin ve dağı bilmiş ol ki gün toğınca uyuya kalan rızğı [59a] bol olmaz. Zīrā şabāğ namāzı vağtin fevt itmiş olur. Ol namāz vağtı fevt (2) olmağ şomluğ irāş ider ve bir şomluğı dağı kılet-i rızğdır. Öyle olunca (3) vağtiyle kılğub Hağğ te'ālāniñ farīzasın edā eyle. Andan soñra endişen (4) var ise işle. **On sekizinci Bāb Şikār niçe itmek gerek beyānındadır.** Şöyle (5) bilmiş ol ey oğul ata binmek ve şikār itmek ve toğ oynamāğ ulular ve (6) begler işidir. Bā-ğuşuş yigitlik vağtinde ammā her işe 'āğiller bir ħadd ü endāze (7) komuşlardır ki ol işi endāze ile idüb endāzesiz itmeyeler. Meşelā dutalım (8) ki ol işin biri şikār her gün 'ale'd-devām ata binüb şikār itmek münāsib (9) degildir. Endāzeden ħāricdir. Pes gerekdir ki hafta yedi gündür. İki gün (10) şikār ve üç gün kendü 'ayşña ve kendüne mağşuş işleriñe ve iki gün ħalkıñ (11) meşāliħine şarf idesin. Lakin bu didüğimiz günleri birbirine ulaşdırmağ (12) gerek. Şöyle ki bir gün 'ayş ve bir gün şikār aħvāline şikār için ata binmek ve bir gün (13) ħalkıñ meşāliħi mufariğ olmağ gerek. İmdi geldik şikār aħvāline ata bindikde (14) küçük ata binme. Ne deñlü görinecek ādem ise küçük (15) atda muğteşem görünür ve dağı seferden ġayrı vağitde ve mağallede yorğa ata binme. (16) Zīrā ki at yorğa olıcağ ādem aniñ yorğasına tābi' olub kendü istedüğü (17) gibi at üstünde oturamaz. Öyle olıcağ ħalkıñ gözine atlu çāpük-süvār görünmez. [59b] Ve dağı şehr içinde erkek ata binme. Tā ki ata inanub ġāfil olmayasın ve dā'im at (2) üstünde toğrı oturıcı ol. Tā ki 'ādet idüb kecrikāb olmayasın ve şikārda (3) becā at koşma ħāşşa ki yırtıcı cānverler şikārında ki yırtıcı cānver ardınca at (4) koşmağ münāsib degildir ve ħağardan ġayrı ħāşılı yoğdur. Zīrā semtimizde iki (5) pādişāğ yırtıcı cānver şikārında helāk oldu. Biri benim ceddin Emīr Veşmgir bin (6) Ziyād ve biri dağı 'ammī-zādım Şemsü'l-Ma'ālī. Pes bunuñ gibi muğāğara yerlerde (7) alçağ yollular at koşub şāħib-i nām olmağ münāsibdir. Ammā ulu kişiler (8) fāriğ olmağ gerek. Sen dağı bir ulu pādişāħıñ önünde kendüñi ve atluluğı (9) bildirmek için cānver kavub at koşa. Ol vağit revādır. İmdi (10) eger şikāre heves idersen bāri şāħin ve bülābān ve çağır ve atmaca ve pars (11) ile etleri ħelāl olan ħayvān şikārın it. Zīrā bunlarda ħağar yoğdur (12) ve hem etinden fā'ide-mend olursun. Ammā yırtıcı cānveriñ ne eti yiyilür ve ne postı (13) bir işe yarar ve her kim şikāre heves

iderse fi'l-cümle şikâri olan (14) tıyūrîñ ve tãzı ve zağar eşnâfın bilmek gerekir. Ma'lûm ola ki bâz-nâmelerde (15) şikâri alıcı kuşlar dört nev' ve hem otuz beş levndir. Dört (16) nev' iñ biri ala gözlü ve şarı ve gök gözlü ve biri dağı kara gözlüdür ve biri (17) şâhîn ve biri kara kuş nev' leridir. Ammâ ala gözlü eşnâfiyla herkes [60a] şayda kâdirdir. Ammâ şâhîn ile şayd ekâbir ve tevâbi' ler şâhibi olmayınca ' usretlüdür. (2) Bu dörtten her birisiniñ eşkâl ve elvân ü hareket ve şıfatları bâznâmelerden (3) taḥḳîke muḥtâcdır. Taḥrîr olunur ise taṭvîl-i kelâma bâ' işdir. Terk olındı (4) ve dağı kuşun terbiyesi ve yidirmesi ve tımârı erbâb-ı ḥayliñ ḥayle itdikleri (5) terkîbdir. Meşelâ lâzım geldikde semirtmek veyâḥûd zebûn itmek ve gereğine göre yidirmek (6) ve şayda ta'lîm itmek gerek ve dağı kuşın ḥızmetinde olana gâyet ḥûluk uzadub (7) medâre itmek gerek ve gerek ki mekân ve maḥal şikâri bilmek ve firâr iderse beherḥâl (8) tefahḥuş itmek gerek ve dağı kuşın marazın ve ' aybın bilmek gerek. Lâzom geldikde kuşu (9) üç gün mütevâliyen yıkayub ol günlerde derisi şoyulmuş şıçan eti ve erkekleriñ (10) semiz gügerçin yavrusı veyâḥûd semiz tavuḳ eti veyâḥûd serçe eti virüb (11) üçüncü gün cüz'î tiryâk nebât şekeriyile virildikde her ne ' aybı var ise zâhir (12) olur ve ibtidâ ta'lîmi tavuḳ ve tırac gibi az uçar kuşlara şalmağa ta'lîm (13) olunmaḳ gerek ve dağı bilmek gerek ki koyun ve şıḡır ve câmus ve deve ve qarğa etleriniñ (14) müdâvemeti muḫırrdır. Hefte bir kerre olursa lâbâ' isdir. Laḥm-ı ğazâl ve yavru (15) kuşlar eti nâfi' dir ve nola ki vaz' olunduḳda bol ve büyük yerde olub tütün (16) tuz mekûlesinden şıyânet itmek gerek ve alınına sükût ve reyḥân maḳûlesi (17) koyulub üç günde bir tebdîl oluna. Qaburğa eti virile ve dağı ma'lûm ola. [60b] Tıyūr maḳûlesiniñ rızkı insânıñ qarûresi gibidir. Şıḥḥat ve marazı rızkından (2) bilinür. Rızkı ' âdetinden tebdîl olduḳu gibi ḥâli tebdîl olduḳuna delîldir (3) ve kuşlarıñ emrâzı vardır. Rızkından yâ taḡyîr ḥâlinden zâhir olduḳda (4) isnâd tecrübe şâhibi kuşcular ' ilâca mübâderet itmek gerek ve emrâzlarıñ ism (5) ü resmleri ve ' ilâcları bâz-nâmelerde mezkûrdur. Ḥâcet olursa nazâr (6) oluna. Fi'l-cümle maraz ve şıḥḥati ' alâmeti budur ki tütü ve kemik maḳûlesi yidikde eger (7) rızkında tüy veyâḥûd kemik gelürse ' illetine delâlet ider ve eger rızkı pâk tavuḳ (8) yumurtası gelürse şıḥḥatine delîldir. Eger şâhîn ve eger ğayrı kuşlar kaz ve tırna (9) gibi şayda ta'lîm olunduḳda tıyūr üzerinde ta'âm virüb ufaḳ kuşlar üzerinde (10) virilmemek gerek ve dağı bilmek gerek şâhîniñ boyunu uzun sürḥ levn bedeni (11) büyük burnı dağı büyük ve gözleri ve göğüsü vâsi' budları tavîl ve kıyruḡı (12) kaşır olunca a'lâsıdır. Ammâ siyâḥ çeşm maḳûlesi levni kırmızı kâmeti (13) ' azîm büyük gözlü minḳarı tām uzun boyunlu budları qalın sâqları (14) kaşır vâsi' ü's-şadr tavîl. E'l-cenâḥ kıyruḡı şâhîn şıfat olunca cümlemin (15) yigidür. Kara kuş maḳûlesi muḡremî olub levnde siyâḥ başında yâḥûd (16) arqasında beyâzı olandan ḥayrı me'mûldür ve ala gözlü maḳûlesi (17) çok yaşlı tiz ḥazımlu eti kavî budları tolu

sākları kaşir elleri [61a] vāsi‘ tırnakları siyāh cüssesi şakīl kavī dil-i minķārınıñ mu’ahħarı ve lisānı (2) siyāh olunca cümleñ efzalıdır. Ammā dışısı a‘ zāsı uygun (3) başı küçük minķārı büyük avurtları vāsi‘ gözleri şāfi boynı uzun (4) kıyruğı ‘arīz ve şağir omuzları mābeyni ‘arīz vāsi‘ e’l-keffeyn ve çenesi çok (5) yaşlu tīz haızmlu bu maķūle dişi bāzı mişli kālīdir. Ammā tāzı maķūlesi (6) cinsdār olduğına delīl budur ki başı küçük gözleri gök ve büyük ve taşra (7) çıkmış ve iki gözi mābeyni vechesi yumru ve yüksek ve kulaķları düşük (8) ve burnı raķīķ ve uzunca avurdaları vāsi‘ uzun gerdānlu elleri kaşir sīnesi (9) řavīl. Zāhiri ‘arīz bili kaşir uyluğu mābeyni vāsi‘. Eti pek belli ince sākları (10) ve kıyruğı kaşir kavī fehmlü keşirü’n-neşāř. Ammā dışısında kıyruğı řavīl olmaķ (11) mezmūm degildir. Levni beyāz gözleri siyāh ĥayra delīdir. Tāzınıñ aĥvāli ve evşāfi (12) ve ‘alāmetleri zağarda daĥı i‘tibār olunur ve daĥı her kankısı ziyāde (13) arayıcı ve kuvvetlü olursa yigidür vallāhu a‘lem **On toķuzuncı Bāb Ciriđ** (14) ve **Çevgān oynamāķ beyānındadır**. Ey cigergüşem eger çevgān oynamāķın feraĥ ĥāşil (15) itmek murād idersen gāĥi gāĥi ola. Dā’im ‘ādet idinme. Zirā çevgān (16) oynamāķda ĥic rāĥat yokdur ve tamām ve bir belā ve każādır. Şöyle ki atdan tekerlenmek (17) ve çevgān işābet idüb incinmek baş yarılmaķ göz çıķmaķdan ĥālī degildir. [61b] Ĥikāyet işitdim ki Ĥorāsānda bir beg var idi. Emīr ‘Ömer nām ammā bir gözli idi. (2) Bir gün ba‘zı kimesne öñüñde çevgān oynarlar idi. Kendüsi daĥı oynamāķ murād (3) itdi. Ata bindi tevābi‘den Ezher-i Ĥar nām bir sipehsālār ileri gelüb Emīr ‘Ömeriñ (4) dizginin dutdı kōmadı. Emīr ‘Ömer eyitdi: Ey Ezher niçün māni‘ olursun. (5) Ezher didi: Revā degildir ki sen çevgān oynayasın. Emīr ‘Ömer eyitdi: Oynamāķ (6) size revā olub baña olmamağa sebep nedir. Ezher eyitdi ki: Anıñçün ki bizim iki (7) gözümüz vardır. Eger birine bir āfet işābet iderse biriyle müktefi oluruz. (8) Ammā seniñ bir gözün var ol da giderse Ĥorāsān ĥükümetine vedā‘ idersin. (9) Emīr ‘Ömer eyitdi: Ey Ezher egerçi laķabın ĥar ya‘nī ĥimārdır. Lakin fikriñ ‘uķalā (10) fikridir. Naşīĥatin kaķūl eyledim ve ‘ahd itdim ‘ömrüm olduķça çevgān oynamam (11) didi. İmdi ey oğul sen de bir iki gün temāşā için çevgān seyrine (12) çıķarsan ve oynarsan lābe’isdir. Lakin oyuna girenler çok atlu olsunlar. (13) Tā ki birbirine doķunub zarar görmesünler gāyeti sekiz atlıdan ziyāde olmaya. (14) Ne kağar azalursa selāmete kaşibdir ve şöyle gerek sen meydānıñ bir başında (15) dursan bir kişi daĥı bir başında dura ve altı ādem daĥı ortada üçü (16) bir yaña dura. Üçü bir yañda altı kişi toķı o yaña bu yaña uraraķ götürüb (17) getürelere. Toķ saña gele sen daĥı tenĥaca bulunub çevgān ile toķı [62a] đarb idesin ve girü döndürüb atlı arasına girmemekle çevgān đarbından ve toķuşmadan (2) ve at tekerlenmekden emīn olasın. **Yigirminci Bāb Düşmen ile muķābele semtin beyān** (3) ider. Ey oğul cenk deminde olmaya ki süst ĥareket

idesin. Zîrâ cenkde hem (4) süst hareket itmek bahādurluk şartı degildir. İmdi seniñ aḡşām ta‘ āmıñı (5) düşmen yemezden aḡdem düşmeniñ kuşluk ta‘ āmın sen yiye gör.

Beyt:

Eger şîr (6) şevd ‘ adū çî peydā çî nihüft

Bā şîr şemşîr-i süḡan ḡāhem güft

Anrā ki begūr ḡuft (7) bāyed bî-cüft

Baḡāne-i ḡavîş bāyed ḡuft

Tercüme:

Āşîkāre yā nihān düşmen egerçi (8) şîr ola

Söyleyecek düşmene sözüm gerek şemşîr ola

Zîrâ ivde cifti ile yatmaz (9) ol kimesne kim

Yatmak için yalnızca gūr aña bir yer ola

Çün cenge durduñ (10) bir ādem ilerü gitmege fırsat bulduñ cehd it merdānelik göster. Tā ki murādıñı alasın. (11) Ba‘ dehu meydān olub düşmen arasına düşdüñ ise cehd it (12) adımıñı girü almayasın. Cenge ziyāde iḡdām it ki öyle tarlıḡdan cān ḡurtarasın. (13) Zîrâ düşmen sende cür’et görüb fütür göremez ise. Senden el çeküb (14) yaḡın gelmege ḡavf iderler. Mevt fikrin itme süstlük ve ḡorḡu gösterme. (15) Şöyle ki ḡavf ü ḡaḡar gösteresin adını düşmen saña musallaḡ olur. Biñ cānın (16) var ise ḡalāş mümkün degildir. ‘Āḡıbet ya mevt ya esîr olmaḡdır. İmdi leke ile (17) helāk olub yā esîr olmaḡdan ise bahādırlık ve nāmdārılık ile ölmek [62b] esîr olmaḡdan yegdir. Zîrâ muḡanneslikle nāmıñ yād olursa. Emsāl ü aḡrān ve ‘avām-ı nās (2) arasında ḡicābdan ḡayrı ḡaşılı olmaz ve hem ‘ulüfe ve zaḡirin ḡaḡ olunub (3) yiyecek itmek bulamazsın. Ādeme itmegi nāmına göre virürler. Egerçi Allāhu subḡānehu ve te‘ālā (4) Rāzıḡdur. Herkes rızḡın virüb bir ḡapudan kesilür ise özge ḡapudan (5) virür. Lakin ādem miḡnetlik ile bed-nām olmaḡdan ölüm yegdir. Zîrâ ol (6) kimesne ki erlik ile zıkr olunur medḡ olunub şenā olunur ve daḡı ol (7) kimse ki miḡnetlik ile yād olunur. Zemm olunur. İmdi faḡr ile ölmek ‘ār ile (8) zindeḡānilikden evlādır. Andan mā‘adā nā-ḡaḡḡ ḡan dökmege meyl itme ve ḡic (9) bir müslümānın ḡelāl bilme. Meger ḡışāş ola veyā şer‘en ḡatli icāb ider bir ḡālî (10) ola. Ammā şer‘en ḡatli lāzım olmayanlarıñ ve ḡünāhsızlarıñ ḡanın dökmeḡ ḡünāh-ı ‘azîmdir. (11) Pes bilmiş ol ki cihānda ḡişiye belā nā-ḡaḡḡ itdüḡi sebebden gelür (12) ve dünyāda belāya uğraduḡundan ḡayrı ḡıyāmetde cezāsın bulur ve ol sebep ile (13) bed-nām olub zîr-i

destînde olanlar senden emîn olmayub h azer  zere (14) olurlar ve halk-ı  alem senden  rk b seni d şmen  add iderler  anına  alışub (15) senden nefret iderler.  h retde cez sın g rd kde  ayrı d ny da (16) dağı l b d g rse  gerek. İmdi ey oğul ni e kit bda g rd m ve tecr be itdim ki (17) n -hađđ  an iden kişi bu cih nda cez sın buldı ve bulur. Zinh r ş mme zinh r [63a] n -hađđ  andan c n n  ve evl d n  esirge. Zir  yaramaz işi  demi  kend ye gelmez (2) ise evl d n n  n ne gel r. Amm  ol kişini  ki  anın d kmek hađđdır ve seni  (3) ve  İb du'l-l h n  şal h na hayrludur. Anın  atlinde tağşir itme. Tağşir olunur (4) ise niz m  ib du'l-l h  fes da virmiş olursun. H nr zlik hađđında sere  ağıbet-i m friz (5) ni e ki ceddım şems 'l-Ma' liden haber virmişlerdir. Hik yet: ş yle (6) bilmiş ol ey oğul ceddım şems 'l-Ma' l  kana h nr z olub h c kimesneni  (7) g n h   afv itmezdi. Pes merhametsizligi sebebden  askeri kend ye k nd r (8) oldılar ve oğlı benim  ammım Felek 'l-Ma' l ye haber g nderdiler ki biz bunu   an d kd  (9) g nden biz r olduğ. Bu tarafta gel rsen gel. Bunu  aldurub seni Em r idel m yoğsa (10) m lke ve h k mete ecneb  y d kişi m lik ve h kim olur. Felek 'l-Ma' l  fikr itdi ki (11) pederine h y net itse olmaz ve eger bir h l itmezse  askeri t 'ifesi (12) h y net id b  herin get r b h k met ve im reti a a vir rler. N  ar gel b (13) n  ar pederin ađđ birle timur  afesine  oyub Cen şel n m  al'aya g nderdi ki (14) anda h bs ideler. Amm  ma' an olan m vekkeller arasında  Abdu'l-l h n m kimesne hecine (15) bin b şems 'l-Ma' l ni  yanınca giderdi. Bir g n şems 'l-Ma' l  mezb r  Abdu'l-l h (16) dan s ' l id b eyitdi. Y   Abdu'l-l h  acab  bil r misin ki bu işe (17) kim sebep oldu ve kimi n tedb ri ile oldu ki bunu  gibi işe ola ve benim [63b] haberim olmaya  Abdu'l-l h eyitdi ki bu işe f l n ve f l n sebebdirler diy b (2) ru' s-i  askeriden beş kişi şaydı ve  askeri izl l iden bunlar (3) idi ki oğlu n  get r b bir ya a h k mete gi  rdiler ve seni bu h le rev  (4) g rdiler. Lakin m beynde varub gelen ve halk  yeminleşdiren ben idim (5) ve bu h le gelince ben bileydım. Amm  ey ş h bu maşlağatı ne anlardan ve ne benden (6) bilmek gereksin. Kend  n -ma' k l ve n -m n sib ve  ok  demi n -hađđ yere  adr ile (7)  atlı itd klerden bilmek gereksin. şems 'l-Ma' l  eyitdi: Ey  Abdu'l-l h benim (8) bild gim  dem  atlı itmekden olmadı. Belki  atlı itmemekden oldu. Zir  ben seni ve ol (9) beş  demi sit  ale's-sitteyn ya' n  altıyı altmış  st ne  atlı ideydim (10) bu h le uğramaz idim. Bu fitne ve fes d dağı olmayub sel met bulur idim. (11) Amm  neyleyem ki peşim nlik f 'ide itmez. İmdi ey oğul bu hik yetden iki mur d rev dır (12) biri bu ki d şmen ve dostı bil b l b d def' i l zım ve z ararı m l h za (13) olunur nesnede firşat-ı fevt itmey b ihm li ma' k l g rmey b (14) ol  a'ileni  bir g n ol def' ine sa'y idesin ve ol nesne ki z arar m l h zası (15) olmayub belki eyles n d nyev  ve uğrev  veb li rev dır. (16) İhm le birağub itmeyesin ve dağı ey oğul zinh r bir uşağı h dım ya' n  (17) t vaşi itmege

heves itme. Zîrâ bir Müslümânîñ neslin kaç' itmekdir. Ziyâde [64a] zulm ve günâhdır. Ancak ğayrılar itdügi hâdımlardan olursa ba'ış bu kadar zîrâ (2) günâhın ğayrılar çeküb şafâsın sen sürersin ve dağı cenkde çok da bahâdurluk (3) ve civânmerdlik gösterüb kendüñi düşmen arasına düşürme. Zîrâ ortaya (4) girüb lâ-battâlî şecâ' at gösteren hemân gelin beni öldürün dimiş gibi olub (5) kendü nefsinı helâk itmiş olur. Cehd it ki 'âkılâne hareket ile düşmene (6) fırsat bulduķca helâk idüb arslanlar nâmın bulasın. Eyü nâm çün cehd ile (7) olur vaķtâ ki nâm ü nişân ile ni' metiñ ve mālın çok ola. Mağalline harc itmek gerekdir. (8) Ol devletin lezzetin bulasın mağalline harc ve taķvâya bezl olmayınca dağı ol māl (9) ve ni' metiñ lezzeti ve hâşılı olmaz. **Yigirmi birinci Bâb Mâl Nice Cem' İtmek ve Neye (10) Hırac itmek beyânındadır.** Ey oğul teķşir-i mâla sa'y eyle ne t̄arîķi ile cem' idersen (11) it lakin helâlden olmak şartdır. Ammâ cehd eyle ki muhâţar ile olmaya (12) selâmet t̄arîķinde ola. Tâ ki cem' itdügin māl saña kıala. Ol sebebden (13) niçe sevâba nâ'îl olasan. Ammâ harâmdan cem' idersen 'âķıbet māl gider. (14) Vebâli saña kıalur. İmdi kesb itdügin māl muhâfaza itmek olur (15) olmaz yire şarf ve telef itme ve süfehâ t̄arîķine gitme. Zîrâ māl hıfz (16) itmek taķşil itmekden gücdür. Zîrâ çok kimse taķşil-i māl ider. (17) Ammâ cömerdlik ile muhâfazasına kıâdir olmaz. Şöyle kim iķtizâ idüb [64b] hâcetin olur ise kimseden deyn alub ne yerine kıomağa sa'y eyle ve maşrafıñı (2) irâdıña göre it. Belki irâddan maşrafı cüz'î noķşân eyle. Tâ ki (3) bir nâ-ma'lüm maşraf olunca maşrafıdan naķış itdügin mālı harc idesin. (4) Yoksa maşraf irâddan ziyâde olur. Māl Kıārün kifâyet itmez. (5)

Beyt:

Çü berdarî azâb deryâ-nemü
Şevêd huşk çün çeşme bāyed derü

Ya'nî(6) Kııl ucıyla deryâdan şu alınursa çeşmelerden imdâd olunca kıuru olur (7) ve dağı ey oğul göñliñi bir nesneye bi'l-küllî bend itme. Tâ ki ol göñül bend itdügin (8) nesne eliñden giderse melül olmayasın. İmdi mālın çok olduğı taķdırce (9) faķirligi ferâmüş itme ve maşrafıñı olur ile gör. Zîrâ aķçesi az kimesne ki (10) maşrafını bilür. Maşrafını bilmez māl çok âdemden yegdir. Zîrâ maşrafını bilüb (11) hırac ider. Âdemiñ 'âķıbet nevķat olursa bir nesnesi bulunur. Ammâ māl çok (12) maşrafın ve hesâbın bilmez. Fâ'idesin ve zararın bilmez kimesneniñ zamânında nesnesi (13) bulunmaz. İmdi zamânında eliñde bulunmaķ âhere muhtâc olmaķdan yegdir dimişlerdir ki (14) kışi düşmenine şey kıomaķ soñra dostına muhtâc olmaķdan evlâdır ve dağı (15) dimişlerdir zaķmetle hıfz itmek

zahmetsiz talebden yegdir. Meşelâ elüñe bir nesne (16) girse sehl senedir. Bu ne olsa gerek dime az şey hıfz itmeyen çok (17) şey hıfz itmez ve dağı cehd it ki kendüni ve mâliñi ğayrınıñ mâlından ziyâde [65a] hıfz itmese sa‘y idesin. Zîrâ seniñ işiñden ve mâlıñdan saña fâ‘ide var. (2) Ammâ ğayrınıñ mâlından ve işinden saña ne fâ‘ide var. Ancak bir dost yâhüd bir Müslümân (3) ‘ırzını ve mâlını ve işini saña sipâriş ve emânetitse mâliñ ve işin gibi yâhüd (4) ziyâde muhâfazaya muhtâcdır ki ol sebep ile Allâhu te‘âlâ seni ve mâliñi ve ‘ırzını (5) ve işiñi hıfz ider ve halk mâbeyninde şâhib-i emânet ve diyânet söylenürsin. (6) Bu dağı fâ‘ide-i ‘azîmedir ve dağı her işde kâhil ve ağır cânlı olma ki kâhıllık (7) ve ‘âcizlik teni büyük ‘âr olub bedbâhtlık ve devletsizlik nişânıdır. (8) Emegi ziyâde olan işiñ hâşılı ziyâde olur ve emegi az olan işiñ (9) hâşılı az olur. Pes hayf degil mi cüz‘î emek taşşiriyle çok fâ‘ide (10) zâyi‘ ola. İmdi ‘âcizliğin âhiri muhtâclığa münce olur. Āh ü nedâmete (11) sebep olur. Şoñra peşimânlık fâ‘ide itmez. Geldik imdi vaqtâ ki emek çekdiñ (12) himmet itdiñ bir miqdâr nesne her ne ise hâşıl itdiñ. CeHD it ki emegin (13) hâşılını yine şarf idesin. Tâ ki emegin ğayrıçün olmayub zâyi‘ olmaya (14) ve dağı bir ‘azîz nesne ki ‘azîz kimesne senden talepitse dirîğ itme. (15) Zîrâ her ne mertebe ‘azîz nesne ise dağı kabriyle girmez ve eliñde olan nesneye (16) kâni‘ ol ki kanâ‘at bir dükenmez kenzdir. Nitekim dimişler: E‘l-kanâ‘at kenz lâ-أغني (17) ve dağı çok harîş ve tama‘kâr olma. Niteki dimişlerdir: ‘Azz men kâni‘ ve zell men tama‘ [65b] Zîrâ ol nesne ki muqadderdir saña gelür. Hırş ve tama‘ ile olıcağ şey olmaz ve (2) halk ile hüsn sülük idüb şîrin-zebân ol. Şefâ‘atlerin kabül eyle (3) ve saña hayırlı iş buyururlarsa vücûda getürmege sa‘y eyle. Hılâfin itme dâ‘imâ (4) hayr sa‘y it. Tâ ki nâmiñ beyne’n-nâs hayırlı kişilik ile meşhûr olsun. (5) Zîrâ halk beyninde kadri ve kıymeti olmaz ve bilmiş ol ey oğul kanâ‘atle ğnâniñ (6) bir fâ‘idesi budur ki hayrı ve şerri olmayan ğanî kimesneniñ halkdan talep (7) ve cerr semtinde olmaduğcün her ne ise i‘tibârı vardır ve sözi ve şehâdeti (8) maqbûldür. Ammâ faķîr ki talep ve cerr semtindedir. Halkıñ yanında ne i‘tibârı ve ne (9) mekânı var. İmdi kanâ‘at ile müstağnî olmağ a‘lâ hâl ve faķîrlik ile (10) cerrârlık ednâ hâl olduğı zâhir oldu ve dağı görmez misin ki bir ğanî câhil (11) kimesne yâd olunduğda medğ olunur. Faķîr kâhil zıkr olunduğda zemm olunur (12) ve k.s ‘Ali hüve‘l-bâķî. İmdi bu dağı ma‘lûmun olsun ki her nesneniñ (13) bir ziyneti var. Ğaniler ziyneti ve bezegi fuķarâya in‘âm ve ihsân itmek. İmdi sa‘y eyle ve şadağa (14) ve zekât da imsâk itme. Hadd-i vasatı gözedüb isrâf itme. İsrâfiñ (15) ‘âķıbeti şomdur. haķķ subhânehu ve te‘âlâniñ nehy itdüğü ve sivmedüğü şom olur. (16) Niteki Rabbü‘l-‘izze Cell ü ‘alâ buyurur. *Kulū veşrabū velā tūsrifū inne‘l-lāhu lā yuħibbul‘mūsrifīn.*⁴⁹ [66a] İmdi

⁴⁹ “Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez.” Araf/31

çünkühakkte'ālā müsrifleri sivmez vācibdir ki sen daḥı müsrif (2) olmayasın. Zīrā ne'ūzu bi'l-lāhu te'ālā her āfet ki gelür bir sebeb ile gelür. Faqrıñ daḥı (3) āfeti isrāfıdır. İmdi ma'lūm ola ki kişi kendüye lāzım olan nesneye ḥarac (4) itse isrāf degildir İsrāf oldur ki 'abeş ḥarac olub ne dünyāda ne āhıretde (5) nef'ī ola ve daḥı bilmek gerek ki isrāf yalnız mālda ve ḥaracda degildir. Sözde (6) ve kelecide ve her işde daḥı olur. Ol maḥūle isrāf bedeni ārīdür ve nefsi (7) incidür ve cānı şıkar ve 'aqlı şaşurur ve sağ ādemi ḥasta ider görmez (8) misin ki çerāğın şu'lesi kadar nice yaḡdāndır ve yaḡı endāze ile olunca (9) şu'lesi tamām ile olur vaḳtā ki yaḡın isrāfla ziyāde ve fıtile başına yerişe. (10) Lā-şek çerāğın söyünmegine bā' iş olur. Pes ma'lūm oldu ki çerāğın şu'le (11) ve ḥayātı yalnız yaḡdan degildir. Belki i'tidāl ḥāldendir. Ol sebebden ḥaḳḳ(12) subḥānehu ve te'ālā isrāfi men' idüb ḥükemā daḥı zemm itmişlerdir. Ammā şaḳın e'l-ḥaz̄er. (13) E'l-ḥaz̄er isrāfıdır diyü dirliği üzeriñe tar itme. Acı ḥāl ile evḳāt güzar olma. (14) dirlikli üzeriñe miḳdārınca giçür ve kendü şalāhın için olan nesneniñ (15) ḥarcında taḳşir itme ve kendü cānıñı esirge māl egerçi 'azīzdir. Ammā cānıñdan 'azīz degildir. (16) Fi'l-cümle cehd it ki baḥil-i mümsik ü... müsrif olasın ve daḥı ey oḡul (17) malıñdan bir kimesne yanında emānet koyayım dirsən. Müsrif kimesnede emānet itme. [66b] Zīrā müsrif isrāf ile zāyī' itmek iḥtimāli olur. Ammā ḡanīyi mümsik ḥıfz ider ve daḥı (2) ḳumār-bāz ve içkiciye işiñi inanma ve her kimi görürsen ḥırsız bil tā ki mālın ḥırsızdan (3) emān ola ve ḥelālinden māl cem' inde taḳşir itme. Her kim taḳşir itdi. Devleti (4) ve sa'ādeti ḥic uyḳudan bīdār olmadı ve maḳşüdi her ne ise ḥāşıl olmadı (5) ve maḥrūm ḳaldı andan şoñra şöyle bil ey oḡul dünyāda iki nesne vardır ki ḥalk (6) birinden firār ve birini taleb iderler. Biri rāḥat ve biri zaḥmetdir. Ammā ikisi daḥı (7) ādeme lāzımludur. Zīrā rāḥat zaḥmetsiz olmaz ve zaḥmet rāḥatsız olmaz. Niçe (8) 'uḳalā-i 'Acem dimişlerdir. Ten asānı der-rencest ve renc ender asānı. Ya'nī (9) beden rāḥat görmek muḳaddem zaḥmet çekmek iledür ve zaḥmet çekmek muḳaddem rāḥat (10) olmaḡladır. Meşelā kişi emek şarf ve zaḥmet çekerse baylık ve rāḥat görür. (11) Emek çekmeyüb rāḥat kalursa yoḳsulluḡ zaḥmetin çeker şöyle ki bu (12) günüñ zaḥmeti yarınıñ rāḥatıdır ve bugünüñ rāḥatı yarınıñ zaḥmetidir. (13) Dünyā ve āhıret aḥvālī daḥı buña ḳıyās olunur. Mü'min-i muvaḥḥid dünyāda itdüḡi (14) 'ibādet tarīḳinden ve eger kendüye nāḥaḳḳ olan ibdā tarīḳinden çekdüḡi (15) zaḥmetin bedeline rüz-ı ḥaşrda lütf-ı ḥaḳḳ ile rāḥat ve ḥüsn-i cezā görmelüdür. (16) İmdi yevmiye eger zaḥmet ve eger rāḥat ile her ne ḥāşıl idesin bir miḳdārın (17) nafaḳa ve bir miḳdārın te'ḥir itmek ḥayr itmek gerek. Meşelā yevmiye on aḳçe irādīñ olursa [67a] mümkün göre bir ḳaçan nā-ḥayr idüb lāzımlu olmayan nesne için ḥarac itme ki pīrlık (2) vaḳti olur yāḥūd ḡayr ma'ḥūd bir maşraf zuhūr ide. Ol demde saña meded bulunub (3) def'-i zarūret desin yāḥūd kendüñi zabḫ idmeyüb ḥaraca mu'tād (4) isen

bārī bir nesneye h̄arac eyle ki çürümeye ve fenā bulmaya ve zamānında kıymetinden (5) kalmaya. La‘l-i yāķūt ve incü ol altun ve gümüş ve şarı birinc ve bakır ve bu maķūle (6) avādanlığı ivine h̄arc eyle ve eger ziyādeye mālīk olub muhāfazası müşkil (7) olursa. Topraġa emānet eyle. Zīrā toprakdan yegrek emīn olmaz. İstedüġin (8) vaķit bi‘t-tamām saña teslīm ve sermāye zāyi‘ olmaz ve daġı vaķtā ki helālinden (9) bir miķdār taġmīl idinesin. İhtiyāc vāķi‘ olursa tecemmülden bir nesne şatma (10) ġayrı tedārik eyle. Def‘-i zarūret itmege sa‘y idesin. Zīrā nāçār kıymetinden (11) noķşān ile şatub sehl-i müddetde iflās iķtizā idüb düzeniñ (12) bozılır ve daġı ey oġul borca heves itme ve fā‘ide ile aķçe alma ki ol (13) maķūle hāl ādemi ġor ve ġürmetsiz ider. Kendü nefsiñe zulm itmiş olursun. (14) ve cehd eyle ki kimseye borc aķçe virme. H̄aşşa ki dost ola zīrā ki virmekte (15) ihmāl ider ve taleb idersen gücine gelür. Dostluķ düşmenliğe tebdīl (16) olur. Dosta virdüġin mālā artıķ mālīmdır dimemek gerek. Yāġūd taleb itmeyüb (17) kendüliğine edā idince şabr itmek gerek. Tā ki dostluġa h̄alel gelmeye. Dostı [67b] düşmen itmek ve dostı düşmendān bilmemek cāhiller işidir. Meger mücerreb ehl-i H̄aķķ (2) dost ola ki talebden aķdem edāya sa‘y ide. Zīrā dostın bu ķadar işinde (3) bulunmamaķ daġı mürüvvet degildir ve düşmeni dost itmek düşmen ile dostı (4) farķ itmek ‘āķiller işidir ve daġı ey oġul eliñden gelen ġayrı müsteġaķlarından (5) dirīġ itme ve kimseniñ mālında göziñ ve tama‘ın olmasun. Tā ki ġaķķ beyninde (6) emānetdār ve ‘iffetlikle ma‘rūf ve dūnyāda memdūh olasun. **Yigirmi İkinci Bāb (7) Emānet Hıfz İtmek Beyānındadır.** Şöyle bilmiş ol ey oġul bir kimesne saña (8) emānet ķomaķ murād itse cehd it ki almayasın ve ķabūl itmeyüb bilā-fā‘ide (9) yüklenmeye gör. Zīrā emānet hıfzı bir belādır ve üç h̄alden h̄ālī degildir. Biri (10) budur ki emāneti mālīñdan ziyāde hıfz ile zaġmet çekmeyesin ve şāġibi (11) istedüġi vaķit viresin. Biri daġı tama‘ idüb inkār itmeyesin. Biri daġı (12) belki zāyi‘ ola. H̄icābda ķalasin bu üç h̄aleti birbir beyān ideyim. Evvelā emāneti (13) bir ġoş hıfz idüb şāġibi taleb itdikde teslīm idesin. Nitekim H̄aķķ (14) te‘ālā buyurur. *İnne‘l-lāhe ye‘murukūm en tū‘eddū‘l-emāneti ilā ehlihā*⁵⁰ kerīmesi üzere (15) H̄aķķ subġānehu ve te‘ālāniñ fermānın yerine getürmüş olursun. İmdi emānet (16) ķabūl itmek ‘āķılāne ġareket degildir. Ceħd it ki ķabūl itmeyesin lāzım gelüb (17) ķabūl idersen muhāfazasına taķayyüd eyle ve ġıyānet itme. Zīrā ġarāmīniñ [68a] bile mürüvvetden behresi olursa emānete ġıyānet itmez. Buña münāsib **H̄ikāyet:** (2) Rivāyet olunur ki bir ġāce seġer vaķtinde ġamāma giderken ‘ale‘t-ṭarīķ bir dosta (3) uğrar ve kendisiyle murāfaķatın taleb eyler. Ol dost ni‘m seniñle ġamāma dek varurum. (4) Lakin ġamāma girmem. Zīrā āġer yerde işim vardır. Pes ikisi ġamāma dek (5) varduķda ol kişiniñ

⁵⁰ “Allah, size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi emrediyor. “ Nisa 4/58

yolu āher kũçeye gider ve gice zũlmeti olmağla ne țarafa (6) gitdũğinden ħũāceniñ ħaberi olmaz. Meger ‘ayyār ħarāmī ol vaķit Őikāra çıķmađla (7) ħũāce öñine çıķdı. ħũāce mezbũri kendũsiyle olan dostı kıyāsıyla (8) yanımda yũz altunım vardır. ħamāmda zāyi‘ olmaķdan ħavf iderim. Yanıñda țursun (9) diyũ uğruya teslĩm eyler. Ol dağı kabũl idũb kabz ve yolda oturub (10) ħũāceye muntazır olur. Pes ħũāce ħamāmıdan çıķub gũn dağı doğub (11) ol uğrı üzerine mũrũr itdikde bildũ ki ādem olmamağla muķayyed olmayub (12) giçerken uğrı ħũāce’i çağırub gel emānetiñi al didi. ħũāce (13) bilmedũđi kimesne olmağla ne Őekl emānetdir didi. Uğrı didi gice virdũğın (14) emānetdir diyũb altunı ħũāceye teslĩm itdi ve lakin ey ħũāce (15) seniñ emānetiñ sebebiyle iŐimden ħaldım ve bir nesne ħāŐıl itmedim didi. (16) ħũāce eyitdi nice iŐ idi iŐin ol kiŐi țırād ‘ayyārlıķ ile bũyle (17) Őeđerlerde zũlmetde çıķub bir Őey peydā iderim. ħũāce bu sũzi [68b] iŐitdi. ħayrān olub ya bu altunları ne ‘aceb alub gitmedin. Ben ħod seni (2) bilmezdim. Bir dosta birdim kıyās iderdim. Ol ħarāmī didi ki eger bu altunu (3) kendũ hũnerim ile taĥŐil itmiŐ olaydım her ne ise saña virmezdim. Lakin (4) çũn emānetdir. Emānete ħıyānet nā-merd iŐidir. ħũāce çũn bu sũzi (5) iŐitdi. Bu mũrũvvetin içũn bu yũz altunı saña hibe itdim. ħelāl olsun (6) didi. Pes gör imdi bir ħarāmī ħıyānet itmedi. Emānete sen dĩndār (7) ve ehl-i ħaķķ olasın. Niçe emānete ħıyāneti mirā gøresin. İmdi bu ũslũbda (8) aldın virdin ise zaĥmetiñe göre sevāb ħāŐıl idersin ve biri dağı (9) dirsın kimse taŐdıķ itmeyũb ħıyānet ile ma‘rũf olursun yāĥũd (10) muĥāfazasında kuŐũr itdiñ diyũ tazmĩn olunursun. ‘Alā kũlli ħāl (11) ħicāb çekersin. Bir dağı emānete țama‘ bile ħıyānet ve inkār idince ol (12) dağı ikiden ħālĩ degildir. Ya zor ya đarb ile taĥŐil iderler ve ħalk (13) arasında bednām ve bĩ-i‘tibār ve emŐāl ũ aķrān arasında Őermsār olursun. (14) Yāĥũd inkār ile saña ħala. Ol emānetin ħayrın görmeyũb hebā olduķda (15) ‘inde’l-lāhu rũ-siyāh olub kıyāmetde ‘azāb ũ ‘iķāb çekersin. **FāŐıla** (16) Ammā ey ođul bir kimesneye emānet vaz‘ itmek murād idersen e’l-ĥazır [69a] gizlũ virmeyesin. Kimse malıñı eliñden almaz. ħāy benim mālım olduğın kimse bilmesũn (2) dime. Birķaç dĩndār ehli sermāye mũslũmānları Őāhid eyle ve ħũccet-i temessũk (3) dağı alursan eyũdũr iŐiñi muĥkem itmiŐ olursun ve dağı yemĩn itmegi ‘ādet (4) itme mũmkũniñ olursa gercek yere dağı yemĩn itme. Tā ki ħalk arasında çoķ (5) yemĩn itmek ile meŐhũr olmayasın ve Őũyle bil ki eger varlu iseñ ħalk sũziñi (6) taŐdıķ ider. Yemĩne ħacet ħalmaz ve iķtizā idũb yemĩn idersen kabũl (7) iderler ve eger faķĩr iseñ ve kiżb ile meŐhũr isen gercek sũylersen (8) ve gercek yemĩn idersen dağı taŐdıķ itmezler. Öyle olunca yemĩne ne ħacet (9) emānet-kārlıķ kimyādır dimiŐlerdir. Zirā vaķtā ki emĩn ve rāstgũ ve emānete lāyıķ (10) olduñ cũmleniñ mālĩ seniñdir. Sende emānet vaz‘ iden geldiye virdiñ (11) gelmediye ve kimesesi olmasa saña ħalur. Ol vaķt veyā neng ũzere ħareket (12) idersen bu vech ile ħalkıñ mālĩ emĩn ve

dindārındır ve daḥı ey oḡul (13) cehd eyle kimseyi aldayıcı olmaya ve sa'y eyle kimseye aldanma alışda virişde (14) ādem çok aldanur. Ḥāşşa kıl ve cāriye ḥarid ü fūrūḥatında. **Yigirmi Üçüncü Bāb (15) Köle ve Cāriye Alub Şatmak Beyānındadır.** Ey oḡul eger kıl ve cāriye almak istersen (16) ḡāyet fikri ve te'ḥī itmek gereksin. Zīrā köle ve cāriye bāzārı ḡayrı cānver (17) bāzārına beñzemez. Benī-ādem istirāsı 'ilmi çok 'ilimdir. Zīrā köle ve cāriye [69b] zāhire ola. 'Aybdan bātında olan' aybu ziyādedir ve bir daḥı oldur ki ol nazarda (2) güzel görünür. Tekrār ferāset nazarıyla baḡub görünce belki zışt görine ve ekşer (3) ḥalk öyle kıyās iderler ki köle cāriye bāzārı ticāret gibidir. Anı bilmemek ki (4) ḡāyet 'āḡil ḥakīm gerek ki köle ve cāriye bāzār maḡlūb olmamak Zīrā zāhir (5) ve bātın ... benī-ādemiñ 'aybı zāhirinde ise ḡolaydır. Bilinür fe'emmā (6) bātında ise kim bilürmez ki zeyrek ferāseti nūrānī şāḥib-i tecrūbe ola ki böyle (7) ola. Ḥod herkese müyesser degildir. Meger Nebī yāḡūd Mürsel Peyḡamber ola ki ferāsetle (8) bile. İmdi ma'lūm ola ki aşḡāb-ı ferāset vara bāb-ı tecrūbe köle almak ḡālinde (9) nice şart ta'yin itmişlerdir ki anıñla ḡub ve zış fark ola. Evvelā benim (10) ḡatımda alduḡım 'abdı sen begendikden ḡayrı ehl-i nazarlar daḥı begeneler. (11) İmdi bu bāzārda üç şart vardır. Biri budur ki evvelā ferāset ve kıyāfet (12) ile bir ādemiñ birün ve donında 'ayb ve ḡüneri bilesen. İkinci şaḡ mıdır (13) veyā şayru mıdır bilesin. Üçüncü budur ki cins midir bed-aşl mıdır ve ne cinsde (14) ndir ve ol cins memdūḡ veyā mezmūm mıdır ve ne yirlüdür ve ne işte lāzım ise (15) ol işe münāsibin alasin ki elinden gele ve herkes bu köle bu işe lāyıḡdır (16) diyeler. İmdi köle ve cāriyeniñ 'alāmet ve nişānların beyān ideyim. Eger kendü (17) ḡıdmetiñ ve muşāḡabetin içün alursan orta boylu laḡm ve şaḡmda miyān ola. [70a] ve ince bellü ve şūrāḡi-gerd enlü ve şaḡı siyāḡ ve eger şaru ise daḥı mülāyim yumuşaḡ (2) gerek ve alı nizāyesi degirmi yumuşaḡ ve eli daḥı yumuşaḡ ve derisi yufḡa ve kemikleri (3) doḡrı ve lebleri meygūn ve gözleri elā ve kirpigi ḡara olub ḡaşı çatıḡ olmaya. Açıḡ (4) ola ve ḡabḡablu ve cehresi allu ve kızıllu ve ḡallü ve dişleri aḡ ve hemvār olub vesā'ir (5) i'zāsı uyḡun ola. Bu 'alāmetlü köle ve cāriye olur ise laḡif ve ḡoşḡū (6) vefādār ve muvāfiḡ ve mūnis olub şoḡbete ve ünsiyete münāsib olur. Fe'me'külede dost (7) ve 'aḡl-ı nişānesi budur ki mu'tedil ilḡāma ve semüzlik ve zebūnluḡda mu'tedil ola. (8) ve şaḡı ne ziyāde ḡaşin ve ne ziyāde mülāyim yumuşaḡ ola ve levniñ aḡı aḡ ve kızıllıḡı kızıl (9) ve açıḡ meşreblü ve eliniñ ayası yaşşı ve barmaḡları arası açıḡ ve gözleri elā (10) ve ḡülec yüzlü ola. Bu 'alāmetde olan her zāt ta'limine ve kitābete ve kethūdālıḡa (11) ḡazinedārılıḡa lāyıḡ olub her işde istiḡdām olunur ise ḡāyet mu'temed (12) ve emān olur. Ammā sāzendeliḡe ve sa'ir melāḡiye lāyıḡ olan köleniñ 'alāmetleri (13) budur ki eti mülāyim yumuşaḡ ola. Gövdesi ne semizi ve ne arıḡ ve miyānı ince ve ayası (14) yumuşaḡ ve barmaḡları açıḡ ve cehresi ḡüler olub turşī olmaya ve yüziniñ

dirisi (15) yufka ve saçı çok ve sarı olmaya. Gözleri ala ve tabanı eni düz olur ise (16) sāzendeliğe ve raqqāşlığa münāsibdir ve zeyrek ve tiz fehm olub ta'lime kāyildir. (17) fe'emmā şecā'at ü cenge münāsib olan köle nişāneleri budur ki saçı haşin ola. [70b] ve boyı kaşir olmaya ve tamāmü'l-kāme ve mu'tedil olub bögrü ya'nī bili egri (2) olmaya ve endāmı kütlu ola. Eti yumuşak olmaya. Qavī ola ve tamarları çekilmiş ola deri (3) altında uzun görüne ve barmaqları yoğun ve ayası ve sinesı ve bağı yaşşı ola (4) ve burnı yoğun ve karnı yaşşı ve bili kısa ola ve gök gözlü olub kara gözlü (5) olmaya. Bu 'alāmetlü köle bahādir olur ve Haq-şinās olur. Fe'emmā hādım ya'nī tavāşī (6) itmege lāyık olan köleniñ 'alāmetleri budur ki siyāh çerde ve turşrū ve yüzi (7) burış olur ve gövdesi zebūn ve derisi yābis ve saçı yufka ve dişleri (8) seyrek ve şavtı ince ve baldurı ince ve dudacı kalın ve burnı yaşşı ve barmaqları (9) şakk boyı ve bögrü ve boynı ince ola. Bu üslūbda olunca haram-serāyda hādım (10) olmağla münāsibdir. Zīrā dimişlerdir ki hādım diyü yād diyü qarındaşı olmağ (11) ve fi'lcümle haremde beyāz hādım ma'kül degildir. Huşuşen ki maħbūb kızıl (12) yüzlü ala gözlü ola ve gāyet hāzer gerek. Şaruşın hādımnden hāşşa (13) ki saçı yavlağ ve gözi جملوز ve çapaqludan. Zīrā dirler ki bu şıfatlu köle (14) nisāya ya kendüsü 'aşığ olur. Yāhūd keddlik idüb āhırine (15) sivdürir. Hāşılı bunuñ gibiden hayr gelmez. Ammā hārbendeliğe veyā sekbānlığa (16) deveçilige lāyık olan köleniñ 'alāmeti budur ki gözi ve göziniñ kapaqları (17) ve kirpigi kaşir ve gözleri gök ve göziniñ beyāzında noqtalar ola ve dudakları [71a] uzun ola ve dişleri seyrek ve uzun ve ağı bol ola. Bu 'alāmetlü köle murdār (2) ve hayāsız ve edebsiz ve şerir olağandır. Deveçilik sekbānlıq (3) ve bu maqūle hıdmetinden ğayrıya lāyık degildir vallāhu a'lemü bi's-şavāb ve eger (4) aşcılık ve qaravaşlıq için köle iştirā itmek murād idersen. Gerekdir ki yüzi (5) gökçek ve bedeni pāk ve baldurları za'if ve bilekleri ince ve gözleri elā. (6) Ancağ cezvi gök olursa yaşıdır ve boyı tamām ve halkı vāsi' ve halīm olub. (7) tiz tabi'at olmaya ve saçı şaru ola. Aşcılığa gāyet münāsibdir. (8) Ammā didüğimiz 'alāmetlerden ğayrı köleniñ aşı ve nesebi eyü olmağ şartdır. (9) Ammā aşı ve nesebi bed ve nā-cins olmaya. Zīrā bunlar tā'ife tā'ifedir. İmdi (10) tavā'if mezkūr dağı bu vech üzeredir ki cümleden aşılsız ve bed-güher ve bed-ğū (11) kıbçağdır ve cümleden hoş-ğū ve 'aşıret ve hıżmetin gözleyici ve yir yirliüdü (12) ve cümleden yürekli Türkdür ve cümleden ziyāde zaħmete ve belāya şabr idicide (13) efendisiniñ her hāline muvāfık hareket idici görıcidir ve cümleden (14) süst endām çekel cinsidir. Qabile-i mezkūra Özbekistān ve Türkistān halkındandır. (15) Tavā'if-i mezkūra ve sā'iriñ hūner ve 'ayb ü sīret ü şıfatlarıniñ tafşili (16) bunda Türkdēn murād Özbekistān tarafında olan Türkdür. Bu veche üzeredir ki beyān (17) olunur. Tā'ife-i Türk tā'ife-i mezkūr ğūylar ve maħbūblar olurlar ki bir āhır tā'ifede [71b] bulunmaz ve zıştler ve

çirkinler olur ki vaşf olunmaz. Ammā Hindū ki Türkūñ ‘aksince dirler (2) ki cümle zişt olub hıc güzeli olmaz ve Türke göre Hindülük başları büyük (3) olur ve yüzleri ve gözleri yufka kapaqlı degildir ve burnı yaşşı ve dişleri ve (4) dudaqları dil-pesend degildir. Hāşıl cümle a‘zāsına nazār idince zişt ve çirkin (5) görünür. Türk gibi degil Türk şüreti ve şıfātı ve terāvet ve hūyлуđı ve güzelleri (6) cümle cinsinden a‘lādır. Ammā zişt ve çirkinleri dağı ğāyet zişt ve çirkin (7) olur ve Türkün ‘aybları budur ki tabī‘ati saht olur. Bir nesne öğrenmegi (8) gücdür ve naşihat dutmaz ve ma‘rifetsiz ve mütekebbir ve heyyeblü ve ādemsiz ve acı dillü (9) ve bedmest ve şavaşğan olur. Ammā gicelerde kıatı kórkağ ve yüreksiz olur. Gündüz (10) itdüği bahādurluđı gice idemez. Ammā tā‘ife-i mezküreneñ hüneri dağı budur ki (11) bahādur olurlar ve riyāsiz olub düşmenlıkların gizlü itmeyüb āşikār iderler (12) ve yoldāşına yardımcı olur. Her ne iş işmarlansa hağkından gelür ve ‘işret deminde (13) teni ve cesedi yumuşağ olur. Tā‘ife-i sıklāb ve ru‘ūs dağı Türk tabī‘atine (14) karībdir. Hem Türk gibi bunlar dağı pāk tā‘ifedir ve cisimleri yumuşağ (15) ve fehmlü me‘mür olduğı işi hoş işleyici ve şirīn sözlü ve bahādır (16) olurlar ve Türkten ziyāde taħammül şāhibi dirler ve dağı gice vağtinde Türkten (17) yüreklü dirler ve Efendilerine Türkten ziyāde muħabbet iderler ve Türkten muħteşem [72a] olurlar. Ammā niçe dürlü ‘aybları vardır. Biri budur ki hırsız uğrı olurlar. (2) Efendisine mālına gizlüce diş koyıcı ve yaramaz işlüce tabī‘atleri süst (3) ve firārī olurlar. Ammā tā‘ife-i Rüm cinsiniñ ‘aybları budur ki süst ve kāhil (4) yüreksiz ve lisānı şağil olub faşih olmazlar ve tende tab‘ olurlar. Ammā hoş (5) rāyiħalu ve ağır başlu ketħüdā-meşreb olurlar ve dillerin dutarlar. Ya‘nī çok sözlü (6) olmazlar ve işde gücde mühmil olmayub bir hoş görürler. Ermeni cinsiniñ ‘aybları (7) budur ki bed-fi‘il ağır cānlu ve uğrı ve nürsuz ve hāyin ve yalançı ve kefere-dost olur (8) lar. Ya‘nī kifā ile konuşmağa mā‘il olurlar ve yüreksiz ve kuvvetsiz ve efendisine muħabbetsiz (9) olurlar ve lakin hünerleri dağı budur ki lisānı faşih ve tiz fehm ve istedüğin (10) ve gördüğin tiz öğrenür ve kendü şivelerinden ve hareketlerinden lezzet alub her ne (11) iderlerse kendülere hoş gelür. Ammā siyāh kıullar ve köleler dağı bu üslüb üzere (12) dir ki Hindülerin ‘aybu dillü ve ağır sözlü müfsid olurlar ve cemī‘ tā‘ifeye (13) muħālifdir. Ya‘nī hıc bir cinse kendülerin beñzetmezler. Şöyle ki her cins bir birine (14) karışub alış viriş iderler ve derzi derziyle ve culħa culħa ile ve her (15) erbāb-ı şānāyi‘ birbiriyle oturub kılķub ve yir ve iğerler. İllā Hindüler ki (16) Hāzret-i Ādem peyğamberiñ zamānından bu zamāne gelince hıc şān‘at ehliniñ (17) ikisi bir yere geldüği yoğdur. Meger ki bađkāl kaşşāb itmekçi yā tüccār yā siyāhī [72b] olalar. Bunlar birbirine karışurlar. Ammā ehl-i şān‘at olanları birbirine karışmağ mümkün degildir. (2) Ammā Hindüler dağı bir kaç tā‘ifedir. Her biriniñ kıavli ve fi‘ili başka olub (3) birbirine beñzemezler. Herbiri bir cins-i āđirdir.

Ba'zınıñ çendān fā'idesi olmaqla (4) taqayyūd olunmadı. Ancak cümleden evcehi ve şefkatlusi ve naşihat qabūl idici (5) ve bahāduru ve ağır başlusı Behremen-nāmende olan t̄a'ifesi veyā Rāvut (6) veyā Keşrān cinsleridir. Behremen 'ākıldır ve Rāvut bahādur ve Keşrān ağırbaşlı (7) dur ve bunlardan ğayrıda hüner bulmadım ve siyāh-çerde ki Sūdān dinilür bir kaç (8) t̄a'ifedir. Eyüleri Nübī ve Hābeşīdir. Ammā Hābeşī Nübīden eyüdüdür. Zīrā Hābeşleri (9) Hāzret-i Resūl-i Ekrem şallā'l-lāhu 'aleyhi ve sellem çok ayıtmışdır va'l-lāhu (10) a'lem. İmdi her t̄a'ifeniñ aḥvāli ma'lūm oldı. Bu daḥı ola ki köleniñ (11) iştirāsında üç şart vardır ki alınacak köle ḥasta olmaya yāḥūd ba'zı (12) a'lāyim ile ḥaste olıcaq mıdır bilinmege. Muḥtācdır ve anıñ nişān u 'alāmetleri (13) vardır. Anıñla ne olduğı ma'lūm ve zāhir olur. Evvelā bir köle yā cāriye alduğın (14) vaḳit bir kerre görmekle ḳanā'at itme. Zīrā ādem vaḳit vaḳit görünür. Eger nāzırnıñ (15) ve eger manzūrın vaḳitleri birbirine beñzemez vaḳit olur ki evvel nazarda saña (16) güzel görine. İkinci nazarda ḥilāfı görine. Üçüncide köle kendüsi ḥālinden (17) bir ḥāl naql idüb tebdil ola. İmdi bir ḳac nevbet te'amül ile nazār itmek [73a] gerekdir ki 'aybı varısa zāhir ola ve Hāḳıḳat ḥāline vāḳıf ola. Sen gizlü nesne (2) si ḳalmaya. Çok bir kaç vardır ki henüz zāhir olmamışdır. Ammā olsa gerek 'alāmet-i emrāz (3) budur ki ḳaçan görsen ki köleniñ dengi şaru veyā beñ-beyāz ve güzelleri kızıl ve çuḳura (4) düşmüşdür. Ma'lūmdur ki ol köle bu aşır marazı vardır ve eger göziniñ ḳapağı (5) şişik görünür ise istiskā marazı vardır ve eger yüziniñ kemügi (6) egri ve yumru görünür ise. Yüzünde bu esir nişānesidir ve daḥı baş açub (7) saçı siyāh ve siyāhlığı ziyādece olursa saçını pāk yıḳaduklarına delildir. (8) ve eger lāzım olca 'uzvına ḳına urmuşlar ise belki maḥall-i mezkūrda ya düğün (9) yā bir şadr ve eger dudağı tabsırmış ve göziniñ ağı şararmış olursa bu ḳına (10) delildir. Andan mā'adā alınacak köleyi yaturalar biline ve bögrine ve ḳaşığına el (11) başalar. Eger bir yerinde ḳocınur ise ma'lūm olur ki ol yerde 'illeti vardır. (12) yā yüregi ağırludur veyā dalağı vardır. Bu cümle bilinmek vācibdir. Andan mā'adā (13) gerekdir ki göresin ağırnıñ veyāḥūd burnınıñ bed-rāyihası var mıdır. (14) Yāḥūd yüzinde naşırılmış şey' var mıdır ve ḳulağı güzel işidir mi yoksa (15) şağır mıdır ve söz söylence ḳavī yā süst söyler ve 'acele ile mi söyler (16) yāḥūd ta'ne ile mi söyler ve revān sözlü midir yoksa dutuḳ peltek midir (17) ve ḥoş-reftār mıdır yoksa ağırca mıdır ve bend-güşālarında yuğunu yumrusı [73b] var mıdır ve dişleri dibi ḳavī midir çürük midir Bu üslūbda gökçek 'alāmetlü (2) olan köle ve cāriyeye iştirā it ki bāzār bilmez diyü saña ta'n itmeyeler. Sa'y (3) it ki şālih ādemiñ perverdesi şālih olur ve müfsidiñ perverdesi müfsid (4) olur. Şālihden alduğın saña muḥī' ve müfsidden alduğın saña 'āşī olur. (5) Ammā cehd eyle ki 'acemī olub henüz lisān öğrenmiş köle alasin ki ḥūy (6) ve ḥalkıña muḥābıḳ perverde idesin ve daḥı saña şehvet ḡalebe idüb maḥbūb (7) ārzū itdüğün vaḳit cehd it esir maḳūlesi

almayasın. Zîrâ iki zararî (8) vardır. Biri budur ki galebe-i şehvet ile ‘aybın gözlemeyüb her ne ise düşersin. (9) Ba‘dehu nedâmet fâ’ide itmez biri dağı budur ki cimâ‘a harîş olub ifrâf (10) idersin. Ammâ ol mertebe şehveti def‘ itmedikce esîr iştirâsına mübâşeret (11) itme. Zîrâ hâlî tab‘ olmadıkça her şey pek eyüsin ve kemin ve fâ’idelü ve zararlısın (12) temyîz ve teşhîş idemezsin ve dağı bu köle ki nâz ile ve râhatla beslenmişdir. (13) İştirâ itme. Zîrâ eger nâzıyla râhat ile belersen seniñ hîc minnetin olmaz. ‘İzz ü nâzı (14) âher yerde dağı görmüşdür ve eger ħor ve ħakîr besler isen yâ firâr ider yâ şat (15) beni dir. Yâ saña ‘add olur. Pes köleyi bir yerden al ki anda zahmet ve meşakkat ve cefâ (16) çekmiş ola. Sende azacık râhat bulunca saña memnûn ve senden hoşnûd ola (17) ve dağı köle ve cāriyeye gāhi azdan çokdan aqçe kerem itmek gerek. Muhtâc kıomaq [74a] revâ degildir. Muhtâc olanlar nâ-çâr dilencilik yâ ħud ħarâmîlik veyâ rüstâyılık idüb (2) efendisiniñ nāmına ve ‘ırzına ħalel getürür ve dağı köle ve cāriyeniñ kıymetlûsin iştirâ (3) it. Zîrâ anıñ ki güher-i pâkdir. La‘l gibi kıymetlü olur ve anıñ ki güheri nâ-pâkdir. (4) Kıara taş gibi kıymetsiz olur ve dağı kıapudan kıapuya gizmiş ilenmiş şatılmış çok (5) efendi görmüş ve yuyulmuş köle alma. Zîrâ eyü ve ħelâl-zâde olsaydı. Bir yerde (6) kıalurdu. Çok kıocaya varmış ‘avrata beñzer ħayrıya ħayr itmeyen saña ħayr itmez (7) ve bu köle ki şatılmaq ister tevķif itmeyüb hemân şatagör. Gitsün zîrâ ol (8) dağı talâk ister ‘avrata beñzer şatılmaq isteyen köle ve talâk taleb iden ‘avratdan (9) ħayr gelmez ve kimse ħayr görmemişdir ve dağı kıul ve kıulluqçı cem‘ine ve teksîrine (10) heves itme. Kıul ve kıulluqçı az olduğı ikinci fâ’ide ve ikinci ħinâdır. Pes eger kıul (11) kıulluqçı’i lâzımın kıadar besle. ħaddinden ziyâde kıul ve kıızmetkâr beslemek ve lüzümü (12) olmayan ħarac arturmaq fâ’ide telef ü nażi‘ mâldır. Ammâ kıızmetin çok (13) olunca az ul ve kıulluqçı dutma. Zîrâ kıızmetkâr çok kıızmetinden bîzâr olub (14) kıapuda durmaz ve kıızmetkârıñı ħâlince hoş gözedici ol ki ħalk arasında seni (15) zemm idüb şikâyet itmeye. Tâ kim bed-nâm olmayasın. İki ac kıızmetkâr beslemekden (16) bir tok kıızmetkâr besle ve dağı eger kıul ve eger cāriyeleriniñ kıoma ki birbiriyle (17) kıarındaşlık ve yabancılık ideler. Zîrâ birbiriniñ râzdârlar olınca [74b] çok fesâd iderler ve dağı eger köle ve eger kıızmetkârına bir iş buyur ki ellerinden (2) ola. Zîrâ ellerinden gelmeyen işi idemeyüb emriñe muħâlefet itmiş olurlar. (3) İmdi her nesneniñ yolun ve yavlağın bil ki cümleden mümtâz ve işin düzgün (4) ola ve köle ve cāriyeniñ terbiyesi böyledir ki hemân seni efendisi (5) ve atası ve anası ve kıaraşı bile ve şol köle ve cāriye ki ħalâyık alub şatub (6) ħalâyıkçılardan hoşnûd ola. Almamaq gerek zîrâ her zamân bir kıapu (7) gezmeden maħzûzdır. Ammâ fakîr iderim. Tâ bu mertebe hünerlü ve ‘aybsız köle (8) ve cāriye almak fikrinde olan kimesne ‘aybsız yâr isteyen yârsız kıalur didükleri (9) gibi dimege de köle ve cāriyeye mâlik olmaq kendüye müyesser ola. **Yigirmi (10) Dördinci Bâb Mülk Alınursa Ne**

Yerde Alınmak Gerek Beyânındadır. Ey oğul (11) şöyle bil ki eger hâne veyâ hod ‘arz her ne ki mülk olmağla alayım dirseñ gerekdir ki (12) her ne olursa kesādı vaqtinde alub ve revācı vaqtinde şat. Kişi (13) fā’idesin gözetmek ‘ayb degildir. Pes sen dağı fā’ideñi gözle. Nitekim Fārsīde (14) gelmişdir. *Bibāyed hamīd ez biḥ’āhī ḥarīd.* Ya’ nī eger iştirā idersen (15) eyüsi gerekdir. Eyüde fā’ide ümīd olunur. İmdi bir nesneniñ fā’idesin (16) bilmeyince alma. Her işde fā’ide gözedüb gāfil olma. Niteki ‘Arabīde gelmişdir: (17) *E’t-ta’yīnu nişfü’t-ticāre.* Ya’ nī bir nesneniñ fā’ide ve zararın ibtidādan [75a] bilüb ta’yīn itmek nişf-ı ticāretdir. İmdi her ne alursañ bir nesne al ki eger (2) fā’ide ve eger zarar-ı sermāyeñi göre. Sehl ola az fā’ideye rāzı olmayan çok zarar ider. (3) Çok zarar iden az zamānda fakīr olur. İmdi isterseñ ki çok ümīd itdügüñden (4) ziyān itmeyesin ḥusūd ve ṭama’kār olma ve her işde şabūr ol. ‘Acele (5) itme ki şabr ikinci ‘aqlıdır. Ya’ nī bir kişiniñ naqd-i ‘aqlı ziyāde olsa. İşini (6) te’enni ile görse bir ‘aqlı kadar işi ‘āqılāne olur ve dağı her muşālīñde (7) gāfil olma ki gāfillik ikinci aḥmaqlıktır. Ya’ nī ‘āqıl kişi ne deñlü ‘aqlsıza (8) ğalat ider ol kadar dağı aḥmaqlığı ziyāde olur ve her işde uşanicı olma (9) ki ‘ācizlik ikinci cāhıllıktır ve eger işiñin ḳapusı bağlanursa açılmağa (10) sa’y it lakin yine te’enni ve şabr eyle. Zīrā bir iş uşanmak ile eyü olmaz. Bu naşihatleri (11) bildikden şoñra hâne almak murād itdıkde bir maḥallede iştirā it ki ḳonşuların (12) gör. Ba’dehu iştirāsına mübāşeret it. Zīrā ‘Arabīde dinilmişdir. *E’l-cār şümme’l-cār.* (13) Ya’ nī evvel ḳonşuyu ihtiyār eyle şoñra hâne iştirā eyle ve bir maḥalledeki (14) sādāt yāḥūd dānişmendān veyāḥūd begler pādişāha ādemler ola. Ol maḥallede (15) sen hâne alma. Bir maḥallede al ki ol maḥallede sākinlerde senden ulu kimse olmaya (16) ve cehd it ki bir şāliḥ kimesne ḳonşu olasın vaqtā ki murād üzere bir hâne (17) alub ḳonşularına ğāyet ḥürmet eyle ve ḥastalarınıñ i’ādesine ve meyyitleriniñ ...

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Nazmî-zâde Hüseyin'in Kâbûs-nâme tercümesinde çalışmamızın amacı Kâbûs-nâme'nin içerik ve dil yönünden incelenmesi, bugüne kadar üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış olan Nazmî-zâde Hüseyin Efendi'nin adıgeçen eserini çeviriyazı harflerle latin alfabesine aktararak ilim dünyasına kazandırmaktır.

Bu çalışmada ulaştığımız sonuçlar:

1. Bu çalışmada Hüseyin Murtazâ'nın Kâbûs-nâme eserinin 1b-75a varakları arası çeviriyazı harfleriyle latin alfabesine aktarılmıştır.

2. Eserde söz varlığı incelemesi yapılmış ve bu karşılaştırmalar yapılırken Orhan Şaik Gökyay'ın hazırlamış olduğu Mercüme Ahmed'in Kâbûs-nâme tercümesi eserinden faydalanmıştır. Karşılaştırma esnasında Nazmî-zâde Hüseyin'in Mercüme Ahmed'den farklı olarak bazı kelimeleri değiştirdiği ve bunların yerine Arapça, Farsça karşılıkları eklediği tespit edilmiş ve hangi kelimenin yerine hangi kelimeyi tercih ettiği de gösterilmiştir. Nazmî-zâde'nin bilinenin aksine sadece Türkçe kelimelerin karşılığı olarak Arapça ve Farsça kelimelere yer vermediği, Türkçe bir kelimenin karşılığında yine Türkçe kelime kullandığı görülmüştür. Eser içindeki Türkçe bize dönemin dili hakkında bilgiler vermesi açısından yardımcı olmuştur.

3. Eser içinde, günlük yaşamdan siyasî ve ahlakî konulara kadar birbirinden farklı konular yer almış ve bunlar atasözleri ve hikâyelerle verilmeye çalışılmıştır. Eserin tematik açıdan incelendiği bölümde bu konular ayrı başlıklar altında gösterilmiştir. Bu başlıkların içeriğine göre Kâbûs-nâme'nin içinde yer alan öğütlerin içeriğini belirlemiş olduk. Eser içinde yer alan öğütlerin ve hikâyelerin çeşitliliğinin eseri ilgi çekici yaptığını gördük. Bunun sonucunda bir nasihatname örneği olan eserin her dönemde ilgiyle takip edilmesinin ve farklı tercümelerinin olmasının olağan bir durum olduğu sonucuna vardık.

4. Eserin dil özelliklerine göz attığımızda müellifin bazı kelimeleri farklı şekillerde yazdığı sonucuna vardık.

5. Eseri incelerken aynı zamanda öğütlerden biz de faydalandık, söz söylemenin incelikleri, insanlarla olan ilişkiler, edep kuralları, usul ve erkan bilme konuları hakkında hem yeni bilgiler öğrendik hem de bildiğimiz konuları tekrar hatırlamış olduk.

6. Sonuç olarak Nazmî-zâde Hüseyin'in Kâbûs-nâme tercümesi bize hem dönemin dil özellikleri ve söz varlığı konusunda hem de Nazmî-zâde'nin esere yaptığı eklemelerle dönemin kültürü ve düşünce dünyası hakkında bilgiler vermiştir.

4. KAYNAKLAR

- Akyüz, F. (2015). Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Kaleme Alınmış Mütercimi Bilinmeyen İkinci Kâbûs-nâme Üzerine, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c.8, s.28-38
- Avcı, N. (1992). Nazmî-zâde Murtezâ ve Gülşen-i Hulefâ'sı, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Kayseri, S9, s.245-250
- Ayverdi, İ. (2016). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, (C 1-3). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Buluç, S. (1969). "Eski Anadolu Türkçesiyle Bir Kâbûs-nâme Çevirisi", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara, s.195-200
- Büküm, M. (2017). *Nazmî-zâde'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî ve Nâbî'si*. Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Ceyhan, A. (1994) *Bedr-i Dilşad'ın Murâd-nâme'si*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çağbayır, Y. (2017). *Ötüken Türkçe Sözlük*, İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Çınar, D. (2014). Mantıkî'nin Nasihatnâme'si. *Türklük Bilimi Araştırmaları* (35). s. 85-98
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (Yirminci Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi
- Dilçin, C. (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü* (İkinci Baskı) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Doğan, E. (2011a). "Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yapılan Kâbûs-nâme Çevirileri Üzerine", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. XXLIII, İstanbul, s.36-55
- Doğan, E. (2011b). *Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kâbûs-nâme Tercümesi Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım* (Birinci Baskı). İstanbul: Mavi Yayıncılık
- Gökyay, O. Ş. (2007). *Keykâvus, Kabusnâme*, Çeviren: Mercimek Ahmed, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Gültekin, H. (2015). *Türk Edebiyatında İnşa*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi
- Güneş, A. (2001) *Kâbûs-nâme'nin Bilinen İlk Türkçe Çevirisi (Giriş-Metin-Dizin)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, R. (2017b). Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi ve Tezkire-i Evliya-i Bağdâd İsimli Eseri. *Hikmet-akademik edebiyat dergisi* (Online), (8), 121-139.
- Güngör, R. (2017a). *Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ'nın Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd İsimli Eseri (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

- İlyasoğlu Mercimek Ahmet, *Kabusnâme / Keykâvus*, Mercimek Ahmet: hazırlayan ve sadeleştiren: Özkırımlı, A.(1973), İstanbul: Kervan Kitapçılık
- Kanar, M. (2008). *Farsça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Say Yayınları
- Karataş, M. (2001). *Nazmî-zâde Murtezâ'nın Gülşen-i Hulefâ'sının Tenkitli Transkripsiyonu*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kartal, A. (2003). *Tuhfe-i Remzî Manzum Farsça-Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ yay.
- Kemikli, B. (2010). *Türk İslam Edebiyatı Giriş*, Bursa: Emin yay.
- Korkmaz, Z. (1966). “Kabus-nâme ve Marzuban-nâme Çevirileri Kimindir?”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara, s.267-278
- Kurtuluş, R. (2002). “Keykavus b. İskender”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. c.25, İstanbul, s.357
- Levend, A. (1964). “Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız” *TDAY-Belleten*, 1963, s.89-115
- Levend, A. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Dergah yayınları.
- Levend, A. (2017). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar* (İkinci Baskı), İstanbul: Dergah yayınları.
- Mengi, M. (2007). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi: Edebiyat Tarihi-Metinler* (On üçüncü Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Merçil, E. (2013). “Ziyârililer”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. c. 44, İstanbul, s.498-499
- Mermer, A ve Keskin, N. (2011). *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü* (İkinci Baskı). Ankara: Akçağ yay.
- Okutan, S. (2015). *Kabusname'nin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Onay, A. (2013). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* (Birinci Baskı), İstanbul: Kurgan Edebiyat
- Oy, A. (1958). “Eski Eserlerden Taramalar: Kâbûs-nâme'd Atasözleri”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C VII, S: 79, Ankara, s.347-351
- Ölker, P. (2016). “Kâbusnâme Çevirisi Özelinde On Beşinci Yüzyıldan On Sekizinci Yüzyıla Türkçenin Söz Varlığındaki Değişim.” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1114-1134.
- Özcan, T. (2006). “Nazmîzâde Murtaza Efendi”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* c.32, İstanbul, s.461-463.
- Özkırımlı, A. (1973). *Kabusname*, İstanbul: Tercüman Yayınları

Pala, İ. (2006). “Nasihatnâme”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c.32, İstanbul, s. 409-410.

Sami, Ş. (2006). *Kamus-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları

Tokmak, A. N. (2008). “Rıza Kulu Han”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c.35, İstanbul, sayfa: 64-65.

DİZİN-SÖZLÜK⁵¹

-a-

‘**abd**: Kul 54a/7, 69b/10

abdest: İslamiyet’te ibadetten önce Kur’an’da emredildiği gibi dirseklere kadar elleri, yüzü ve ayakları yıkamak, başı ve kulakları meshetmekten ibaret olan temizlik. 53b/4

‘**abes**: Gereksiz, boş yere; lüzumsuz; malayani. 7b/11, 8b/9, 66a/4.

‘a. giçürmemek: Boş yere geçirmemek 24b/7

‘a. olmağ: Yersiz olmak 8b/11

āb-ı hayāt: Hızır’ın içtiği söylenen ölümsüzlük suyu; bengisu.58b/12

āb u hevā: Bir yerin sağlık açısından taşıdığı yaşanabilir iklim özellikleri.125b/13

āb-ı zülāl: İçimi hoş, güzel soğuk su. 54b/9

ac: Yemek ihtiyacı içinde bulunan; acıkmış. 13a/2, 21b/10, 37b/9, 42a/10, 42a/13, 46b/16, 49a/11, 49a/12, 74a/15.

‘**acāyib**: Şaşılabacak şey; gariplik 31a/3, 31a/4

‘**aceb**: Şaşılabacak şey; gariplik. 1b/10, 12a/6, 21b/13, 68b/1.

‘a. itmek: Şaşmak 56a/10

‘**acebā**: Şaşırma ve tereddüt ifade eden soru edatı; acayip; acep; bakalım; ister misin; sakın; yoksa. 34a/15, 36b/16, 63a/16

‘**acele**: Bir şeyi yapmak veya bitirmek için çabuklanma; çabukluk; sabırsızlık; ivme; ivedi; tez; hemen. 5a/4, 31b/9, 35a/7, 53b/8, 73a/15.

‘a. itmemek: Acele etmemek, sabırlı olmak. 11a/7, 43a/16, 75a/4.

‘**Acem**: İranlı. 12a/9

‘**acemī** : Bir işte henüz ustalaşmamış, işin gereği olan ustalığı ve beceriyi kazanamamış; deneyimsiz; beceriksiz; toy. 73b/5

acı: 1. Bir yiyeceğin veya bir maddenin dilde bıraktığı yakıcı, kavurucu tat. 19a/13, 19a/4, 37b/1, 48a/15, 50a/8, 58a/8, 66a/13, 71b/8.

a. sögmek: Onur kırıcı derecede kötü hakaret etmek. 50a/8

‘**āciz**: Güçsüzlük, yetersizlik; iktidarsızlık. 7a/13

⁵¹ 1. Dizin’e günümüzde kullanılan ve anlamı bilinen kelimeleri ve “ve/ile” bağlaçları alınmamıştır.

2. Dizin içinde özel isimlerin ilk harfleri büyük diğer kelimelerin ise ilk harfleri küçük harflerle yazılmıştır.

3. Dizin içinde kelimedenden sonra eğik çizgiden önce varak numarası eğik çizgiden sonra ise satır numarası verilmiştir.

4. Dizin içinde geçen kelimelerin metin içindeki anlamları verilmiştir.

5. Kişi ve yer adları dizini bölümünde kaynaklarda ulaşılabilen ve bilinen kişi ve yer adlarının bilgisi verilmiş, bulunamayanların karşılıkları ise boş bırakılmıştır.

‘ā. kalmak: Bütün çabalarına rağmen bir işi yapamaz duruma düşmek; çaresiz kalmak. 52b/14

‘ā. olmak: Gücü yetmemek; acz göstermek. 46a/11

‘ā. olmamak: Gücü yetmek. 25a/8

‘ācizlik: Aciz olma hâli; düşkünlük; yoksulluk. 7a/14, 9b/11, 25a/6, 36b/15, 65a/7, 65a/10, 75a/9

‘ā. göstermek: Beceriksizlik, güçsüzlük; iktidarsızlık. 25a/9

acılık: Midenin boşalmasıyla birlikte yeme ihtiyacını hissettiren biyolojik olgu; yemek yeme isteği; acıkmak hâli; ezinti; kıyıntı. 11a/14, 11a/2, 13a/12, 24a/4, 24a/5

‘acüz-ı cerh: Felek, dünya. 2b/6

‘acz: Beceriksizlik. 34b/10

açdurmak: Birinin bir şey açmasına yol açmak: açmasını sağlamak; açtırmak. 36b/8

açık: Açılmış olan; katlı, sarılı, örtülü, kapalı durumda olmayan. 70a/14, 70a/3, 70a/9, 35a/16

açılmak: (Kapalı, katlı, örtülü, sarılı ve dolaşık durumda bulunan bir nesne için) açık duruma getirilmek; kapalı olma hâli kaldırılmak; açılmış olmak. 75a/9, 39b/10

açmak: Kapalı, sarılı, bağlı, katlı, dürülü veya buruşuk vaziyetteki bir nesneyi açık, düz hâle getirmek; çözmek; düzeltmek; aralamak; aralık etmek. 21b/7, 73a/6, 34b/15

açuk: 1. Açık 2. Güler yüzlü, şen. 70a/9, 48a/14.

a. dutmak: Öğütlere karşı kulağını daima açık tutmak. 4a/4

a. kaşlı: Güler yüzlü 48b/1

ad: Bir varlığı cins veya özel olarak diğer varlıklardan ayırt etmeye yarayan kelime; isim. 26b/3, 62a/15

ādāb: Toplumun değerlerine uygun olan, ahlaklılık. 5b/2, 5b/3

‘adāvete: Düşmanlık. 50b/2

‘aded: Birim olarak kabul edilmiş şeylerden her biri; tane. 54a/6

ādem: İnsan, adam; kişi. 8b/12, 8b/13, 8b/16, 9a/1, 9a/16, 11a/8, 12a/5, 12b/15, 13b/2, 14b/15, 15a/16, 2b/1, 16b/5, 16b/7, 17a/3, 17a/5, 17b/15, 18b/15, 18b/6, 19a/5, 19a/9, 19b/7, 21a/8, 23a/12, 23b/14, 24b/7, 25b/9, 26a/12, 26a/13, 26a/7, 28a/2, 28b/5, 29b/11, 32a/15, 32b/5, 33b/5, 34a/11, 35b/13, 36a/8, 36a/9, 36b/11, 37a/10, 37a/6, 37b/10, 37b/2, 42a/8, 43a/11, 43b/15, 45a/4, 46b/15, 46b/9, 47b/16, 48a/3, 48b/11, 49a/15, 49b/14, 50a/1051b/1, 51b/3, 52a/7, 52b/17, 53a/11, 53a/7, 54b/13, 54b/4, 57a/12, 57a/4, 57a/7, 58a/14, 59a/14, 59a/16, ‘ahd /15, 62a/10, 62b/3, 62b/5, 63a/1, 63b/6, 63b/8, 63b/9, 64b/10, 64b/11, 66a/7,

65b/7, 67a/17, 68a/11, 69a/13, 69a/16, 69b/12, 69b/5, 72b/14, 73b/3, 75a/14, 126a/10, 126a/12, 126a/14, 126a/15, 126a/8, 126a/9, 126b/13, 126b/14.

ā. katkı: İnsanların huzuru. 54a/2

ā. olmak: İnsan olmak, edepli ve ahlaklı olmak. 29b/15

ā. şüret: İnsana benzeyen biçimde olmak. 33b/8

‘adem: Yokluk. 57a/14

ādemlik: İnsanlık. 49b/3, 49b/4, 50b/1

ādem-şifat: İnsan özelliklerini taşıma durumu. 7a/13

ādemsiz: İnsansız. 71b/8

‘ādet: Toplum içinde yapıla yapıla alışılmış olan; usul; kaide; anane; gelenek; görenek; örf; teamül; töre; yapılageliş. 4a/14, 4a/6, 19a/11, 42b/17, 43a/2, 43a/4, 45b/10, 45b/12, 46b/17, 47a/5, 56b/15, 56b/16, 56b/17, 58b/16, 58b/2, 60b/2.

‘ā. idinmek: Bir davranışı sonradan alışkanlık hâline getirmek. Yeni bir huy sahibi olmak. 45b/9

‘ā. itmek: Bir davranışı sonradan alışkanlık hâline getirmek. Yeni bir huy sahibi olmak. 10b/9, 43a/14, 51a/4, 56a/17, 59b/2.

‘ādetince: Alışmış olduğu şekliyle. 53b/5

adım: Yürümek veya koşmak için bir ayağı diğerinden belirli bir uzaklığa götürme hareketi. 62a/12

‘adl: Adalet. 7b/12, 8a/1, 9a/7, 22b/6, 36b/13, 37a/16

‘a. eylemek: Adaletli olarak davranmak. 20a/4

‘a. itmek: Adaletli olarak davranmak. 22b/9

‘a. ol: Adil davranmak. 2b/3

‘ādil: Hareketlerinde, kararlarında hak, hukuk ve eşitlik ilkelerine bağlı kalan (kimse); adaletli. 36b/2, 36b/4, 39a/3

adlı: Adı olan. 31a/15

adlu: Meşhur ünlü. 54a/7

āfāk: Ufuklar 3a/4

āferīn: Olumlu ve beğenilen bir davranıştan dolayı söylenen beğenme sözü; bravo; yaşı; berhudar ol; bin yaşa; ceddine rahmet; diline sağlık. 46a/8

ā. itmek: Beğenme davranışını göstermek. 46a/15

āfet: Büyük maddî zararlara, çok sayıda can ve mal kaybına yol açan olağandışı olay; felaket. 61b/7, 66a/2, 66a/3

‘afv: Birinin suçunu bağışlama.

‘a. eylemek: Bağışlamak. 49a/1

‘a. itmek: Bağışlamak. 49a/3

‘a. itmemek: Bağışlamamak. 63a/7

‘afv-ı cürm: Suçu bağışlamak. 6a/1

ağ: Beyazlık

a. olmak: Beyaz olmak. 47a/7

b. göz ağı: Gözün beyaz kısmı 73a/9

ağac: Boyu oldukça yüksek, dalları ve gövdesi ile geniş alan kaplayan uzun yıllar yaşayan odunsu bitki. 17a/10, 19b/9, 44b/15

āgāh: Uyanık. 4b/13

ağāz: Başlamak.

a. itmek: (Söz, musiki vb. için) başlamak. 27a/5

ağāz-ı dāsītān: Destana başlama; mesnevilerde sebab-i telif bölümünden sonra gelen asıl konuya başlama; hikâyeye başlama. 3a/14

ağır: 1. Hafif olmayan; yerinden zor oynatılan; tartı bakımından ağırlığı çok olan; battal; sakil. 2. **Yavaş.** 51a/2, 52b/12, 65a/6, 72a/5, 72b/5, 43a/15, 50b/1

a. cānlu: Yavaş hareketli. 72a/7

a. sözlü: Yavaş konuşan. 72a/12

ağırbaşlı: (Kişi için) ölçülü davranan, olgun; ciddi; vakur; dingin; dök; efendi; müteenni; rabıtalı; temkinli; vakarlı; vakur. 72b/6

a. olmak: Vakur olmak. 34a/10

ağırca: Yavaşça. 73a/17

ağırlamak: Ağırlamak; saygı göstermek; saymak; ihtiram ve itibar etmek; ikram ve ihsanda bulunmak; ululamak; yüceltmek. 125b/5, 125b/6, 13b/17, 14a/2, 29b/13, 46a/17, 49a/6

ağırlık: Yük ağırlık. 44b/12

ağız: Ağız. 11a/16, 32b/10, 71a/1

ağlamak: Ağlamak. 21a/16, 41b/16, 47a/16, 47a/17, 49b/15, 50b/12

ağrı : Duyu sinir uçlarının şiddetli uyarılmasıyla ortaya çıkan, acıdan daha sürekli, sızıdan daha şiddetli bedenî ıstırap; acı; buruntu; kulunç. 73a/13

ağrılanmak: Vücudunun herhangi bir yerinde ağrı belirlemek.

baş a.: Baş ağrımak. 45b/5

ağrılı: (Organ için) ağrıyan, ağrımakta olan. 73a/12

āh: Derinden bir soluk verme eylemi ile birlikte pişmanlık, beğenmeme, yakınma vb. duyguları ifade eden kök. 65a/10

ā. itmek: Feryat etmek, iç çekmek. 21a/15

aḥbār: Haberler, bilgiler. 36b/6

‘**aḥd**: Söz verme.

‘a. itmek: Sözleşmek. 61b/10

‘**aḥde vefā**: Sözünde durma. 1b/12

āḥer: Başka, diğer; gayrı. 3b/13, 28b/17, 32b/17, 35b/16, 38a/5, 38b/1, 38b/2, 41a/11, 52a/2, 52b/1, 52b/3, 52b/4, 52b/9, 57a/7, 63a/12, 64b/13, 65a/10, 68a/4, 68a/5, 70b/14, 71a/17, 72b/3, 73b/14.

āḥir: Son; sondaki; en sondaki. 4a/17, 4b/16, 4b/17, 7a/2, 14a/1, 14b/10, 14b/11, 22b/1, 24a/15, 29b/1, 35b/6, 38a/1, 42a/3, 50b/2.

āḥiret: Ölüm ile başlayan hayat; ölümden sonra gidilen yer; öbür dünya; kabir hayatı; arasat; mahşer. 62b/15, 66a/4, 65b/13, 47a/14, 47a/17

aḥlāk: Allah’ın insanı yaratış fitratına uygun davranışlar bütünü; tabiat. 34a/14

aḥmāk: Anlama ve kavrama yetenekleri gelişmemiş; aptal; ebleh; kafasız. 23a/11, 23a/13, 49a/7

aḥmāklik: Anlama ve kavrama yeteneklerini kullanamama durumu; aptallık; kafasızlık. 75a/7, 75a/8

aḥşām: Akşam. 43a/1, 43a/10, 44b/9, 56a/15, 57b/7, 57b/7, 62a/4

aḥvāl: Hâller, durumlar, vaziyetler. 7b/1, 30b/10, 31b/4, 31b/5, 31b/8, 51b/7, 52b/10, 53b/16, 54a/3, 59a/12, 59a/13, 61a/11, 65b/13, 72b/10,

aḥz: Alma; kabul etme. 63a/13

aḥ: Beyaz. 70a/4, 70a/8, 127a/7

a. olmaḥ: Beyaz olmak. 126b/4

‘**aḥabinde**: Hemen ardından, bir olayın arkasından. 23a/3

aḥçe: Küçük gümüş para. 35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/5, 35b/6, 47b/9, 47b/12, 50a/13, 64b/9, 65b/17, 67a/17, 67a/17, 73b/17, 126a/9.

a. istemek: Para istemek. 48a/8

aḥdem : Daha önce; ilk önce; en önce. 3b/16, 49b/9, 62a/5, 67b/2,

‘**aḥıbet** : Son, bitim; sonuç. 18b/17, 21a/10, 62a/16, 63a/4, 64a/13, 64b/11, 65b/15.

‘**aḥıbetendiş**: Sonunu düşünen. 30b/6

aḥıdmaḥ: Dökmek. 58b/12

‘**aḥılsız**: Akıllıca hareket etmeyen. 75a/7

aḥındı : Göllerin suyunu boşaltan kanallar, dereler; menfez. 21a/4, 21a/5

‘**ākīl**: Akıllı, anlayışlı, bilgin. 52a/6, 52b/7, 53b/8, 59a/6, 67b/4, 69b/4, 72b/6, 75a/7, 15b/4, 17b/10, 17b/9, 23b/17, 26b/13, 26b/14, 26b/15, 26b/16, 27a/2, 29a/2, 29a/6, 32a/2, 35b/11, 35b/12, 4b/9, 38a/14, 39a/16, 5a/5, 41b/5, 42b/12, 45a/9, 46b/13, 47a/16

‘ā. katkı: Akıllı kimselerin huzuru, yanı. 45a/12

‘**ākīlān**: Akil, bilgin kimseler. 55a/15

‘**ākīlāne**: Akıl sahibi kimseye yakışacak tarzda; akıllıca. 42a/1,42a/2, 57b/5, 64a/5, 67b/16, 26a/11

‘**ākīl**: İnsanın kendi davranışlarını tanımasına, bilmesine ve değerlendirmesine yarayan kabiliyeti; anlayış; beyin; derk; dimağ; havsala; izan; kafa; kavrayış; kiyaset; natıka; us. 3b/4, 3b/15, 4b/11, 6b/1, 7b/4, 10b/5, 15b/17, 16b/17, 16b/2, 17b/11, 17b/12, 17b/14, 17b/16, 17b/17, 17b/8, 18a/13, 24b/17, 24b/4, 29a/15, 33b/12, 35b/10, 43b/9, 44a/7, 46a/1, 48b/2, 49b/10, 51b/4, 53b/11, 54b/7, 57a/3, 66a/7, 70a/7, 75a/5, 75a/6, 126a/15,

‘**ākīselīm**: İyiyi kötüden ayırt edebilme yetisi, sağduyu. 46a/6

‘**ākīl ü hilm**: Alçakgönüllülük. 13b/7

ākīmār: Ay ve yıldızlar. 1b/8

ākīrabā: Kan veya evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kişiler; hısımlar. 23a/16, 32b/12, 32b/16, 33a/2

ākīrān: Yaş veya rütbe bakımından birbirine denk ve eşit olanlar. 24b/13, 25a/5, 51a/2, 68b/13

‘**aksince**: Tam tersine. 71b/1

āl: Aile. 1b/13

al: Kırmızı. 68a/12, 73b/15, 75a/15, 127a/3, 5b/13, 48a/10

a. at: Kırmızıya yakın renkte bulunan at. 127a/3

‘**ālā**: En yüksek, daha yüksek. 1b/8, 25a/4, 40a/17, 49a/2, 60b/12, 65b/9, 68b/10, 71b/6.

ala: Karışık renkli olan. 70a/15, 70b/12

a. gözlü: hafif açık, mavimsi göz, ela. 59b/16, 59b/17, 60b/16

alaca: Açıklı koyulu çok sayıda desenleri, renkleri birbirine karışmış; karışık renkli; tek renkli olmayan

a. at: Bu renkte olan at. 127a/7

‘**alāmet**: İz; nişan; belirti; işaret. 8a/1, 18b/2, 25a/7,60b/6, 7b/6, 61a/12, 69b/16, 70a/10, 70a/12, 70a/5, 70b/16, 70b/6, 71a/8, 72b/12, 127a/16, 127a/2.

‘**alāmet-i emrāz**: Hastalık belirtileri. 73a/2

‘**alāmetlü**: İz, işaret sahibi.70b/5, 71a/1, 73b/1

a‘lāyim: Belirtiler, işaretler, izler, alametler.72b/12

alçak: 1. Yüksek olmayan, aşağıda olan.

2. mec. (Kişi için) ahlak açısından kötü sayılan; aşağılık; namert; adi; ahıksız; bayağı; daltaban; deni; habis; hain; hayasız; haysiyetsiz; herif; kansız; karaktersiz; lain; muhannet; namussuz; onursuz; rezil; soysuz; sefil; silisiz; şerefsiz; tıynetsiz.

3. Alçakgönüllü. 5a/10, 20a/4, 27b/8, 47a/11, 59b/7, 126a/9.

alçaklık: Alçakgönüllülük. 10b/10

aldanmak: Kandırılmak. 55a/17, 69a/13, 19b/13

aldayıcı: Aldatıcı. 69a/12

‘**âlem:** 1. Yeryüzünde ve gökyüzünde yaratılmışların hepsi, dünya, evren.

2. Bütün insanlar. 2a/5, 2b/1, 5a/6, 7b/11, 8a/10, 8a/8, 8a/9, 9b/5, 14b/5, 28b/2, 28b/5, 30b/16, 55b/15, 58a/16, 126a/10.

‘**âlem-i cümle:** Herkes. Bütün insanlar. 23a/7

‘**âlem-i kübrâ:** Büyük âlem. Kainat. 55b/16

‘**âlem-i şugrâ:** Küçük âlem. Tasavvufta insanın kendisi olduğu söylenir. 55b/16

âlet: Aracı, yardımcı, vâsıta. 19a/7, 19a/8

‘**aleyhi’r-rahme:** Rahmet onun üzerine olsun anlamında kullanılan dua. 52b/17

‘**aleyhi’s-selâm:** Peygamberler için kullanılan «Selâm onun üzerine olsun.» duası. 54b/7

‘**ale’d-devâm:** Devam üzerine. 54b/14, 59a/8, 125b/7

‘**ale’s-şabâh:** Sabah vaktinde. 43a/8

‘**ale’ttarîk:** Yol üzerinde. 68a/2

alıcı: Bir malı para karşılığında almak isteyen veya alan kişi; müşteri. 14b/7

a. kuş: Avcı kuş, yırtıcı kuşlar için de kullanılmaktadır. 59b/15

alım: Alma işi, satın alma eylemi. 42b/17

alın: 1. İnsan başının ön tarafında yüzün üst bölümünü oluşturan saç bitimi, şakaklar ve kaşlar arasında kalan kısım. 2. Hayvanlarda, göz ile başın yukarı bitim noktası arasında kalan kısım. 60a/16, 126b/6.

alış vuriş: Para ile satmak ve satın almak, ticaret. 69a/12

a. itmek: Çarşı pazar dolaşarak ihtiyaç maddelerini satın almak. 41a/8, 72a/14

‘**âli:** Nicelik ve nitelik bakımından en üstün olan; mümtaz; yüce; ulu. 10b/11, 3a/3, 37b/13

‘a. kerremallâhuveche: Hz. Ali için kullanılan “Allah yüzünü şerefli kılsın” anlamındaki dua. 16a/8

‘**âlim:** Bilgili; çok şey bilen; ilim sahibi. 7b/14, 18a/16, 26a/14, 28b/11, 28b/5, 28b/9

Allâh: Varlıklar aleminin tek sahibi ve tek yöneticisi, rahmet ve merhamet sahibi, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kâinatta olup biten her şeyi bilen, duyan ve gören mutlak ilim

sahibi, kendisinden başka birine ibadet edilmeyen 1b/15, 7b/8, 9a/5, 10a/13, 10a/5, 14b/12, 14b/15, 15b/13, 40a/5, 40a/6, 40a/7, 40a/8, 48b/13

a. a^çlem: Doğrusunu en iyi Allah bilir; Allah daha iyi bilicidir. 61a/13, 43a/13

a. te^çālā: Allah yücelerin yücesi, uluların ulusudur. 5a/8, 5a/12,5a/13, 6b/2, 7a/13, 7a/4, 7a/9, 7b/2, 7b/7, 7b/13, 7b/16, 8a/13, 8b/7, 8b/9, 8b/12, 9a/2, 9a/14, 41b/8, 57b/10, 57b/2, 58b/16, 65a/4

allu: Rengi al olan, içinde al renk bulunan. 70a/4

altun: Altın. 15a/5, 18a/2, 21b/2, 21b/5, 33a/5, 33a/7, 47b/8, 47b/16, 48a/10, 48a/2, 48a/7, 53b/1, 53b/4, 67a/5, 68a/14, 68a/8, 68b/1, 68b/2, 68b/5, 15a/5.

ālūde: Kirli, düşkün. 51a/16

‘**amm:** Genel; kamuya ilişkin. 2a/10, 11a/3, 42b/9, 42b/10, 42b/16, 45b/15, 46a/4, 53a/13, 63a/8

amān: Kendini güvende hissetme; emniyette olma.

a virmemek: Güvende hissettirmemek. 10a/12

‘**amel:** Bir maksat güderek yapılan iş, hareket; çalışma. 4b/1, 24a/16, 33b/15, 45a/10.

‘a. eylemek: İş yapmak. 38b/15

‘a. itmek: İş yapmak. 4a/1, 36b/4, 36b/5, 37a/1, 38b/15

‘a. itmemek: İş yapmamak. 34b/5, 44a/8, 54a/16, 54b/5,

‘**ameldārlik:** İş sahibi. 47b/6

‘**amī:** Halka mahsus; kamuya ait; avama ilişkin. 10a/15

‘**amiyye:** Avama, halka ait. 3a/7

‘**amm:** Amca. 63a/8

ammā: Çelişkili ve zıt iki ifadeyi birbirine bağlar. 3b/1, 4b/11, 5a/2, 5a/5, 6a/16, 6b/1, 6b/2, 6b/9, 7a/16, 7a/3, 7a/5, 7b/16, 8a/13, 8a/4, 8a/6, 8b/1, 8b/14, 9a/1, 9b/11, 9b/13, 9b/16, 9b/8, 10b/16, 11a/15, 11a/5, 12a/14, 12a/16, 13b/5, 14a/12, 14a/14, 14a/15, 17b/11, 17b/12, 18a/9, 18a/16, 18b/1, 18b/14, 18b/5, 19a/5, 19b/13, 19b/6, 20a/8, 23a/9, 24a/6, 25a/5, 25b/8, 25b/12, 25b/17, 26b/14, 28b/13, 28b/3, 29a/12, 30a/7, 32a/15, 32a/5, 32a/7, 32b/4, 33a/6, 33b/5, 33b/6, 34b/8, 35b/4, 36a/3, 36a/15, 38a/1, 38a/12, 39b/1, 40b/1, 40b/14, 41a/14, 41b/10, 41b/11, 42b/11, 42b/15, 42b/6, 42b/9, 43a/5, 43b/11, 44a/17, 44b/16, 44b/17, 44b/8, 45b/2, 45b/9, 46a/6, 46b/9, 47a/11, 47a/16, 50b/1,51a/3, 52b/7, 53a/15, 53a/3, 53a/6, 53a/7, 53b/7, 54a/7, 54a/9, 54b/5, 55b/14, 56b/8, 57a/12, 57b/15, 57b/16, 58a/10, 58a/16, 58b/10, 58b/2, 59a/6, 59b/12, 59b/17, 59b/7, 60a/1, 60b/12, 61a/10, 61a/2, 61a/5, 61b/1, 61b/8, 62b/10, 63a/14, 63a/2, 63b/11, 63b/5, 64a/11, 64a/13, 64a/17, 64b/11, 65a/2, 65b/8, 66a/12, 66a/15, 65b/1, 65b/6, 68b/16, 70a/12, 70b/15, 71a/8, 71a/9, 71b/1, 71b/10, 71b/6, 71b/9,

72a/1, 72a/11, 72a/3, 72a/4, 72b/1, 72b/2, 72b/8, 73a/2, 73b/10, 73b/5, 74a/12, 74b/7, 125b/13, 125b/15, 126a/9, 126a/14, 126a/16, 127a/4, 127a/10.

‘**ammizād**: Amcaoğlu. 59b/6

aña: Ona. 3b/13, 2b/3, 7a/2, 12b/7, 13a/14, 21b/17, 23a/7, 23a/8, 25a/15, 26b/2, 33a/1, 36a/4, 41b/6, 42a/9, 45a/15, 51b/9, 52b/16, 55a/11, 55a/14, 55a/3, 58a/6, 58a/8, 58b/9, 62a/9, 126b/14, 126b/15.

ana: Anne. 15a/12, 15a/13, 15a/17, 15b/1, 15b/10, 15b/15, 15b/17, 15b/4, 15b/5, 16a/3, 16a/4, 16a/5, 16a/6, 16a/9, 16a/10, 16a/11, 16b/10, 16b/16, 16b/17, 16b/2, 16b/3, 17a/10, 17a/11, 17a/14, 17a/17, 17a/7, 18a/14, 18a/15, 18a/17, 18b/1, 18b/3, 28b/6, 36a/13, 41a/5, 42a/7, 74b/5.

ancak: 2a/7, 7a/14, 18a/17, 21a/2, 21b/4, 27b/2, 31b/2, 33b/15, 33b/8, 36a/2, 39b/1, 49a/3, 49b/17, 52a/9, 56a/4, 57a/11, 58b/9, 64a/1, 71a/6, 72b/4.

ancılayın: Onun gibi. 18a/7

anda: Onda. 5a/3, 25b/15, 26a/10, 30b/12, 38b/10, 42a/5, 42a/6, 42a/7, 42a/17, 42b/2, 55b/17, 57a/1, 63a/14, 73b/15, 127a/10.

andan: Ondan. 13b/14, 15b/5, 21b/13, 22b/10, 23a/5, 23b/11, 23b/13, 23b/17, 24b/15, 25a/3, 25b/4, 26a/12, 26b/12, 27b/12, 27b/7, 28a/3, 29a/11, 29b/11, 32a/11, 33b/14, 34a/12, 34a/5, 35a/5, 35a/6, 35b/8, 37b/13, 37b/14, 37b/16, 38a/3, 38a/5, 38a/6, 40a/11, 41b/16, 42a/17, 43b/14, 43b/16, 44a/1, 44b/10, 44b/7, 45b/10, 46b/16, 48a/14, 48b/2, 49b/1, 55a/8, 55a/9, 56b/10, 56b/4, 57b/10, 59a/3, 62b/8, 7b/2, 65b/5, 73a/10.

andan mā‘ adā: Bunun yanısıra 73a/12, 49a/13

anı: Onu. 1b/10, 4b/11, 6a/15, 6b/6, 8a/15, 8a/17, 10b/1, 11a/10, 12a/6, 20b/15, 21b/6, 22a/16, 22a/7, 25a/13, 26a/12, 28a/1, 31a/8, 31b/14, 34a/12, 35b/12, 42b/4, 48b/3, 48b/4, 48b/7, 51a/6, 53a/10, 54a/8, 55a/10, 55a/4, 69b/3.

anıñ: Onun. 7a/17, 8a/10, 8a/5, 9b/12, 10a/10, 15b/15, 18a/10, 18b/6, 19b/11, 19b/15, 20a/16, 23a/14, 23a/3, 23b/10, 24a/10, 24b/1, 25b/7, 26a/15, 28a/4, 31b/1, 31b/13, 31b/2, 32a/2, 32a/5, 32a/9, 33b/7, 36b/5, 37a/4, 39a/8, 40a/4, 43b/7, 49b/7, 50b/3, 52a/1, 52a/2, 59a/16, 63a/3, 69b/9, 72b/12, 72b/13, 74a/3.

’**anķā**: Her hayvandan bir iz taşıyan, kırmızı altın rengi tüylü, yüzü insana benzer, güzel sesli, bir tek, efsanevi bir dağ olan Kaf dağının ardında yaşadığı söylenen erkek bir masal kuşu; Sirenk; Sîmurg; Zümrüd; Zümrüdüanka; Tuğrul; Anka-yı mugrip; devlet kuşu. 2b/15

anlar: Onlar. 2b/1, 4a/10, 6a/16, 10b/14, 11a/13, 15b/8, 16a/13, 16b/11, 16b/4, 25b/5, 26b/6, 29b/12, 29b/13, 33a/2, 35a/14, 44a/1, 46b/5, 47b/2, 51a/2, 55b/10, 58a/5, 63b/5.

‘**ār**: Utanma. 24a/10, 24a/14, 62b/7, 65a/7.

‘ā. eylememek: Utanmamak 24a/9

‘ā. itmek: Utanmadan hareket etmek. 24a/13

‘**Arab**: Arabistan halkından veya bunların soyundan olan kimse; Fellah; Mağribî; Urban. 10b/17, 12a/8, 17b/17, 17b/3, 18a/12, 47a/5, 48b/15

‘**Arabî**: Arap dili, Arapça. 74b/16, 75a/12, 36b/11

‘**Arafât**: Mekke’nin 16 Km. güney-doğusunda hacıların arife günü toplandıkları yer; Cebelü’r-Rahme (Rahmet Dağı). 12b/11

ārāste: Süslenmiş, donanmış. 2a/16, 3a/13

ā. olmak: Süslenmek. 8b/4

‘**arbede**: Kavga; gürültü, patırtı. 45b/1, 45b/8

ard: Sırt. 59b/3, 33a/12, 33b/3, 4b/13, 38b/6

ardınca: Hemen ardından; arkasından; peşinden; ardı sıra; ardı ardına. 37a/6, 38a/4, 38a/6, 52b/2.

a. olmak: Arkasını bırakmamak; izinde bulunmak; peşinden gitmek; izlemek. 25a/2, 33b/16, 34b/9.

arık: Cılız, zayıf. 70a/13

‘**ārif**: Sezgi ve anlayış sahibi; anlayışlı; irfan sahibi. 126b/1

‘**arîz**: Semiz. 61a/4, 61a/9.

arğa: Bir şeyin geride kalan bölümü; art; geri; devam; sonrası. 60b/16, 126b/9

arpa: Ekseriyetle hayvanlara yedirilen zahire. Ekmeği de olur. 43a/5

arşlan: Aslan. 5a/2, 5a/6, 64a/6.

‘**arż**: Bir nesneyi birinin önüne koyup gösterme; sunuş. 32a/13, 33a/1, 74b/11

‘a. itmek: Yüksek makamda bulunan birine bir şeyi bildirmek; sunmak; takdim etmek. 46b/14

‘**arż u ihbār**: Haber verip, bildirme. 28a/14

ārzû: Bir şeyi elde etmek için duyulan şiddetli istek; heves. 15b/6, 30b/2, 55b/12.

ā. itmek: İstemek. 30b/1, 73b/7.

āşaf: Vezir. 3a/2

āsān: Kolay

ā. itmek: Bir işi kolaylaştırmak. 29a/14

asānlık: Kolay. 38a/17

aşhāb: 1. Peygamberimiz Hz. Muhammed’i sağlığında gören, sohbetinde bulunan Kur’an’ı ve İslam’ı bizzat kendisinden öğrenen İslam büyükleri.

2. Dostlar. 1b/8, 1b/13, 29a/11

aşıl: Sağlam, gerçek. 15b/3

aşılısız: Sağlam temellere dayanmayan, sahte. 71a/10

aşilzâde: Soylu ve görgülü bir aileye mensup olan kişi. 18b/8

‘**āşī:** İsyankar. 10a/15, 73b/4.

aşır: Benzer, bitişik, yakın. 73a/4

‘**asker**Yurt savunması için devlet tarafından yetiştirilip donatılan bütün subay, astsubay, er ve erbaşlarla askerî memur ve öğrenciler; çeri; leşker; cünd. 63a/7, 63b/2

‘**askerî:** Askerliğe ait. 3a/11, 63a/12.

aslân: 1. Afrika ve Asya ormanlarında yaşayan, iri yapılı, güçlü, kestane renginde, kükremesi çok korkunç, et yiyici vahşi bir hayvan.

2. Yiğit ve cesur. 5a/1

aş: Yemek. 49a/17

aşcılık: Yemek ustacılığı. 71a/4, 71a/7

aşçı: Yemek yapan kişi. 44a/2

‘**āşık:** Karşı cinsten birine gönülden bağlı olan kimse; imre; emre; karasevdalı; mecnun. 51b/7, 52a/4, 54b/3, 54b/6

‘**ā. olmak:** Karşı cinsten birini çok sevmek. 51b/8, 53a/10, 53a/11, 54a/15, 54b/4, 54b/6, 70b/14

‘**āşıklık:** Âşık olma durumu. 5b/5, 51b/7, 51b/12, 51b/14, 52b/15, 53a/6, 53a/7, 53a/8, 53a/9, 53a/14.

āşikâr: Belirli, açık. 6a/17

ā. itmek: Açıklamak, açıkça ortaya koymak. 71b/11

ā. itmemek: Gizlemek, saklamak. 38b/16

āşikâre: Açıkça, belirgin olarak. 34a/16, 54a/4, 55a/4, 62a/7.

‘**aşiret:** Kabile; uruk; boy; oymak. 71a/11

‘**aşk:** Bir kişiyi, karşı cinsten birine bağlayan, güçlü ruhsal ve bedensel duygu; seveda; sevgi; sevi. 51b/7, 51b/12, 51b/15, 52a/5, 52a/6, 52a/9, 52b/4, 52b/9, 52b/10, 52b/14, 53a/9, 53b/14, 54a/3, 54a/10, 54b/8, 55b/2.

‘**a. rencileri:** Aşktan eziyet çekenler. 52b/10

‘**aşkbâz:** Aşk oyuncusu. 53a/16

‘**a. olmak:** Aşk oyunu oynamak. 54a/2

‘**aşkbâzlık:** Aşk oyunu, aşkla uğraşmak. 51b/2, 51b/5

‘**a. itmek:** Aşk oyunu, aşkla uğraşmak. 53b/16

at: Atgiller familyasından binek, yük ve çeki hayvanı olarak kullanılan ortalama otuz yıl ömürlü, memeli, tek toynaklı, evcil ve otçul hayvan. 35b/7, 59a/15, 59a/16, 59b/3, 61a/16, 62a/2, 126a/7, 126a/8, 126a/9, 126a/11, 126a/12, 126a/13, 126a/14, 126a/16, 126a/17, 126b/2, 126b/3, 126b/13, 126b/14, 126b/15, 126b/17, 127a/5, 127a/6, 127a/9, 127a/10, 127a/12, 127a/14, 127a/15, 127a/16.

a. koşmak: Bir yere yetişmek için hızla at sürmek; at koşturmak. 59b/7, 59b/9

ata: Soyundan gelinen büyük baba ve onların babaları; cet. 15a/12, 15a/13, 15a/17, 15b/1, 15b/4, 15b/5, 15b/10, 15b/15, 15b/17, 16a/3, 16a/4, 16a/5, 16a/6, 16a/9, 16a/10, 16a/11, 16a/15, 16b/2, 16b/3, 16b/16, 16b/17, 17a/7, 17a/9, 17a/10, 17a/11, 17a/14, 17a/17, 18a/14, 18a/15, 18a/17, 18b/1, 18b/3, 41a/5, 59b/1, 74b/5.

‘**aṭā:** Verme, veriş. Bağışlama, af. 54a/9

āteş: Yanıcı cisimlerin tutuşması ile ortaya çıkan ışıklı ısı; od. 5a/10, 5a/9, 21a/17, 38b/5, 53a/8, 53a/9, 54b/10, 54b/9.

atlu: Atlı. 59a/17, 61b/12, 61b/13, 62a/1, 126a/12

atluluk: Atlı olma durumu. 59b/8

atmaca: Kartalgillerden ormanlık alanlarda yaşayan, küçük kuşları ve kemirgenleri avlayarak beslenen geniş kanatlı, uzun kuyruklu yırtıcı ve etçil bir kuş. 59b/10

avādan: İyice; adamakıllı; hakkıyla; tamamıyla. 67a/6

‘**avām:** Cahil halk tabakası. 27a/1, 27a/7, 35b/11, 35b/12, 39a/4, 42b/6, 62b/1.

avāzlu: Yüksek sesli. 47a/9

‘**avdet:** Hareket edilen yere geri gelme; dönme.

‘a. itdürmek: Geri döndürmek. 31b/9

‘**avrat:** Kadın. 5b/15, 31a/6, 31a/7, 31a/8, 31a/9, 33b/16, 34a/1, 41b/7, 41b/8, 51a/9, 74a/6, 74a/8.

‘**avrāt:** Kadınlar. 18a/2

avurd: Söz; laf; sohbet. 61a/8

ay: Dünyanın uydusu olan bir gök cismi; Ay; Kamer. 9b/16, 11a/9, 31b/10, 39b/13, 39b/14, 39b/16, 47b/10, 47b/13, 48a/7.

a. başı: Ayın ilk günleri. 39b/15

aya: Avuç içi. 70a/13, 70b/3.

ayaq: Bacak ve ayak. 11a/17, 12b/12, 13a/2, 13b/3, 35b/6, 126b/9, 127a/2, 127a/3, 127a/8.

ayaqlu : Ayaklı. 5b/14

‘**ayān:** Gözle görünür şekilde ortada olan.

‘a. olunmak: Gözle görünür biçimde ortada olmak. 127a/9

ā'yān: Bir yerin ileri gelen, nüfuzlu kişileri; eşraf; seçkinler. 12b/6, 31b/5, 31b/7.

‘**ayb:** Utanılacak şey; kusur; ayıp; leke. 19b/6, 23b/8, 24a/14, 29a/4, 35a/4, 35a/8, 35a/9, 43a/17, 44b/10, 45b/15, 46a/14, 46b/11, 46b/13, 47a/12, 50b/6, 51a/13, 54b/15, 54b/16, 55a/1, 60a/11, 60a/8, 69b/1, 69b/5, 69b/12, 71a/15, 71b/7, 72a/1, 72a/3, 72a/6, 73a/1, 73b/8, 74b/8, 74b/13, 127a/9, 127a/10, 127a/11, 127a/13.

‘a. aramağ: Başkalarının kusurlarını aramak. 52a/5

‘a. itmek: Toplum arasında hoş karşılanmayacak davranışlarda bulunmak. 28b/12

‘a. olmağ: Hoş olmamak. 40a/16

‘a. şaymağ: Hoş karşılamamak. 40a/15

‘**ayblu:** Ayıblı olan; utanılacak bir hâli bulunan; kusurlu. 34b/3, 54b/17.

‘a. söz: Küfür. 27b/14, 27b/15, 27b/16

āyet: Kur'an-ı Kerim'de sureleri meydana getiren cümle ve cümleciklerden her biri. 32a/7

āyetikerīme: Kutsal ayet. 16a/2

ayıklık: Sarhoşluktan kurtulmuş olma. 50a/9

ayıtmağ: Konuşmak, söylemek. 39b/2, 40a/3, 63b/1, 72b/9.

āyine: Ayna.

ā. olmağ: Bir kişinin iyi veya kötü hareketlerini ortaya çıkarma. 38b/13

‘**ayş:** Eğlence ve zevk sürme. 59a/10, 59a/12

‘**ayyār:** Hileci. 68a/6

‘**ayyārılık:** Dolandırıcılık. 68a/16

a‘**zā:** Vücut parçaları; organlar. 61a/2, 70a/5, 71b/4.

‘**azāb:** İnsan bedeninden veya ruhi sebeplerden kaynaklanan ıstırap; acı. 52b/6, 68b/15

‘**azāb-ı elīm:** Şiddetli azap. 51b/16

azād: Hür, özgür, serbest.

a. itmek: Kölelikten ve esaretten kurtarmak. 53b/9, 33b/1, 49a/3

a. olmağ: Kölelikten kurtulmak. 33b/3

āzāde: Hür, özgür, serbest. 39a/1

‘**azamet:** Büyüklük, ululuk. 7a/14

azār: İncitme, aşağılama.

azārlamağ: İncitmek, aşağılamak. 49b/6

‘**azīm:** Büyük; ulu; yüce. 3b/2, 53a/10, 60b/13, 65a/6

‘**azīz:** Sevgi ve saygıda üstün tutulan; değerli; sayın; saygın; muazzez. 4a/14, 4a/15, 4a/16, 4a/17, 33b/10, 33b/12, 65a/14, 65a/15, 66a/15.

‘a. dutmağ: Üstün tutmak. 20b/15

‘a. itmek: Değerli etmek. 10b/11

azuk: Azık; yiyecek; katık; erzak; yol yiyeceği. 4b/14

-b-

bāb: Kitapların bölümlerinden her biri. 5a/12, 5a/13, 5b/1, 5b/2, 5b/3, 5b/4, 5b/7, 5b/9, 5b/10, 5b/11, 5b/14, 5b/16, 5b/17, 6a/2, 6a/3, 6a/4, 6a/5, 6a/6, 6a/8, 6a/9, 6a/10, 6a/11, 6a/12, 7b/10, 11a/7, 11a/8, 15a/13, 18a/2, 28b/14, 30a/5, 33a/7, 37a/4, 39a/15, 42b/8, 44a/4, 44a/5, 46a/9, 50a/2, 51b/5, 51b/6, 55a/15, 56a/6, 56b/14, 59a/4, 61a/13, 62a/2, 64a/9, 67b/6, 69a/13, 74b/10, 126a/6.

baba: ata, cet, peder. 40b/9.

babalık hakkı : Bir babanın çocuğunun üzerinde yapması gereken haklar. 4a/5.

bāb-ı tecrübe : Tecrübe kapısı. 69b/8.

ba‘dehu: Ondan sonra. 21b/7, 21b/8, 29a/7, 30b/12, 35a/9, 37b/13, 37b/15, 37b/17, 43a/9, 43a/10, 43b/8, 46b/5,

46b/6, 47a/4, 49a/7, 49a/14, 52a/10, 56b/11, 56b/3, 56b/5, 62a/11, 73b/9, 75a/12.

ba‘de’l-vefāt : Ölümden sonra. 16a/12, 16b/10.

ba‘de’l-yevm: Günden sonra, gece. 49a/1.

ba‘de’ṭ-ṭā‘ām: Yemekten sonra. 47a/6.

bādī: Sebep, sebep olan. Başlangıç, ilk. 1b/14.

bāg: Meyvve bahçesi, gezinti yeri. 44b/13, 125b/17.

bāgçe: Küçük bağ, bahçe. 125b/17, 126a/2.

Bağdād: Irak’ın başkenti. Farsça’da Tanrı’nın hediyesi anlamını taşımaktadır. 3a/1, 20b/11, 20b/12, 22a/12, 22a/13, 32b/10, 39b/9, 39b/13.

b. kapısı: Bağdat şehrine giriş yerine verilen isim. 22a/9.

bağır: Göğüs, sîne. Karın bölgesi. 12b/12, 70b/3.

bahā: Değer. 35b/3, 35b/4, 35b/5, 53b/1, 126b/15.

bahādur: Kahraman, yiğit, cesur. 30b/5, 70b/5, 71b/11, 71b/15, 72b/5, 72b/6.

bahādurluk Kahramanlık, yiğitlik. 62a/17, 71b/10

bahādurluk Kahramanlık, yiğitlik. 62a/4, 64a/2

bahāne: Asıl sebebi gizlemek amacıyla söylenen sözde sebep. 46b/13

bahār: İlk bahar, İlk yaz. 55b/14, 55b/15

baḥr-ı seḫā: Yiğitik denizi. 1b/11

baḥs: Söz, laf.

- b. itmek: Bir konu veya kişi hakkında söz söylemek; sözünü etmek.8b/4
- bağış**: Bağış, ihsan. 57b/1, 57b/2, 57b/4, 57b/9.
- b. itmek: Bağışlamak. 57b/1, 57b/8
- b. olmak: Bağışlanmak. 58b/8
- bağış**: Memnuniyeti belirtmek için verilen para, hediye. 125b/3
- b. itmek: Bahşış vermek.d 48a/17
- bahşüş**: Özellikle, üstelik. 52a/13, 56a/8, 59a/6.
- bâ' is**: Sebep. 1b/14, 15a/17, 60a/3, 64a/1.
- b. olmak: Sebep olmak. 16b/4, 17a/21, 16a/10.
- bakır**: Esmer kıvılcıkta, ısı ve elektriği iyi ileten, dövülerek şekillendirilebilecek yumuşaklıkta bir maden. 67a/5
- Bâkî**: Sürekli kalıcı; sonsuz. 4b/17, 7b/1, 19a/8, 24b/13, 27b/7.
- bâkiye** : Kalıntı, kalan, artan. 13a/14
- bağkâl** : Yiyecek, içecek ve temizlik malzemelerini satan küçük esnaf. 72a/17
- balçık**: Yapışkan ve koyu kıvamlı çamur; killi çamur. 3b/7
- baldur** : Bacağın diz kapağı ile ayak bileği arasında kalan kısım; incik. 70b/8, 71a/5.
- Bârgâh**: Allah'ın huzuru. 3a/12
- Bâri**: Yaratan, yaratıcı. Her şeyin tek yaratıcısı anlamında olan Allah'ın sıfatlarından biri. 4a/5, 10b/5, 51a/2, 54b/8, 55a/2, 55b/4, 55b/6, 67a/4, 126b/1, 16b/2, 16b/17, 18a/10, 20a/9, 27a/12, 45a/11, 46a/12, 47a/14, 47a/15, 47a/16.
- b. te' âlâ: Yüce Tanrı. 15b/10
- bâri**: Öyle olsa, hiç olmazsa. 23a/15, 33a/16, 44a/14, 44a/17, 45a/7, 45a/12, 45b/7, 45b/11, 46a/2, 46a/5, 47a/13, 50a/6, 51b/8, 54b/6, 55b/1, 58b/1, 59b/10.
- başiret** : Doğru görüş, öngörü. 20b/8
- başmakçı**: Ayakkabıcı.21b/15, 22a/1.
- bâtil**: Gerçekle ilgisi olmayan; doğru olmayan. Çürük, boş, asılsız, geçersiz. 9b/16, 57a/4, 58a/10, 58a/12.
- bâtin**: Bir şeyin içi, ortası. Karın. 18b/14, 69b/1, 69b/5, 69b/6.
- bay**: Zengin. 12b/1, 12b/4, 14b/7, 14b/12.
- baylık**: Zenginlik.65b/10
- bayrâm**: Özel eğlence ve tören düzenlenerek kutlanan dinî ve millî önemi olan gün. 47b/15
- baytarnâme**: Hayvanların hastalıklarından ve bunların nasıl tedavi edileceğinden bahseden eserler. 126b/4
- Bâzâr**: Pazar, çarşı. 52a/14, 69a/15, 69a/15, 69b/3, 69b/4, 69b/11, 73b/2.

ba'zı: Bir kısım, bir takım. 19a/4, 19b/2, 26a/6, 31a/8, 43b/10, 43b/14, 43b/9, 43b/15, 49b/4, 55b/7, 58b/15, 61b/2, 72b/3, 72b/11, 126b/15, 126b/16, 127a/11, 127a/13.

bāz: Doğan kuşu, şahbaz. 61a/5

bāzīrgān: Tüccar, esnaf. 41a/9, 53b/1.

bāz-nāme: Kuşçuluk ve kuş avcılığı üzerine yazılmış eser. 59b/14, 60a/2, 60b/5.

becā: Yerinde, uygun, münasip. 59b/3

bed: Kötü. 32b/8, 33a/16, 53b/15, 71a/9.

 b. ě adet: Kötü, saçma alışkanlık. 56b/17.

 b. ahlāk: Kötü ahlak. 19b/8.

bed-aşl: Aslı, soyu kötü olan. 69b/13.

bed-baht: Talihi kötü olan; bahtsız; talihsiz. 10b/16.

 olmaç: Çok üzücü olaylar yaşamak. 10b/15.

bed-bāhtlık: Çok derin bir üzüntü içinde olma; mutsuzluk. 65a/7.

bed-bahtlu: Çok üzüntülü; mutsuz. 10b/15.

bed-beter: Çok kötü. 27a/11.

bedel: Bir şeyin yerini tutabilen; karşılık. 65b/15.

beden: Canlıların maddî varlıkları; vücut. 8b/6, 10b/9, 11a/15, 13b/4, 13b/12, 17b/15, 25a/8, 25a/9, 25a/10, 25a/11, 25a/13, 25a/14, 25a/15, 25a/16, 25a/17, 25b/1, 25b/3, 43a/7, 44a/7, 46a/1, 46a/3, 52b/2, 52b/11, 55b/16, 57a/3, 57a/5, 57b/4, 57b/12, 57b/13, 57b/16, 57b/17, 58a/1, 58a/2, 58a/3, 58a/5, 58a/9, 58a/10, 58a/13, 60b/10, 66a/6, 65b/9, 71a/5.

bed-endām: Çirkin vücutlu; biçimsiz; çarpık. 126b/3.

bed-endiş: Kötü niyetli; kötülük yapmayı düşünen. 10b/3.

bed-fi' il: Kötülük yapan. 72a/7.

bed-güher: Mayası bozuk. 71a/10.

bed-hū: Kötü huylu. 51b/17, 52a/1, 56a/14, 71a/10.

bed-hūy: Kötü huylu. 26b/10.

bed-mest: Çok fena sarhoş olan. 71b/9.

bed-nām: Adı kötüye çıkmış; fena tanınmış. 62b/5, 62b/13, 68b/13, 74a/15.

bednāmlik: Kötü ün salmışlık. 10b/2.

bed-rāyiha: Kötü kokulu. 73a/13.

bed-ṭab' : Aslı, yaratılışı bozuk. 19b/17.

bed-ter: Daha kötü; beter. 38a/2, 38a/5, 49a/15, 54b/1.

beg: Bey; soylu kişi; efendi; ileri gelen; sözü geçen; nüfuzlu, zengin kişi. 4b/4, 14b/1, 14b/11, 14b/4, 14b/8, 36b/1, 39b/2, 39b/3, 43b/1, 59a/6, 61b/1, 75a/14.

beglik: Bey olmaya layık; bey olacak olan. 10a/12, 14b/3, 14b/6.

behere : Her bir; her; başına. 33b/15.

beherhāl: Herhâlde; mutlaka. 60a/7.

behreyāb: Hisse ve nasibi olan; başarı sahibi.

b. olmak: Başarı sahibi olmak. 33b/16

behre: Hisse, pay. 44b/7, 68a/1.

be'is: Zarar, ziyan. 19b/6.

beḳā: Önceki durumunu koruma. 7a/17.

bekrī: İçki içmeye daha sabahtan başlayan. 56a/15.

b. olmak: İçki düşkünü; sürekli sarhoş; ayyaş. 45b/10.

bel: Gövde.

b. -i bükülmek: Yaşlılık veya fiziksel rahatsızlık sebebiyle belini dik tutamamak; eğik durmak. 40b/10, 40b/7.

belā: İçinden çıkılması, kurtulunması çok zor durum; musibet; felaket. 39b/4, 41b/16, 51b/12, 51b/13, 61a/16, 62b/11, 62b/12, 67b/9, 71a/12.

Belhī: Belhli, Belhe ait olan. 46b/1.

beñbeyāz: Çok beyaz. 73a/3.

bend: Bağlama. 7a/4, 2a/13.

b. itmek: Bağlamak. 64b/7.

bende: Köle. 27b/5.

bendelik: Kölelik. 10a/1, 10a/2

bendgüşā: Bağ açan. 73a/17

benefşe: Menekşe. 26b/2, 26b/3

b. yağı: Bu çiçekten çıkarılan yağ. 26b/2

benī-ādem: İnsanoğlu. 18b/13, 22b/9, 32b/4, 54a/2, 69a/16, 69b/5.

berāber: Bir arada, birlikte. 10a/17, 12a/11, 13a/3, 13a/4, 51a/2, 54a/9, 55b/10.

b. olmak: Yanyana olmak. 14a/5

berāt: 1. Azat belgesi. 2. Kefalet belgesi. 22a/10, 54a/13.

berekāt: Bolluklar, uğurlar, mutluluklar. 26b/3

berhürdār: Mutlu olan; mesut olan; berhudar olan; onan. 4a/1

berklü : Hızlı, süratli. 7a/1

berr: Toprak, yer, kara. 2b/12

beyān: Söyleme, açıklama, bildirme. 5a/13, 5b/13, 5b/15, 5b/17, 6a/1, 6a/2, 6a/3, 6a/6, 6a/8, 6a/9, 6a/10, 6a/12, 7b/10, 9b/5, 15a/14, 25b/14, 30a/5, 50a/3, 56a/7, 59a/4, 61a/14, 64a/10, 67b/7, 69a/14, 74b/10.

b. itmek: Açıklamak. 5a/13, 5b/1, 5b/12, 5b/16, 5b/2, 5b/3, 5b/4, 5b/5, 5b/6, 5b/7, 5b/8, 5b/9, 5b/10, 5b/12, 5b/14, 6a/4, 6a/5, 6a/7, 6a/8, 6a/5, 6a/11, 6a/12, 11a/7, 18a/3, 37a/5, 39a/16, 42b/8, 44a/5, 46a/10, 51b/7, 55a/15, 56b/15, 62a/2, 67b/12, 69b/16, 126a/7.

b. olunmak: Açıklanmak. 127a/9.

b. olmak: Açıklanmak. 126b/16.

b. olunmak: Açıklamak. 14a/11, 71a/16.

beyāz: Ak, temiz. 60b/16, 61a/11, 70b/11, 70b/17.

beyhūde: Boş, saçma. 19a/17, 19b/1, 25b/16, 35a/7, 48b/1

b. söz: Boş söz. 27b/14, 27b/15

beyhūdegūy: Boşa konuşmak, saçmalamak. 36a/4

b. demek: Boş konuşmak. 36a/4

beyn: Ara; aralık. 14b/2, 23b/4, 40b/15, 65b/5, 67b/5.

beyne'n-nās: İnsanlar arasında. 40b/13, 65b/4.

beyt: Ev; mesken; oda. 10a/10, 12a/9, 12a/10, 17b/1, 26a/2, 26a/16, 28b/14, 39b/7, 41b/1, 41b/5, 41b/15, 46b/1, 50b/15, 54b/4, 55a/6, 62a/5, 64b/5.

Biz: Pamuk ve ketenden yapılmış dokuma. 36a/2

bezek: Nakış, süsleme, süs. 8b/5, 18a/1, 18a/2, 65b/13.

bezemek: Süslemek; tezyin etmek, dekore etmek. 19a/10

bezl: Cömertçe harcama.

b. eylemek: Cömertçe harcamak. 24b/4

bi'at: Birinin egemenliğine girme.

b. itmek: Birinin buyruğu altına girmek; siyasi otoritesini kabullenmek. 24a/6

bīçār: Çaresiz, zavallı, aciz. 12b/13

bīdār: Uyanık, uykusuz. 45b/4, 58a/14, 58b/6.

b. olmak: Uykusuz kalmak. 45b/2, 45b/3, 57b/7.

b. olmamak 65b/4

bīdārlik: Uykusuzluk. 8b/15, 57b/2.

Bīdevlet: Uğursuz, bedbaht. 42a/12

bīdedeb : Edepsiz. 24b/12

bīḥaber: Habersiz. 33b/6

bīḥāşıl : Verimsiz. 33b/11

bihüner: Beceriksiz, elinden bir iş gelmeyen. 24b/9

bii' tibār: Saygınlığı olmayan; itibarsız. 68b/13

bikādr : Değersiz, itibarsız. 37b/3

bilāfā'ide: Faidesiz. 67b/8

bile: Dahi, de. Birlikte; beraber. 55a/2, 68a/1, 68b/11, 125b/1, 9a/17, 9b/1, 11a/17, 18a/5, 24a/8,

26a/13, 26a/14, 28b/5, 29b/10, 31a/7, 41a/13, 41a/16

bilek: Kol ile el arasında dirsekten aşağı olan uzuv. 71a/5

bilge: Bilgi sahibi, iyi ahlaklı, örnek alınacak olgunluğa ulaşmış kişi; hakîm; akıllı; dirayetli; fetanetli; muktedir; mütebahhir. 18a/8

bilgü: Bilgi. 4a/9, 16b/2, 16b/17, 17b/14, 24a/10, 24b/4, 24b/8, 29a/2, 30a/1, 33a/4, 33b/12, 34b/1, 38a/9, 38a/10, 40a/16.

bilgülü: Bilgili. 37a/16, 40b/17.

bī-ma' nā: Anlamsız. 33b/13.

binā: Oturmak veya başka amaçlarla kurulmuş yapı, çatı. 56a/11

b. itmek: Kurmak, inşa etmek, yapmak. 41a/4, 41a/10, 41a/12, 41a/14.

binā' en: Dayanarak. 50b/15

binā' en' alāzālik: Bunun üzerine, bundan dolayı. 3b/9

binā' en' aleyh: Bundan dolayı, bundan ötürü, bu sebepten, bu nedenle, bunun için. 2b/7

birāder : Erkek kardeş. 41a/7, 41a/8, 41a/9, 41a/10.

bī-renc ü rāhat : Zahmetsiz ve rahat olarak. 12b/14

birinc: Bakır ve çinko alaşımı. 67a/5

bīrūn: Dışarı, dış. 6b/2

bī-te'āmül: Tepkisiz.40b/4

bīvakit : Vakitsiz; uygunsuz.35b/17

bīzār: Rahatsız, küskün.

b. olmak: Rahatsız olmak. 63a/9, 74a/13.

bizim -8-

b. 55b/16, 7a/10, 61b/6, 31a/2, 43b/7, 46b/12, 46b/16, 47b/14

bi'l-mu'āyene: Araştırarak. 52a/13.

bi'l-cümle: Bütün, tamamiyle. 39b/1.

bi'l-küllü: Büsbütün, bütün bütüne, külliyyen.64b/7

bi'llāhi: Allah için. 22a/13, 46b/11.

bi'ttamām: Tamamiyle. 67a/17

boğaz -1-

b. 126b/7

boğazlamak: Kurban kesmen, kurban etmek. 10a/11

borc: Birine verilmesi, ödenmesi gerekli olan para veya maddî değeri olan şey; ariyet; ikraz; karz; kredi; ödünç; takıntı; takanak. 67a/17, 67a/17.

bögür: İnsan ve hayvan vücudunun kaburga ile kalça arasındaki bölümü. 70b/1, 70b/9, 73a/10

bölük: Bütünden ayrılmış parça; kısım. 13b/6, 13b/10, 14b/6, 14b/7

börk: Başa giyilen her türlü başlığın genel adı; başlık; külah; şapka. 29a/4

bucağ: Köşe. 16b/6, 17a/4

bud: Bacak. 60b/13, 60b/17, 126b/12, 127a/1.

budağ: Ağaç gövdesinde dal olacak yuvarlak boğum; tomurcuk. 21a/7

buğday gösterip arpa şatmak : Aldatmak. 22b/3

buğâr: Isı etkisiyle sıvıların ve bazı katıların girdikleri gaz durumu. 45a/15, 46a/2

Buğhârâ: Orta Asya'nın en eski yerleşim bölgelerinden olan ve günümüzde Özbekistan sınırları içinde bulunan tarihî şehir. 12b/6

buğbūhatu'l-cinân: Cennetlerin ortası. 1b/16

buğul: Cimri.

b. itmemek: Cimrilik etmemek. 19b/12

buğullıq: Cimrilik. 19b/12

buncılayın: Bunun gibi. 41a/13

buşurmak: Arayıp bulmak; sorup soruşturup elde etmek; her yola başvurarak temin etmek; tedarik etmek. 62b/17

buyruk: Yapılması veya yapılmaması emredilen şey; emir; ferman; söz. 25a/11

bühtân: Yalan yere suçlama; birine işlemediği suçu yükleme; kara çalma; iftira.

b.itmemek: İftira atmamak. 51a/12

bülâbân: Bülbüller. 59b/10

bünyâd: Yapı, bina. 55b/1

bürüdat: Soğukluk. 55b/2, 55b/3

cāhıllık: Cahillik, bilgisizlik. 75a/9

cāhil: Belli bir konuda yeterli bilgisi olmayan; bilgisiz. 11a/13, 26a/14, 26b/13, 26b/14, 26b/16, 26b/17, 27a/1, 27a/11, 27a/12, 27a/13, 27a/14, 27a/15, 32b/15, 35b/12, 38a/13, 39a/9, 39b/1, 39b/3, 57b/6, 65b/10, 67b/1.

cāhilāne: Bilgisizce. 27a/13

cā'iz: Doğru; uygun; yerinde. Dini yönden yapılması uygun görülen davranış. 6a/16, 14a/15, 34a/17, 43b/13, 43b/14, 50b/4.

cāmedār: Sarayda hükümdarın elbiselerini ve fermanlarını korumakla görevli kimse. 54a/6

cāmekān: Hamamlarda elbise çıkarılan, soyunup giyinmeye yarar bölmelerden her biri. 57a/1

cāmus: Manda, camız. 60a/13

cān: Yaşama, hayat. 7b/4, 9b/1, 13a/11, 13a/12, 17b/16, 29b/6, 32b/8, 35a/14, 35a/15, 39b/6, 41b/1, 53a/3, 53a/4, 57b/12, 57b/13, 57b/15, 57b/16, 57b/17, 58a/1, 58a/10, 58a/2, 58a/3, 58a/5, 58b/8, 62a/12, 62a/15, 63a/1, 66a/15.

cānver : 1 vahşi hayvan, canavar. (can-âver'den türemiştir.) 2. Canlı hayvan. 5b/14, 32b/2, 59b/3, 59b/3, 59b/5, 59b/12.

c. bāzārı: Hayvan pazarı. 69a/15

c. kavmak: Canavar kovalamak. 59b/9

cānfezā: İç açıcı; gönle ferahlık veren. 58b/12

cānlu: Yaşayan; hayatî fonksiyonlarını devam ettiren; diri. 65a/6

cānlu: Yaşayan; hayatî fonksiyonlarını devam ettiren; diri. 50b/1, 54b/3.

ağır c.: Yavaş hareket eden. 72a/7

cāriye: Eskiden savaşlarda esir alınarak para karşılığı satılan, hiçbir özgürlüğü olmayan ve efendisinin her türlü ihtiyacını karşılayan köle kadın, kız; halayık; karavaş. 5b/12, 53b/3, 55b/9, 69a/13, 69a/14, 69a/16, 69b/16, 69b/3, 69b/4, 70a/5, 72b/13, 73b/17, 73b/2, 74a/2, 74a/16, 74b/4, 74b/5, 74b/8, 74b/9.

cāy: Yer; mekân. 56a/11

cedd: Annenin veya babanın babası; dede. 4b/3, 4b/6, 59b/5, 63a/5, 63a/6.

ceddehü: Onun ataları. 1b/3

cefā: Büyük eziyet; incitme. 51b/17, 73b/15

cehd: Bir şeyi yapmak, başarmak için kendini zorlama; çalışma, çabalama. 4b/14, 4b/6, 5a/7, 17b/8, 18a/4, 22b/5, 27b/17, 50a/5, 51b/12, 58b/5, 64a/6.

c. eylemek: Çabalamak. 6b/7, 15a/7, 17b/5, 18a/14, 19a/9, 22b/16, 25a/14, 30a/8, 35b/15, 36a/11, 41b/17, 42a/17, 45a/7, 51a/4, 51b/7, 52a/14, 54b/5, 58b/15, 64a/11, 67a/17, 69a/12, 73b/5.

c. itmek: Çabalamak, çaba göstermek. 21a/5, 25a/1, 25a/7, 26b/12, 48a/17, 53a/12, 62a/10, 62a/11, 64a/5, 64b/17, 65a/12, 66a/16, 67b/16, 67b/8, 73b/7, 75a/16.

cehl: Bilgisizlik; bilmezlik; cehalet. 13b/8, 24a/6, 24a/7, 28a/9, 35b/10, 39b/4.

c.-i cāhil: Bilgisizin cehaleti. 26a/14

cehre: Açıkta görünen, belli olan şey. 40b/7, 50b/9, 70a/4, 70a/14, 126a/17.

cellād: Mahkemece verilen ölüm cezasını uygulayan görevli. 48b/11.

Cellicelālūhu: O'nun şanı ne yüce. 7a/10, 7a/15, 15a/14.

cem': Biriktirme, toplama. 7b/4, 7b/6, 65b/3, 74a/9.

c. itmek: Toplamak. 64a/10, 64a/12, 64a/13, 64a/9

c. olmak: Toplanmak. 15a/17

cemā' at: 1. Bir yere gelmiş, toplanmış insanlar. 2. Bir imama uyarak namaz kılmak, mevlit veya vaaz dinlemek için bir araya gelmiş kişiler. 43b/17, 125b/6.

cemī': Hep, bütün. 9b/1, 18b/11, 18b/13, 18b/9, 46a/7, 72a/12.

cem'iyet: Topluluk. 27b/1, 34a/13.

cenāze: Gömülmek üzere yıkanıp kefenlenerek tabuta konulmuş insan ölüsü. 125b/1

ceng: Savaş. 50b/2

c. –e durmak: Savaşa hazırlanmak. 62a/3, 62a/9, 62a/12, 64a/2.

ceng ü cidāl: Kavga dövüş. 51a/8

cennet: Allah'ın günahsız kullarını veya günahlarından arınmış olanları öldükten sonra sonsuz bir mutluluk içinde yaşatacağını vaat ettiği yer. 50b/9, 50b/11, 50b/14, 50b/16.

cerr: Çekme; sürükleme. 65b/7, 65b/8.

cerrār: Çeken, sürükleyen. 26b/9

cesed: 1. Gövde, beden. 2. Canlılık faaliyetlerini kaybetmiş insan vücudu; ölü. 17b/14, 71b/13.

cevāb: Bir soruya, bir isteğe, bir söz ya da yazıya verilen karşılık; yanıt. 13a/16, 16a/10, 23a/13, 26a/5, 28b/4, 30b/11, 31a/13, 34a/5, 40b/4, 127a/16.

c. işitmek: Bir sorunun karşılığını almak. 20a/6, 51a/6.

c. itmek: Bir soruya karşılık vermek. 27b/4

c. virmek: Bir soruya karşılık vermek. 12b/16, 12b/17, 23a/11, 30b/10.

cevābnāme: İçinde sorulan sorulara karşılık verilen yanıtların olduğu kitap, mektup vb. 28a/17

cevāhir: Pırlanta, elmas, yakut, zümrüt gibi değerli taşlar; mücevher. 1b/15, 37a/2, 37a/3.

cevāz: İzin. 39b/13, 43b/11.

cevher : 1. Bir şeyin özü, esası, mayası. 2. Değerli taş, maden veya mücevher. 3. Erdem; hüner; marifet. 3b/7, 19a/10, 34b/14.

cevr: Eziyet, sıkıntı; cefa. 39a/4, 51b/17.

c. çek: Eziyet çekmek. 4a/3

cezā: Bir kimsenin kusurlu ya da yanlış davranışlarından dolayı uygulanan yaptırım. 20b/6, 20a/15, 20a/16, 62b/12, 62b/15, 62b/17.

cidāl: Kavga, gürültü. 50b/2

cigergūşe: Ciğerköşesi. Candan sevilen bir kimse için söylenen söz. 3b/14, 14a/6, 14a/12, 14b/13, 15a/1, 17a/14, 19b/3, , 23b/12, 22a/15, 25b/4, 26a/12, 30a/16, 36a/11, 39a/11, 42b/5, 44b/8, 61a/14.

cihān: Evren; âlem. 4b/2, 4b/3, 4b/15, 5a/1, 5a/7, 6b/1, 8b/5, 8b/7, 8b/9, 9a/9, 10b/2, 10b/2, 12a/11, 15a/15, 15a/16, 20a/15, 20b/6, 25b/2, 25b/3, 36b/16, 38a/3, 39b/9, 62b/11, 62b/17.

cihānārā: Güzellik. Cihani süsleyen. Cihan süsü. 3a/4

cihāndide: Cihani gözleyen. 12a/2, 12a/4

cihānhikmet : Evrenin hikmeti. 8b/4

cihān-ı şāhensāh: Cihan padişahlarının padişahı. 2b/13

cimā': (İnsanlar için) cinsel birleşme; çiftleşme. 5b/5, 55a/15, 55b/2, 55b/4, 55b/6, 55b/7, 56a/1, 56a/3, 73b/9

c. eylemek: Çiftleşmek. 52b/3, 55b/4

c. itmek: Cinsel ilişkide bulunmak. 52b/12, 55a/16, 55b/13, 56a/8, 56a/10.

cins: Tür, çeşit. 27b/7, 69b/13, 69b/14, 71a/14, 71b/6, 72a/3, 72a/6, 72a/13, 72b/3, 72b/6.

cirīd: 1. At üzerinde birbirine değnek atmak suretiyle oynanan bir takım oyunu. 2. Bu oyunda kullanılan özel değneğin adı. 61a/13

cism: Ruh ve can karşısı olarak insan vücudu; beden. 7b/3, 71b/14.

cesbān: Yakışır, layık, uygun. 2a/8

civān: Genç. 4a/9, 39b/7, 39b/8, 44a/8, 54b/4.

civāne: Gençlere yakışır biçimde; genç gibi. 41b/1

civānlık: Gençlik. 5b/1

civānmerd: Mert yaratılışlı; yiğit, yürekli.

c. olmak: Yiğitçe. 39a/1

civānmerdlik: Yiğitlik. 6a/12, 14b/14, 64a/3.

civār: Çevre. 28a/2

cömerdlik: Cömert olanın niteliği; el açıklığı; semahat. 64a/17

culha: İpten dokunan kumaş. 36a/1, 36a/2, 72a/14.

c. ibligi: Bu kumaşın ipi. 36a/2

c. ipligi: Bu kumaşın ipi. 36a/1

cum^f a: Müslümanlıkta haftanın kutsal günü.

c. gicesi: Perşembe gecesinden Cuma gününün sabahına kadar olan bölüm. 45b/11, 45b/13.

c. namāzı: Cuma günü öğle vakti cemaatle camide kılınan iki rekâtlik farz namaz. 45b/13, 45b/14.

cühelā : Cahiller. 40b/15

cümle: Herkes. 2a/10, 7b/5, 8b/6, 9b/13, 11a/3, 11a/15, 13b/15, 13b/16, 14b/4, 14b/5, 19a/4, 19a/5, 19a/7, 20b/14, 24a/16, 24b/16, 25b/8, 25b/10, 28a/9, 29a/9, 30a/5, 30b/7, 36b/8, 36b/13, 38b/17, 39a/7, 42b/15, 43b/13, 46a/2, 46b/9, 46b/13, 47b/1, 49b/15, 50b/7, 51b/15, 55b/10, 57a/10, 57b/10, 58a/17, 60b/14, 61a/2, 69a/9, 71a/10, 71a/11, 71a/12, 71a/13, 71b/2, 71b/4, 71b/6, 72b/4, 73a/12, 74b/3.

cünbān: Kımıldanan, hareket eden.

c. olmak: Sallanmak, titremek. 3a/6

cünün: Delilik, çıldırma. 36a/4, 39b/3, 49b/13, 49b/14, 49b/15, 57a/8.

cür[’]et: Cesaret, yiğitlik. 62a/13

cürmdār: Suçlu. 48b/10, 48b/14.

cüst ü cū: Araştırma.

c. itmek: Araştırmak. 21a/13, 25a/9

cüz[’]: Kısım, parça. 25a/12

cüz[’]i: Çok az, azıcık. 9b/7, 9b/8, 43a/8, 64b/2, 65a/9, 71a/6.

-Ç-

çağırmağ: Seslenmek, davet etmek. 68a/12

çakır: Doğan ile atmaca arası, iri ve keskin pençeli bir avcı kuş; çakırdoğan 59b/10

çapağlı: Çapağı olan. 70b/13

çöpüklik: Tez, hızlı. 58a/2

çöpüksüvār: İyi at süren. Savaş meydanlarının cengaveri. 59a/17

çārdīvār: Dört duvar. 44b/17

çāre: Çözüm, tedbir, deva.

ç. bulamamak: Yardım bulamamak. 36b/17
çāresiz : Çare bulamayan; çözüm getiremeyen. 3b/14
ç. olmak: Başka çıkar yolu bulamamak; zorunlu olmak. 51a/1
çarḥ: Felek. 20a/16
çarḥ-ı berīn: Göğün dokuzuncu katı. 3a/2
çāšnīgīr: Saraylarda yemekleri hazırlayıp pişiren, tadını kontrol eden ve sunma işlerini yürüten kimselere verilen ad; çeşneci. 44a/2
çāšt: Sabah ile öğle arasındaki vakit; kuşluk.
ç. itmek: Kuşluk yenen yemek. 43a/10
çatık: Asık, çatılmış. 70a/3
çehre: Yüz, sima. 49b/3
çekel: Uzun ince. 71a/14
çend: Birkaç, her ne kadar. 21a/4
çendān: (Olumsuz cümlelerde) o kadar da (değil). 72b/3
çerāg: İçine yağ konulup yakılan bir tür fitilli lamba; kandil; çıra. 66a/8, 66a/10, 125b/6.
çerde: 1. Koyu renk; esmer; yağız. 2. Tüysüz, dazlak. 70b/6
çeşm: Göz. 60b/12
çevgān: Cirit oyununda kullanılan değnek; çevgen; çögen. 5b/8, 61a/14, 61a/15, 61a/17, 61b/11, 61b/17, 62a/1,
çıblak: Çıplak, yalın. 13a/2
çün: Çünkü, madem ki. 3b/14, 8a/15, 8b/10, 8b/13, 10b/8, 10b/10, 14b/3, 15a/11, 15a/16, 17a/1, 17b/16, 18a/8, 19a/9, 25b/9, 26a/8, 29a/1, 29a/17, 31a/13, 31b/11, 32a/12, 34b/16, 36b/15, 37a/5, 41a/1, 42a/17, 47a/13, 48a/9, 51a/7, 52a/4, 53b/2, 55a/1, 57b/13, 58a/9, 58b/4, 62a/9, 64a/6, 7b/13, 68b/4.
çünki: Çünkü, madem. 8a/6, 8b/3, 10a/2, 30b/11
çünkü: Çünkü. 66a/1

-d-

dā'ib: Âdet ve usulünde devam eden. 6a/8
dād: Doğruluk; adalet. 2b/13
dahı: 1. Dahi. 2. Yine; keza; tekrar; mükerrer. 1b/13, 3b/5, 4a/8, 4a/14, 4a/16, 4b/1, 4b/13, 4b/14, 4b/2, 6a/16, 6b/7, 6b/11, 7b/1, 7b/16, 8a/2, 8a/13, 8b/13, 8b/15, 9a/11, 9a/13, 9a/16, 9b/12, 9b/15, 10a/3, 10a/4, 10a/8, 10a/12, 10b/7, 10b/9, 10b/12, 11a/6, 11a/9, 11a/10,

11a/11, 11a/13, 11a/1, 12a/2, 12a/5, 12a/9, 12a/17, 12b/4, 12b/12, 12b/17, 13a/2, 13a/8, 13a/13, 13b/1, 13b/16, 14a/1, 14a/12, 14b/3, 14b/11, 14b/12, 14b/9, 15a/1, 15a/4, 15a/12, 15b/13, 15b/15, 15b/9, 16a/8, 17a/14, 17a/8, 17b/3, 17b/3, 17b/5, 17b/8, 17b/11, 18a/1, 18a/7, 18b/7, 19a/1, 19a/3, 19a/5, 19a/12, 19a/13, 19a/14, 19a/16, 19b/2, 19b/8, 19b/11, 19b/12, 19b/14, 20a/2, 20a/3, 20a/5, 20a/6, 20a/8, 20a/10, 20a/11, 20a/13, 20a/14, 20a/16, 20b/1, 20b/15, 20b/3, 20b/4, 20b/5, 22a/10, 22b/1, 22b/6, 22b/9, 22b/14, 23a/13, 23a/8, 23b/4, 23b/7, 23b/9, 24a/14, 24a/17, 24a/2, 24b/1, 24b/16, 24b/4, 25b/1, 25b/13, 25b/4, 25b/9, 26a/15, 26a/17, 26b/9, 26b/10, 27a/13, 27a/15, 27b/11, 27b/17, 27b/9, 28b/7, 29a/1, 29b/1, 29b/2, 29b/3, 29b/5, 29b/8, 29b/13, 29b/15, 29b/16, 30a/10, 30a/13, 30a/2, 30a/6, 30b/1, 30b/13, 30b/14, 30b/17, 30b/7, 31a/4, 31a/7, 31b/14, 32a/3, 32a/9, 32b/9, 33a/1, 33a/13, 33a/5, 33a/8, 33b/9, 34a/9, 34a/11, 34a/15, 34b/2, 34b/5, 34b/15, 34b/16, 34b/17, 35a/2, 35a/11, 35a/15, 35b/13, 35b/14, 36a/8, 36a/17, 36b/3, 36b/5, 36b/12, 36b/15, 37a/3, 37a/10, 37a/11, 37b/2, 37b/3, 37b/10, 37b/17, 38b/10, 38b/13, 39a/6, 39b/5, 39b/17, 40a/4, 40a/7, 40a/10, 41a/1, 41a/9, 41b/12, 41b/15, 42a/9, 42a/16, 42b/2, 42b/3, 42b/4, 42b/7, 42b/13, 42b/16, 43a/2, 43b/11, 43b/6, 43b/7, 43b/12, 44a/1, 44a/7, 44a/8, 44a/11, 44b/2, 44b/12, 45a/1, 45a/2, 45a/4, 45a/6, 45a/13, 45a/14, 45a/15, 45a/16, 45b/1, 45b/3, 45b/9, 45b/12, 45b/16, 46a/1, 46a/6, 46b/8, 46b/10, 46b/11, 46b/16, 47a/1, 47a/3, 47a/11, 47a/12, 47a/7, 47b/16, 47b/17, 47b/8, 48a/13, 48b/8, 49a/15, 49a/3, 49a/4, 49b/6, 49b/13, 50a/5, 50a/12, 50a/15, 50a/16, 51a/3, 51a/6, 51a/8, 51a/13, 51a/17, 51b/10, 51b/16, 52a/3, 52a/6, 52a/10, 52a/11, 52a/14, 52a/16, 52b/9, 52b/14, 52b/15, 53a/15, 53b/14, 54a/4, 54a/9, 54a/16, 54a/17, 54b/11, 55a/1, 55b/7, 55b/11, 55b/16, 55b/17, 56a/3, 56a/14, 56b/2, 57a/9, 57a/13, 57a/14, 58a/10, 58a/6, 58a/8, 58b/15, 58b/17, 58b/2, 59a/15, 59a/2, 59b/1, 59b/16, 59b/6, 59b/8, 60a/13, 60a/17, 60a/4, 60a/6, 60a/8, 60b/10, 60b/11, 7a/10, 7a/3, 61a/12, 61b/15, 61b/17, 61b/2, 62b/16, 62b/6, 63b/10, 63b/16, 64a/2, 64a/8, 64b/14, 64b/17, 64b/7, 65a/14, 65a/15, 65a/17, 65a/6, 65b/10, 65b/12, 66a/1, 66a/2, 66a/5, 66a/6, 66a/12, 66a/16, 65b/2, 65b/6, 65b/13, 67a/17, 67a/17, 67b/3, 67b/4, 67b/11, 68a/9, 68a/10, 68b/8, 68b/11, 68b/12, 69a/3, 69a/4, 69a/7, 69a/11, 69b/1, 69b/10, 70a/1, 70a/2, 71a/10, 71b/6, 71b/10, 71b/13, 71b/14, 71b/16, 72a/9, 72a/11, 72b/2, 72b/10, 73a/6, 73b/6, 73b/9, 73b/12, 73b/14, 73b/17, 74a/2, 74a/4, 74a/8, 74a/9, 74a/16, 74b/1, 74b/13, 75a/6, 75a/8, 125b/8, 125b/15, 125b/17, 126a/2, 126a/3, 126a/12, 126a/13, 126b/2, 126b/14, 127a/10, 127a/2, 127a/8.

daħl: Girme; karışma.

d. itmemek: Karışmamak. 49b/10

d. olunmak: Karıştırılmak, eklenmek. 49b/17

dā' i: Dua eden, duacı. 3a/11

dā'im: Sürekli; devamlı; her zaman; sürüp giden. 27b/8, 48b/1, 49b/16, 53a/8, 58a/3, 59b/1, 61a/15.

da'imā: Her zaman; her vakit; sürekli olarak. 24b/2, 52a/5, 65b/3.

dā'ire: Sınırlandırılmış yer, bölge, bölüm çevre. 3b/15, 3b/16.

daḳīka : İnce düşünce. 29b/17

dalaḳ: Karında su toplanması; karın şişliği. 73a/12

dam: Binaları dış etkilerden korumak için üzerlerine konulan, çoğunluğu kiremit örtü. 125b/14

dāne: Tohum, çekirdek. 8a/15, 8b/3

dāne-i zirā'at: Tohum. 8a/15

dāniş: Bilgi; bilim. 9a/7, 17b/9, 17b/10, 17b/11, 17b/12, 17b/14.

dānişmend: Bilgili, bilgin. 17b/8

dānişmendān: Bilgileler. 75a/14

ḍarb: Dövme; vurma; darp; zarp. 62a/1, 68b/12

d. İtmek: Dövmek. 62a/1

d. Olunmaḳ: Dövülmek. 32b/14

dārü'sselām: Huzur yeri, cennet, Bağdat. 3a/1

da'vā: İleri sürülerek savunulan düşünce; sav; iddia. 28b/11, 28b/13, 33b/14.

d. eylememek: Boş yere uğraşmamak. 33b/13

d. itmek: İleri sürmek. 37b/15

da'vāsız: Amaçsız. 126a/2

da'vet: 1. Çağırma, çağırıda bulunma. 2. Ziyafet, şölen. 14a/2, 14a/3.

d. –e gitmek: Çağrılan bir yere gitmek 49a/8

d. eylemek: (Kişi için) bir yere, bir toplantıya çağırma. 14a/4, 46a/13.

d. itmek: (Kişi için) bir yere, bir toplantıya çağırma. 5b/3, 13b/17, 55a/2, 46a/10, 49a/8, 49a/10.

d. olunmaḳ: Çağırılmak, konuk olmak. 46a/16

da'vetsiz: Davet edilmemiş; çağrılı olmayan. 14a/1

dede: Büyük baba, ata, cet. 53a/17

def : Giderme. 25b/8, 63b/12, 63b/14.

d. itmek: Gidermek. 43a/9, 56b/14.

def a: Kere. 44b/3

def -i zarūret: Zorunlu olarak giderme.

d. itmek: Zorunlu olarak gidermek. 67a/3, 67a/17.

değer: Bir şeye özel olarak verilen önem. 47a/16

degirmi: Yuvarlak. 70a/2, 126b/9.

degnek: Yaslanmak, dayanmak veya başka amaçlarla kullanılan, elde taşınabilecek kalınlıkta ve boyda, ağaçtan kesilmiş parça; ince sopa. 32b/14

dehr: Devir, zamane. 2b/5, 7a/1

dehrî: Dünyanın sonsuzluğuna, ruhun beden ile beraber öldüğüne inanan kimse; materyalist, maddeci. 6b/17

dek: Kadar, değin. /10, 43a/11, 45a/7, 49b/2, 57b/8, 68a/3, 68a/4.

delâlet : Belirti; işaret; delil.

d. itmek: Göstermek; anlatmak. 20a/10, 20a/11, 20a/13, 33a/3, 60b/7.

delîl: 1. İspat edici belge; kanıt. 2. Kılavuz, rehber. 7b/10, 18b/1, 36a/12, 57b/16, 60b/2, 60b/8, 61a/6, 61a/11, 73a/7, 73a/10.

delü: Deli, çılgın, mecnun. 38b/3, 39b/3, 45a/9, 49b/12, 49b/16.

delük: Delik. 21a/9, 21a/10, 21b/3.

delülük: Delilik. 45a/8, 45a/10, 45a/16, 48b/2.

dem: 1. Soluk; nefes. 2. An; zaman. 30b/15, 32b/13, 39a/15, 40a/8, 40a/9, 40a/17, 44a/14, 44a/15, 49b/7, 52b/16, 55a/12, 62a/3, 67a/2, 71b/12.

d. urmak: Bir şeyden söz etmek. 28a/10

denk: Birbirine eşit iki şeyden her biri; eş; nazir; benzer; muadil. 73a/3

deñlü: Üstünlük derecesi bildiren bir edat; kadar. 10b/6, 15b/11, 17a/10, 17a/11, 17a/12, 20b/1, 20b/2, 22a/16, 29b/16, 35a/15, 35b/1, 35b/13, 35b/16, 38a/9, 5a/10, 47a/10, 50a/14, 50a/5, 51a/7, 52b/13, 56a/12, 56a/13, 57a/3, 59a/14, 75a/7.

deñsiz: Yakışsız ve yersiz davranışta bulunan, söz söyleyen. 35b/12

derd: Ruhsal sıkıntı; derin üzüntü; tasa. 51b/15, 51b/16.

d. uğramak 52a/12

derdmend: Hasta, müstarip, yoksul. 48b/12

derhâl: Hemen. 34b/7

dervîş: Yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş, kanaat sahibi kimse; fakir. 12b/12, 12b/13, 12b/14, 12b/17, 13a/4, 13a/6, 13a/8, 13a/10, 13a/14, 13b/11, 13b/13, 13b/15, 14a/2, 14a/5, 22a/8, 55a/7.

deryâ: Deniz. 34b/13, 41a/7, 41a/8, 41a/15, 41a/17, 64b/6.

derzî: Dikiş ile yiv yapan; terzi. 39b/10, 39b/17, 40a/1, 40a/2, 40a/10, 72a/14.

destî: Testi. 31a/6, 31a/9, 31a/10, 31a/11, 31a/12.

dest-i mübârek: Mübarek el. 2a/4

destür: Bir kimseye verilen izin; ruhsat; müsaade; icazet.

d. istemek: İzin istemek. 30b/12

d virmek: İzin vermek. 52a/11

destürsüz: İzinsiz. 30b/14

devlet: Talih, mutluluk. 2b/15, 3b/4, 64a/8, 65b/3.

devletlü: 1. Mutluluk ve refah içinde olan; devlet sahibi olan; talihli; bahtlı.2. Yüce; ulu.

3. Padişah ve büyük rütbeli kimseler için söylenen saygı sözü. 53b/10, 11a/4, 12b/13, 12b/15, 12b/16, 19b/13, 20b/13, 42a/11.

devlet-pend: Kutlu, büyük nasihat. 3b/17

devletsizlik: Talihsizlik. 65a/7

deyn: Borç4b/4

deyr: Belli bir süre sonra ödenmek üzere alınmış para; vadesi belli borç. 44b/3

deyü: Diye. 2a/11, 2a/12, 2a/14, 3a/9, 12a/7, 14a/4, 14a/14, 17a/14, 24a/8, 26b/8, 31a/11, 31b/3, 31b/9, 32b/17, 35b/13,36a/4, 38a/5, 41a/13, 43b/4, 43b/8, 43b/9, 47a/4, 48a/3, 51a/14, 68a/9, 68b/10, 70b/10, 73b/2.

digme: Sıradan; gelişigüzel; rasgele; her, herhangi bir. 23a/1

d. 48a/2

dil: 1. Söz. 2. Gönül. 7a/11, 8b/2, 9b/14, 11a/16, 32b/2, 32b/4, 32b/5, 35b/13, 45b/15, 58a/8, 58b/12, 72a/5.

dil-azarlık: Gönül inciten; kalp kıran.37a/14

dilbend: Gönül bağlayan.

d. olmamak: Gönlü bağlayıcı olmamak. 53a/16

dilber: Güzel, alımlı kadın veya kız; sevgili. 3a/4

dilemek: Sahip olmadığı bir şeyin veya bulunmadığı durumun gerçekleşmesini istemek; arzu etmek; murat etmek. 6b/2, 10a/17, 11a/4, 36a/7, 37b/4, 38b/1, 38b/4, 38b/7, 38b/8, 38b/15, 38b/16, 39a/1, 39a/4, 39a/5, 39a/8, 39a/9, 54b/13.

dilencilik: Dilenci olma durumu. 74a/1

dil-nevâz: Gönül okşayan; sevgili. 46a/17

dil-pesend: Gönül okşayan; sevgili. 3a/6, 71b/4.

dil-rübâ: Gönül kapan; sevgili; güzel. 58b/12

dilsiz: Konuşamayan, lal. 36a/14

dil-teng: Yüreği dar. 50a/10

dimâğ: 1. Beyin. 2. Zihin; bilinç. 45a/14, 55b/4, 55b/5, 55b/6.

dimek: Söylemek, belirtmek, konuşmak. 1b/5, 3b/2, 3b/10, 3b/14, 6b/12, 6b/15, 6b/16, 7b/6, 7b/7, 51b/4, 51b/9, 8b/1, 9b/7, 10a/2, 10b/3, 12a/11, 13a/5, 13a/11, 13a/17, 13b/1, 13b/12, 14a/15, 16b/7, 17a/5, 17b/1, 17b/3, 18a/1, 18a/10, 18a/12, 19a/11, 20a/16, 20b/16, 21a/11, 21a/13, 21a/14, 21b/10, 21b/9, 22a/14, 22a/2, 22a/3, 22a/7, 22a/8, 23a/12, 23a/7, 23a/8, 23a/9, 23b/5, 25a/5, 26a/2, 26b/2, 26b/9, 27b/6, 28a/7, 28a/9, 28a/10, 28a/11, 28b/11, 28b/13, 28b/17, 30a/3, 30a/15, 31a/3, 31a/4, 31a/5, 31a/13, 31b/1, 31b/8, 31b/11, 32b/2, 32b/15, 33a/5, 33a/15, 33b/6, 33b/16, 34a/11, 34a/16, 34b/1, 34b/17, 35a/1, 35b/9, 35b/17, 36a/11, 38a/11, 39a/3, 39b/4, 40a/14, 40b/5, 40b/9, 40b/12, 40b/13, 40b/15, 41b/2, 42a/11, 42a/13, 42a/7, 42a/8, 42b/1, 42b/3, 43b/1, 43b/2, 43b/3, 43b/10, 44a/13, 44b/11, 45b/7, 46b/1, 48a/11, 48a/5, 48a/6, 48a/7, 49a/1, 49a/4, 49a/17, 49b/8, 49b/9, 49b/10, 49b/12, 50a/4, 50a/5, 50b/3, 50b/11, 50b/13, 50b/14, 52b/1, 52b/9, 52b/10, 52b/17, 53b/3, 53b/9, 54a/4, 54a/17, 54b/14, 54b/15, 54b/17, 55a/5, 56a/11, 57a/3, 57a/5, 57a/6, 57a/17, 57b/8, 58a/6, 58a/9, 58b/12, 58b/14, 59a/11, 61b/11, 63b/1, 64a/4, 64b/13, 64b/15, 65a/16, 65a/17, 66a/17, 65b/8, 68a/12, 68a/13, 68a/15, 68b/2, 68b/6, 68b/9, 69a/8, 70b/10, 70b/13, 71a/8, 71b/1, 71b/16, 71b/17, 74b/8, 74b/9, 74b/11, 125b/12, 126a/10, 126a/13, 126b/4.

dīn: Gidilen yol; şeriat. 9b/3, 10a/17, 10b/5, 11a/4, 11a/8, 16b/17, 16b/2, 25b/7, 26a/5, 30b/6, 32a/4, 32a/6, 57b/5.

d. ulusu: Din büyüğü, alim, hoca. 11a/5

dīnc: Sağlıklı ve güçlü. 12b/10, 42a/13.

d. olmak: Emin olmak; mutmain olmak. 25a/10

dīndār: Dinî inancı güçlü ve inancının gereğini içten ve gerçek bir dinî sevgi ile yerine getiren; mütedeyyin. 68b/6, 69a/11.

d. ehli: Dindarlardan oluşan topluluk. 69a/2

dīn-i İslām: İslām dini. 11a/3

dīnsiz: Dinî inancı olmayan; kâfir. 10b/1

dīrāz: Uzun.

d. olmak: Uzun olmak. 32b/12

dīrhem: Bir okkanın dört yüzde biri oranında, bölgelere ve ülkelere göre ağırlığı değişen ve İstanbul için 3,207 gram tespit edilen, eski bir ağırlık ölçüsü birimi. 15a/5

dīri: Canlı, güçlü, sağlıklı. 37a/13, 37b/4, 57a/11, 126b/10, 58b/14, 127a/1.

dīrīg: Engel olma; önleme.

d. itmemek: Engel olmamak. 20a/9, 29b/8, 33b/11, 65a/14, 67b/5, 125b/3.

dīrlīk: Düzen. İyi geçinme; uyuşma; geçimin yolunda gitmesi. 4b/2, 37a/12, 57b/5, 66a/13.

dīrlīklü: Düzenli, geçimi iyi olan. 41b/8

dirlükli: Düzenli, geçimi iyi olan. 66a/14

dişār: Eklendiği Farsça kelimelere bolluk ve çokluk anlamı katar. 2b/3

diş: Çene kemiklerinin üzerine dizili, koparıp ısırma ve çiğnemeye yarar beyaz ve sert organlardan her biri. 32b/10, 71a/1, 73b/1, 126b/4.

d. kirāsı: Eskiden saraylarda ve zengin konaklarında ziyafetten sonra konuklara verilen armağan. 48a/9, 48a/10, 48a/13.

d. koyıcı: Diş geçiren, ısırın. Azimli, inatçı. 72a/2

dişi: Döllenebilir hücreler üreten ve bu döllenmiş yumurtaları içinde barındıran canlı. 61a/2, 61a/5, 61a/10.

ditremek: Korkmak, ayakta duracak gücü kalmamak. 45b/6

dīvār: Duvar. 36b/9, 44b/16.

diyānet: Dindarlık; dinî emirlere uyma. 25b/7, 65a/5.

diyār: Ülke, memleket; il; vatan; belde. 2b/2, 42a/3, 48a/10.

dizgin: Binek hayvanlarının gemine bağlanan ve hayvanı yönetmeye ve yöneltmeye yarayan kayış. 61b/4

doṣt: Çıkar beklemeden sevilen ve güvenilen yakın arkadaş. 5b/16, 27b/11, 28a/3, 28a/5, 29a/6, 37a/14, 37a/15, 37b/1, 38a/16, 38a/5, 42b/5, 46b/2, 51a/9, 52b/15, 53a/3, 53a/4, 53a/5, 63b/12, 65a/2, 67a/17, 67a/17, 67b/1, 67b/2, 67b/3, 68a/2, 68a/3, 68a/7, 68b/2, 70a/6.

doṣtluḡ: Karşılıklı olsa da olmasa da bir kişinin birine karşı duyduğu yakınlık; bağlılık. 29b/10, 37a/9, 52b/16, 53a/6, 53a/7, 67a/17, 67a/17.

döşek: Yatak, şilte. 33a/11

du‘ā: İyilik dileme; iyi olması için dua etme; iyilik dileği. 17a/12

duḡa: Kuşluk vakti; güneşin doğu ufkunda bir mızrak boyu yükseldiği an. 43a/10

dūr: Uzak.

d. olmaḡ: Uzak olmak. 24a/17, 27b/14.

dutuḡ: Utangaç, kekeme. 73a/16.

dügün: Düğün. Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan büyük eğlence. 73a/8

dükeli : Hep; bütün; hepsi. 58b/13

dükkān: Perakendeci veya toptancı esnafın mal sattığı veya küçük zanaatkârın mesleğini icra ettiği yer. 39b/11, 40a/1.

d. dutmaḡ: Ticarete başlamak; alışveriş yapmak. 39b/10

dünyā: Yeryüzü. 4a/14, 4a/15, 9b/4, 9b/10, 11a/8, 11a/14, 11a/17, 12a/5, 12a/6, 14b/5, 15b/8, 22b/1, 25a/3, 26a/6, 26a/7, 32a/4, 32a/6, 32b/16, 37b/12, 37b/12, 38a/17, 47a/15, 47a/16, 54b/4, 55a/8, 55a/16, 56a/12, 62b/12, 62b/15, 66a/4, 65b/5, 65b/13, 67b/6.

d. görmüş: Çok gezmiş, çok yer görmüş ve çok yaşamış kimse. 4a/10

dünyevî: 1. Dünya ile ilgili. 2. Dünya işlerine ilişkin. 63b/15

dürlü: Türlü; çeşitli; çeşit. 6b/10, 9b/10, 9b/12, 16a/2, 22b/13, 34b/10, 37b/10, 43b/12, 43b/13, 49b/13, 49b/17, 72a/1.

dürr-i deryâ-yı me'âni: Anlam denizinin incisi. 1b/5

dürriyektâ: Eşsiz inci. 2b/8

dürüg: Gerçek olmayan söz; yalan.

d. söylememek: Yalan söylememek. 30a/10

dürüst: Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan; onurlu; şerefli; namuslu. 9b/3, 30b/6, 64b/14.

Düşmen: Çeşitli sebeplerle birinin kötülüğünü isteyen veya ona zarar vermeye çalışan kimse; yağı; hasım. 5b/9, 5b/17, 27b/11, 29b/7, 37a/13, 37b/1, 38a/14, 38a/6, 41b/4, 41b/5, 42a/1, 42a/2, 42b/5, 46b/3, 62a/11, 62a/13, 62a/15, 62a/2, 62a/5, 62a/7, 62a/8, 62b/14, 63b/12, 64a/3, 64a/5, 64b/14, 67b/1, 67b/3.

d. olmak: Kin beslemek; düşmanlık göstermek. 37a/15

düşmenlik: Düşman olma durumu; yağılık; husumet; hasımlık. 29b/10, 71b/11.

düşmenlik: 67a/17

düşmenlik: Düşman olma durumu; yağılık; husumet; hasımlık. 37a/9

düşük: Bulunduğu yerden daha aşağı indirilmiş, sarkıtılmış olan. 61a/7

düşvâr : Güç, zor. 53a/16

d. olmak: Güç olmak. 29b/9

düz: Yatay durumda olan; dik veya eğik olmayan. 70a/15, 126b/4.

düzilmek: Meydana getirilmek; üretilmek. 8b/4

-e-

e'aşâ: Gözleri dumanlı. 127a/14

ebleh: Akılsız; budala; bön. 42a/13

ebrü-yı vakâr : Ciddi bir yüz. 2b/4

ecdād: Atalar, dedeler. 4b/5

ecel: Alında yazılı olduğuna inanılan ölüm vakti; kişinin kaderine bağlı olan ölüm anı. 3b/7, 39b/6, 39b/7, 40a/11, 40a/9.

e. eli: Ölüm. 36b/15

ecnebi : Yabancı olan; başka memleketten gelmiş. 51a/9, 55a/3, 63a/10.

edā: 1 verme; ödeme. 2. (Namaz ve diğer dinî vecibeler için) kılmak; yerine getirmek; icra etme. 10a/14, 34b/4, 67b/2.

e. eylemek: Vermek; ödemek; görevini yerine getirmek. 59a/3

e. itmek: Vermek; ödemek; görevini yerine getirmek. 2a/12, 9b/6, 11a/9, 30a/17, 30b/1, 47b/1, 48a/1, 48a/11, 58b/17, 67a/17.

edeb: Güzel huy ve iyi davranış. 17b/16, 17b/17, 18a/2, 18a/13, 24b/12, 25b/6, 33a/17, 40b/4, 48b/2, 53a/1.

edebisiz: Utanç verici işleri açıktan ve büyük bir ustalıkla yapan; utanmaz; terbiyesiz; hayâsız. 71a/2

edebisizlik: Edepsizce davranış; utanmazlık; şirretlik. 49b/7

ednā: En alçak; en aşağı. 15b/7, 24a/12, 24a/8, 37b/11, 51a/1, 65b/10.

efḏal: En fazla; en üstün. 7b/15, 18b/10, 61a/2.

e. itmek: Üstün bir duruma getirmek. 7b/17

efendi: Eskiden şehzadeler, din adamları, eğitim görmüş kimseler için “bay” anlamında kullanılan unvan. 39a/2, 71a/13, 71b/17, 72a/2, 72a/8, 74a/2, 74a/5, 74b/4.

efgen: Düşüren; yıkan; deviren. 3a/2

efnā: En fena, en kötü. 8b/16

eftimūn: Eftimun Çiçeği. (Gelin Saçı, Bostanbozan) Eftimun, eskilerin har u yabis dedikleri kuru öksürük ve balgam ile sara hastalığına da iyi geldiğine inandıkları anlaşılın şifalı bir bitki ve çiçeğidir. 27b/3

eglenmek: Dinlenmek. 30b/12, 30b/14, 56b/8.

egri: Düz olmayan. 19b/10, 70b/1, 73a/6.

ehemmiyet: Önem. 2b/5

ehl: Topluluk; cemaat; zümre. 20a/8, 28a/11, 42b/17, 44b/17, 69b/10.

ehl-i başiret: Sağduyu sahipleri. 3b/6, 7a/2.

ehl-i cennet: Cennete girebilecek nitelikte olanlar. 50b/14

ehl-i ḏalāl: Sapkınlılar. 6b/17

ehl-i edeb: Ahlaklı, namuslu kimseler. 20b/13

ehl-i ğaraż: Düşmanlık besleyen kimseler. 29b/11

ehl-i ḥakḳ: Doğruluk ve dürüstlük peşinde olanlar. 67b/1

e. olmak: Bu kimselerin yanında olmak. 68b/7

ehl-i ḥayā: Utanç sahipleri. 44b/16

ehl-i meclis: Meclis, topluluk üyeleri. 43b/3

ehl-i nazār-ı ḥikmet: Sağduyu sahipleri. 8a/3

ehl-i şan'at: Sanatçılar. 72b/1

ehl-i sūk: Aşağı tabakadan olanlar. 46b/10

ekābir: Görgü, erdem ve makam bakımından büyük olanlar; ileri gelenler; daha büyükler; devlet büyükleri; bir üst tabaka insanları. 60a/1

ekābir-i hükemā: Hakimlerin ileri gelenleri. 27a/16

ekl: Yiyecek yeme; yenilme. 43a/15

e. itmek: Yemek yemek. 5a/2, 5a/3, 5a/5, 43a/1.

ekl-i ta'ām: Yemek yemek. 5b/2

ekşer: En çok; en fazla. 14b/13, 23a/4, 30b/16, 40a/11, 42b/17, 42b/9, 43a/3, 52a/13, 57a/15, 58b/5, 69b/2, 126b/17, 126b/2, 126b/3, 127a/7.

ekşerü'nnās: İnsanların çoğu. 51a/4

el: Kolun bilekten itibaren parmak uçlarına kadar olan ve tutmaya, iş yapmaya, dokunmaya uygun bölümü. 3b/11, 11a/17, 17b/17, 18b/9, 19a/2, 19b/12, 26a/2, 37b/16, 39a/10, 43a/2, 43b/3, 47a/6, 53b/5, 53b/6, 58a/7, 60b/17, 61a/8, 64b/13, 64b/15, 64b/8, 65a/15, 67b/4, 69a/1, 69b/15, 70a/2, 70a/9, 74b/1, 74b/2, 126b/9, 127a/2, 127a/3, 127a/8.

e. altı: Yanında çalışan hizmetliler. 38b/7

e. başmaq: Kutsal bir şey üzerine elini koyarak yemin etmek. 73a/10

e. çekmek: Zararı görülen bir işi, alışkanlığı yapmaktan vazgeçmek; bırakmak. 10b/1, 25a/6, 41b/10, 62a/13.

e. –inden gelmek: Yapabilmek; becermek. 38a/4

e. kımak: Sahip olmak, yapmak. 22b/6

elā: Sarıya çalan açık kestane rengi. 70a/3, 70a/9, 71a/5.

elbet: Kuşkusuz; şüphesiz; mutlaka. 50a/10

elbetde: Eninde sonunda; er geç. 8b/5, 8b/9, 18a/8, 18b/5, 20b/6, 35b/4, 53a/5.

elçi: Bir devleti veya devlet başkanını başka bir devlette temsil eden kişi; sefir. 28a/14, 28a/15, 28a/17, 28b/1, 28b/7, 30a/17, 31b/4, 31b/5, 31b/9.

elem: Acıklı ve üzücü bir olayın veya durumun yol açtığı ruhsal sıkıntı ve tedirginlik; ıstırap; keder; dert; üzüntü; acı; gam. 15b/10, 15b/11, 27a/10, 29b/9

elemdār: Acılı, gamlı, kederli.

e. olmaq: Kederli olmak. 46a/15

elfāz: Sözlere; kelimeler. 2a/9

elvān: Çeşit çeşit renkte olan; rengârenk. 60a/2

emānet: Güven duyulan birisine korunmak, saklanmak üzere geçici olarak bırakılan eşya veya kimse. 66a/17, 67a/6, 67b/7, 67b/9, 67b/10, 67b/12, 67b/15, 68a/1, 68a/12, 68a/13, 68a/14, 68a/15, 68b/4, 68b/6, 68b/7, 68b/11, 68b/14, 68b/16, 69a/8, 69a/9.

e. itmek: Bir şeyi, güven içinde tutacağına inandığı birine korunması için bırakmak, teslim etmek. 65a/3

e. kılamak: Bir eşyayı, parayı bu işle ilgili birisine koruması için vermek, teslim etmek. 67b/8

emānetdār: Bırakılan eşyayı, parayı koruyan kimse. 67b/6

emānetkār: Emaneti iyi koruyan. 69a/8

emek: 1. Zahmet. 2. Uzun süren ağır iş; uzun ve zahmetli çalışma. 3. Bir işin yapılması için harcanan beden veya zihin gücü. 17b/4, 23a/14, 23a/15, 38a/11, 38b/1, 38b/2, 65a/8, 65a/9, 65a/12, 65a/13, 65b/10, 65b/11.

e. çekmek: Bir işte aşırı ölçüde çalışarak çok yorulmak. 65a/11

emīn: Kendisine güvenilebilir; emniyet edilebilecek olan. 69a/8, 69a/11.

e. olmak: İnanmak; güvenmek. 6a/1, 21a/11, 23b/13, 38b/7, 39a/4, 45a/6, 51b/3, 62a/2, 65b/3, 70a/12.

e. olmamak: Güvenmemek. 14b/11, 14b/12, 37a/12, 39b/6, 62b/13, 67a/6.

emīr: Bir kavmin, şehrin veya devletin başkanı. 4b/9, 47b/11, 61b/1, 63a/9.

e. malı: Devlete ait olan mal, mülk. 47b/9

emīre'l-mü'minīn: Müminlerin emiri anlamında olan halifeler için söylenen söz. 21b/4, 21b/9, 21b/11, 22a/1, 22a/5, 48b/16, 48b/17.

emīrū'l-mü'minīn: Müminlerin emiri anlamında olan halifeler için söylenen söz. 16a/8, 20b/12, 32a/17, 33a/1, 53b/1.

emn: Güvenlik; eminlik; rahatlık; emniyet. 14a/9

emr: Belirli bir davranışta bulunmayı gerektiren zorlayıcı söz; buyruk; talimat. 15a/12, 48b/11, 74b/2.

e. eylemek: Bir kimseden bir şey yapmasını istemek; buyurmak; emir vermek; emretmek. 43b/8

e. itmek: Bir kimseden bir şey yapmasını istemek; buyurmak; emir vermek; emreylemek. 21b/8

e. olunmak: Bir işin yapılması için emir almak. 32b/14

emrāz: Hastalıklar. 60b/3, 60b/4.

emşāl: Bir şeyin eşi, benzeri; eşleri. 24b/13, 25a/5, 68b/13.

emşāl ü akrān: Aynı yaşta olanlar. 37b/8, 62b/1.

enbīyā : Peygamberler. 50b/8

endām : Vücutun biçimi; boy bos. 13b/3, 36b/8, 70b/2, 126a/16.

endāz: Sonuna getirildiği Farsça kelimelere “atan, atıcı” anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek. 9b/9

e. eylemek: Atmak. 27b/8

endāze : Ölçü. 9b/11, 9b/7, 51b/2, 57a/16, 59a/7, 59a/9, 66a/8.

e. kıymak: Ölçü koymak, ölçülendirmek. 59a/6

endiş: Sonuna getirildiği isimlere “düşünen, ölçülü davranan” anlamını katan son ek. 25b/13

endişe: Düşünce. 34b/8, 59a/3.

e. itmek: Birini veya bir şeyi merak ederek düşünmek; kaygılanmak; korkmak. 34b/6

eñse: Arka, başın arka kısmı. 41b/4

envā' : Çeşitler, türler. 43b/12

epsem: Sessiz. 19a/15, 23a/12, 23a/13, 35b/12, 40b/5, 40b/6.

erāzil: Çok kötü kimseler; bayağı, yüzsüz kimseler; reziller. 4b/10

erbāb: Başkan; reis; ulu kişi. 72a/15

erbāb-ı hayl: At sahipleri. 60a/4

erkān: Esaslar; temeller; destekler. 6a/10, 30b/7

erlik: Er olma durumu; erkeklik; yiğitlik; mertlik. 62b/6

ermenî: Nordik ve Alpin ırkları karışımı olan günümüzde bir topluluk. 72a/6

erzāni: Ucuzluk; bolluk.

e. kılmak: İhsan kılmak. 44a/17

esbāb: Sebepler, nedenler, araçlar. 5b/10

esen: Hiçbir sağlık derdi olmayan; sağlıklı; sıhhatli; sağ salim; sıhhatli; afiyette; iyi. 21b/3

esîr: Tutsak, köle. 62a/16, 62b/1, 73a/6, 73b/7, 73b/10.

e. olmak: Tutsaklığa düşmek. 62a/17

esirgemek: Korumak. 12a/15, 63a/1, 66a/15.

eşnā: Bir işin, bir hareketin yapıldığı, bir olayın gerçekleştiği veya bir durumun sürdüğü zaman; an; ara; aralık; sıra; vakit. 31a/2

eşnāf: Paradan çok kendi iş gücünü kullanarak küçük ticaret ve el zanaatları ile geçimini sağlayan kimselere verilen genel ad. 59b/14, 59b/17.

eşkāl: Biçimler; görüntüler; şekiller. 60a/2

etmek: Ekmek. 21b/12, 21b/13, 21b/14, 22a/4, 22a/6, 62b/3.

etrāf: Çevre. 125b/17

evc-i a' lāya: Göğün en yüksek noktası. 35a/8

evkāt: Zamanlar; çağlar. 6a/4, 43a/11

e. güzārlamak: Vakit geçirmek. 53a/2

evkāt-gūzar: Vakit geçiren. 66a/13

evlā: Daha iyi; yeğ; daha üstün. 22b/12, 43b/9, 62b/8, 64b/14.

evlād: (Anne ve baba için) oğlu, kızı; çocukları; çocuk. 5b/16, 15b/1, 22a/12, 63a/1, 63a/2.

evşāf: Bir şeyin veya kimsenin taşıdığı nitelikler; sıfatlar; kaliteler. 61a/11

evvel: Önce; geçmiş. 5a/12, 6a/14, 7a/2, 14a/8, 20a/1, 31a/16, 32b/13, 32b/16, 34b/5, 35a/8, 37b/13, 37b/7, 38b/15, 39a/16, 43b/7, 43b/9, 43b/11, 47b/13, 48b/13, 50a/17, 53a/1, 56b/11, 72b/15, 75a/13.

evvelā : Her şeyden önce; ilk önce; öncelikle. 10b/6, 67b/12, 69b/9, 69b/11, 72b/13, 126b/16.

evvelī: Önce olan; önceki. 33a/5

evvelki: Önceki. 6a/12, 19b/17, 37b/14.

evzā' : Durumlar; tavırlar; vaziyetler. 15a/3

eyitmek: Söylemek. 4a/13, 4b/7, 6a/13, 12a/8, 12b/15, 12b/16, 12b/17, 13a/3, 13a/4, 13a/5, 13a/10, 13a/12, 13a/14, 13a/16, 13b/11, 13b/12, 13b/13, 13b/14, 13b/15, 13b/16, 14a/2, 14a/6, 21b/1, 21b/4, 21b/9, 21b/10, 21b/13, 21b/14, 22a/1, 22a/2, 22a/4, 22a/5, 22a/6, 22a/8, 27a/8, 27a/10, 28b/2, 28b/3, 28b/4, 28b/5, 30a/16, 31a/5, 31a/17, 32a/1, 32b/11, 33a/1, 33a/9, 33a/13, 33a/14, 34a/1, 34a/3, 37a/5, 39b/7, 40b/10, 41b/15, 45b/2, 47b/8, 47b/9, 47b/11, 47b/14, 48a/1, 48a/3, 48a/6, 48b/12, 50b/9, 53a/17, 53b/12, 53b/13, 54a/12, 54b/16, 61b/4, 61b/5, 61b/9, 63a/16, 63b/7, 68a/16.

eyü: İyi. 5a/1, 5a/9, 9b/4, 12a/3, 17a/3, 18a/5, 18b/1, 20b/5, 23a/7, 23a/8, 23a/9, 24a/16, 25b/4, 26a/1, 26a/15, 26a/16, 26a/17, 26b/2, 26b/3, 26b/6, 26b/11, 28a/2, 28b/14, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 30a/1, 30a/5, 34a/15, 36b/5, 38b/9, 38b/11, 38b/12, 42b/4, 44a/3, 44b/11, 47a/10, 47a/13, 47a/14, 57a/5, 61b/6, 64a/6, 69a/3, 71a/8, 72b/8, 73b/11, 74a/5, 74b/15, 75a/10, 126a/8, 126a/14, 126b/17, 127a/2, 127a/4, 127a/5, 127a/6, 127a/8, 127a/16.

eyülik: İyilik. 5a/7, 16b/5, 16b/8, 16b/9, 17a/3, 17a/5, 17a/6, 17a/8, 17a/9, 20a/8, 20a/9, 20a/11, 20a/13, 20a/14, 20a/15, 20b/10, 20b/11, 22a/6, 22a/7, 22a/9, 22a/15, 22a/17, 22b/14, 26a/16, 26b/7, 29b/8, 29b/9, 30b/13, 38a/15, 125b/8, 126b/3.

eyülük : İyilik. 5a/8, 17a/2.

eyyām : Günler, zaman, çağ. 21a/1, 36b/2, 40b/15, 45a/12, 46b/14, 55b/7.

ezāsız: Eziyet etme; zulüm ve cefa etme. 28a/2

ezīncānīb: O sırada. 21a/11

e'l-hazer: Sakın ha! 51a/3, 66a/12, 66a/13

-f-

fāhişi: Ahlaka uygun olmayan; iğrenç. 50a/8

fahır: Övünme; gururlanma. 62b/7, 16a/16, 24a/3

f. eylememek: Övünmemek. 18a/15

f. itmek: Övünmek. 18a/3

fahş: Edepsizlik, aşırıya kaçma. 50b/5

fā'ide: Yarar; fayda; kâr. 2a/6, 4b/1, 4b/17, 5a/13, 5b/11, 5b/17, 10b/6, 11a/1, 11a/2, 11a/2, 12a/5, 18a/5, 18b/9, 19a/14, 23a/7, 23b/10, 24a/7, 25a/9, 26a/10, 29b/2, 32b/7, 33b/14, 34a/12, 34b/9, 34b/15, 34b/17, 35a/1, 35a/3, 35a/4, 35a/6, 35b/17, 36b/13, 37b/7, 42b/1, 42b/2, 46a/5, 46a/7, 55a/15, 56a/3, 56b/2, 56b/14, 64b/12, 65a/1, 65a/2, 65a/6, 65a/9, 65b/6, 67a/17, 72b/3, 74a/10, 74a/12, 74b/13, 74b/15, 74b/17, 75a/2, 126a/5.

fā'ideli: Faideli, yararlı. 24a/17, 28a/5, 32a/6, 34b/9, 42a/17, 73b/11.

fā'idemend: Menfaat elde eden, karlı. 3a/6, 59b/12.

fā'idesiz: Yararsız. 38a/7

fā'il: Etkin. 7a/3

fakır: Yoksulluk; fakirlik. 66a/2.

fakîr: Geçimini güçlkle sağlayabilen kişi; yoksul. 2a/11, 11a/4, 12a/16, 12b/1, 14b/5, 16a/3, 17b/8, 22a/11, 55a/7, 65b/8, 65b/11, 69a/6.

fakîrlik: Yoksulluk. 14b/5, 64b/9, 65b/9.

fakr: Yoksulluk; muhtaçlık; fakirlik. 12a/17

fānî: Kalıcı olmayan; gelip geçici; kalımsız. 4b/17, 53b/17.

fāriğ: Vazgeçmiş; çekilmiş.

f. olmak: Vazgeçmek; el çekmek; çekilmek. 59b/8

f. olmamak: Vazgeçmemek. 54b/15

farîza: Farz; ilahi emir. 11a/9, 11a/11, 14a/12, 14a/13, 14b/14, 30a/17, 58b/16, 59a/3.

farq: Varlıklar arasındaki ayırıcı özellik; başkalık; ayırım; ayrılık; nüans. 33a/7, 53a/7, 58b/9.

f. itmek: Varlığını anlamak; sezmek; görmek. 19a/4, 67b/4.

f. olunmamaq: Görülmemek. 58b/14

f. olmak: Görülmek; varlığından haberdar olunmak. 55b/8, 69b/9

fārsî: Farsça. 2a/6, 36b/9, 74b/13.

fārsīhān: Farsça okuyan, Farsça bilen tercüman. 36b/10

fāsīk: Allah'ın emirlerini tanımamak, sapkın olmak, günah işlemek. 37b/11

fāşıla: Mevsim, dönem. 68b/15

faşīh: Açık, doğru ve düzgün biçimde konuşan; konuşması düzgün. 30b/5, 33b/5, 72a/4, 72a/9.

faşl: Bölüm; ayırım; kısım; devre. 11a/9, 14a/11, 45a/10, 49a/9, 55b/15.

fażīlet: İnsanı iyi davranışlarda bulunmaya, ahlak sahibi olmaya iten manevi güç; üstünlük; seçkinlik; erdem. 23b/8

f. eylemek: Erdemli olmak. 24b/14

fażl: İyi ahlaklılık; erdem; üstünlük; olgunluk. 6a/12, 7b/12, 9a/14, 9a/15, 9a/16, 25a/5, 28a/10, 44a/16.

fe'ammā: Kaldı ki; ... gelince. 17b/15, 53a/11.

feh̄m: Anlama; anlayış; kavrama. 72a/9, 126a/16

f. itmek: Anlamak; kavramak. 6b/14, 8a/4, 19a/1, 24a/16, 29b/11, 29b/17.

feh̄mlü: Anlayışlı. 71b/15

feh̄vā: Anlam. 33a/9

felek: Kaderi çizdiğine inanılan gizli güç; talih; şans; kader; baht. 8b/2

fenā: Kötü, berbat. 3b/9, 27b/13, 57a/8, 67a/4, 127a/13.

fend: Hile; düzen; desise. 2a/5

fer': 1. Bir ana kaynaktan ayrılan şey; kol; şube; yan; kenar. 2. İkinci derecede önemli olan. 7b/5

ferāh: Sevinme; iç açıklığı; sevinç. 61a/14

ferāmūş: Hatırdan çıkarma; unutmak. 26b/7, 39b/6, 64b/9.

ferāset: Anlayış; sezgi; idrak. 3b/3, 4b/10, 69b/6, 69b/7, 69b/11.

f. nazar: İlerigörüşlülük. 69b/2

ferište: Melek.

f. olma: Melek olmak. 52a/3

fermān: Buyruk; emir; hüküm. 2a/14, 9b/8, 12a/4, 12a/13, 15a/10, 25a/12, 25b/2, 67b/15.

f. buyurmak: Emir vermek. 15a/7

f. dutmak: Emir dinlemek. 13a/5

f. itmek: Emretmek. 15a/7

ferş: Yayma, serme, döşeme. 17b/13

feryād: Bağırıp çağırma; çığlık. 29b/8

f. itmek: Bağırıp çağırarak; haykırmak; çığlık atmak. 48b/12

fesād: İnsanların aralarını açmaya, toplumda kargaşa çıkarmaya yönelik davranış; ara bozuculuk; kötülük; fenalık; kargaşalık; anlaşmazlık; fitne. 8a/8, 13b/8, 45a/16, 63a/4, 63b/10.

f. itmek: Kötülük yapmak. 74b/1

feşāhat: Dilin doğru, düzgün, açık ve anlaşılır olarak kullanılması. 19a/10

fetiḥ: Bir yeri savaşa ele geçirme. 42a/16.

fevt: Bir daha elde edemeyecek veya bulamayacak şekilde elden çıkarma; kaybetme; kaçırma.

f. itmek: Elden çıkarmak; kaybetmek. 59a/1

f. olmak: Elden çıkmak; kaybolmak; ölmek. 39b/17, 45a/13, 59a/1.

feyz: Bilim; anlayış. 2a/10

feyzbaḥşā: Bolluk, bereket veren. 2b/13

fe'emmā: Kaldı ki; ... gelince. 69b/5, 70a/17, 70b/5.

fırşat: Bir işin yapılması, bir şeyin gerçekleşmesi için var olan en uygun durum, zaman veya şart. 36a/6, 62a/10.

f. bulma: En uygun yararlanma zamanını elde etmek. 64a/6

fısildeşmak: Karşılıklı fısıltılarla konuşmak. 34a/14

fısilde: Başkalarının duyamayacağı kadar alçak sesle yapılan konuşma. 34a/15, 34a/17.

fısq: Kötü işlere, ahlaksızlığa dalma. 50a/2

fī: İçinde. 1b/16

fihrist-i ebvāb: Bölümlerin başlıkları. 5a/12

fī' il: İş; hareket; kılış; ediş; davranış; eylem. 58a/10, 58a/11, 58a/12, 72b/2, 25b/6, 49b/12

fī' il ü 'amel: Düşünüş ve davranış. 39a/5

fī' il-i kabīḥ: Kabahatli iş, çirkin iş. 33b/1

fıkr: Düşünme sonucunda elde edilen görüş; biliş; mütalaa; fıkr; düşünce; ide. 7a/1, 7a/9, 15a/11, 34b/6, 34b/8, 41a/3, 55a/13, 58a/11, 61b/9, 61b/10, 62a/14, 69a/15, 74b/8.

f. itmek: Düşünmek. 3b/5, 6b/7, 7a/5, 15a/10, 18b/17, 34b/8, 36b/15, 36b/17, 41a/10, 63a/10.

fıkr ü te' emmül: Bir şeyi etraflıca düşünme.

f. itmek: Bir şeyi etraflıca düşünmek. 47a/17

fırāk: Birbirini seven iki kişinin ayrı düşmesi; ayrılık; ayrılış. 51b/13, 51b/14, 51b/16, 52a/2, 52b/6.

f. olmak: Ayrı olmak. 52a/2

fırār: Kaçma; kurtulma. 65b/6

f. itmek: Kaçmak. 41b/5, 60a/7, 73b/14.

firāri: Kaçak. 41b/4

fitil: Kandil veya mum gibi aydınlanma araçlarında kullanılan yağ emici pamuklu kalın iplik veya şerit. 66a/9

fitne -2-

f. 6b/16, 63b/10

fi'l-cümle: Sonunda; nihayette. 4a/4, 8a/17, 13a/14, 17b/16, 18b/4, 35a/17, 52a/3, 54a/11, 58b/5, 59b/13, 60b/6, 66a/16, 70b/11.

fi'l-evvel: Eskide, önceden. 39b/14

fi'l-hāl: Bu anda; şimdi; hemen. 20a/15, 21b/2, 22a/9, 23a/2, 31b/4, 40b/4, 40b/10, 48b/11.

foğulluğ: Kabaca ve kibirlice davranış; fodalca davranış. 14a/4, 49b/1.

fuđarā: Yoksullar; fakirler; yoksul. 65b/13

fecā' at: Çok acıklı durum; yürekler acısı durum; acıklılık. 57a/8

fülān: 1. Herhangi bir kimse; bilmem kim; biri. 2. Belirsiz bir şey; filan. 18a/16, 27a/6, 42b/1, 45b/14, 51a/17, 63b/1.

fürūht: Satış; satım; satma. 69a/13

fütür: Umutsuzluk, keder. 62a/13

füzün: Çok fazla; çok; artık.

f. olmamağ: Çok olmamak. 17b/2

ğabğablu: 1. Çene altı. 2. Çifte gerdan. 70a/4

ğadr: Acımasızlık; kıyıcılık; zalimlik. 20a/15, 63b/6.

-g/ğ-

ğadr ü cefā: Acımasız ve zalim olmak.

ğ. İtmek: Zalimlik etmek. 20b/2

ğāfil: Olayları ve sebeplerini anlayıp sezmekten yoksun olan. 7a/4, 8b/16.

ğ. Olmamağ: Açıkgözlü olmak. 40a/4, 59b/1, 74b/16, 75a/7.

ğāfilliđ: Bilgisiz. 75a/7

ğaflet: Çevresinde olup bitenleri anlayıp sezememe; habersizlik. 19b/15, 4a/11, 4a/9, 40a/11

ğ. uyđusu: Uyanık ve dikkatli olunması gereken bir durumda bir uyuşuklukla gelen uyku hali. 3b/5, 36a/10.

ğā'ib: Nerede olduğu bilinmeyen; kayıp. 37b/16

ğ. olmağ: Kayıp olmak. 21a/12

ġā' ile: Nerede olduğu bilinmeyen; kayıp. 63b/14

ġalaba: Kalabalık, topluluk, halk.

ġ. arası: Halk içinde. 19b/7, 56b/7.

ġalat: Yanılma; yanlışlık. 4a/11

ġalebe: Üstün gelmek, yenmek. 73b/8

ġ. itmek: Yenmek, üstünlük sağlamak, kazanmak. 56a/5, 73b/6.

ġalib: Kazanmış, yenmiş. 2a/15, 53b/14.

ġam: Keder, tasa, üzüntü. 20b/3, 22b/11

ġamdārlık: Üzüntülü olmak. 22b/13

ġamġin: Tasalı, kederli. 20b/4, 20b/5, 22b/11, 48b/6.

ġ. olmak: Kederli, üzüntülü olmak. 22b/12

ġanī: Zengin. 11a/15, 11a/4, 11a/5, 12b/1, 12b/11, 13a/3, 13a/5, 13a/12, 13a/16, 13b/12, 14a/2, 14b/2, 14b/3, 14b/5, 17b/9, 22a/11, 65b/10, 65b/13, 65b/6, 65b/1.

ġanīlik: Zenginlik. 14b/5

ġanim: Savaşta düşmandan ganimet alan. 53b/12

ġanīmet: 1. Savaşta düşmandan ele geçirilen her türlü mal, eşya, para vb. şeyler. 2. Beklenmeyen bir kazanç. 14b/17

ġ. bilmek: Ödül, kazanç bilmek. 25b/4

ġara itmek: Yas tutmak. (21a/16)

ġaraz: 1. Maksat; gaye. 2. Bir kimseye karşı beslenen kötü niyet; kin; düşmanlık. 8a/14, 15b/5, 51a/14.

ġarġ: Suya batırma, suda boğulma.

ġ. olmak: Batmak, boğulmak. 21a/13, 21a/14, 41a/16, 41a/17

ġavġā: Dövüş; kavga. 32a/2, 45b/8, 50a/11, 53b/15.

ġ. itmek: Dövüşmek. 49b/8, 49b/11.

ġavvāş : İnci ve sünger çıkarmak için suya dalan kimse, dalgıç. 20b/17, 21b/1.

ġāyet: Son derece; pek çok; çok. 4a/16, 11a/10, 12b/7, 12b/13, 25a/9, 29b/15, 30b/8, 30b/15, 33a/10, 34b/16, 43a/17, 46b/17, 52b/7, 53a/8, 54b/12, 55b/11, 55b/14, 56a/4, 60a/6, 61b/13, 69a/15, 69b/4, 70a/11, 70b/12, 71a/7, 71b/6, 75a/17, 127a/3, 127a/8.

ġayr: Başka kimse; başkaları; başkası. 45b/1, 59a/15, 67a/2, 69b/10, 72b/7, 126a/17.

ġayrı: Bundan böyle; artık; daha. 4a/6, 7b/3, 9b/11, 15a/10, 15b/5, 20a/3, 23b/17, 25a/16, 25b/4, 29b/4, 30a/17, 32a/11, 34a/5, 35a/6, 35b/8, 36a/17, 36b/17, 38b/9, 39a/4, 39a/6, 43a/3, 45b/10, 46a/5, 47a/5, 52a/14, 53b/14, 55a/9, 56b/17, 57b/10, 58b/6, 59b/4, 60b/8,

62b/2, 62b/12, 62b/15, 64a/1, 64a/2, 64b/17, 65a/2, 65a/13, 67a/17, 69a/15, 71a/3, 71a/8, 74a/6.

ğayūr: Gayretli, çalışkan. 3a/1

ğazā: İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan savaş; kutsal savaş. 30b/1

ğ. itmek: Allah yolunda savaşmak. 30b/2, 30b/3.

ğ. -ya gitmek: Allah yolunda savaş için yola çıkmak. 30b/12

ğazab: Kızgınlık; hiddet; öfke. 48a/4

ğāzī: Gazveye çıkan Müslümanlar arasında bulunan kimse veya kumandan. 4b/8

g. 7a/1

genc: 1. Hazine. 2. Henüz yetişmemiş olan, toy. 24a/11, 39b/7, 44a/7, 53a/11.

gencine: Hazine. 1b/5

gerdūnvaķār: Ziyadesiyle ağırbaşlı olan. 2b/16

germ: Sıcak. 53b/14

germiyet: Sıcaklık. 55b/2, 55b/3.

ğnā: Zenginlik. 65b/5, 74a/10

ğırre: Gururlu.

ğ. olmamak: Kibirli, gururlu olmamak. 29a/1

ğıybet: Dedikodu, arkadan kişinin hoşlanmayacağı şekilde konuşmak. 54b/15

gice: Akşam, gece. 9b/10, 24b/5, 32b/10, 33a/11, 37a/5, 41a/1, 42b/12, 43a/6, 44b/2, 45a/14, 45b/1, 45b/2, 45b/11, 45b/12, 45b/13, 45b/14, 45b/16, 45b/17, 46a/1, 46a/2, 46a/3, 46a/4, 46a/5, 46a/6, 46b/3, 47b/14, 47b/15, 57a/15, 57b/1, 57b/8, 58b/1, 58b/15, 58b/2, 58b/6, 68a/13, 68a/5, 71b/16, 71b/9, 127a/13.

Girü: Geri, arka. 5b/11, 21a/13, 26a/2, 30b/1, 35b/3, 41a/8, 43b/4, 47b/7, 51a/11, 62a/1, 62a/12.

gizlü: Gizli, saklı. 22b/5, 32a/16, 32b/1, 32b/2, 55a/4, 69a/1, 73a/1.

g. itmemek: Saklamamak. 71b/11

gögertmek: Yeşillendirmek, yetiştirmek. 8a/16

gök: Mavi. 61a/6, 70b/4, 70b/17, 71a/6.

g. gözlü: Mavi gözlü. 59b/16

gökçek: Güzel, hoş. 47a/6, 71a/5, 73b/1.

göñül: 4a/3, 7b/7, 10a/12, 13b/8, 15a/2, 15a/7, 20b/2, 20b/3, 33b/10, 34b/12, 38b/8, 39a/2, 39a/7, 39a/8, 44a/14, 45b/15, 50b/6, 50b/15, 51b/8, 51b/9, 51b/10, 51b/12, 52a/10, 52a/16, 55a/3, 64b/7.

g. ıarlığı: İ sıkıntısı. 50a/10

g virmek: Sevmek, aşık olmak. 23b/13

gövde: Beden. 45b/6, 70a/13, 70b/7, 126b/7.

ğubār: Toz, toprak; ince toprak. 2b/12

ğulām: 1. Erkek çocuk; genç; delikanlı. 2. Esir; köle. 2b/15, 20b/16, 53b/1, 53b/2, 53b/4, 53b/6, 53b/7, 53b/9, 54a/7, 54a/8.

gūne: Çeşit, tür. 1b/13, 52b/15

gūr: Mezar. 62a/9

ğurbet: Kendi memleketinden uzakta yaşama; yabancılık; gariplik. 45a/1

ğurūr: Kendini beğenme; büyüklenme; kibir. 3b/4, 4a/4

ğusl: Müslümanlarca, cünüplük adı verilen maddî ve manevi kirlilikten arınmak için el, ağız, burun ile vücudun bütününü hiç kuru yer kalmamacasına yıkama biçiminde farz olan temizlik; boy abdesti.

ğ. itmek: Gusül abdesti almak. 47a/6, 56b/5.

ğuşşa: Keder; kaygı; üzüntü. 20b/3

ğüyā: Deddiğine göre; denildiğine göre; sözde; sanki. 57a/6

ğüc: Zor. 37a/16, 52b/11, 64a/16, 71b/8, 72a/6.

g. gelmek: Zor gelmek. 67a/17

g. görmemek: Zor görmemek. 20a/4

ğügerçin: Güvercin. 60a/10

ğüher: Süs ve takı olarak kullanılan değerli taş vb. şeyler; mücevher. 2b/8, 3a/4, 5a/13, 74a/3, 126a/8.

ğüher-i pāk: Tertemiz, pırıl pırıl. 74a/3

ğül: Taç yaprakları kalın ve katmerli, keskin kolu, beyazdan kırmızıya kadar pek çok rengi bulunan, gülgillerin örnek bitkisi. Çiçek. 2b/3, 26b/1, 26b/3.

g. yağ: Güllerin imbikten geçirilmesi ile elde edilen gül suyu üzerinde toplanan kokulu yağ. 26b/2

ğülec: Her zaman gülen; güler yüzlü; güleğen; mütebessim. 70a/10

g. yüzlü: Güler yüzlü. 48b/1

ğülgūn: Gül renkli, pembe. 127a/5

ğülzār: Gül bahçesi. 58b/12

ğümān : Sanma; sezme; zan. 6b/15, 7b/5, 12a/7, 15a/2, 15a/7, 23b/14, 34a/14.

g. itmek: Umut etmek. 23b/15

g. olmağ: Umutlu olmak. 23b/17

gümānlu: Kaygılı. 23b/14

gümānsız: Kaygısız, düşüncesiz. 12a/6

gümrah: Yolunu şaşırması; yoldan çıkmış. 6a/15

günāh: Allah'ın emir ve yasaklarına aykırı düşen davranış. 27b/16, 33b/2, 40a/10, 44a/15, 47a/13, 63a/7, 64a/1, 64a/2.

g. 'azīm: Büyük günah. 62b/10

g. almak: Haksız yere birini suçlamak. 44a/14

g. itmek: Günah sayılan davranışta bulunmak. 49b/6

günāhkār: Günah işleyen. 14a/16

günāhsız: Masum, suçsuz. 62b/10

güzīde: Seçkin. 11a/7

-h/h/h-

haber: Bir olay, bir olgu veya bir kişi hakkında edinilen bilgi. 8b/1, 8b/3, 12a/8, 16a/8, 18b/15, 19a/1, 21a/15, 34b/4, 40b/9, 48a/2, 48a/4, 63a/8, 63b/1, 68a/6.

h virmek: 63a/5, 21a/14

haberdār: Haber ulaştırmak; bilgi vermek; bildirmek; haberdar etmek. 3b/13, 6b/3, 7b/17, 8b/14, 9a/2, 20b/17, 55a/13.

h. Olmak: Haber almak; bilgisi olmak; bilgilenmek. 12a/3, 55b/7, 126b/14.

habeş: Etiyopya halkından veya bu halktan birinin soyundan olan kimse; Etiyopyalı. 72b/8

habeşī: Habeşistan halkından olan. 72b/8

habīb: Seven, dost. 29a/12, 29a/13.

habīs: Kötü; aşağılık; alçak. 33a/12

habs: Hapsetme; tutuklama; alıkoyma; hapis.

h. itmek: Tutuklamak. 63a/14

hacc: İslam'ın beş şartından birisi olarak Kurban bayramından önce Arafat'ta belli bir süre bulunmayı, Kâbe'nin belirlenen kurallara göre ziyaret ve tavafını, Kurban bayramının en az iki gününü Mekke'de geçirmeyi emreden ibadet. 9b/13, 11a/11, 11a/5, 11a/6, 12a/12, 13a/15, 12a/16, 12b/7, 13a/11, 13a/4, 13b/9, 14a/6, 14a/10, 14a/11, 14a/13, 14a/14, 14a/15, 15a/2, 22a/13, 30a/17.

h. eylemek: Hacca gitmek. 50b/15

h. itmek: Hac ibadetini yerine getirmek. 11a/13, 12a/4.

haccāc: Delil ile galip olan. 47b/4, 47b/5, 47b/17, 48a/11.

h̄āce: 1. Efendi; ağa. 2. Aile büyüğü. 3. Din adamı; hoca. 4. Öğretmen. 12b/15, 27a/6, 27a/9, 28b/2, 28b/3, 28b/4, 28b/6, 28b/7, 33a/10, 33a/11, 33a/12, 33a/13, 33a/14, 33a/16, 33b/2, 33b/16, 33b/17, 34a/2, 68a/2, 68a/6, 68a/7, 68a/10, 68a/12, 68a/14, 68a/16, 68a/17, 68b/4.

h̄acet: Herhangi bir şey için gerekli olma; gerek; gereklilik; lüzum; ihtiyaç. 27b/11, 29b/5, 31b/14, 38a/3, 38a/4, 40a/1, 40b/12, 64b/1, 69a/2, 69a/7.

h̄. olmak: İhtiyacı olmak. 60b/5

h̄āci: Hac ibadetini yerine getirmiş Müslüman. 12b/3

h̄acil: Utanmış, kederli, üzgün.

h̄. Olmak: Utanmak, kederlenmek. 28b/4, 40b/6, 40b/13, 43b/6.

h̄add: Sınır, uç, derece, mertebe. 2a/14, 12a/17, 59a/6, 74a/11.

h̄ādım: Cinsiyet bezleri çıkarılmış veya köreltilmiş olan erkek; iğdiş. 63b/16, 64a/1.

h̄ādım: Harem ağası. 70b/5, 70b/9, 70b/10, 70b/11, 70b/12.

h̄ādīs: Hz. Muhammed'in gelişen olaylar ve konular üzerinde müminleri aydınlatmak, Kur'an'ın bazı ayetlerini açıklamak için söylediği sözler. 16a/14, 16b/12.

h̄āfız: Koruyan, saklayan, ezberleyen. 19a/1, 58a/11.

h̄āfif: 1.Önemli sayılmayan. 2. Davranışları toplumun ahlak kurallarına uymayan. 11a/6, 34a/11.

h̄āhiş: İsteyen; isteyici; istekli. 44a/8

h̄ā'ib: Yoksun, mahrum.

h̄. Kalmak: Yoksun kalmak. 26a/8

h̄āk: Birine geçmiş, harcanmış emek. 16b/1, 16b/2, 16b/15, 16b/16, 49a/2.

h̄āk: Toprak. 41b/13

h̄ākikat: Çelişkisiz ve yalansız; doğru; akla ve mantığa, düşünme yasalarına uygun. 7a/16, 9a/13, 9b/6, 20b/8, 27a/3, 73a/1.

h̄. bünyādı: Doğruluk yapısı. 27b/13

h̄ākīm: Hikmet sahibi; bilge; filozof. 18a/16, 27a/4, 27a/6, 27a/7, 27a/10, 28b/10, 29b/1, 29b/2, 36b/1, 39a/12, 39b/2, 54b/8, 69b/4.

h̄ākīm: Denetimi altında tutan; yöneten; idare eden. 63a/10

h̄ākīmāne: Bilge kişiye yakışır biçimde; bilgece. 57b/5

h̄ākīr: Küçük; önemsiz; değersiz. 73b/14

h̄ākķ: Var ve gerçek olan; varlığı kendiliğinden olan anlamında Allah'ın adlarından biri. 3b/12, 6a/12, 6a/14, 6a/17, 6b/14, 7a/12, 7a/15, 7a/17, 7b/11, 8b/8, 9a/8, 9a/13, 9a/17, 9b/1, 9b/4, 9b/7, 9b/11, 9b/14, 9b/17, 9b/9, 10a/6, 10b/11, 11a/14, 11a/9, 11a/12, 12a/4, 12a/12,

12a/15, 12b/7, 13a/2, 13a/5, 13a/6, 14a/17, 14a/3, 14b/6, 15a/9, 15a/10, 15a/11, 15a/12, 15a/13, 15a/14, 15b/1, 15b/7, 15b/14, 16a/1, 16a/6, 16a/9, 16a/10, 16b/6, 17a/4, 17a/9, 17a/13, 17b/4, 18b/12, 22b/9, 23a/7, 23a/14, 25a/12, 29a/8, 29a/12, 30a/16, 30a/17, 32a/7, 36b/13, 37b/15, 41b/14, 42a/3, 44a/9, 44a/14, 44a/16, 45b/1, 47b/2, 48a/8, 50b/12, 53b/17, 58a/15, 59a/3, 63a/2, 65b/15, 66a/1, 66a/11, 67b/13, 67b/15.

h. katı: Allah'ın huzuru. 22b/1

hakkından gelmek: Zor bir işi başarı ile bitirmek. 71b/12

hak-şinās: Herkesin hakkını gözeten; hakbilir; haktanır. 23a/9, 23a/10, 70b/5.

hāl: Bir nesnenin nitelikleri ile içinde bulunduğu koşulların tümü; vaziyet. 5b/1, 5b/7, 6b/3, 9a/6, 17b/6, 17b/10, 21a/10, 22b/10, 22b/14, 23a/2, 23b/6, 24b/2, 24b/8, 26a/5, 27a/8, 27b/7, 28a/17, 30b/16, 32b/16, 34b/1, 37a/2, 37a/6, 37a/7, 38a/1, 40a/5, 41a/3, 43b/6, 44a/13, 46a/10, 50b/13, 52b/14, 54a/1, 55a/12, 57a/6, 57a/7, 57a/9, 60b/2, 60b/3, 62b/9, 65b/9, 65b/10, 66a/11, 66a/13, 67a/17, 67b/9, 68b/10, 69b/8, 71a/13, 72b/16, 72b/17, 73a/1.

hālā: Şu anda bile; daha; henüz. 13b/13, 33a/17, 38a/2.

hālās: Bir yerden veya bir şeyden kurtulma; kurtuluş. 62a/16

h. bulmaç: Kurtulmak. 52b/4

h. olmaç: Kurtulmak. 24a/14, 28a/9, 40a/8, 45b/16, 46a/4, 46a/8.

hālāvet: Sevimlilik; tatlılık; şirinlilik. 14a/11

hālāyık: Kadın köle; cariye; karavaş. 25a/2, 39a/3

h. almaç: Köle almak. 74b/5

hāle: Bazı geceler ayın ve diğer gök cisimlerinin etrafında görülen ışıklı halka; ay evi; ayla; ağıl. 63b/3, 63b/5, 63b/10.

hālel: Bozma; bozukluk. 25b/14

h. gelmemek: Zarar gelmemek. 67a/17

h. getürmek: Bozmak; zarara uğratmak; engel olmak; ket vurmak. 74a/2

hālet: Durum; keyfiyet. 67b/12

hālī: Başıboş; gamsız; gairesiz. 9a/4, 12a/7, 17b/8, 34a/14, 61a/17, 67b/9, 68b/12, 73b/11.

h. olmamaç: Sağlık açısından dayanma gücü olmamak. 16a/1, 17b/9, 22b/10, 23b/14, 52a/4, 56b/2.

hālīfe: 1. Hz. Muhammed'in vefatından sonra Müslümanların imamlığını ve şeriatın koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse. 2. Osmanlı padişahlarının kullandıkları unvanlardan birisi. 20b/13, 20b/14, 20b/15, 20b/16, 21a/14, 21b/4, 21b/6, 21b/10, 21b/13, 21b/15, 21b/16, 21b/17, 22a/4, 22a/8, 22a/13, 22b/1, 24b/1, 32b/10, 32b/12, 32b/13, 33a/2, 33a/3, 36b/6, 48b/11, 48b/12, 48b/14.

hālīk: Yaratıcı; yaratan; yoktan var eden. 7b/9, 25b/5, 26a/10.

hālīm: Yumuşak tabiatlı. 27b/8, 27b/9, 71a/6, 126a/15.

halk: 1. Yaratma. 2. Bir arada yaşayan insan topluluğu. 1b/4, 4a/14, 7a/9, 7b/11, 7b/12, 8b/9, 8b/16, 9a/13, 18a/8, 18b/1, 18b/3, 18b/9, 19a/10, 19b/13, 20a/5, 20a/9, 22a/17, 22b/2, 22b/13, 23b/17, 24a/14, 24a/17, 24b/15, 24b/16, 25b/1, 25b/5, 25b/7, 25b/8, 26a/10, 26b/12, 27a/5, 27b/9, 28a/6, 28b/8, 30a/7, 32a/12, 32a/13, 32a/14, 34a/15, 35a/10, 35b/1, 35b/3, 35b/5, 36a/10, 36a/17, 36b/16, 37a/13, 38a/14, 38b/13, 38b/14, 39a/2, 42b/9, 44b/9, 45b/2, 45b/3, 45b/15, 46a/10, 51a/16, 51a/6, 51a/7, 52a/4, 52a/5, 53a/10, 54a/4, 54b/12, 54b/14, 55a/12, 55a/13, 55a/3, 56b/2, 57a/2, 57b/10, 58a/15, 59a/10, 59a/13, 59a/17, 63b/4, 65a/5, 65b/2, 65b/5, 65b/6, 65b/8, 65b/5, 67b/5, 68b/12, 69a/11, 69a/4, 69a/5, 69b/3, 71a/14, 73b/6, 74a/14, 125b/7, 126a/11.

h. 'ālem: İnsanlar. 62b/14

h. arası: İnsanların içi. 19b/5, 22b/1, 34b/2, 38b/16, 44a/10.

h. beyninde: Halk arasında. 35b/14

h. itmek: Yaratmak. 7b/11, 7b/13, 8b/10, 8b/11, 8b/12, 8b/14, 9a/4, 15b/9, 15b/13, 18b/12.

hallāk: Sürekli olarak yaratan; yaratıcı; Allah. 15b/9

hālvēt: 1. Kimsenin bulunmadığı ıssız ve kapalı yer. 2. Hamamlarda tek kişinin yıkandığı kapalı ve sıcak bölme. 19b/6, 28a/6, 56b/3, 56b/5.

h. olmak: İçeriye başka bir kimseyi almayarak kapalı bir yerde baş başa görüşmek; yalnız kalmak. 56b/8

hām: (Kişi için) kaba, nezaketsiz; terbiye ve görgüsü kıt. 42b/2

hamām: Yıkanma yeri; yunak. 5b/6, 55b/12, 56a/7, 56a/8, 56a/9, 56a/10, 56a/11, 56a/12, 56a/14, 56a/17, 56b/1, 56b/2, 56b/3, 56b/6, 56b/7, 56b/8, 56b/9, 56b/10, 56b/12, 56b/16, 57a/2, 57a/16, 68a/2, 68a/3, 68a/4, 68a/8, 68a/10.

Hamd: Şükür

h. itmeyen: Şükürsüz. 9a/3

hamd-ı senā: Çok şükür. 1b/6

hāmīd: Şükreden, şâkir.

h. olmak: Şükredici olmak. 17b/7

haml: Yük; ağırlık.

h. itmek: Yüklenmek. 34a/15

h. olunmak: Yüklendirilmek. 51a/14

hāmūş : Susan; susmuş; sessiz. 4a/12

ḥān: Osmanlı padişahlarının ve bazı Türk beylerinin kullandığı unvan. 1b/17, 2a/1, 2b/2, 57a/17

ḥande: Gülme; gülüş. 49b/15

ḥāne: Ev. 12b/10, 13b/17, 14a/1,

27a/4, 27a/5, 27b/3, 44b/15, 49a/12, 49a/16, 47b/12, 49a/7, 49b/2, 50b/8, 53b/11, 58a/9, 74b/11, 75a/11, 75a/13, 75a/15, 75a/16, 125b/14, 127a/7.

ḥar: Eşek. 61b/9

ḥarāb: Yıkık dökük.

ḥ. eylememek: Yıkmamak. 11a/8

ḥ. olmamak: Yıkılmamak. 55b/1

ḥarābe: Yıkıntı, harap bir halde. 126a/4

ḥarām: İslamiyet'te yasaklanan nesnelere ve işler; Allah'ın, kullarının yapmasına, söylemesine, yemesine, içmesine izin vermediği ve aksine davrananların cezalandırılacağını Kur'an-ı Kerim'de açıkça belirttiği şeyler. 38a/1, 38a/2, 44a/6, 45b/12, 47a/13, 64a/13, 68a/6.

ḥarāmī: Yol kesen, eşkiya. 17b/12, 67b/17, 68b/2, 68b/6.

ḥarāmīlik: Eşkiyalık. 74a/1

ḥarāret: Isı, sıcaklık. 58b/3

ḥarāretli: Isı, sıcaklığı olan. 12b/12

ḥarc: Harcanan para. 45b/17, 64a/8, 66a/5, 66a/15, 67a/3.

ḥ. arturmak: Para biriktirmek. 74a/12

ḥ. eylemek: Harcamak. 67a/4

ḥ. itmek: Harcamak. 54a/1, 64a/7, 64a/10, 64b/3, 64b/11, 66a/3.

ḥ. itmemek: Harcamamak. 33b/12, 67a/1.

ḥ. olmak: Harcanmak. 66a/4

ḥareket: Kımıldama, kıpranma, yer değiştirme. 25a/11, 25a/12, 25a/13, 26a/11, 37b/17, 38b/9, 41b/1, 41b/3, 41b/5, 44a/10, 48b/8, 49b/16, 49b/17, 50a/8, 57a/4, 57b/14, 57b/15, 57b/17, 58a/1, 60a/2, 62a/3, 62a/4, 64a/5, 67b/16, 69a/10, 71a/13, 72a/10, 125b/7, 126a/15, 126b/13, 126b/14, 126b/14.

ḥarem: Saray, konak gibi büyük konutlarda yalnız kadınlara ayrılan bölüm. 70b/11

ḥarem-serāy: Harem dairesi. 70b/9

ḥāric: Dış, dışarı. 59a/9

ḥarīd: Tek, ayrı. 69a/13

ḥarīk: Delen; yırtan.

h. olmak: Yırtmak. 23b/9

harîş: Bir şeyi çok fazla isteyen, üzerine düşen. 65a/17

h. olmak: Çok istekli, aç gözlü olmak. 29b/14, 52a/10, 73b/9.

hâş: Özel; seçkin. 2a/10, 9b/12, 10a/13, 11a/10, 27a/2, 42b/9, 42b/16, 43a/6.

h. olmak: Özel olmak. 26b/15

hâşıl: Meydana gelen; olan; ortaya çıkan; görünen. 4a/15, 9b/4, 20b/10, 32a/2, 36a/3, 42b/1, 45a/8, 53a/1, 59b/4, 65a/8, 65a/9, 65a/13, 70b/15, 71b/4, 126a/3.

h. itmek: Meydana getirmek. 10b/10, 17b/10, 17b/11, 23a/6, 24a/3, 24a/4, 25b/3, 55a/1, 61a/14, 65a/12, 65b/16, 68b/8.

h. itmemek: Ortaya çıkarmamak, gizlemek. 25b/14, 68a/15.

h. olmak: Ortaya çıkmak. 9b/11, 12a/1, 13b/4, 13b/5, 23a/1, 23a/3, 23a/4, 23b/10, 25b/15, 27b/12, 27b/16, 38a/10, 45a/16, 47b/5, 54b/9, 54b/10, 55a/14, 57b/11.

h. olmamak: Ortaya çıkmamak, gizli kalmak. 17b/1, 20a/7, 26a/7, 37b/17, 45b/1, 52a/14, 62b/2, 64a/9, 65b/4.

hâşîs: Eli sıkı; cimri; pinti.

h. olmamak: Cimri olmamak, eli açık olmak. 38a/3

hâşiyet: Bir şeye ilişkin güç; kuvvet; etki. 57b/15, 58a/4.

hâşlet: İnsanın yaratılışından gelen özellik; huy. 22b/15, 25b/4.

hâşm: Çeşitli sebeplerle birinin kötülüğünü isteyen veya ona zarar vermeye çalışan kimse; yağı; düşman. 51a/12, 51a/17.

hâşşe: Bölünebilen bir veya birçok nesneden bir kişiye veya bir birime düşen miktar; pay.

h. itmek: Pay etmek. 9b/8, 41a/7.

hâşşa: Bir kişiye veya nesneye özgü olma durumu. 19a/6, 23a/15, 23b/1, 26a/14, 36a/17, 42a/1, 46a/11, 50a/7, 50a/9, 51b/14, 53a/9, 53a/13, 55b/13, 57b/15, 57b/16, 59b/3, 67a/17, 69a/13, 70b/12, 127a/8.

hâşşaten: Özellikle; ayrıca; bilhassa; özel olarak. 11a/15

hâşşiyet: Kuvvet; etki; özellik. 8a/2, 8a/3.

hâşmet: Büyüklük; ihtişam; gösteriş; debdebe; heybet; görkem. 49a/11

hâşr: Toplanma; bir araya gelme. 65b/15

h. olmak: Bir araya gelmek; toplanmak. 50b/14

h. olmamak: Toplanmamak. 50b/13

hâţâ: Yanlış; yanlışlık; yanılğı; yanılma. 6a/16, 6a/17, 7a/1.

hâţar: Güvenlik eksikliği; tehlike. 13a/11, 13a/12, 59b/4, 59b/11, 62a/15.

hâtem: Mühür. 6b/10, 6b/11, 6b/12, 6b/14.

ḥāṭır: Önemseme. 46b/12

ḥāṭır-nişān: Hatırda kalan; akılda kalan. 28a/6

ḥāṭır-şikeste: Gönlü kırık; incinmiş. 50b/5

ḥaṭīb: Güzel ve düzgün konuşan kimse. 11a/12, 31b/6.

ḥātūn: Hakan eşlerine veya yüksek seviyeli görevlilerin eşlerine verilen unvan; hakan eşi; kraliçe. 34a/1

ḥavādiş: Olaylar; hadiseler; durumlar. 8a/8

ḥavāş: Kendilerini halktan üstün sayan kimseler. 26b/16, 42b/11, 58a/6, 58a/9, 58a/13.

ḥavf: Korku. 57a/8, 62a/15.

ḥ. itmek: Korkmak. 28b/12, 47b/11, 62a/14, 68a/8, 127a/14.

ḥ. olunmak: Korkulmak. 17b/12

ḥavfsız: Korkusuz. 38b/13

ḥavfūḥaṭar: Korku ve tehlike

ḥ. olmak: Tedirginlik içinde olmak. 35a/13

ḥayā: Utanma, sıkılma, çekinme. 25b/8, 25b/9, 25b/11, 26a/4, 26a/7, 26a/8, 26a/10, 38b/4, 53a/1.

ḥ. itmek: Utanmak. 25b/17, 26a/9, 26a/11.

ḥ. itmemek: Utanmamak. 26a/9

ḥāya: 1. Er bezi. 2. Yumurta. 126b/10, 127a/1.

ḥayāl: Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi istenen şey; imge; hülya. 18b/16, 19a/7, 58a/11.

ḥ. itmek: Hayal kurmak. 41a/10, 52a/9.

ḥayālī: Gerçekte var olmadığı hâlde hayal ürünü olan; hayal niteliği taşıyan. 51b/9

ḥayāsız: Utanmaz. 50b/1, 71a/2.

ḥayāsızlık: Utanmazlık. 25b/15

ḥayāt: Yaşam. 16a/11, 16b/10, 37a/2, 57a/6, 57a/10, 57b/12, 57b/15, 66a/11.

ḥayātefzā: Hayat artıran, canlılık katan. 58b/8

ḥayf: Haksızlık; zulüm. 65a/9

ḥayırlı: Hayırlı. 12a/8, 14b/16, 34a/8, 65b/3, 65b/4.

ḥāyin: İhanet eden. 72a/7

ḥayl: At, at sürüsü. 60a/4

ḥayli: Çok sayıda; oldukça çok; epey. 21a/6, 46a/1.

ḥayr: İyi ve yararlı iş. 8a/6, 17a/12, 18b/16, 18b/17, 20a/10, 60b/16, 61a/11, 63a/3, 65b/4, 65b/6, 67b/4, 68b/14, 70b/15, 74a/6, 74a/9, 74a/9, 65b/17.

ḥayrān: Şaşkın.

ḥ. olmak: Şaşırmak. 68b/1

ḥayrḥāhlık: Hayır istemek. 37b/10

ḥayvān: Diri şey; canlı şey; canlı varlık. 6b/13, 8b/6, 9a/14, 9a/15, 19a/5, 32b/3, 33b/8, 43a/4, 54a/17, 55b/8, 57b/11, 57b/6, 59b/11, 126a/10.

ḥayvānāt: Hayvanlar. 18b/13

ḥazer: Sakınma; çekinme. 20a/14, 62b/13, 70b/12.

ḥ. eylemek: Sakınmak. 20a/15, 30a/7, 45a/3, 49b/5, 50a/6.

ḥ. itmek: Sakınmak, korunmak. 43a/13

ḥāzır: Bir iş yapmak veya başlamak için gereken her şeyi tamamlamış olan; anık; amade; müheyya. 16a/16, 19b/16, 37b/16, 42b/14, 43a/14.

ḥ. eylemek: İstenen bir işi hazırlamak. 47a/9

ḥ. itmek: İstenen bir işi hazırlamak. 12b/8

ḥ. olmak: Bir işe veya harekete girişecek durumda bulunmak. 16b/14, 30b/15, 43a/15

ḥazīne: Altın, gümüş, mücevher gibi değerli maden ve mal yığını; büyük servet. 21b/7, 21b/8, 47b/5.

ḥazīnedārлік: Hazineyi koruma ve yönetme görevi; hazinedarın işi. 70a/11

ḥazm: Yenilen yiyeceklerin parçalanma ve kimyasal değişikliklere uğrayarak vücuda yarayacak hâle gelmesi; sindirim. 44b/5, 60b/17, 61a/5.

h. olmak: Sindirmek. 43a/10, 43a/11, 46b/6.

h. olmamak: Sindirememek. 43a/1

ḥazret: Ulu, yüce, saygın. 1b/16, 7a/13, 7a/15, 9b/2, 9b/3, 2a/13, 2a/4, 15b/14, 2b/11, 16a/9, 17a/13, 3a/5, 29a/9, 39b/6, 40a/5, 40a/8, 50b/8, 50b/10, 50b/12.

ḥazz: Hoşa giden bir şeyin insanda uyandırdığı duygu; hoşlanma; zevklenme. 52a/1

ḥebā: Hiçbir işe yaramadan yok olma; boşa gitme; yararsız duruma gelme; boşu boşuna. 68b/14

hecā: Hece. 3a/2

hecın: Devegiller familyasından, boyu iki metreye kadar varan, sırtında besin depo etmeye yarayan tek hörgücü bulunan, hızlı yürüyen bir memeli hayvan türü. 63a/14

hedm: Yıkma; harap etme.

h. olmamak: Harap olmamak. 26a/15

helāk: Yok olma; tükenme. 10a/10, 13b/11, 13b/13, 13b/15, 13b/16, 14a/8.

h. itmek: Yok etmek. 64a/5, 64a/6.

h. olmak: Yok olmak. 57a/16, 59b/5, 62a/17.

helāl: İslamiyet'in yasaklamadığı; yapılmasında veya kullanılmasında bir sakınca olmayan. 38a/1, 38a/2, 52b/3, 59b/11, 62b/9, 64a/11, 65b/3, 67a/17.

h. olsun: "Hakkımdan gönüllü olarak vazgeçiyorum, size bağlıyorum." anlamında bağışlama sözü. 68b/5

helāl-zāde: Doğruluktan ayrılmayan; helal süt emmiş; dürüst kişi. 74a/5

hemān : Hemen. 7b/6, 10b/16, 30a/11, 41a/15, 57b/17, 64a/4, 74a/7, 74b/4.

hemāndem: O an. 27a/7, 27b/2, 31a/10.

hem-cins: Aynı cinsten olan. 29b/5, 29b/7.

hem-dem: Sıkı fıkı; canciğer arkadaş. 23b/12

hemīşe : Her zaman; daima. 2a/14

hem-şoḥbet: Birbiri ile konuşan; sohbet arkadaşı. 26b/1, 58a/5.

h. olmak: Arkadaş olmak. 11a/4, 26a/13.

hem-vār: Düzgün. 70a/4

herif: Meslektaş; arkadaş; yoldaş. 50b/3

herze: Saçma sapan söz; boş söz; zevzeklik. 51a/3, 51a/4, 51a/5, 51a/7

h. olmamak: Saçmalamak. 50b/17

hesāb: Alacak verecek durumu. 26a/13, 47b/8, 64b/12.

hıffet: Hafif olma durumu; hafiflik. 57b/16, 58a/2.

hıfz: Koruma. 2b/7, 9b/1, 43a/6, 58a/13, 67b/9, 67b/10.

h. itmek: Korumak. 4b/12, 5b/11, 19a/1, 38a/12, 49a/5, 64a/15, 64b/15, 65a/5, 67b/13, 67b/7.

h. itmemek: Korumamak. 64b/16, 64b/17, 65a/1.

hıfz-ı lisān: Dilini tutmak. 14a/9

hınzır: Domuz. 49b/5

hıred: Akıl, us. 3b/4

hıredmend: Akıllı. 3b/2, 11a/10, 35b/13

hıridār: Satın alan; müşteri. 36a/6, 36a/7.

h. olmak: Müşteri olmak. 36a/8

hısım: Akraba, yakın. 32b/12

hışmnāk: Öfkeli. 48b/6

hıyānet: Hainlik, ihanet. 68b/4, 68b/7, 68b/9, 68b/11.

h. itmek: Beklenmeyen bir iş yapmak, ihanet etmek. 63a/11, 63a/12.

h. itmemek: ihanet etmemek. 67b/17, 68a/1, 68b/6.

hızmet : Başkalarının işlerini görme. 20b/13, 46b/3, 47b/1, 55b/10, 60a/6, 71a/11, 74a/12, 74a/13.

h. itdürmek: İş yaptırmak. 58a/4

h. itmek: İş yapmak. 17a/11

hızmetkār: Hizmetçi. 42b/13, 74a/11, 74a/13, 74a/14, 74a/15, 74a/16, 74b/.

hibe: Birine bir şey bağışlama; karşılıksız verme; bağış.

h. itmek: Bağışlamak. 68b/5

hicāb: Utanma; sıkılma; utanç; ar. 62b/2, 67b/12.

h. çekmek: Utanmak. 68b/11

h. itmemek: Utanmamak. 41a/1, 47a/4.

hikem: Hikmetler. 2b/12

hikmet: Bilinmeyen sebep; akıl erdirilemeyen oluşum. 7b/13, 7b/16, 7b/17, 8a/2, 8a/6, 8b/7, 9a/4, 9a/10, 15a/8, 23b/9, 30a/2, 30a/3, 35a/9, 39a/11, 43a/13, 58a/16, 58b/2.

hikmet-i ilāhiye: Yalnız Allah'ın bileceği iş. 9a/3, 21a/7.

hikmet-i nübüvvet: Peygamberlik hikmeti, nişanı. 29a/7

hilāf: Karşıt; zıt; aykırı. 19b/2, 35a/10, 72b/16,

h. itmemek: Karşı gelmemek. 65b/3

hilāfet : Birinin yerine geçme. 48b/10

hilm: Karakterdeki yumuşaklık; sakinlik; halim olma durumu. 8b/13

himār: Erkek eşek. 61b/9

himāye: Koruma; yardım etme; kayırma.

h. itmek: Korumak, koruma altına almak. 39a/4

himmet: Yardım. 2b/13, 5a/10, 37b/9.

h. itmek: Yardım etmek, ihsanda bulunmak. 65a/12

h. 25a/7

hind: Asya kıtasının, güneyinde ve ortada yer alan en büyük yarımadası. 71b/1

hindistān: Güney Asya'da bulunan bir ülke. 30b/2

hindü: Hindistan'da yaşayan Mecusi halk. 72a/12, 72a/15, 72b/2.

Hindülük: Batılı yazarlar tarafından çok katı ve tutucu olan geç devir Brahmacılığına verilen isim. 71b/2

Hiss: Duyma; algılama; hissetme. 57a/4, 58a/10, 58a/11.

hiṭāb: Birine söz söyleme, sözlerini yöneltme işi; seslenme.

h. itmek: Söz söylemek; seslenmek; söz yöneltmek; -e karşı söylemek. 32b/14

hızmet : Başkalarının işlerini görme. 6a/7, 11a/14, 12a/16, 46b/7, 47a/5, 53b/5.

hizmetkār: Hizmet eden kimse; erkek hizmetçi. 48b/5, 49a/16, 49b/6, 49b/7.

hōd: Kendi. 51b/16, 68b/1, 69b/7, 74b/11, 9a/4, 16b/6, 17a/4, 29a/5, 31b/2,
33b/14, 35b/1

hōr: Bir değeri ve önemi olmayan; aşağılık; bayağı. 17b/15, 24a/10, 24a/13, 24a/9, 27a/11,
39a/11, 67a/17, 73b/14.

h. düşürmeme: Küçük görmemek. 15b/4

h. görmemek: Önemsemek. 16a/5, 23b/7.

h. olmak: Aşağılık, bayağı olmak. 35a/17

hōrāsān: İran'ın kuzeydoğu ve doğusunda yer alan bölgeye verilen isim. Farsça bir kelime olan Horasan "Güneşin yükseldiği yer" anlamına gelir. 28b/17, 61b/1, 61b/8.

hoşhū: Güzel huylu. 70a/5, 71a/11.

hoşluk: Güzel olan. 19b/9, 42a/6, 55b/16.

hoşnūd: Bir kimseden, bir davranıştan veya bir durumdan memnun olan.

h. itmek 48a/17

h. olmak 73b/16, 74b/6, 44a/9

h. olmamak 26a/15

hoşnūdlık: Hoşnut olma durumu. 17a/13

hoşreftār: Yürüyüşü, gidişi güzel olan. 73a/17

hūb: Güzel; fevkalade. 8b/6, 19a/13, 19b/12, 32a/12, 32a/13, 33a/16, 46b/17, 47a/12,
49a/13, 55a/5, 69b/9.

hubān: Güzeller, iyiler. 1b/4

hublık: Sevgililik. 39a/16

hūblık: Güzellik, fevkalade olma durumu. 47a/12

huddām: Hizmet edenler; hizmetçiler; hademeler. 14b/4, 47b/13.

hulefā-zamānı: Peygamber Efendimizden hemen sonra İslām devletini sırasıyla yöneten ilk dört halife Hz. Ebûbekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin devlt yönetiminde bulunduğu zaman dilimi. 3a/15

hulq: Bir insanda doğuştan gelen yaratılış özelliği; huy; tabiat. 54b/12, 71a/6

humār: İçki sonrası duyulan baş ağrısı. 19a/15, 45b/5

hamr: Şarap, içki.

huddām: Hizmet edenler; hizmetçiler; hademeler. 14b/2

hūn: 1. Kan. 2. Öldürme. 3. Öç. 55b/17, 127a/9

hūnrız: Kan döken; kan dökücü; kanlı. 63a/6

hūrşid: Güneş. 2b/13

hasūd: Kıskanç; haset eden; hasetçi; güncü. 29b/7, 46a/14, 75a/4.

huşul: Meydana çıkma; oluşum. 29a/7, 29a/9, 29b/6, 38b/2.

huşuş: Bir konuşma ve yazıda ele alınan şey; konu; madde. 26a/6, 44a/6.

huşüşā: Ayrıca; bundan başka; hususiyle. 70b/11

huşuşen: Ayrıca; bundan başka; hususiyle. 53b/16

hūy: Yaratılıştan gelen karakter; mizaç; tabiat; doğa; ahlak. 10b/13, 10b/14, 71a/17, 71b/5, 73b/5.

h. idinmek 25b/5

hūylanmak: Huy edinmek; alışkanlık kazanmak. 10b/13

huzūr: Yetkili bir kişinin bulunduğu yer, makamı, önü, yanı. 31b/11, 31b/12, 48a/5, 48b/10.

huccet: Bir borç veya yükümlülüğü belirtmek için düzenlenip imzalanmış kâğıt; senet. 16a/6, 35a/12.

hükemā: Bilim adamları; hakimler; filozoflar. 19a/15, 27a/16, 56a/11, 57a/2, 57a/6, 57a/17, 66a/12, 126a/10.

hüküm: Bir kimse, o kimsenin eylemi veya bir olay hakkında edinilen yargı, varılan karar; yargı. 16a/3, 49a/16, 51b/7, 57a/12, 57a/13.

hükümet: Devlet yönetimi. 47b/4, 61b/8, 63a/10, 63a/12, 63b/3.

hülāşa: Bir şeyin özü; öz. 19a/6

hülefā: Halifeler. 36b/6

hüner: Beceriklilik; ustalık; maharet; marifet. 4b/11, 5a/13, 17b/2, 17b/14, 17b/15, 17b/16, 18a/11, 18a/3, 18a/4, 18a/5, 18a/8, 18a/8, 18a/9, 18b/5, 18b/6, 18b/10, 18b/11, 18b/12, 19a/9, 19a/10, 20b/14, 23b/9, 24a/1, 24a/2, 24a/3, 24a/4, 24a/8, 24a/10, 24a/13, 24a/14, 24b/3, 24b/4, 24b/6, 24b/11, 24b/14, 25a/2, 25a/5, 28a/8, 28a/9, 28a/10, 28a/11, 28b/1, 34b/17, 35a/5, 35a/8, 37b/3, 42a/12, 68b/3, 69b/12, 71a/15, 71b/10, 72a/9, 72b/7, 126a/17, 126b/1, 126b/15, 127a/10.

h. arturmak: Maharetini geliştirmek. 25a/1, 25a/4.

h. ehli: Bilgi sahipleri. 35a/1

h. istemek: Bilgi istemek. 25a/4

h. öğrenmek: Bilgi, maharet istemek. 24a/13, 25b/2, 25b/3.

h. ıarıkı: Bilgi yolu. 25a/8

hünerlü: Hüneri olan; elinden iş gelen. 24b/16, 24b/17, 74b/7, 126b/2, 126b/15.

hünermend: Hünerli. 18a/17, 24b/7, 35a/5, 51a/7.

h. olmak: Hünerli olmak. 24b/10, 25a/1.

hünerperver: Sanatsever. 18b/8

hünersiz: . Elinden hiçbir iş gelmeyen; beceriksiz. 18a/7, 24a/4, 24a/7, 24a/8, 24b/7, 28a/12, 37a/8, 37a/9, 126b/3, 126b/16.

hürmet: Bir büyüğe veya değere karşı duyulan saygı; değer verme; itibar etme; ikram; izaz. 4b/10, 15b/1, 15b/3, 15b/14, 15b/17, 46a/4, 48a/12, 48b/4, 48b/9, 49a/351a/1, 54a/5.

h. bulmaç: İtibar bulmak. 18a/9

h. eylemek: Saygı duymak; saygılı olmak. 23b/1, 29b/12, 40b/2, 75a/17, 125b/5.

h. gözetmek: Saygılı davranmak. 45b/14

h. gözlemek: Saygılı davranmak. 48b/9

h. itmek: Saygılı olmak. 15b/14

h. şaqlamaç: İtibarı korumak, saygıyı korumak. 14a/10

h. ummak: Saygı beklemek. 16b/9, 17a/7, 17a/8.

hürmetlemek: Saygı göstermek. 15b/15

hürmetlü: Saygı gösteren; saygı duyan; saygılı; hürmetkâr. 14a/2, 15b/13, 15b/11, 45b/13, 49a/2.

hürmetsiz: Saygı göstermeyen; saygısız. 67a/17

h. olmak: Saygısız olmak. 51a/5

hüsn: Göze hoş ve güzel görünen; duyuları okşayan; iyi; güzel. 2b/3, 18b/15, 33a/6, 35a/9, 54b/9, 65b/2, 126b/1.

hüsndâr: Güzellik. 54b/12, 55a/9.

hüsni: Güzellikle ilgili; güzelliğe ait. 54b/7

hüsn-i cezâ: İyi ceza. 65b/15

hüsn-i hulk: Güzel yaratılış. 54b/9

hüsniyât: Güzel olan işler. 26b/14

hüsn-i zan: Bir kimse hakkında iyi zanda bulunma; iyi kanaat sahibi olma. 2a/13

hüsni'l-ahlâk: Güzel ahlak. 3a/4

hüve: Teklik üçüncü kişi zamiri; o. 7a/15

-1-

ırak: Uzak; irak. 18b/7

ırmak: Çoğunlukla denize dökülen, taşıdığı su ve suyunu aldığı havza bakımından büyük akarsu; nehir. 21b/10

ırz: Bir kimsenin başkaları tarafından dokunulmaması gereken cinsel onuru; namus; iffet. 65a/3, 65a/4, 74a/2.

ısmarlanmak: Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini istemek. 71b/12

ıssı: Sıcaklık; hararet. 55b/12, 55b/13, 56a/9, 56a/10, 56b/3, 56b/4, 126b/17.

ıssılık: Sıcaklık; hararet. 41b/2

-i-

i'āde: Alınan bir şeyi geri verme. 75a/17

‘ibādet: Buyruklarını yerine getirmek ve kendisine duyulan şükranı belirtmek üzere Allah’a tapınma. 65b/14

‘ibādu’llāh: Allah’ın kulları; Allah’a ibadet edenler. 63a/3, 63a/4.

‘ibārāt-ı vāzih: Açık sözler. 3a/13

‘ibāret: (Bir şey veya şeylerden) meydana gelen; oluşan. 2a/7, 3b/14, 32a/12, 32a/14, 33a/4, 33a/6, 33a/7, 33a/13, 33a/14, 33a/15, 33a/16.

ibdā: Yoktan var etme; yaratma; icat; buluş. 65b/14

ibn: Oğul; erkek evlat. 1b/17, 2a/1, 2a/2, 4b/4, 28b/16.

ibn-i vakit: Vaktin uyarına göre giden; zamana uyan. 25b/10

‘ibret: Yanlış veya kötü durumlardan sakınma olgusu. 23b/10

ibtidā: Başlangıç. zf. İlk; en önce; ilk önce. 34b/8, 35b/3, 56b/3, 60a/12, 74b/17, 126a/17.

īcāb: Gerekme; gerek.

ī. İtmek: Gerekmek. 62b/9

icābet: Bir davete uyma; çağrıyı yerine getirme. 17a/12

īcād: Vücuda getirme.

ī. İtmek: vücuda getirmek. 56a/11

icrā: Bir şeyi yapma; bir buyruğu yerine getirme; bir işi yürütme. 57a/13

ictināb: Kaçma; kaçınma; sakınma; çekinme. 9b/17, 27a/1, 32a/5.

idrāk: Anlama yeteneği; akıl erdirme; anlayış. 6b/1

‘iffetlik: Namusluluk. 67b/6

İflās: Tükenmek. 42a/2, 67a/17.

İfrāt: Bir konuda aşırı gitme; ileri gitme; sınırı aşma; ölçüyü aşma; aşırı davranma. 73b/9

iftār: Oruçlunun orucunu açması, bir şey yemesi, içmesi; oruç açma. 47b/14, 47b/15, 48a/8.

iftihār: Kıvanç duyma; öğünme; göğsü kabarma. 18a/4, 18a/11, 18a/12.

iḥbār: Bildirme; bildirim; haber verme.

i. itmek: Bildirmek; haber vermek. 48a/2

iḥzār: Hazırlama; hazırlık.

i. eylemek: Hazırlamak. 46b/6

ihmāl: Bir işte gerekli özeni göstermeme; baştan savma yapma; boşlama; savsaklama; savsama; önem vermeme. 34b/10, 63b/13, 63b/16.

i. itmek: Gereği gibi ve zamanında yapmamak; özen göstermemek; savsaklamak. 67a/17

ihrāk: Yakma; ateşe verme. 17b/13

ihrām: Müslüman hacıların Kâbe'yi tavaf ederken giydikleri yün, keten veya pamuktan yapılma beyaz dikişsiz elbise. 15a/4

i. –a girmek: Hac ibadetini yerine getirmek için ihram giyinmek. 15a/3

ihşān: İyilik yapma; iyilikte bulunma; iyilik. 7a/9, 21b/17, 125b/3.

i. itmek: Bağışta bulunmak; yardım etmek. 9a/8, 14b/10, 65b/13.

İhtidā: Doğru yola girme; kurtuluşa erme. 1b/9

İhtilāf: Ayrılık; aykırılık.

i. itmek: Aykırı olmak. 32a/9

ih̄timāl: Bir şeyin olabilme durumu; olabilirlik; mümkün olma; olasılık.

i. olma: Mümkün olmak. 34b/7, 65b/1.

İhtirām: Saygı gösterme; ağırlama; hürmet. 48b/10

i. itmek: Saygı göstermek. 28a/15, 30b/8.

ih̄tirāz : Çekingen durma; çekinme; sakınma.

i. itmek: Çekingen olmak. 56a/6, 19b/17

ih̄tişār: Sözü kısa tutma; kısaltma. 11a/7

ih̄tiyāc : Canlıların hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli eylemlere iten bir eksiklik ve tedirginlik duygusu; gerekseme; gereksinme. 67a/17

ih̄tiyār : Seçme; tercih etme. 25a/12

i. eylemek: Seçmek. 75a/13

i. itmek: Seçmek. 34a/9

‘**ikāb:** Bir kötülük sonucu çekilen eziyet; cefa; azap. 10b/2, 68b/15,.

ikāmet : Bir yerde oturma; kalma; eğleşme. 24a/6

i. itmek: Bir yerde oturmak; eğleşmek. 42a/5

ikāz: Uyarma; uyarı; dikkat çekme; ihtar; tembih.

i. olunma: Uyarılmak. 2a/15

ikdām: Sürekli çalışma, çaba gösterme. 62a/12

ikrām: Konuğu ağırlama. 48b/4

i. eylemek: Konuğu bir şey sunarak ağırlamak. 29b/12

i. itmek: Konuğu bir şey sunarak ağırlamak. 28a/15, 30b/8.

ikrār: İnkâr etmeyerek açık olarak söyleme; saklamadan söyleme; itiraf etme. 9b/14, 9b/17, 10a/1.

i. itmek: İnkâr etmeyerek açıkça söylemek; kabul etmek. 21b/7

iktizā: Gerekli olma; gerekme.

i. itmek: Gerekmemek. 55b/6, 56b/8, 58b/1, 64a/17, 67a/17.

‘**ilāc:** Bir hastalığı iyileştirmek amacıyla türlü yollardan kullanılan doğal veya sentetik madde; em; deva. 29b/3, 39a/8, 52b/11, 56a/5, 60b/4, 60b/5, 127a/11.

‘i. idememek: Fayda sağlayamamak. 29a/17

‘i. itmek: Fayda sağlamak, iyileştirmek. 29b/1, 29b/2.

ilāhī: (Allah’a hitap için) ey Allah’ım; yarabbi. 2b/7

ilenmek: Ayıplamak; takdir etmek. 38a/14, 74a/4.

ilhāh: Israr etme; direnme. 46b/8

ilhām: Yaratıcı bir eyleme iten coşku veya içe doğuş; esin.

i. itmek: Bir kişinin yaratıcı gücünü harekete geçirmek; içine doğmasına sebep olmak; esinlenmesine sebep olmak; esin kaynağı olmak; esindirmek. 12b/7

ilḳām: Yutkunmak. 70a/7

illā: Özellikle; hele. 1b/7, 9a/11, 13a/16, 13b/4, 13b/9, 13b/11, 20b/5, 24b/14, 27a/15, 51b/3, 72a/15, 126a/6.

‘**illet:** Hastalık; sakatlık. 29a/17, 60b/7, 73a/11, 127a/12, 127a/13.

‘**ilm:** Bilme; biliş. 2b/12, 6a/2, 28b/1, 28b/16, 28b/17, 29a/1, 33b/15, 69a/16.

‘i.-i cedid: Yeni ilm. 35a/4

imām: Cemaatle kılınan namazda en önde duran ve kendisine uyulan kimse. 125b/6

īmān: Dinin ortaya koymuş olduğu dogmalara inanma; dinî inanç; kutsal inanç; inanç; itikat. 2b/7, 14b/16, 25b/9, 25b/10, 26a/5, 42a/9, 42a/11.

‘**imāret:** Emîrlik; beylik; komutanlık. 63a/12, 126a/2, 126a/6.

imdād: Yardım. 29b/4

i. olmaç: Yardım etmek. 64b/6

imdi: Başına getirildiği cümleyi önceki cümle veya cümlelerin bir sonucu durumuna sokan, “buna göre, bu sebepten, şu hâlde, o hâlde, artık, şimdi” anlamlarında kullanılan bağlaç. 3b/14, 4a/3, 4a/17, 5a/7, 5a/11, 6b/6, 6b/12, 7a/13, 8a/8, 8a/14, 8b/5, 8b/9, 11a/4, 11a/10, 11a/3, 11a/15, 12a/12, 13b/3, 13b/10, 14a/3, 14a/6, 14b/6, 14b/13, 14b/17, 15a/17, 15b/12, 16a/5, 16a/17, 16b/15, 17a/8, 18a/7, 18a/10, 18a/14, 18b/10, 19a/8, 20b/4, 22b/5, 23b/7, 24a/2, 24a/4, 24a/7, 24a/11, 24b/2, 24b/10, 24b/17, 25a/9, 25a/14, 25b/1, 26b/6, 27a/14,

27b/14, 28a/4, 28b/7, 29a/6, 29a/11, 30a/3, 30a/6, 31b/16, 32a/16, 32b/1, 32b/6, 33a/5, 33b/2, 33b/3, 33b/6, 33b/8, 33b/10, 34a/3, 34a/9, 34a/16, 34b/14, 35b/7, 35b/10, 36a/5, 36a/10, 36b/2, 36b/15, 39a/11, 40a/4, 40a/8, 40b/1, 40b/14, 41a/12, 41a/16, 41a/17, 41b/3, 41b/6, 41b/8, 41b/13, 43b/6, 44a/5, 44a/14, 46b/4, 48a/11, 48b/16, 49a/4, 49a/8, 49b/9, 49b/15, 50a/8, 50b/17, 51b/1, 51b/4, 51b/11, 52a/14, 53a/12, 53a/15, 53b/10, 53b/17, 54a/14, 54b/10, 54b/16, 55a/8, 55a/14, 57a/13, 57a/16, 57b/5, 58a/9, 58a/15, 58b/11, 59a/13, 59b/9, 61b/11, 62a/4, 62a/16, 62b/7, 62b/16, 63b/11, 64a/14, 64b/8, 64b/13, 65a/10, 65a/11, 65b/9, 65b/12, 65b/13, 66a/1, 66a/3, 65b/16, 67b/15, 68b/6, 68b/7, 69b/8, 69b/11, 69b/16, 71a/9, 74b/3, 72b/10, 72b/17, 74b/15, 75a/1, 75a/3, 125b/11, 125b/16, 126a/17, 126b/15, 127a/9, 127a/12.

imkān: Yararlanılacak veya bir şeyi yapabilmek için var olan uygun şart ve durum; olanak. 11a/6, 17b/12, 29b/10.

imsāk: Cimrilik.

i. itmemek: Cimrilik etmemek. 65b/14

imtilā: Sindirim güçlüğü nedeniyle meydana gelen şişkinlik; dolgunluk. 43a/12

‘inād: Bir konuda diretme; sözünden vazgeçmeme; ayak direme; ısrar etme.

‘i. itmek: İsrarla bir şeyin üzerinde durmak; ayak diremek; direktmek. 35a/13

in‘ām: İhsanda bulunmak. 9a/2, 65b/13.

‘ināyet: Dikkat; gayret; özenme.

‘i. itmek: Dikkat etmek. 42a/3

incü: İstiridye gibi kavkılı deniz hayvanlarının içinde oluşan küçük, sedef renginde tane. 24a/11, 24a/12, 34b/13, 67a/5.

inkār: Bir kimsenin yaptığı bir işi, söylediği bir sözü veya tanık olduğu bir olayı söylememesi, saklaması ya da tam aksini söylemesi; yadsıma. 2a/14, 68b/14.

i. itmek: Yaptığı bir işi yapmadığını, söylediği bir sözü söylemediğini, tanık olduğu bir şeyi görmediğini, bilmediğini bilinçli olarak söylemek, saklamak; reddetmek. 48a/4, 68b/11.

i. itmemek: Bir şeyden yararlandığı belli olmak. 67b/11

inşāf: Merhamet, vicdan ve mantığa dayanan adalet; kişide, adalet duygusu ile mantığın yönlendirdiği vicdan; adil ve ılımlı tutum; merhametli davranış; acıma. 46a/15

inşā‘a’llāh: 1. Allah isterse. 2. ünl. Bir isteğin gerçekleşmesini dilemek için kullanılır. 4a/8, 4a/17.

intikāl: Bir yerden başka bir yere geçme; yer değiştirme; göçme.

i. idici: Göçen. 32b/13

irād: Getirme, söyleme. 64b/2, 64b/4

ī. İtmek: Söylemek. 10b/17, 12a/10

ī. Olinmaç: Söylenmek. 33a/9

ī. Olmaç: Söylemek. 65b/17

irāde: Aklını kullanarak davranışlarını belirleyebilme gücü; istem; istenç.

i. itmek: Buyurmak; emretmek. 15a/15

irās: 1 verme. 2. Sebep olma.

ī. İtmek: Sebep olmak; getirmek; vermek. 59a/2

irsāl: Gönderme; yollama.

i. itmek: Göndermek. 9a/7

işābet: Tam yerini bulma; tam üstüne düşme; rastlama. 15b/11

i. itmek: Rastlamak; denk gelmek. 13a/11, 17b/13, 61a/17, 61b/7.

i. itmemek: Denk gelmemek. 18b/7

işbāt: Sabit kılmak; sağlamlaştırmak. 31b/4

i. olmaç: Sabit olmak. 31b/13

islām: öz. is. Allah tarafından Hz. Muhammed aracılığıyla esasları bildirilen ve peygamber olarak Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği din; Müslümanlık; İslamiyet. 3b/1

isnād: Bir düşünceyi, bir görüşü, bir konuyu bir kişi veya nedene dayandırma; yükleme; atfetme. 60b/4

isrāf: Bir şeyi boşa tüketme; savurganlık. 65b/14, 66a/3, 66a/4, 66a/5, 66a/6, 66a/9, 66a/12, 66a/13, 65b/1

i. itmemek: Boşa tüketmemek. 65b/14

istidā': Bir şeyi saklaması için birinin yanına bırakma; emanet bırakma. 2a/11

i. itmek.: Emanet bırakmak. 2a/12

istiğfār: Allah'tan günahlarının bağışlanmasını dileme; tövbe etme. 41b/9

istiḥdām: Bir kimseyi bir işte veya hizmette kullanma; çalıştırma.

i. olunmaç: Çalıştırılma. 70a/11

istiḥsān: İyi, güzel bulma; beğenme.

i. itmemek: Beğenmemek. 32b/14

istikbāl: Gelecek zaman; gelecek. 46a/16

istimā': Dinleme; duyma; işitme; kulak verme.

i. itmek: Dinlemek. 22a/14, 30a/16, 32b/8, 35a/11, 50a/1.

İstiskā: Susama; su isteme. 56b/12, 73a/5.

İşāret: Bir olayın, bir durumun anlaşılmasına, sezilmesine, öngörülmesine, tanınmasına olanak sağlayan herhangi bir belirti veya iz; belirti; gösterge; alamet. 3a/11

İşgāl: Bir iş vb. şeyle uğraştırma; meşgul etme; zaman alma. 26a/6

‘**işret:** Kişilerin birbiri ile iyi geçinmesi; topluluk; arkadaşlık; yarenlik. 71b/12

İştihā: 1. Yemek yeme isteği. 2. Herhangi bir şeye karşı duyulan istek. 3. Cinsel istek. 33a/12, 43b/13, 43b/14, 43b/15, 45a/3, 55b/11, 55b/12.

İştirā: Satın alma. 5b/12, 40b/12, 53b/3, 69a/16, 72b/11, 73b/10, 75a/12.

i. eylemek: Satın almak. 75a/13

i. itmek: Satın almak, alışveriş yapmak. 53b/4, 71a/4, 73b/2, 74a/2, 74b/14, 75a/11.

i. itmemek: Alışveriş etmemek. 73b/13

i‘tāb: Bir kimseye, hoşuna gitmeyecek sözler söyleme; paylama; azarlama; darılma; tersleme. 52b/6.

‘i. itmek: Azarlamak, paylamak. 43b/4

i‘tibār: Saygı görme; değer verilme hâli; saygınlık. 65b/7, 65b/8.

i. olunma: Saygı kazanmak. 61a/12

i‘tidāl: Aşırı olmama, orta derecede olma hâli; ölçülülük; ılımlılık. 2b/4, 66a/11.

i‘tikād: Bir şeye, bir kimseye, bir düşünceye bağlı olma; inanma; inanç; bağlanma. 6b/16, 30b/6.

i. yolu: İnanç yolu, tarikat. 6a/15

i‘timād: Bir kimseye veya bir şeye karşı beslenen güven; güvenç.

i. itmek: Güvenmek. 36b/2

i. itmemek: Güvenmemek. 37b/10, 51a/14.

itmekçi: Ekmekçi. 72a/17

ittifāk: Görüş birliğine varma; uyuşma. 45a/11, 51a/10, 54a/15.

İv: Ev. 62a/8, 125b/15, 14a/4, 42a/4, 49a/10

i. şāhibi: Ev sahibi. 47a/3, 47a/5.

‘**ivāz:** Bir şeye karşı alınan ya da verilen bedel; karşılık. 20a/15

‘i. gelmek: Karşılığını almak. 22a/9

‘i. idememek: Karşılığını verememek. 23a/14

iyü: İyi, güzel, hoş. 5b/14

iyülik: İyilik. 22a/11, 125b/7.

i. itmek: İyilikte bulunmak. 10a/6, 52b/16.

iz‘āf: Bir kat daha artırma; ikiye katlama. 38a/2

izlāl: Doğru yoldan çıkarma; azdırma; dalalete düşürme.

i. itmek: Yoldan çıkmak. 63b/2

‘izz: Yüce. 12b/14, 73b/13.

‘izzet: Büyüklük; yücelik; ululuk. 18a/13

‘i. itmek: Ağırlamak; saygı göstermek. 30b/9

-k-

ķabaķāt: Kusur.

ķ. Görmek: Kusur görmek, kusurunu bulmak. 26b/14

ka‘be: Müslümanların hacı olabilmek için tavaf ettikleri ve namaz kılarken yöneldikleri Mekke şehrindeki Harem-i Şerif’in ortasında yer alan kutsal bina; Beytullah. 11a/12

ka‘beteyn: İki Kâbe; Mekke şehrindeki Kâbe ile Kudüs şehrindeki Mescid-i Aksa’nın birlikte söylenen adı. 50b/2

ķābil: Olabilir; mümkün; olanaklı. 6b/9, 11a/7, 126a/16.

ķabīle: Aynı bölgede, ortak bir toplumsal düzen içinde yaşayan ve aynı soydan gelen ailelerin oluşturduğu sosyal topluluk; boy; uruk. 23b/2, 23b/4, 23b/7, 71a/14.

ķābiliyet: Yapabilirlik; kabul edilirlilik. 38a/9

ķabir: Batıdan doğuya ölünün boyu kadar, bir veya yarım boy derinliğinde, ölünün gömüldüğü yer; mezar; sin. 36b/7, 65a/15.

ķabristān: Ölülerin gömülmesi için ayrılmış yer; mezarlık. 39b/10.

ķabūl: Benimseme. 4b/1

ķ. Eylemek: Onaylamak, benimsemek. 61b/10, 65b/2.

ķ. İdici: Onaylayıcı. 28a/4

ķ. İtmek: Onamak; tasdik etmek. 4a/8, 36a/17, 44a/11, 47b/12, 67b/16, 67b/17, 68a/9, 72b/4, 127a/11.

ķ. İtmemek: Onamamak, reddetmek. 4a/5, 35a/13, 44a/9, 47a/17, 52b/1, 67b/8, 67b/16, 127a/11.

ķaburģa: Göğüs kafesini meydana getiren yassı ve uzun kemiklerin her biri; eģe. 60a/17

ķabz: Avuç içine alma; kavrama. 68a/9

ķaçan: Ne zaman; ne vakit? 11a/12, 14a/5, 14b/10, 24b/16, 29b/11, 31a/6, 31a/9, 45a/9, 54b/12, 67a/1, 73a/3.

ķadeķ: İçki içmek için kullanılan küçük bardak. 45a/3, 45a/5.

ķadem: 1. Ayak. 2. Adım. 3. Bir metrenin üçte biri uzunluğunda bir uzunluk ölçüsü birimi; normal bir ayak boyu; arşının yarısı. 37a/3

ḳādı: 1. Yapan, yerine getiren; uygulayan.

2. tar. İmparatorluk döneminde, yargılama yetkisine sahip kişi; şariat hakimi. 11a/12, 31b/6.

ḳadım: Başlangıcı bilinmeyecek kadar çok geçmişte kalan; çok eski; ezeli. 126a/3

ḳadır: Güçlü; kuvvetli. 7a/12, 7b/16, 8a/4, 58b/10, 60a/1.

ḳ. Olmak: Güçlü olmak. 52b/8

ḳ. Olmamak: Gücü yetmemek. 19b/9, 29b/3, 64a/17.

ḳadr: Değer; kıymet. 7a/14, 65b/5.

ḳafes: Hapishane. 63a/13

ḳāfi: Yeterli. 43a/17

ḳāhıllık: Kâhil olma durumu; erginlik; erişkinlik. 65a/6

ḳāhil: 1. Olgunluk çağına gelen; erişkin; ergin. 2. mecaz. Ağır hareket eden; tembel; uyuşuk. 25a/7, 25a/14, 57b/8, 65a/6, 65b/11, 72a/3.

k. olmak: Uyuşuk olmak. 57a/3

ḳahr: Mutsuz olayların sebep olduğu aşırı üzüntü; derin acı; keder; sıkıntı. 2b/14, 16a/5.

ḳā'ide: Bir sanata, bir bilime, bir düşünceye yön veren, dayanaklık eden, temel olan ilke; kural. 6a/3, 48b/15

ḳā'im: 8a/10, 22a/12, 24b/3

ḳā'im: Birinin yerine geçen; bir şeyin yerine kullanılan. 126a/10

ḳā'ināt: Yaratılmış olan her şey; evren. 58b/14

ḳaḳımaḳ: Birine yaptığı işin doğru olmadığını, beğenilmediğini sert sözlerle bildirmek; azarlamak; paylamak. 26b/8, 26b/9.

ḳal'a: Kale; hisar. 63a/13

ḳalb: Göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kanı akciğerlere, oradan gelen temiz kanı da dokulara dağıtan organ; yürek. 2a/3, 9b/14, 10b/3, 46a/1, 48b/6, 52b/4.

ḳalem: 1. Yazı yazmak, resim çizmek, çizgi çekmek gibi işlerde kullanılan çok değişik biçim ve türleri bulunan gereç. 2. Alın yazısı, kader, baht. 2b/13, 57a/12, 57a/13.

ḳalil: Çok olmayan; az; kısa. 61a/5

ḳām: Tat; zevk; lezzet. 43b/16

ḳāmet: İnsanın boyu; boy; endam. 60b/12

ḳāmil: (İnsan için) olgunlaşmış; yetkin hâle gelmiş. 4b/12, 29a/1, 31b/1, 35b/11, 38b/15, 39a/6.

k. olmak: Olgunlaşmak. 34b/16

ḳamu: Bütün; her; umum. 28a/7, 34b/13.

ḵanā' at: Elinde bulunan kadarı ile yetinme; daha çoğunu istememe; elindekinden hoşnut olma; kismete razı olma. 65a/16, 65b/5, 65b/9.

ḵ. İtmemek: Şükürsüzlük. 72b/14

ḵand: Şeker. 58b/13

ḵandīl: İçine yağ konulmuş ve bir fitil sarkıtılarak yakılmak suretiyle kullanılan ilkel bir aydınlatma aracı. 125b/6

ḵanı: Hani; nerede? 48a/9

ḵānī': 1. İnanmış; kanmış. 2. Bir şeyi yeterli bulan; azı ile yetinen; fazlasını istemeyen; kanaat eden. 52a/11

ḵ. Olmak: İnanmak; kanmak. 17b/5, 65a/16

ḵ. Olmamak: İnanmamak. 12a/17

kānī' -1-

k. olmak

ḵanḵı: Hangi? 14a/1, 15b/16, 43b/8, 54a/9, 61a/12.

ḵanḵısı: Hangisi? 18b/10

ḵanmak: İnanmak. 44b/1

ḵānūn: Değişmez kural, düzen. 30b/7

ḵapu: Kapı. 39b/10, 54a/13, 62b/4, 74a/4, 74a/14, 74b/6, 75a/9.

ḵ. Acmak: Bir işe başlamak. 36a/8

ḵ. Açmak: Bir işe başlamak. 30b/10

ḵarakuş: Kartal cinsinden siyah renkli yırtıcı kuşların genel adı. 59b/17, 60b/15.

ḵarār: Yerleşmek, dinlenmek.

ḵ. İtmek: Yerleşmek. 22a/11

ḵaravaşlık: Karavaş olma durumu; cariyelik; halayıklık. 71a/4

kārazmūde: Görmüş geçirmiş; görgülü. 12a/3

kārdān: İşinin ehli; işten anlar.

k. olmak: İşinin ehli olmak. 39a/15

kār: İş, kazanç. 39b/16

ḵarıcık: Yaşlı kadın. 50b/8, 50b/9, 50b/12.

ḵarīb: Yer ve zaman bakımından uzak olmayan; yakın. 4b/14, 43a/11, 61b/14, 71b/14.

ḵ. Gelmek: Yakın gelmek. 12b/11

ḵ. Olmak: Yakın olmak. 17a/13

ḵārūre: Camdan yapılmış kap. 60b/1

ḵarye: Köy veya küçük kasaba. 23a/16

kaşd: Bir şey yaparken erişilmek istenen sonuç; amaç; hedef.

ķ. İtmek: Bir şeyi hedef almak; amaç olarak almak; amaç seçmek; bir şeyi anlatmak istemek; onu demek istemek. 56a/2, 56a/4.

kaşık: Vücutun, uyluk kemikleri ile karın arasında kalan bölümü. 73a/10

kaşır: Kısa. 60b/12, 60b/14, 60b/17, 61a/8, 61a/9, 61a/10, 70b/1, 70b/17.

kaşşāb: Kasap. 72a/17

kaṭ: Kesme; kesilme; biçilme.

ķ. Eylemek: Bir şeyi kesmek; bölmek. 36a/7

ķ. İtmek: Bir şeyi kesmek; bölmek. 63b/17

ķ. Olunmak: Kesilmek. 62b/2

kātib: Yazı işleriyle uğraşan; bu işi kendisine meslek edinmiş olan kimse; yazıcı. 36b/10, 43b/1, 47b/4.

kaṭl: Adam öldürme; cana kıyma; canilik. 10b/1, 48b/11, 62b/9, 62b/10, 63a/3, 63b/8.

ķ. Eylemek: Öldürmek. 48b/17

ķ. İtmek: Öldürmek. 48b/12, 48b/17, 63b/7, 63b/8, 63b/9.

kaṭlanmak: Hoş olmayan bir duruma tahammül göstermek; zorluk ve sıkıntılara göğüs germek; dayanmak; tahammül etmek. 126b/17

kaṭvī: Dayanıklı; güçlü; kuvvetli; sağlam; zorlu. 50a/17, 60b/17, 61a/1, 61a/10, 70b/2, 73a/15, 73b/1.

ķ. Olmak: Dayanıklı olmak. 40a/6

kaṭvl: Söz; lakırdı. 57a/15, 72b/2.

kaṭvm: Aralarında dil, kültür ve töre bakımından ortaklık bulunan soyca birbirine bağlı insan topluluğu; budun. 37b/11

kaṭvmaḳ: Kovalamak. 59b/9

kaṭyd: Bir bilgiyi kâğıda yazma; geçirme; işleme.

ķ. İtmek: Önemli görülen noktalarını tespit etmek, yazmak; yazıya aktarmak. 33a/8

kaṭyġ: Endişeyle karışık üzüntü; tasa. 20a/3

kaṭyġu: Endişeyle karışık üzüntü; tasa. 37a/7, 37a/8, 37b/6.

kā'il: Rız olmuş; boyun eğmiş. 70a/16

kā'im: Birinin yerine geçen; bir şeyin yerine kullanılan. 10a/1

kaṭzā: Can ve mal kaybına neden olan kötü olay. 61a/16

kebāb: Yanmış; yanık.

k. itmek: Yakmak. 45b/17

kebā'ir: Öldürme, zina gibi büyük günahlar. 40a/10

keddlik: Çabalama.

k. itmek: Çabalamak, uğraşmak. 70b/14

kefere: Kâfirler, inanmayanlar. 72a/7

kelām: Bir şeyi anlatmak için söylenen sözler; söylem; söz; lakırdı. 19a/11, 19a/7, 35a/12, 46b/1.

kelb: Köpek. 5a/1, 5a/2, 5a/4

keleci: Söz. 66a/6

kem: Kötü. 1b/3, 23a/8, 23a/9, 38b/12, 73b/11, 126a/14, 126a/15.

kemā: Gibi; benzer; olduğu üzere. 7a/15, 39b/14.

kemāl: Bilgi ve, erdem bakımından eksiksizlik; olgunluk; noksansızlık; erginlik; yetkinlik; eksiksizlik. 3b/4, 6b/8, 38b/15

kemāl-i ‘aql: Olgunlaşmak. 28b/3, 28b/6.

kemlik: Kötülük. 125b/8, 20b/7, 38a/15

kendüm-nümā: Kendini gösteren. 22b/3

kerem: Bağış olarak verme; lütfetme; iyilik. 37a/14, 43b/12, 46b/11.

k. itmek: İyilikte bulunmak; bağış yapmak. 30b/11, 73b/17.

kerema’llāhu: Allah’ın yardımı ve inayeti. 32b/1

kerīm: Kerem sahibi; cömert; eli açık. 48a/12

kerīme: Kur’an-ı Kerim’in surelerini meydana getiren cümlelerden her biri; ayet. 67b/14

kerīmlik: Cömertlik. 28a/2

kesād: Yokluk; bulunmazlık; kıtlık. 74b/12

kesb: Çalışıp kazanma; çalışarak elde etme; kazanç. 18b/5, 42a/12.

k. itmek: Kazanmak. 64a/14

kesbihüner: Yeteneğiyle kazanmak. 18a/11

kesb-i ma‘işet: Geçimi için çalışmak. 57b/2

kesbirāhatlık: Rahatlığını sağlamak. 57b/5

keser: Kısa bir ahşap sap takılmış, bir tarafı tahta yontmak için keskin ağızlı, diğer tarafı çivi çakmak için dörtgen başlı ve ortasında çivi sökmek için bir yarığı bulunan dülger aleti. 19b/10

ketḥūdālīk: Kahyalık. 6a/11, 70a/10, 72a/5.

kevākib: Yıldızlar. 8a/6

kevn: Sonradan meydana gelme; sonradan olma var olma, varlık. 8a/8

kevn-i fesād: Fesadın ortaya çıkması. 7b/15

keyf: Hoşça vakit geçirme; hoşlanma; eğlenme; coşma. 1b/3, 5b/5.

keymūs: Yiyeceklerin mide öz suyu ile karıştıktan sonra aldıkları durum; kimūs. 44b/4

k. olmak: Sindirmek. 44b/4

ked: Ev. 125b/17

kezālik: Bunun gibi; bu da öyle; böylece; keza. 41b/12

kezzāb: Yalancı, çok yalan söyleyen. 30a/7

ķıbçak : Kıpçaklar veya Kumanlar, eski Türk halklarından biridir. 71a/11

ķılaġuz: Bir yabancıya yol gösteren kimse; rehber. 8b/15

ķılavuz: Bir yabancıya yol gösteren kimse; rehber. 19b/14, 50a/5.

ķ. İtmemek: Yol göstermemek. 27b/13

ķ. Olmak: Yol gösterici, rehber olmak. 34b/6

ķılavuzlamak : Kılavuzluk etmek. 9a/5

ķillet: Azlık; eksiklik. 42a/13

ķillet-i rızķ: Rızķın azlığı. 59a/2

ķıšāš: Bir katili, öldürdüġü kişinin hayatı karşılığında öldürme veya bir suçluyu yaptıġı suçun karşılığı olarak aynısı ile cezalandırma; misilleme suretiyle cezalandırma. 62b/9

ķısım: Parçalara ayrılmış bir şeyin ögelerinden her biri; bölüm. 31b/14, 32a/1, 42b/16.

ķismet : Nasip. 126a/1

ķıřrak: Dişi at. 127a/12

ķıyāfet : Bir topluluġun, bir kurumun veya bir ülkenin belirli bir döneme ait giyinme biçimi; giyim. 69b/11

ķıyām: Ayaġa kalkma; ayakta durma.

ķ. İtmek: Ayaġa kalkmak. 23b/1

ķıyāmet: Ölülerin tekrar dirileceġi ve mahşerde toplanmak üzere, Allah'tan başka bütün varlıkların yok olacaġı zaman; hesap günü; din günü. 47a/13, 62b/12, 68b/15.

ķıyās: Bir şeyi başka bir şeye denk sayma; bir tutma. 7b/1, 13a/14, 48a/4, 68a/7.

ķ. Eylemek: Karşılaştırmak; mukayese etmek. 24b/13

ķ. İtmek: Karşılaştırmak; mukayese etmek. 16b/1, 16b/16, 57a/12, 68b/2, 69b/3,.

ķ. İtmemek: Karşılaştırmamak. 55a/13

ķ. Olunmak: Karşılaştırılmak. 19a/8, 27b/7, 65b/13.

ķıymet : Bir şey için biçilen deġer; paha. 35b/2, 35b/6, 65b/5, 67a/4, 67a/17.

ķıymetlü: Deġerli. 74a/2, 74a/3.

ķıymetsiz: Deġersiz, pahasız. 74a/4

ķibār: Yüce ve ulular; seçkinler. 3a/12

ķifā: Eşit, beraber, müsāvāt. 72a/8

kifāf: Ancak yaşayacak miktardaki yiyecek. 53b/10

kifāyet : Yetişir miktarda olma; yeterli olma; kâfi gelme; yetme. 14a/9, 45a/4.

k. itmemek: Yetmemek. 64b/4

kimesne: Kimse. 2a/7, 4b/16, 6b/9, 7a/12, 11a/12, 11a/13, 11a/17, 13a/3, 13a/5, 13a/15, 13a/16, 13b/14, 13b/17, 16b/8, 17a/5, 18a/5, 18a/7, 18b/5, 19b/4, 19b/8, 20a/3, 20a/14, 20b/13, 20b/4, 20b/7, 21a/12, 21b/3, 22a/6, 22b/11, 23a/11, 23a/13, 23b/12, 24b/8, 25a/1, 26b/11, 26b/13, 27b/1, 27b/12, 27b/17, 28a/2, 28b/5, 29b/16, 29b/17, 30b/6, 34a/13, 34a/4, 36a/10, 37a/8, 37a/13, 37a/14, 37b/13, 39a/2, 41a/3, 42b/10, 43a/16, 43b/6, 44a/7, 47a/16, 49a/9, 49a/10, 51a/10, 52b/16, 54a/16, 55a/4, 56b/11, 57a/14, 58b/8, 61b/2, 62a/9, 62b/6, 63a/6, 63a/14, 64b/9, 64b/12, 65a/14, 65b/6, 65b/11, 66a/17, 67b/7, 68a/13, 68b/16, 74b/8, 75a/16, 125b/15.

kimyā: Maddelerin temel yapılarını, birleşimlerini, dönüşümlerini; çözümleme; birleşim ve üretim yöntemlerini inceleyen bilim; simya ilmi. 69a/8

kināye : Düşünüleni doğrudan değil de dolaylı yoldan anlatan söz; dolaylı anlatım.

k. itmek: Üstü kapalı söz söylemek. 40b/10

kīndār: Kin tutan.

k. olmak: Kin tutucu olmak, kin beslemek. 63a/7

kinūkedūret: Kindarlık. 38a/16

kirā: Yararlanmak üzere kiralanan şeye ödenen bedel. 48a/9, 48a/10, 48a/13.

Kitāb: Ciltli veya ciltsiz olarak bir araya getirilmiş, elle yazılmış veya matbaada basılmış sayfalar topluluğu. 2a/4, 2a/6, 3b/9, 4a/12, 6a/14, 6a/8, 33a/8, 36b/3, 62b/16.

kitābet: Kâtiplik; yazmanlık; sekreterlik. 70a/10

kizb: Yalan söyleme; kandırma; aldatma. 25b/16, 69a/6.

k. söylememek: Yalan söylememek. 30a/7

ķocacık: Yaşlı, ihtiyar. 40b/8

ķocalık: Yaşlı olma durumu; yaşlılık; ihtiyarlık. 40b/17, 41a/1, 41a/3, 41b/14, 41b/16, 42a/1, 57a/9.

ķocalmak: Yaşlanmak. 3b/10, 41b/17.

ķocınmak: Gerilemek; kaçınmak; gocunmak. 73a/11

kūçe: Köşe, kenar. 68a/5

ķudret: Güç; erk; kuvvet; iktidar; takat. 6b/14, 8a/4, 8b/3, 11a/9, 45a/2.

kūhistān: Dağlık yer; dağlık bölge. 3a/15, 30b/3, 31a/2.

ķula: Açıktan koyuya kadar pek çok türü bulunmakla birlikte kıvılcık ile boz arasındaki renk; sarımsı kahveden sütlü kahveye kadar olan at donu. 5a/8, 127a/4.

ķılavuz: Kılavuz, rehber. 3b/17, 9a/1.

ķılavuzlamak: Kılavuzluk etmek. 20a/9

ķumār : Ortaya para vb. değerli Şey konularak oynanan talih oyunu. 50a/14

ķumārbāz: Kumar oynamayı adet edinmiş kişi. 65b/2

ķumārbāzlık: Kumarbaz olma durumu; kumarçılık. 50a/14, 50a/15, 50a/16.

ķur'ān: İslam dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e vahyedilen ilahî buyrukları insanlık ālemine bildiren kitap; Müslümanların kutsal kitabı; Tanrı buyruğu; Kur'an-ı Kerim; Kelam-ı Kadim; Mushaf. 16a/7

ķ.-i' azīm: Yüce Kur'ān 15a/9

ķ. -i' azīmü'Ő-Őān: Şanı yüce Kur'ān. 32a/7

ķurna: Çeşme. 56b/7

ķurŐak: Mide. 47b/3

ķurt: Vücutunun iç ve dış kısmında hiçbir sert kısım bulunmayan, uzun gövdeli, ayaksız, bacaksız veya çok ilkel bacaklı küçük hayvanların genel adı; solucan gibi hayvanlar; böcek. 31a/7, 31a/9, 31a/10, 31b/8.

ķuŐur: Bir kimsede veya bir nesnede görülen eksiklik; noksanlık.

ķ. İtmek: Hata yapmak. 68b/10

ķ. İtmemek: Hata yapmamak. 125b/6

ķuŐluk: Günün sabah ile öğle arasındaki bölümü. 62a/5

ķuvvet: Güç. 11a/16, 12a/1, 12a/4, 12a/16, 13a/6, 13a/8, 14a/13, 19a/6, 43a/7, 45b/6, 55b/17.

ķüfrān-ı ni' met: Nimeti inkar.

k. itmek: Nimatı inkar etmek, Şükürsüzlük. 14a/16

ķülli: Bütüne ait; genel; umumi. 28b/17, 68b/10,

ķüstāh: Hakaret sayılabilecek saygısızlıkta bulunan; hareketlerinde her türlü saygıyı bir kenara bırakan; utanmaz; edepsiz. 14a/7, 23b/11, 29b/17, 30a/1, 30a/3.

ķüstāhlık: Küstahça davranışlarda bulunma durumu.

k. itmek: Küstahça davranışlarda bulunmak; saygısızlık etmek; edepsizlik etmek; terbiyesizce davranmak. 30a/2

lā: Arapça kelimelerde olumsuzluk ifade eden bir ön ek; değil. 51b/17

1.- bā^c is 57a/17

lābā' is: Sebepsiz. 60a/14, 61b/12.

lābüd: Er geç; şüphesiz. 7a/4, 29b/4, 36a/14, 41b/11, 62b/16, 63b/12, 126b/2.

lāf: Söz.

1. urmak: Övünmek; çalım satmak; dem vurmak. 36a/1

lāf ü güzāf: Boş söz; gereksiz konuşma; dedikodu. 42b/6

lafz: Ağızdan çıkan söz; kelime. 32a/8

1.-ı sekerbār: Şeker yağıdır söz. 2a/5

lāḥaḳḳ : Haksız. 15b/10

lahm ü şahm: Et ve yağ. 69b/17

laḳab: Bir kimsenin kendi özel adından başka, onun özelliklerini belirten sonradan takılan ad; takma ad. 61b/9

lāl: Konuşamaz duruma gelmiş olan; dili tutulmuş olan; dilsiz.36a/14

la' l: Parlak kırmızı renkte, billûrlaşmış alüminyum oksidi olan değerli bir süs taşı. 74a/3

1. -i yāḳūt: Yakut taşı. 67a/5

lāšek: Şüphesiz, kesin. 44a/6, 66a/10.

laḫif: İnce, hoş ve yumuşak bir güzelliği olan; narin. 70a/5

laḫife: Güldürmek, eğlendirmek için söylenen söz veya yapılan davranış; nükte; şaka. 40b/8, 50a/2, 50a/5, 50a/7, 50b/4, 50b/5, 51a/1, 51a/4, 51a/8, 51b/1.

1. itmek: Şaka yapmak. 51a/3, 50a/3, 50a/4, 50a/6, 50b/5, 50b/7, 50b/11, 50b/17.

1. itmemek: Şaka yapmamak. 50a/4

lāyık: Nitelikleri, özü veya davranışları ile bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan. 26b/16, 39a/6, 46b/12, 58b/2, 69a/8, 69b/15, 70b/6, 70b/16, 71a/3.

1. görmek: Yakıştırmak; uygun görmek. 47b/3

1. olmak: Yakışır olmak. 70a/11, 70a/12.

1. olmamak: Yakışır olmamak. 40b/12

leb: Dudak. 58b/12, 70a/3.

lecūc: Çok inatçı; çok çekişen. 51a/15

lems: Bir şeye elle dokunma; elle dokunarak hissetme. 58a/7

lerze: Titreme; titreyiş.

1. itmek: Titremek. 45b/6

leṭāfet: Güzellik; hoşluk. 2b/3, 57a/2.

levn: Tür, çeşit. 59b/15, 60b/10, 60b/12, 60b/15, 61a/11, 70a/8

leyl: Gece. 2b/7

leyli: Geceye ait. 57b/10

lezzet: Ağız yoluyla algılanan tat; çeşni. 11a/17, 12a/1, 12a/2, 32b/17, 39b/4, 39b/5, 52a/1, 55a/17, 55b/5, 55b/6, 64a/8, 64a/9.

l. almak: Hoşlanmak; tadına varmak. 72a/10

lisān: Bir insan topluluğuna özgü, seslerden meydana gelmiş, kendine göre kuralları olan, sürekli gelişen ve değişen, bireyler tarafından iletişim kurmada kullanılan, sistemli göstergelere dayalı, anlaşma aracı; dil; zeban. 19a/10, 19a/11, 29b/6, 30a/2, 32b/1, 36a/16, 36b/9, 46a/4, 51a/11, 61a/1, 72a/4, 72a/9, 73b/5.

l. –a gelmek: Dile gelmek. 31b/14

lu‘b: Oyun eğlence. 50a/9, 50b/3, 50b/4

lüṭf: Bir kimseye gösterilen özel yakınlık; dostça davranış; yapılan yardım ve iyilik. 1b/11, 2b/6, 14a/3, 16a/4, 30b/12, 48b/3, 65b/15.

l. eylemek: Bağışlamak; vermek; ihsan etmek. 56a/13

-m-

mā‘ adā: ... den başka; ... den gayrı. 23b/11, 26a/12, 27b/7, 28a/3, 29b/11, 48a/14, 73a/10, 62b/8.

ma‘ an: Beraber; birlikte. 46b/8, 63a/14.

mābeyn: İki şeyin arası; ara; aradaki. 8a/7, 8a/9, 36a/9, 52a/4, 53a/6, 58b/9, 61a/7, 63b/4, 65a/5.

mādām: Değil mi ki; madem; çünkü. 45a/8

ma‘ den: Yer kabuğunun içinde veya üstünde bulunan, çeşitli iç ve dış etkenler altında oluşmuş, ekonomik değer taşıyan mineral veya fosil. 1b/11, 125b/16.

mağbūn: Mağdur olmuş; aldanmış. 37b/17

m. olmağ: Aldanmak, kandırılmak. 47a/14

m. olmamağ: Aldanmamak. 47a/15

mağlūb: Yenik, yenilmiş.

m. olmamağ: Yenilmemek. 69b/4

mağrifet: Allah’ın kullarına acıyarak suçlarını, günahlarını bağışlaması; affetmesi. 40a/9

mağrūr: Gururlu; kibirli. 28a/8, 50b/1, 51a/16.

m. olmamaç: Gururlu olmamak. 40a/5

maḥal -4-

m.

muḥāl: Olması, gerçekleşmesi mümkün olmayan; olanaksız; boş; saçma; olmayacak. 9b/6

maḥall : Yer; mevki; yöre. 7a/17, 19b/11, 26a/9, 27a/17, 30a/4,32b/6, 33b/10, 34a/5, 38b/3, 42b/4, 59a/15, 60a/7, 64a/7, 64a/8, 73a/8, 75a/11, 75a/15, 125b/14.

m. olmaç: Yer olsun. 36a/1

maḥalle: Şehir, kasaba veya büyükçe bir köyün yönetim bakımından veya halkın kabulüne göre bölünmüş parçalarından her biri. 75a/13, 75a/14,125b/4, 125b/5.

maḥallī: Bir yere özgü olan; yerel; yöresel. 35a/6

maḥallsiz: Yersiz. 30a/4

maḥbūb: Sevgili; sevilen. 50a/1, 52a/7, 52a/13, 52a/16, 54a/6, 54b/14, 70b/11, 71a/17, 73b/6.

maḥfe: Deve, fil vb. hayvanların sırtına konan ve içine oturulabilen sepet. 12b/4, 12b/8, 12b/9.

maḥlūkāt: Yaratılmış olanlar; yaratılmışlar; yaratıklar; mahluklar. 18b/12

maḥmūr: Sarhoşluk dolayısıyla sersem olan. 45a/9, 45b/14

m. itmek: Sarhoş, sersem etmek. 55b/6

maḥmūrluk: İçki içmiş bir kimsenin duyduğu baş ağrısı ve içinde bulunduğu sersemlik; ayıltı. 56b/13

maḥrūm: Bir şeyin yokluğunu çeken, onu elde etmek için elinden bir şey gelmeyen; yoksun. 16b/9, 37a/2.

m. kılmaç: Bir şeyden kendisine bir şey düşmemek; nasibini alamamak; yoksun kalmak. 65b/5

m. olmaç: İstedigini elde edememek; yoksun olmak. 12a/2, 35a/1, 36b/14.

m. olmamaç: Yoksunluk çekmemek. 17a/7, 18b/10, 23b/8, 37a/3.

maḥşūl: Toprakten elde edilen tarımsal ürün. 126a/6

maḥşūş: Başkasında görülmeyen, yalnız bir tek şeye veya birine özgü olan. 11a/10, 11a/5.

m. iş: Özel iş. 59a/10

m. -ı Ramaḍān: Ramazan ayına özel. 9b/15

maḥ hūd: Sözleşilmiş; ahdedilmiş. 67a/2

maḥzar: Büyük bir kimsenin yanı; huzur; kat; makam. 31b/6, 31b/10.

Maḥz: Halis; katıksız. 28a/9

maḥzūn: Üzüntülü; tasalı.

m. olmak: Üzölmek; kederlenmek; tasalanmak. 125b/2

maḥzūz: Memnun kalmış; hoşlanmış; haz duymuş. 74b/7

mā'īl: Bir Şeye eğilimi olan; hevesli olan; arzu eden.

m. olmak: Meyilli, yatkın olmak. 37b/12, 72a/8.

ma'īšet: Yaşama; yaşayış. 21b/13, 25b/14, 37b/4, 42a/5, 42b/1, 53b/10.

m. olmak: Geçimini sağlamak. 42a/4

maḳām: Devlet daireleri için görev yeri; karar yetkisi bulunan yönetim birimi; böyle bir birimin başında bulunan kişinin görevi; memurluk yeri; mevki; orun; kat. 10b/11, 14a/5, 56a/10, 57b/12, 57b/13.

maḳbūl: Kabul edilen; uygun görölen. 3a/12, 18b/1, 18b/2, 26a/11, 27a/2, 32a/15, 32a/16, 35b/15, 65b/8.

m. olmak: Beğenilmek; hoşla gitmek. 18b/3, 18b/4, 22b/1, 22b/2, 25b/6, 27b/10, 27b/11, 32a/13

maḳrama: 1. Bazı bölgelerde kadınların sokağa çıkarken manto üzerine örtöndükleri pelerine benzer işlemeli örtü; başörtüsü. 2. Havlu.

m. vermek: Havlu vermek. 53b/5, 53b/6.

maḳrūn: Yakınlaştırılmış.

m. olmak: Yakınlaştırılmak. 17a/12

maḳsūd: Niyet edilen; istenilen; istek. 6b/5, 8b/10, 11a/15, 13a/15, 13b/10, 13b/4, 17a/11, 22a/5, 25a/3, 25b/15, 26a/1, 26a/2, 26a/7, 27b/12, 35a/14, 65b/4.

maḳsūm: Kısım kısım bölünmüş; taksim edilmiş. 17a/16

ma'ḳūl: Akla uygun gelen; mantıklı. 22b/4, 44b/5, 45a/12, 49a/4, 70b/11, 125b/1.

m. görmemek: Mantıklı görmemek. 63b/13

m. olmak: Mantıklı olmak. 53b/17

maḳūle: Cins; çeşit. 60b/12, 60b/15, 60b/16, 61a/5, 66a/6, 67a/17, 67a/5, 71a/3, 73b/7, 125b/17, 126a/16.

māl: Bir kişinin veya tüzel kişiliğin mülkiyeti olabilen taşınır veya taşınmaz eşya ile bunlara ait hakların tümüne verilen ad; mülk; varlık; servet. 11a/6, 12a/13, 14a/9, 14a/16, 17a/14, 17b/10, 17b/11, 17b/12, 17b/8, 19b/12, 19b/13, 24a/1, 24a/2, 33b/1, 41a/7, 44a/11, 46a/3, 47b/9, 47b/17, 48a/1, 48a/4, 53b/9, 64a/12, 64a/13, 64a/14, 64a/15, 64a/7, 64a/8, 64a/9, 64b/3, 64b/4, 64b/8, 64b/10, 64b/11, 64b/17, 65a/1, 65a/2, 65a/3, 65a/4, 66a/15, 66a/5, 65b/2, 65b/3, 67a/17, 67b/10, 67b/5, 69a/1, 69a/11, 69a/9, 72a/2, 74a/12.

māldār: Mal tutan; zengin. 12b/7

mālihūlyā: Kuruntu. 45a/16

mālik: Sahip; iye. 63a/10

m. olmak: Bir şeye sahip olma hakkını elinde bulundurmak ve onu elde etmek. 74b/9, 126a/5.

maliye : Ekonomik alanda kamu yönetimiyle ilgili gelir ve giderlerin ve bunlarla ilgili düzenlemelerin tümü. 14b/16

ma' lūm: Bilinen; ilgili olan kimselerce bilinen; belli. 13b/3, 20b/5, 22a/2, 24a/3, 25a/3, 53a/17, 65b/12, 72b/13, 73a/4, 73a/11.

36b/5

m. olmak: Bilinmek. 14b/17, 16b/1, 16b/16, 27a/14, 32b/6, 52b/14, 57a/13, 59b/14, 60a/17, 66a/3, 66a/10, 69b/8, 72b/10, 126a/12.

m. olmamak: Bilmemek. 24b/6

ma' mūr: Bayındır; şenlikli.

m. olmamak: Bayındır olmamak. 125b/17

ma' nā: Anlam. 2a/8, 2a/9, 5a/3, 10b/17, 13a/17, 13b/1, 13b/2, 16a/2, 27a/15, 32a/16, 32a/8, 32a/9, 33a/5, 33a/15, 36b/10.

ma' nīdār: Anlamlı. 33b/13

ma' nāsız: Anlamsız. 33b/14

mānendī: Benzer; eş olan; gibi. 54b/7

māni': Bir şeyin yapılmasını, bir eylemin gerçekleşmesini önleyen veya engel olan şey; engel. 14a/14, 26a/9

m. olmak: Bir şeyin yapılmasına veya olmasına engel olmak. 40a/15, 52a/16, 61b/4.

ma' nī: Mana; anlam. 33b/4

manşīb: Devlet memuriyeti. 54a/13

manzūr: Bakılan, görülen, beğenilen. 72b/15

marāz: Hastalık. 56b/13, 60a/8, 60b/1, 60b/6, 73a/4, 73a/5.

ma' rifet: Herkesin yapamayacağı bir işi yapma; ustalık; hüner; uzmanlık. 11a/3, 26a/12, 29b/16, 40b/14, 40b/16, 53a/2, 54b/11, 54b/8, 54b/9, 71b/8, 126a/16.

ma' rifetsiz: Hünersiz. 24a/6

ma' rūf: Herkesçe bilinen; tanınan. 30a/8, 34b/2, 67b/6.

m. olmak: Bilinmek. 35b/14, 50a/16, 68b/9.

mashāra: Güldüren; soytarı; maskara. 11a/7, 40a/17.

ma' şiyet: Baş kaldırma; isyan; itaatsizlik; asilik. 40a/6, 40a/7

maşlahat: İş; mesele. 63b/5

maşraf: Herhangi bir konuda veya yapılan bir işte harcanan para; gider. 46a/1, 46a/13, 64b/1, 64b/2, 64b/3, 64b/4, 64b/9, 64b/10, 64b/12, 67a/2.

maşûk: (Erkek için) kendisine âşık olunmuş; sevilen; sevilmiş. 51b/9, 51b/17, 52b/1, 54b/10, 55a/1.

maṭbūḥ: (İlaç için) yakılarak toz hâline getirilmiş. 27b/3

maṭlūb: Talep eden, alacak. 3a/9

māzī: İçinde bulunulan zamandan önceki zaman dilimi; geçmiş zaman; geçmiş. 36b/1

mazlime: Haksızlık; can yakma; zulmetme. 51a/12

maʿzūl: Görevinden alınmış olan; işine son verilmiş; kovulmuş; azledilmiş olan. 3b/15

maʿzūlluk: Uzaklaştırılmış olmak. 3b/14

maʿzūr: Herhangi bir konuda geçerli ve zorlayıcı bir özrü bulunan; özürlü; mazeretli; mazereti olan.

m. dutmak: Affetmek; kusurunu hoş görmek; bağışlamak. 27a/10, 53a/10.

m. dutmamak: Bağışlamamak. 53a/12

m. olmak: Hata işlemek, affedilmek. 54a/3

meblağ: Para miktarı; tutar; yekün. 48a/13, 48a/5.

mecā: Acıkma; açlık. 30b/15

mecāz: Gerçek olmayan. 52b/4

meclis: Konuşmak veya bir konuyu görüşmek üzere bir araya gelmiş kişilerden oluşan topluluk; encümen. 27a/6, 29b/17, 30a/14, 30b/8, 31b/1, 31b/3, 40a/12, 54a/11.

mecmūʿ: Bir araya getirilmiş; toplanmış. 18b/12, 30a/1.

mecnūn: 1. Çıldırılmış; deli; çılgın. 2. Aşk yüzünden kendini kaybetmiş; delice seven; âşık. 27b/1, 27b/4, 36a/4, 44a/10.

meded: Yardım. 67a/2

medḥ: Bir kimse hakkında iyi şeyler söyleme; övme; övgü; metih. 27a/1

m. idici: Övücü. 35b/14

m. itmek: Övmek. 26b/13, 26b/14, 26b/15, 26b/17, 27a/1, 27a/6, 27a/12, 35a/8, 35a/9, 35b/16, 38a/15,

48a/17.

m. itmemek: Övmemek. 26b/13, 27a/15, 35b/16

m. olunmak: Övmemek. 62b/6, 65b/11

medḥiyye: Övgü; methiye. 2a/16

medīne-i münevvere : Arabistan Yarımadasında, Hicaz bölgesinde bulunan Ünlü iki mübarek şehirden biri; İslam Devletinin ilk başşehri. 42a/15, 42a/16

medlül: Belirtilen; delil olarak gösterilen. 31a/1

meger: Meğer; öte yandan. 8b/2, 13b/9, 21b/10, 27a/7, 33a/11, 35a/11, 40a/1, 40b/8, 41b/1, 47a/2, 50a/13, 52a/8, 52b/7, 52b/9, 56b/13, 56b/9, 62b/9, 67b/1, 68a/6, 69b/7, 72a/17.

mehil: Bir işin yapılabilmesi, gerçekleşmesi için zaman tanıma; vade; süre; vakit; mühlet. 47b/10

mekân: Bir şeyin, bir kişinin bulunduğu yer; bulunulan yer. 7b/5, 20a/16, 23b/1, 46a/17, 49a/14, 56b/16, 56b/3, 56b/4, 57a/1, 60a/7, 65b/9.

mekke-i mükerreme: Bugünkü Suudi Arabistan'ın tarihi Hicaz'ında Mekke Bölgesi'nin yönetim merkezi olan şehir. 42a/15

maķül: Söylenmiş; denilmiş. 46b/13

maķüle: Cins; çeşit. 15a/10, 16b/7, 17a/5, 18b/6, 18b/8, 23b/16, 25b/11, 25b/17, 26a/13, 30a/13, 36b/1, 51a/17, 55a/11, 60a/16, 60b/1, 60b/6.

melâhî : Oyun aletleri, eğlence. 70a/12

melâl: Büyük üzüntü; hüznün. 23a/1

melâmet: Azarlama; ayıplama; kınama; sitem. 41a/17, 44a/10, 45a/6, 52a/4, 55a/14.

m. itmek: Ayıplamak. 55a/14

m. olunmaķ: Ayıplanmak. 53a/14, 53a/15

melîk: Hükümdar; kağan; padişah. 6a/13

mellâh : Denizci; gemici; kaptan. 20b/17, 21a/17, 21b/2, 21b/7.

melül: Üzgün; kırgın; hüznü; garip; mahzun. 33b/17

m. olmaķ: Üzölmek 27a/8, 27a/9, 31a/17, 31b/3, 49a/12, 50b/12, 57a/8.

m. olmamaķ: Üzölmemek. 17b/6, 23a/2, 34b/10, 37a/7, 50b/13, 64b/8.

melüllük: Üzüntü durumu. 34a/3, 34a/4

memâlik: Memleketler. 53a/15

memât: Ölüm. 57a/6

memdüh: Meth edilmiş, övölmüş. 56a/3, 69b/14.

m. olmaķ: Övölmek. 47a/7, 67b/6.

memleket: Ülke, vatan, doğulan yer. 46b/17, 53a/15.

memlü : Dolu; dolmuş. 55b/5

memnün: Mutlu. 73b/16

m. olmaķ: Mutlu olmak. 17b/7

me' mül: Tasarlanan; umulan; ümit edilen; düşünölen. 60b/16

m. itmemek: Ummamak. 14b/11

me' mün: Tehlikesiz; sağlam; emin; güvenilir. 36b/10, 36b/6

me'mūr: Bir işi yapmak üzere kendisine görev verilmiş olan; görevli; yükümlü. 71b/15

men' : Bir şeyin yapılmasına, olmasına engel olma; durdurma; yasaklama; izin vermeme.
m. eylemek: Engel olmak. 52a/5
m. itmek: Engel olmak, izin vermemek. 66a/12

menfūr: Nefret uyandıran; iğrenç. 27a/3
m. olmamak: İğrenç olmamak. 27a/2

meni: Döl, Sperma; atmık. 56a/2, 56a/3.

menzil : Ulaşılmak istenen hedef; amaç; erek. 44b/13, 44b/14.

merāhim-güster: Çok merhametli, merhamet dağıtan. 3a/3

merd: (Kişi için) yiğit; kahraman, güvenilir. 36a/8, 36a/9

merdānelik: Yiğitlik. 62a/10

merd-i dānā: Bilgili insan. 47a/16

mergūb: Rağbet gören; istenen; aranan. 3a/8, 3a/12.

merhametsizlik: Merhametsiz olma durumu; acımasızlık; katı yüreklilik; gaddarlık; kalpsizlik. 63a/7

merhem: Deriye sürülerek kullanılan, içinde etken maddeler bulunan koyu kıvamlı, yağlı veya yağsız ilaç. 39a/8

merhūm: Ölmüş bir Müslüman'dan söz ederken "Allah'ın rahmetine kavuşmuş" anlamında iyi dilek sözü olarak kullanılır. 2a/2

merkūm: (Kişi için) adı geçen; az önce anılmış olan. 22a/2, 22a/10, 27a/17, 31a/13, 48b/12.

mertebe: Derece; aşama. 23b/9, 28a/12, 28b/8, 32a/14, 32a/17, 37b/13, 37b/14, 46a/17, 65a/15, 73b/10, 74b/7.
m. şāhibi: Rütbe sahibi. 32b/5

mesābe: Derece; rütbe; değer. 57a/4

meşālih: İşler. 59a/11, 59a/13

mescid : Secde edilecek yer; secde edilen yer; namaz kılınan yer. 125b/5

meşel: İbret ve örnek alınacak söz. 29a/3

meşelā : Söz gelişi; söz gelimi; misal olarak; örneğin. 7a/17, 7b/3, 8a/1, 8a/4, 23a/1, 23b/15, 32a/15, 47a/15, 49b/14, 51b/13, 56a/15, 57a/11, 57b/4, 59a/7, 60a/5, 64b/15, 65b/10, 65b/17, 126a/11.

mes'ele: Çözümü zor olan konu; sorun. 33b/17, 34a/1, 34a/2.

mesrūr: Sevinçli; sevinmiş olan; memnun. 17b/7, 125b/2.
m. olmağ: Sevinçli olmak. 20b/1

mest: Sarhoş; kendinden geçmiş olan.

m. olmak: Sarhoş olmak. 48a/16, 48b/3.

mestlik: Sarhoşluk. 49b/5

mestür: Örtülmüş; kapalı.

m. olmak: Örtülmüş, kapanmış, gizlenmiş. 44b/10

mest ü ħarāb: Darmadağınık, bitkin; kımıdayacak gücü olmamak. 49b/1

meşakkat: Sıkıntı; güçlük; zahmet; mihnet; eziyet. 13a/16, 13b/4, 13b/9, 73b/15.

meşāyih: Şeyhler. 13b/5

meşgūl: İş görmekte olan; bir şeyle uğraşan. 10a/9

m. olmak: Zamanını harcamak; uğraşmak; oyalanmak; ilgilenmek. 38b/1, 43a/9, 43b/6, 45a/10, 51a/5, 52b/2, 54a/1.

m. olmamak: Tembellik etmek. 42a/9, 55a/3, 55a/17.

meşhūr: Herkes tarafından bilinen, tanınan; şöhret sahibi; ünlü; angın. 18b/3, 28b/11, 29a/3, 30a/8, 50b/7, 69a/7.

m. olmak: Bilinmek. 8b/11, 50a/15, 53a/14, 65b/4.

m. olmamak: Bilinmemek. 69a/5

meşveret: Bir konu hakkında birinin görüşünü alma; danışma. 29b/4

m. eylemek: Danışmak, görüş almak. 29a/11

metīn: (Kişi için) acı ve üzüntüye karşı dayanabilen; dayanıklı; soğukkanlı; metanetli. 28b/9

metrūk: Terk edilmiş. 3a/8

me'vā: Sığınacak yer; yurt; yer. 5a/3

mevsim: Bir yıllık zaman diliminin ılımlı noktaları ve gün dönümleriyle ayrılan iklimlere bağlı dört bölümünden her biri. 46b/4

mevşūf: Nitelikleri belirlenmiş; vasıflanmış; nitelenmiş. 8a/3

mevt: Ölüm. 17a/15, 39b/6, 57a/3, 57a/5, 57a/11, 57b/16, 58b/9, 58b/11, 62a/14, 62a/16.

mey: Şarap, içki. 8b/2

meydān: Geniş, düz ve açıklık yer; alan; saha. 61b/14, 62a/11.

meygūn: Şarap rengi; açık kırmızı. 70a/3

meyl: Yönelme. 52a/16, 55b/9.

m. itmek: Yönelmek. 52a/9, 53b/2.

m. itmemek: Yönelmemek, uzak durmak. 34b/4, 62b/8.

me' yūs: Üzgün; üzüntülü; yese düşmüş.

m. olmamak: Üzülmemek. 23a/4

meyyit: Ölü. 21a/17, 37b/4, 39b/11, 39b/14, 39b/16, 57a/12, 57a/4, 57b/17, 58b/10, 58b/14, 75a/17,

m. olmak: Ölmek. 58a/1

mezād: Artırma yolu ile yapılan satış. 35b/3, 35b/5.

mezbūr: Yukarıda yazılmış bulunan; adı geçen; mezkūr. 22a/10, 32b/17, 43b/4, 47b/14, 63a/15, 68a/7.

mezīd: Çoğalmış; artmış. 2b/15

mezkūr-1-

m. 3b/3

mezkūr: Adı geçen; kendisinden söz edilen; zikredilen 3b/3, 60b/5, 71a/10, 71a/15

mezmūm: Çirkin bulunmuş; kınanmış; ayıplanmış. 61a/11, 69b/14

m. olmak: Ayıplanmak. 26b/12

m. olmamak: Ayıplanmamak. 47a/7

mezra^c: Ekilecek yer; tarla; ekime elverişli yer. 4b/16

mi^c de: anat.Sindirim sisteminin yemek borusu ile on iki parmak bağırsağı arasında kalan ve yenilen yiyeceklerin sindirime hazır hale getirildiği torba gibi geniş bölümü. 44b/12, 44b/4

miḥnet: Eziyet; zahmet. 12b/5, 29b/9, 51b/15.

miḥnetlik: Eziyetli. 62b/5, 62b/7.

mihribān: (Kişi için) şefkatli; merhametli. 4b/7, 41b/2.

mikdār: Ölçülebilen, sayılabilen, azalıp çoğalabilen durum; nicelik; sayı; çokluk. 21a/17, 34b/1, 35a/16, 35b/1, 43a/9, 43b/7, 43b/16, 44b/4, 48a/12, 48b/1, 53a/4, 54b/8, 58b/6, 65a/12, 66a/14, 65b/16, 65b/17, 67a/17.

minḳār: Taş yontmaya yarayan araç; taşçı kalemi. 60b/13, 61a/3.

minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu hissetme; gönül borcu altında kalma. 9b/1, 33a/17.

m. itmek: Boyun eğip yalvarmak; kendini küçültecek biçimde yardım istemek. 48a/13

m. yüklememek: Borçluluktan kaçınmak. 47b/2

minnetdār: Birinden gördüğü iyiliğe karşı teşekkür borçlu olan; gönül borçlusu. 48a/14

m. olmak: Görmüş olduğu iyiliğe karşılık kendisini borçlu hissetmek; minnet altında kalmak. 47b/2

minvāl: Usul; tarz; yol; şekil. 2a/2

mīrās: Bir kişinin ölümüyle mirasçılara kalan, mal, mülk, hak, borç gibi her türlü hukuksal durum; veraset yoluyla geçen veya edinilen şey; kalıt. 17a/14

misāfir: Bir kimsenin evinde geçici bir süre yiyip içerek yatıp kalkan, ağırlanan kimse; konuk. 5b/3, 46a/9, 46a/16, 46b/3, 46b/4, 46b/11, 47a/1, 47a/3, 47a/7, 47a/8, 47b/2, 48a/7,

48a/12, 48a/13, 48a/14, 48a/15, 48a/16, 48b/3, 48b/5, 48b/6, 48b/8, 48b/9, 48b/16, 48b/17, 49a/8.

m. ağırlamaç: Gelen konuğa gerekli ilgiyi göstererek ağırlamak, barındırmak ve yedirip içirmek; konuğa ikramda bulunmak. 46a/9

m. olmaç: Bir yerde konuk olarak bulunmak; konmak. 43a/3, 46b/3, 47b/12, 48a/8.

mişāl: Benzer; eş; gibi. 5a/9, 5a/11, 6b/8, 6b/13, 12b/3, 14b/1, 19b/11.

mişkāl : Arapların en eski ölçü birimlerinden biri olan ve bugün kullandığımız ağırlık ölçüsü ile 4,2237 gram gelen ağırlık ölçüsü birimi. 15a/5

miskin: Son derece uyuşuk olan; çalışmaktan ve çaba göstermekten kaçınan; tembel; uyuşuk; üşengeç. 50b/12

mişli: Benzer, eş veya kat ile ilgili. 61a/5

miyān: Orta. 34a/6, 34a/8, 34a/9, 49a/13, 55b/11, 69b/17, 70a/13, 126b/8.

miyve: Meyve. 46b/5

mizāc: Karakter, huy. 51a/5, 51a/7

mizāh: Gerçeğin gülünç, alışılmamış yönlerini ortaya koyarak insanın düşünmesini ve eğitimini ele alan sanat türü; gülmece. 50a/11

mu‘abbir: Rüya tabir eden; rüya yorumcusu. 32b/11, 32b/13, 32b/17, 33a/4, 33a/5.

mu‘aḳid: Anlaşma yapan kişi. 11a/12

mu‘allim: Öğretmen; öğretene; hoca. 18a/16

mu‘āmele: Davranış.

m. itmek: Davranmak. 125b/9

mu‘azzez: Saygı duyulan; saygı beslenen; saygı ile karşılanan; izzetli.

m. dutmaç: Üstün tutmak. 30b/15

mūceb: Gereken; gerekmiş. 7b/13, 8a/1.

mūcib: Şaşırtan; insanı hayrete düşüren; şaşkınlık veren. 36b/4

mufariḳ: Ayrılmış; terk etmiş.

m. olmaç: Ayrılmak. 59a/13

muḡaylan: Çölde yetişen bir tür çalı; deve dikenini. 18a/6

muḡremī: Bağlı, düşkün. 60b/15

muḡabbel: Karmakarışık. 25b/16.

muḡabbet: 1. Sevgi. 2. İçtenlikle yapılan konuşma; dostça sohbet; yarenlik. 15b/17, 39a/7, 52b/15, 52b/16, 72a/8.

m. itmek: 1. Dostça konuşmak; sohbet etmek; yarenlik etmek. 2. Birine karşı sevgi beslemek; dostça duygular edinmek; sevmek. 15b/12, 15b/13, 71b/17.

muḥāfaẓa: Saklama; koruma; korunum. 52a/6, 64a/17, 65a/4, 67b/17, 68b/10.

m. itmek: Korumak. 64a/14

muḥāfız: Birini veya bir şeyi koruyup kollayan; gözetici. 3a/1

muḥālefet: İleri sürülen bir duygu, düşünce, karar ve eyleme veya bir kimseye karşı çıkma; karşı koyma; aykırı davranış; direnme; engel olmaya çalışma.

m. itmek: Karşıt düşünce belirtmek; karşı çıkmak; muhalif kalmak. 74b/2

m. itmemek: Karşı gelmemek. 11a/5

muḥālif: Karşı çıkma alışkanlığı olan; aykırı; uymayan; uyumsuz. 32a/8, 33a/4, 40a/14, 72a/13.

muḥanneslik: Alçaklık; kalleşlik; döneklık; korkaklık; namussuzluk. 62b/1

muḥātab: Kendisi ile konuşulan, kendisine söz söylenen kimse; hitap edilen kişi. 36a/7

muḥāṭara: Korku verici durum; tehlike. 11a/16, 59b/6, 64a/11.

muḥāṭarasız: Korkusuz.

m. olmak: Korkusuz olmak. 126a/2

muḥkem: Kesin; açık seçik belli olan. 6a/15, 20a/13.

m. itmek: Açıklamak, kesinleştirmek. 69a/3

m. olmak: Kesin olmak. 52a/9

muḥtāc: Bir şeye gereksinim duyan; kendisi için çok gerekli olan bir şeyden yoksun olan. 2a/15, 18b/5, 48a/1, 60a/3, 65a/4, 72b/12, 73b/17.

m. olmak: Bir şeye gereksinim duymak. 29b/5, 37b/11, 64b/13, 64b/14, 74a/1.

muḥtāclık: Kendisini veya bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerini geçindirecek kadar geliri veya malı olmayanların içinde bulunduğu durum; yoksulluk; fakirlik. 65a/10

muḥtaşar: Kısaltılmış olan; kısa. 4a/12, 4a/13.

muḥtelif: Birbirinden farklı özellikler taşıyan; değişik; çeşitli. 33a/16

muḥterem: (Kişi için) saygı gösterilmeye değer bulunan; hürmete layık olan; saygıdeğer. 23b/2

m. görmek: Saygıdeğer, saygıya layık görmek. 24b/17

m. olmak: Saygıdeğer olmak. 56b/9

muḥteşem: Çarpıcı bir görünüş ve güzelliğe sahip olan; görkemli; gösterişli; haşmetli; ihtişamlı. 71b/17

m. görünmek: Gösterişli görünmek. 59a/15

muḥābele: Karşılama; karşılık verme; karşılaşma. 5b/9, 14b/9, 62a/2.

muḥaddem: Zaman bakımından önce gelen; önceki. 36b/12, 39a/13, 65b/9.

muḥaddemā: Öncelikle. 30b/2

muḳadder: Değeri biçilmiş; takdir edilmiş; kıymeti biçilmiş. 17a/16, 65b/1.

muḳaddese: Kutsanmış; takdis edilmiş; mübarek; temiz; kutsal. 7a/13

muḳarreb: Yakın; yaklaşmış; yaklaşan. 52a/3

m. itmek: Yaklaşmak. 14a/17

muḳarrer: Kararlaştırmış; kararlaştırılmış. 45a/13

muḳayyed: Bağlı olan; bağlanmış. 68a/11

m. olmaḳ: Korumak; gözetmek. 27b/2, 42b/15, 46b/7, 126b/1.

m. olmamaḳ: Umursamamak. 37a/8, 54b/5.

muḳīm: Bir yerde bir evde, mahallede vb. oturan; ikamet eden; eğleşen. 57b/13

mulāḫaḫa: Bir konuyu ayrıntılarına varıncaya kadar inceleme; düşünce. 63b/14

mūm: Ortasına konulmuş bir fitil yakıldığında aydınlatmada kullanılan bal mumu, stearik asit veya parafinden yapılmış silindir biçiminde çubuk. 6b/8, 6b/9, 6b/10, 6b/11, 6b/13, 125b/6.

mūnis: Sevimli ve cana yakın; uysal.

m. olmaḳ: Canayakın olmak. 70a/6

muntazır: Bekleyen; gözleyen.

m. olmaḳ: Gözleyici olmak. 68a/10

murād: İstek; dilek; arzu. 1b/17, 2a/1, 2b/2, 4b/11, 5a/8, 8a/16, 13b/5, 20b/17, 21a/2, 23a/6, 28b/2, 32b/2, 40b/9, 41b/7, 47a/3, 48b/3, 50a/10, 63b/11, 71a/16, 75a/16.

m. almaḳ: Dileğine, isteğine kavuşmak. 62a/10

m. eylemek: Bir şeyin olmasını dilemek, istemek. 53b/13, 36a/7

m. itmek: Bir şeyin olmasını dilemek, istemek. 46a/11, 56a/8, 57b/13, 61a/15, 61b/2, 67b/8, 68b/16, 71a/4, 75a/11.

m. itmemek: Dilememek, istememek. 56a/4

murād-ı zaḫmet: Gerçekleşmesi sıkıntılı ve güç olan dilek. 13b/10

murāfaḫat: Birlikte bulunma; arkadaş olma. 68a/3

murḫār: Kirli; pis; iğrenç. 71a/1

m. olmaḳ: İğrenç olmak. 31a/11, 31a/12.

mūrdārılık: Kirlilik, pislik. 10b/7

mūr-ı çavuşān: Karıncaların kumandanı. Hz. Süleyman için atfedilen söz. 2b/13

murtaḫa: Beğenilmiş. 3a/10

muḫāḫabet: İki ve daha çok kişi arasında yapılan konuşma, görüşme; sohbet etme; söyleşi. 30b/16, 31a/2, 69b/17.

m. itmek: Söyleşmek. 40b/3

m. itmemek: Söyleşmemek. 31a/17

muşāhib: Kendisiyle sohbet edilen; arkadaşlık edilen; yarenlik edilen. 58a/3

muşāhiblik: Dostluk. 6a/7

muşāl: Yerine ulaştırılmış; yetiştirilmiş. 75a/6

musallaḥ: Bir kimsenin veya herhangi bir şeyin üzerine rahatsızlık ve zarar verecek derecede düşen; askıntı olan.

m. olmaḥ: Birine rahatsızlık verecek biçimde askıntı olmak; başına bela olmak; huzursuz etmek. 62a/15

m. olmamaḥ: Huzursuz etmemek. 125b/14, 125b/15

muşibet: Ansızın başa gelen felaket; kötü ve sıkıntılı durum; bela. 37b/11, 38a/7.

muşuldar: Uyuyan. 58b/7

muşuldi: Uyurken çıkarılan ses. 58b/8

muṭteber: Saygınlığı olan; itibarı olan; hatırı sayılan; saygın; sözü geçer.

m. olmaḥ: Yürürlükte olmak; geçerli olmak. 35a/16

muṭābık: Birbirine uyumuş bulunan; aralarında anlaşmazlık olmayan. 3a/7, 73b/6.

muṭṭād: Her zaman olduğu için alışılmış durumda olan; alışılmış; her zaman olan. 67a/3

muṭaṣarrıf: Bir şeyi kullanma hakkını elinde bulunduran; kullanım hakkı kendinde olan. 47b/4

muṭṭaṣım: Eliyle tutan; yapışan; tutunan; itisam eden. 48b/10, 49a/2.

muṭavaṭṭın: Bir yeri yerleşmek için seçenler; vatan edinenler; yurt tutanlar. 125b/12

muṭeṭ allık: (Bir şeye veya kimseye) bağlı olan; onunla ilişkili olan; ilgili olan; asılı. 14b/14, 58a/5, 58a/10, 58a/12, 58a/14, 58b/1.

muṭṭedil: Düşünce, eylem vb.nde aşırıya kaçmayan; orta yolu tutan; ılımlı; itidalli. 55b/15, 56b/3, 56b/4, 70a/7.

m. olmaḥ: Mutedil olma durumu; ılımlılık. 56b/6, 70a/7

muṭṭemed: Kendisine güven duyulan; güvenilir; itimat edilir. 70a/11

muṭṭiṭ: İtaat eden; boyun eğen; itaatli. 16a/4, 25b/3, 73b/4.

m. eylemek: İtaat etmek. 25a/17

m. itmek: İtaatkar olmak. 25a/16, 25a/17, 25b/1.

m. olmaḥ: İtaat etmek. 25a/15

m. olmamaḥ: İtaat etmemek, isyankar olmak. 25a/15

muṭṭrib: Çalgı çalan; çalgıcı; sazende. 6a/6, 47a/9, 50a/1.

muṭṭafakat: Kabul etme; rıza gösterme; razı olma. 125b/1

muvāfık: Yerinde olan; uygun olan; münasip olan. 3a/8, 26b/17, 39a/8, 55b/14, 56a/5, 70a/6, 71a/13.

m. olmak: Uygun olmak. 125b/13

m. olmamak: Uygun olmamak. 9a/3

mużırr: Zararı dokunan; zarar veren; zararlı. 44a/7, 60a/14.

mübāderet: Bir işe girişme. 3a/14

m. itmek: Bir işe başlamak. 60b/4

mübāh: Bir amaç uğruna yapılmasında sakınca görülmeyen; meşru sayılan; sakıncasız. 26a/10, 38a/1.

mübāşeret: Bir şeye başlama; girişme. 3a/14, 43a/15, 73b/10.

m. eylemek: Bir işe başlamak. 22b/8, 46b/9.

m. itmek: Bir işe başlamak, girişmek. 21a/1, 34a/6, 46b/6, 75a/12.

müberrā: Arınmış; temize çıkmış; beraat etmiş. 7b/9

mübtelā: Çoğunlukla kötü ve zararlı şeylere düşkün olan; kötü alışkanlıkları olan; düşkün; meraklı. 24b/2

m. olmak: Bir şeye alışmak; düşkün olmak. 52a/13

mücerreb: Denenmiş; tecrübe edilmiş; sınımadan geçirilmiş olan. 22a/7

mücerred: Cisim halinde olmayan; maddesi olmayan; soyut. 13b/14, 38a/1, 40a/13.

müdāvemet: Devam etme; arkası kesilmeme. 60a/14

müdāvim: (Kişi için) bir yere sürekli olarak giden; gedikli. 45b/11, 51a/7.

müdbir: Kötü talihin kurbanı olmuş; düşkün; talihsiz. 50a/14

müddet: Süre. 21a/1, 30b/12, 31a/14.

müdmın: Bir şeye alışkın olan; idmanlı olan; idmanlı.

m. olmak: Alışkın olmak. 45b/11

müfid: Yararlı, faydalı. 4a/12, 4a/13.

müflis: Bir işte bütün parasını yitirmiş olan; parasını tüketmiş.

m. çürmek: İflas etmek. 42a/10

müfsid: Bozan; kötüleştiren; fenalaştıran. 45a/16, 73b/3, 73b/4.

m. olmak: Bozgunluk vermek. 72a/12

müft: Bedava; bedelsiz; karşılıksız; beleş. 40b/11

müfti: Fetva veren. 11a/12

müheyyā: Belirli bir iş için hazır durumda olan; hazır.

m. olmak: Hazır olmak. 42b/14

mühmel: Bırakılmış; terk edilmiş; ilgisiz kalınmış; ihmal olunmuş. 41b/7, 41b/8, 45b/10, 52a/1.

mühmer:

mühmil: İhmal eden; başından atan; savsaklayan; önem vermeyen.

m. olmamaç: Umursamak. 72a/6

mühr: Üzerinde bir kimsenin, bir kuruluşun adının tersinden kazılı bulunduğu, basıldığı yerde imza yerine geçen veya onay anlamı taşıyan, metal veya lastikten yapılmış damga; damga. 6b/12, 11a/15, 11a/16.

m. ehli: Devlet adamları. 11a/15

m. urmaç: Mühür basmak; mühürlemek. 6b/9, 6b/11.

Müjdepā: Müjdeci.

m. olmaç: Müjdeci olmak. 37a/3

mükāleme: Karşılıklı konuşma; söz etme.

m. itmemek: Konuşmamak. 31a/14

mükerrem: Kerem sahibi; saygı duyulan; saygın; saygıdeğer; aziz; kutsal. 30b/15

müktefi: Bir şeyi yeterli gören; kanaat eden; yeter bulan; iktifa eden.

m. olmaç: Yetinmek. 61b/7

mülāhaza: Bir konuyu ayrıntılarına varıncaya kadar inceleme; düşünce. 63b/12

m. eylemek: Düşünmek. 42b/7

mülāyim: (İnsan için) yumuşak huylu; halim selim; uysal. 2a/8, 70a/1, 70a/8, 70a/13.

m. olmaç: Uyumlu olmak. 126b/8

mülāyimet: Yumuşak huyluluk. 125b/8

mülāzım: Bir yere veya bir kimseye bağlanıp ondan ayrılmayan.

m. olmaç: Bağlanmak. 25b/5

mülk: Ev, dükkân, arsa, tarla gibi ekonomik değeri veya bir geliri bulunan mal; taşınmaz mal. 3b/13, 5b/13, 15b/6, 22a/10, 24a/1, 30b/1, 30b/4, 30b/13, 31a/2, 31a/4, 44b/16, 46b/17, 53b/16, 63a/10, 74b/10, 74b/11, 126a/2, 126a/4.

mü‘min: İnanan; inanmış olan; güvenen; güven duyan. 12a/12, 65b/13.

mümkün: Olması imkân dahilinde olan; olası; olabilir; olanaklı. 7a/17, 14a/14, 20b/9, 21a/5, 22a/15, 51a/10, 51b/3, 67a/1, 69a/4, 62a/16, 72b/1, 125b/2.

mümsik: Bazı şeylerden el çekip nefsinin isteklerine gem vuran. 65b/1

mümtāz: Seçkin; seçilmiş. 25a/5, 74b/3.

münācāt: Divan edebiyatında, Allah'ın yüceliklerini anlatan, Allah'ı öven, ondan yakarıшта bulunan şiir türü. 1b/4

münādī: Kamuya veya özel kişilere ait duyurulmak istenen şeyleri yüksek sesle bağıarak ilan eden kimse; tellal. 21b/15, 21b/16.

münāfiḳ: İkiyüzlülük eden; ara bozan kimse; nifak yaratan. 22b/4, 22b/6.

münāfiḳat: Münafıklar. 22b/5

münāsib: Uygun, layık. 3b/8, 4b/15, 32b/7, 32b/9, 33a/7, 33a/9, 43a/13, 49a/17, 59a/8, 59b/4, 59b/7, 68a/1, 69b/15, 70a/6, 70a/16, 70a/17, 70b/10, 71a/7.

müncer: Sona eren; son bulan; sonuçlanan. 24a/15, 50a/11, 50b/2, 65a/10.

müneccim: Yıldızlara bakarak, yıldızların hareketlerine göre insanların başlarına geleceklerle ilgili sonuçlar çıkaran kişi; yıldız falına bakan kimse; astrolog.6a/4.

münezzeh: Maddî ve manevi kirlenme yaratan veya sakınca doğuran herhangi bir şeyden uzak duran; temizlenmiş; temiz; arı.6b/2, 7b/8, 7b/9.

mün'im: Bir kimsenin geçimini sağlayan; inam eden. 9b/12, 11a/10, 47b/6.

münkir: (Kişi için) inkâr eden; inanmayan; inkârcı. 20b/7, 23a/9.

m. olmak: İnkarcı olmak. 23a/10

m. olmamak: İnkâr etmemek. 23a/7, 26b/7.

müntehâ: Sona ulaşmış olan; sona eren; son noktaya varmış olan. 45a/9

müreddet: Sona ulaşmış olan; sona eren; son noktaya varmış olan. 14b/14

müretteb: Düzenlenmiş; düzene sokulmuş olan; tertip olunmuş; sıralanmış; sıralı; muntazam.14b/9

mürsel : Gönderilmiş olan; yollanmış olan. 69b/7

mürşid: Doğru yolu gösteren; irşat eden; uyarıcı; rehber; kılavuz. 3b/8

mürür: Bir şeyin bir tarafından girip öbür tarafından çıkma; geçme; geçiş. 44b/6

m. itmek: Geçmek. 47b/17, 68a/11.

mürüvvet: İnsanlık; adamlık. 15a/1, 67b/3, 68a/1, 68b/5.

müşâhabet: Konuşup görüşmeler; sohbetler.

m. eylemek: Sohbet etmek. 46b/5

müslümân: Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in onun peygamberi olduğuna, meleklerle, kıyamet gününe, Zebur, Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'in Allah tarafından indirilen dört kitap olduğuna inanan. 11a/10, 62b/9, 63b/17, 65a/2, 69a/2.

müsrif : Parasını, malını vb. şeyleri gereksiz ve boş yere harcayan; yersiz tüketimde bulunan; israf eden; tutumsuz; savurgan. 66a/1, 66a/17, 65b/1.

m. olmak: Savurganlık. 66a/16

m. olmamak: Tutumlu olmaya çalışmak. 66a/1

müstâğnî: Elinde olanla yetinmesini bilen; tok gözlü; gönlü tok; doygun. 65b/9

m. olmak: Tok gözlü olmak. 17b/9

müste'id: Doğuştan yetenekli olan; kabiliyetli. 24b/3

müstahak: Bir şeye hak kazanmış olan; layık olan. 10b/2, 16b/8, 17a/6, 22b/9, 67b/4.

müstemi: Kulak veren; dinleyen; dinleyici. 2a/6

müşetâb: Güzel bulunan; beğenilen. 2a/11.

müşâbih: Aralarında benzerlik olan; benzer; eş. 17b/16, 32a/8, 49b/12.

müşâhid: Görme organı aracılığıyla bir nesnenin varlığını, bir olayın veya olgunun akışını gören; gözleyen; gözlemci; gören. 52a/7

müşârün-ileyh: Kendisine işaret olunan. 2a/3

müşâvere: Birden çok kişi arasında birbirinin görüşünü alarak yapılan iş görüşmesi; danışma. 29a/2, 29a/3, 29a/13.

müşfik: Şefkatli. 4a/2, 29a/6.

müşkil: Güç; zor; çetin. 18a/9, 23b/6, 126a/15.

Müşkil-güşâ: Zorlukları yenip ortadan kaldıran; güçlükleri yok eden. 23b/7

müştehir: Herkes tarafından tanınmış olan; ün kazanmış olan; ünlü; meşhur. 2a/2

müştemil: Bir şeyi içine alan; kavrayıp saran. 2a/6

müşterek: Birden çok kişinin söz sahibi olduğu; ortak mal olan; çoğunluğa ilişkin; ortak. 58a/11

müşterî: Satın alan kişi; alıcı; satın alan. 36a/5

müşâla'a: Bir şey üstünde ayrıntılı olarak düşünme, inceleme yapma; irdeleme; kafa yorma; etüt.

m. itmek: Bir konu üzerinde ayrıntılı ve geniş araştırma yapmak ve derinlemesine düşünmek. 2a/4

müte'addid: Sayısız; çeşitli; birden çok; bir çok; birkaç. 53a/15, 55b/9.

mütefekkir: Düşünceye dalmış; dalgın; düşünceli. 18b/16

müteğayyir: Değişen; başkalaşan; değişken. 22b/16, 57a/7, 57a/9, 57a/10.

mütehâyir: Hayret içinde kalmış olan; şaşırılmış olan. 27a/8

mütekebbir: Kibirlenen; kendini beğenmiş; gururlu. 37b/12, 71b/8.

mütekellim: Söyleyen; konuşan. 30b/5

mütelâşi: Telaşlı; aceleci. 29b/3

müteneffir: Nefret eden; iğrenen. 48b/7

mütereddid: Bir yere gidip gelen. 29b/4

mütesellî: Bir acıyı unuttur gibi olan; avunan; teselli bulan. 52a/12

mütevâli: Birbirini aralık vermeden izleyen; aralıksız süren; ardışık. 60a/9

mütevāzî: Gücünü, yeteneklerini, üstün niteliklerini alçakgönüllülüğü dolayısıyla alan; alçakgönüllü; tevazu gösteren. 37b/12

müteveccih: Bir yere, bir şeye veya kimseye dönmüş olan. 35b/11

mütevekkil: Her işini Allah'a bırakan; tevekkül gösteren. 20b/12, 22a/2.

müvekkel: Bir kimsenin vekilliğini üstüne almış olan. 63a/14

müyesser: Kolay olan; kolaylıkla oluşan; kolay yapılan. 58b/5, 69b/7

m. olmak 74b/9

-n-

nācins: Cinsi bozuk. 71a/9

nāçār: Çaresiz. 21a/5, 42a/3, 51a/6, 63a/12, 63a/13, 67a/17, 74a/1.

nādān: Bilgisiz; cahil. 28b/9, 28b/10, 28b/17, 32b/15, 40b/16.

nādīm: Yaptığı işten dolayı pişmanlık duyan; pişman olan.

n. olmak: Pişman olmak; nedamet duymak. 14a/6, 40b/13.

nafağa : Temel ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan şeylerin tümü; giyecek, yiyecek vb. için gerekli para; geçimlik. 14b/7, 65b/17.

nāfi: 18b/9, 53a/3, 60a/15.

nāgāh: 8a/3, 12b/13, 21b/2, 27b/1, 51b/8.

nāḥaḳ: 28a/1, 62b/8, 62b/11, 62b/17, 63a/1, 63b/6, 65b/14.

nāḥayr: 67a/1

nāḥḥās: Hayvan satıcısı; hayvan alıp satan kimse; cambaz. 53b/3

na'īb: Bir kimsenin yerine bakan kimse; vekil. 42b/13

nā'īl: Erişmiş; ele geçirmiş; elde etmiş; başarmış.

n. olmak: Ele geçirmek; erişmek; başarmak; kazanmak. 64a/13

nākes: Cimri; eli sıkı. 29b/15

naḳış: Eksik; tam olmayan; bitmemiş; noksan. 64b/3

naḳış: Bir kumaş üzerine renkli iplikler kullanarak el ve makine ile yapılan süslü işleme. 6b/5, 6b/6, 6b/10, 6b/15, 50a/10, 50b/2.

naḳḳāş: Nakış işleyen; nakış yapan. 6b/6, 6b/7, 6b/8, 6b/15.

naḳl: Bir yerden başka bir yere alıp götürme; aktarma; taşıma; iletme; geçirme; aktarım.

n. itmek: Aktarmak. 72b/17

nām: İsim, ün, şan. 3a/16, 9b/4, 14b/5, 14b/6, 18a/15, 18a/16, 18a/17, 18b/1, 18b/2, 20b/13, 24a/1, 24a/2, 26a/17, 30b/4, 47b/4,

52b/1, 61b/1, 61b/3, 62b/1, 62b/3, 63a/13, 63a/14, 64a/6, 64a/7, 65b/4, 74a/2.

n. itmek: Ün kazanmak. 24a/3

nā-ma'kūl: Akla uygun olmayan. 27a/9, 63b/6.

nā-ma'lūm: Bilinmeyen; bilinmemiş; meçhul. 24a/2, 64b/3.

namāz : Müslümanların günde beş defa kurallarına uygun olarak yerine getirmek zorunda oldukları farz ibadet. 9b/15, 9b/17, 10a/13, 10a/17, 10b/4, 10b/6, 10b/8, 11a/6, 11a/7, 11a/4, 45a/13, 50b/16, 59a/1.

nām-dār: Ünlü; namlı; tanınmış. 11a/10, 3a/1

nām-dārlik: Tanınmışlık. 62a/17

nāme: Mektup. 3b/12, 31b/4, 31b/5.

nā-merd: Mert olmayan, hain. 68b/4

nā-merdlik: Hainlik. 11a/11

nā-münāsib: Uygun olmayan. 63b/6

nā-pāk: Temiz olmayan, pis. 74a/3

naşāyih: Bir kimseyi doğru ve uygun yola çevirmeye veya kötü davranışlardan sakındırmaya çalışmak için söylenen sözler; nasihatler; öğütler. 2a/6

nā-serhoş: Sarhoş olmayan. 44b/9

nā-sezā: Uygun olmayan. 48b/5

naşırılanmağ: (Ciltte) nasır bağlamak; nasırlı hâle gelmek. 73a/14

nāsırü'ddīn: Dinin yardımcısı. 4b/8

naşīb: Bir kimsenin payına düşen; hisse; pay. 17b/4, 44a/1.

n. itmek: (Allah için) istenilen, arzulanan bir şeye kavuşmayı sağlamak; fırsat vermek; ulaştırmak; eriştirmek. 30b/1

n. olmak: Allah tarafından uygun görülme; verilmek; bağışlanmak. 45b/7

nāşih: Bir kimseyi doğru ve uygun yola çevirmeye veya kötü davranışlardan sakındırmaya çalışan; nasihat eden; öğüt veren. 28a/5, 37a/4

naşihat: Kendi iradesi ile bir türlü doğru yolu bulamayan kimseye, onun iyiliğini düşünerek kötü ve yanlış davranışlardan uzaklaştırmak veya yol göstermek amacıyla söylenen söz; öğüt. 3b/16, 4a/3, 4a/5, 4a/7, 4b/11, 7a/7, 19b/3, 19b/4, 28a/3, 28a/4, 28a/5, 28a/7, 36b/17, 37a/3, 37a/5, 39a/1039a/11, 61b/10, 72b/4, 75a/10.

n. dutmak: Öğüt dinlemek. 36b/4, 53a/2.

nāsipās: Şükretmeyen; nankör. 16b/7, 16b/8, 17a/5, 17a/6, 20a/7, 20a/8, 23a/15.

nāṭık: Söz söyleyen; konuşan. 54b/3

naṭıka: Söz. 46b/15

nazar: Bakma, bakış. 8a/7, 8b/5, 13b/5, 20b/8, 36b/3, 36b/14, 37b/2, 37b/3, 37b/14, 42a/3, 51a/8, 69b/1, 69b/10, 72b/15, 72b/16, 126a/12, 126a/16, 126a/17.

n. eylemek: Bakmak. 23b/9, 23b/10

n. itmek: Bakmak. 3b/4, 9a/12, 10b/5, 15b/10, 17b/6, 24b/8, 27b/5, 28a/12, 38b/9, 53b/7, 71b/4, 72b/17, 125b/15.

n. itmemek: Bakmamak. 8a/14, 10b/5, 23b/8, 43a/16.

n. olunmak: Bakılmak. 60b/5

nāzenīn: Nazlı; cilveli; işveli; oynak. 52a/1

nāzır: Bakan. 72b/14

naẓm: Ölçülü ve kafiyeli olup mısralardan meydana gelen anlatım biçimi; şiir; manzume. 1b/2, 2b/11, 3a/1, 8b/1, 19b/10, 20a/16, 20a/5,

n. itmek: Şiir yazmak, söylemek. 28b/14

nebāt: Bitki. 8b/6, 58b/13, 60a/11.

nebī: Allah'ın buyruklarını insanlara ileterek onları, iyi ve doğru davranmaları konusunda aydınlatan kimse; Allah'ın elçisi. 69b/7

nedāmet: Yaptığı bir işin kötü sonuç verdiğini görüp pişmanlık duyma; son pişmanlık. 34b/7, 65a/10, 73b/9.

n. göstermek: Yaptığından pişman olmak. 44a/16

nedīm: Güzel konuşan; iyi hikāye anlatan; tatlı dilli; hoşsohbet. 43b/1

nedīmlik: Dostluk. 6a/7

nef : Menfaat; çıkar.

n. olmak: Faydası olmak. 36b/16, 66a/5.

nefes: Vücudun oksijen ihtiyacını karşılamak amacıyla çoğunlukla bilinç dışı hareketlerle akciğerlere hava alıp verme işi; bu hareket sırasında akciğerlere dolan ve daha sonra dışarı verilen hava; soluma; soluk. 7b/4

nef ī: Faydalı. 2a/10, 18a/5, 25b/14.

nefir: Boynuzdan yapılmış bir tür boru. 41b/6.

nefret: Bir kimse veya nesneye karşı insanda oluşan olumsuz tepki; tiksinti; iğrenme duygusu; düşmanlık.

n. itmek: Bir kimseye karşı yoğun bir düşmanlık ve kin duyguları içinde bulunmak. 27b/10, 62b/15.

nefs: Kişinin öz varlığı; öz varlık; kişilik; öz benlik; ben. 13b/1, 13b/2, 13b/4, 13b/5, 15b/2, 15b/12, 18a/5, 29b/3, 37a/16, 37a/17, 38a/14, 38b/8, 64a/5, 66a/6, 67a/17.

nefsānī: Canlılığın gerekli kıldığı gereksinme ve isteklerle ilgili olan; bedensel isteklere ilişkin; bedensel isteklere özgü. 13b/6, 13b/7, 14a/9.

nefs-i emmāre: Öfke, hırs, şehvet gibi insanı kötülüğe sürükleyen istek ve arzular; insanı olgunluğa ulaştırmaktan alıkoyan istekler. 5a/4

nefs-i muṭma'in: İyilikle kötülüğü ayırt eden, temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran güç; kutsal bir kişinin dindarlıkla dolu düşüncesi; bütün dünyasal isteklerden uzaklaşarak sadece Allah'a ulaşma özlemiyle dolu istek. 5a/5

nehār: Gündüz. 2b/7

nehy: Bir işin yapılmasını yasak etme; yasaklama; men etme; engelleme.

n. itmek: Engellemek. 65b/15

nemek: Tat, tuz, lezzet. 37b/9

neng: Belirsizlik zamiri; herhangi biri, nasıl. 5b/13, 69a/10.

nerd: Tavla. 5b/4, 50a/3, 50a/9, 50a/13, 50a/17.

nerd ü naḳş: Tavla ve zar. 50b/3

nerd ü şaṭranc: Tavla ve satranç. 50a/11

nerīmān: Pehlivan. 3a/2

neseb: Soy; baba soyu; şecere. 4b/2, 4b/10, 18a/3, 18a/4, 18a/8, 18a/11, 18a/13, 18b/4, 18b/6, 71a/8, 71a/9.

nesib: Soyu temiz; soydan temiz. 36a/4

nesil: Soy zincirini oluşturan dereceler arasındaki zaman süreci; kuşak. 36b/5, 63b/17

neşr: Düz yazı. 1b/14, 1b/15.

neşāt: Sevinç; neşe. 55b/17

netīce: Bir eylemin, bir işin, bir olayın bitiminde ortaya çıkan durum veya şey; sonuç. 45a/10

ne'üzubi'llāhute'ālā: Tanrı korusun, Tanrı'ya sığınırım anlamında, tehlikeli bir durum karşısında söylenir. 52a/1, 66a/2.

ne'üzubi'llāh : Tanrı korusun, Tanrı'ya sığınırım anlamında, tehlikeli bir durum karşısında söylenir. 45b/5

nev' : Cins; tür. 20a/13, 39b/3, 42b/9, 45a/16, 49b/13, 53a/12, 59b/15, 59b/16, 59b/17.

nev' arus-ı ḥūbrū: Güzel yüzlü gelin. 2a/15

nevbet : Sıra ile görülen iş; nöbet. 48b/3, 52a/8, 52a/12, 56b/8, 56b/9, 57a/2, 72b/17.

nev-civān: Genç delikanlı. 2b/7, 3b/1, 40b/8, 40b/14.

nev-civānlık: Gençlik. 51b/2

nevm: 43a/11, 57a/4, 57a/9, 57a/11, 57a/13, 57a/14, 57a/17, 57b/1, 57b/4, 57b/9, 57b/11, 58a/12, 58a/16, 58b/1, 58b/9, 58b/11, 58b/14.

nışf: Bir şeyin yarısı; yarım. 13a/17, 21b/8, 56a/12.

nışfi'd-dünyā: Dünya'nın yarısı. 56a/11

nışf-ı ticāret: Ticaretin yarısı. 75a/1

nigehbān-ı cesūre: Cesur gözcü. 3a/1

niger: Bakan, bakıcı. 17a/15

niḥāl: Fidan; taze sürgün. 19b/11

niḥān: Saklanmış; gizli. 6a/17, 62a/7.

niḥayet: Sonunda. 8a/2

nīk: İyi; hoş; güzel. 18a/3

nīkāḥ: Evlilik; evlenme işlemi. 53b/10

nīkbaḥt: Talihi iyi; bahtı açık. 10b/17

nīk-nām: İyi isim. 4a/1

nīm: Yarı, yarım. 48a/16

ni' me: Ne güzel; ne iyi. 31a/4, 68a/3.

ni' met: Allah'ın insanlara yararlanmaları için sunmuş olduğu her şey. 8b/12, 8b/13, 9a/10, 9a/11, 9a/8, 9b/6, 10a/13, 12a/1, 13b/15, 34a/2, 38b/17, 46a/13, 46a/14, 46b/14, 47b/3, 48a/7, 49a/7, 64a/7, 64a/9.

ni' met-i ūševvā: Nimetten yakınma. 9a/1

nisā: Kadınlar. 53a/5, 55b/9, 70b/14.

nisbet: Karşılaştırılan iki şey arasındaki oran. 126a/11, 126a/12.

nişān: Belirti; iz; alamet. 7a/6, 7b/5, 8b/15, 18a/17, 22a/2, 22b/4, 22b/6, 24a/1, 35b/10, 42a/11, 42a/12, 64a/7, 65a/7, 69b/16, 72b/12, 126b/15, 126b/3.

nişāne: İz; belirti; emare; alamet. 70a/7, 70a/17, 73a/6, 127a/9.

niyāz: Yalvarma; yakarma, dua. 41b/14

niyet: Kişinin bir amaca yönelmesine neden olan düşünce; tasarı; maksat; gaye.

n. itmek: Bir işi yapmaya karar vermek; niyetlenmek. 14a/14

niẓām: Kural; usul; kaide. 8a/9, 8a/10, 42a/15, 58a/16, 63a/4, 126a/3.

noḡşān: Eksik. 18b/7, 24a/15, 26b/11, 51a/1, 55b/2, 64b/2, 67a/17, 127a/10.

nōker: Hizmetçi, köle. 14b/3, 14b/8, 14b/10, 14b/11.

nuḡl: Çerez; meze. 44b/10, 44b/11, 44b/12, 47a/8, 55a/11.

nuḡūş-ı zemīn: Yeryüzünün izleri, nakışları. 2b/2

nūr: Aydınlık; ışık. 72a/7

nūrānī: Işıklı; nurlu. 69b/6

nūr-ı serāpā: Baştan ayağa nura bürünmüş. 1b/10

nuşrābi: 47b/6

nuṭṭ: Bilgi vermek, ikna etmek amacıyla belirli bir konuda kalabalık önünde yapılan konuşma; söylev. 18b/11, 19a/3, 19a/7, 32b/3, 32b/4.

n. –a gelmek: Söze gelmek. 32b/5

nübüvvet: Peygamber olma durumu; peygamberlik. 16a/11, 16b/10.

-o-

oba: Beş on çadırlı aşiret; beş on evlik yurt. 23a/17

oḡşamak: Okşamak, sıvazlamak. 125b/5

orūc: Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme, cinsel ilişki gibi birtakım ihtiyaç ve haz verici şeylerden kendini alıkoyma. 11a/9, 11a/15, 11a/17, 11a/1, 11a/3, 11a/4.

o. dutmak: Oruçla ilgili ibadeti yapmak. 10a/13, 11a/11, 11a/13.

oymak: Keskin ve sivri uçlu bir gereç ile delik, oyuk veya çukur açmak; oyuk meydana getirmek; delmek. 21a/9

-ö-

ögüt: Doğru yolu göstermek amacıyla bir kimseye yapması veya yapmaması gereken davranış ve eylemler hakkında söylenen söz; nasihat. 26a/16, 28a/5.

ö virmek: Bir kimseye yapması ya da yapmaması gereken şeyleri söylemek. 19b/5, 19b/7.

ökçe: Ayakkabının yere basmasını sağlayan ve ayak tabanının altına gelen, katı ve çıkıntılı bölüm. 126b/9

‘**ömr:** Kişinin doğumundan ölümüne kadar olan yaşama süresi; hayat; yaşam. 2b/15, 3b/6, 4b/13, 14a/15, 20b/7, 21a/14, 32b/12, 33a/2, 39a/14, 39b/4, 40b/10, 40b/15, 42b/5, 42b/6, 44a/9, 46a/16, 53b/17, 58b/5, 61b/10.

‘ö. Giçürmek: Yaşam sürmek. 38a/17

örselemek: Yıpratmak; eskitmek; hırpalamak. 25a/8

ötürü: Dolayı. 17a/14

özbekistān: Özbekistan, günümüzdeki yedi bağımsız Türk devletlerinden biri. 71a/14, 71a/16

özge: Diğer; başka; gayrı; maada. 26b/12, 62b/4.

‘**özr**: Eksiklik; kusur; elverişsizlik. 11a/4, 11a/6, 11a/7, 45b/9, 46b/10, 46b/13, 54a/2.

‘**ö**. İtmek: İşlenen bir kusurlu davranışın, yapılan bir yanlışlığın elde olmadan yapıldığını ileri sürme; yanlışlığın, eksikliğin hoş görülme nedeni. 46b/14

‘**özrleşmek**: Karşılıklı özür dilemek. 43b/8

-p-

pādişāh: İslam devletlerinde hükümdarlık unvanı; devlet başkanı. 1b/16, 2a/3, 2a/13, 2a/14, 2a/16, 2b/12, 2b/16, 3a/16, 3b/1, 3b/3, 3b/5, 4b/3, 4b/8, 6a/6, 6a/10, 6b/11, 6b/12, 11a/14, 14b/1, 14b/2, 14b/8, 14b/11, 19a/6, 24a/8, 28b/3, 30b/16, 30b/4, 30b/5, 30b/6, 30b/8, 31a/13, 31a/16, 31b/1, 34a/2, 36b/1, 36b/5, 36b/12, 37a/1, 37a/11, 39a/12, 44b/16, 53a/15, 53a/16, 53b/4, 53b/12, 53b/16, 59b/5, 59b/8, 75a/14.

pādişāhlik: Padişah olma durumu; hükümdarlık; sultanlık. 53a/13

pāk: Temiz. 4b/2, 10b/7, 25b/7, 30b/6, 32b/7, 35b/13, 38b/7, 60b/7, 71a/5, 71b/14, 73a/7.

pāk-dāmen: Namuslu; iffetli. 25b/7

pāk-naẓar: Bakışı güzel. 6a/16

pāklık: Temizlik. 10b/7, 25b/7.

pā-māl: Ayak altında kalmış; çiğnenmiş. 27b/9

pāre: Parça; kısım. 6b/11, 22a/9.

pars: Kedigillerden, ılıman bölgelerde yaşayan geceleri avlanan, postu benekli, yırtıcı etçil memeli hayvan; panter; leopar. 59b/10

pāşā: İmparatorluk döneminde yüksek dereceli devlet memurlarına verilen unvan. 3a/4

pāyende: Devamlı; sürekli. 2b/15

peder: Baba. 4a/2, 4a/7, 4b/8, 5a/13, 30a/15, 63a/11, 63a/13.

peltek: Tutuk. 73a/16

pend: Öğüt; nasihat. 4a/3, 4a/5, 4a/16.

perde: Namus; iffet. 54a/11

perīşān: Darmadağınık. 14b/4, 22b/17, 43b/3.

pervāz: Uçma; uçuş; yükselme.

p. itmek: Uçmak. 27b/7

perver: Besleyen. 3a/12

perverde: Beslenmiş. 73b/3

p. itmek: Yetiştirmek. 58a/4, 73b/6

perverdiş: Besleme; besleyiş. 17a/1

perveriş: Besleme; besleyiş. 16b/3

pes: O hâlde; öyle ise; pekâla; öyle iken; binaenaleyh. 3b/5, 3b/8, 4a/15, 5a/3, 6b/13, 6b/14, 7a/2, 7a/13, 7b/2, 8a/7, 8b/4, 8b/12, 8b/14, 9a/3, 9a/5, 9a/12, 10a/3, 10a/7, 10a/14, 11a/10, 12a/3, 12a/7, 12b/8, 12b/14, 14a/4, 15b/3, 16a/16, 16b/14, 17a/16, 17b/4, 18a/9, 19a/5, 19a/9, 19b/1, 20a/1, 20a/12, 20b/5, 21a/17, 22b/8, 23a/5, 23b/10, 24b/14, 25b/3, 25b/16, 26a/5, 26a/9, 27b/10, 28b/5, 30a/10, 30b/3, 30b/7, 32a/4, 33a/7, 33b/7, 35a/6, 35a/13, 36a/11, 37a/6, 38b/10, 39a/12, 39b/8, 41b/16, 42a/13, 43a/1, 43a/13, 43b/5, 44b/4, 45a/4, 45a/9, 47b/1, 47b/12, 48a/8, 48b/13, 48b/15, 49a/13, 50a/5, 50b/12, 50b/15, 52a/5, 53b/15, 55b/5, 55b/11, 56a/1, 56a/3, 56b/6, 59a/9, 59b/6, 62b/11, 63a/7, 65a/9, 66a/10, 68a/4, 68a/10, 68b/6, 73b/15, 74a/10, 74b/13, 125b/9, 126a/12, 126b/3, 127a/11.

pesende-gân: Beğenmişler. 12a/11

peşimân: Yaptığı bir davranıştan, bir işten veya aldığı bir kararın olumsuz sonucundan dolayı üzüntü duyan; öyle yaptığı için kendi kendine kızan; nadim. 4a/4, 20a/14, 29a/6, 34b/7, 45b/8.

p. olmak: Yaptığı iş veya hareketin olumsuz sonuç verdiğini anlamak; bu yüzden üzüntü duymak; bir daha aynı davranışı göstermemeye veya yapmamaya karar vermek. 37a/10, 44a/15

peydâ: Açıkta; belli olan. 8a/10

p. itmek: Ortaya çıkarmak. 68a/17

peygamber: Allah'ın buyruklarını insanlara bildiren, ileten kimse; elçi; resul; nebi; yalvaç. 5a/13, 7b/10, 9a/7, 9a/11, 9a/16, 9b/1, 16a/13, 16b/11, 23b/4, 23b/5, 23b/6, 69b/7, 72a/16.

peygamberlik : Peygamber olma durumu; yalvaçlık. 9b/3, 29a/8

pinhân: Saklı; gizli; gizlenmiş. 34a/11

pîr: Herhangi bir konuda deneyimli olan kimse, görmüş geçirmiş, bilgili. 4a/10, 22a/13, 23b/1, 23b/11, 23b/2, 23b/4, 23b/6, 23b/7, 23b/8, 29a/6, 39a/14, 39b/7, 39b/8, 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40a/15, 40a/17, 40b/1, 40b/2, 40b/3, 40b/5, 40b/7, 40b/10, 40b/14, 40b/16, 40b/17, 41b/1, 41b/3, 41b/6, 41b/7, 41b/9, 41b/10, 53a/2, 53a/11, 53a/13, 53b/8, 125b/5.

pîrâne: Yaşlı kimseye yakışır biçimde. 41b/1

pîr-i cihân-dîde: Cihanı görmüş bir bilgin. 3b/1

pîraste: Süslenmiş; bezenmiş; düzenlenmiş. 2a/17

pîrlîk: Yaşlılık; ihtiyarlık; kocalık. 5b/1, 39a/13, 39b/5, 41b/1, 41b/3, 41b/7, 41b/8, 41b/16, 42a/1, 53a/12, 53a/9, 55b/14, 67a/1.

pîşe: Huy; alışkanlık. 26b/10, 38b/4.

peşimānlık: Pişman olma durumu; yaptığı iş veya davranıştan dolayı üzüntü duyma; nedamet.38b/7, 63b/11, 65a/11.

piyāde: Yaya. 12b/5, 12b/12.

post: Memeli hayvanların tüylü derisi. 59b/12

pür: Farsça kelimelerden “dolu, çok, sahip” anlamlarında birleşik sıfatlar yapan ön ek.1b/10

-r-

Rab: isl. (Kur'an-ı Kerim'de) bütün varlıkları yaratan, yöneten, yetiştirip barındıran, her varlığı türlerinin niteliklerini edindirecek biçimde eğiten; Allah; Tanrı. 1b/4, 2b/15, 65b/16

rağıya'llāhuanh: “Allah ondan razı olsun!” anlamında dua sözü. 24b/11

rağbet: Bir şeye gösterilen istek; arzu. 35b/6

rāhat: Üzüntüsü, sıkıntısı, tedirginliği olmama durumu.12b/4, 12b/10, 13a/1, 22a/16, 45b/1, 51b/13, 52a/14, 53b/14, 56a/13, 58a/14, 61a/16, 65b/6, 65b/7, 65b/9, 65b/10, 65b/11, 65b/12, 65b/15, 65b/16, 73b/12, 73b/13.

r. bulmaç: Huzura kavuşmak. 46a/3, 73b/16.

r. irmek: Huzura ulaşmak. 20b/2

r. itmek: Dertsiz, tasasız ve sıkıntısız yaşamak.57b/14, 58a/5

r. olmağ: Üzüntü, sıkıntı ve tedirginlikten uzak bulunmak. 18a/7, 45b/2, 46a/2, 55b/16, 57b/11.

rāhatlık: Rahat olma durumu. 56a/12, 57b/11.

rāhatsız: Rahat olmayan; güçlük yaratan; sıkıntı veren. 65b/7

rāhile: Deve, beygir, katır vb. yük hayvanı. 11a/16

rahmet: Allah'ın kullarına acıması, günahlarını bağışlaması; Allah'ın merhameti. 22b/9

rahmetu'llāhi: Allah'ın rahmeti, bağışlaması. 3a/5

rāh-nümā: Yol gösterici; rehnüma. 9a/17

ra'ıyyet: Bir hükümdara vergi vererek bağlanan halk; tebaa. 14b/1, 54a/1.

raķık: Narin; nazik; ince; dokunaklı; hassas. 61a/8

raķkam: Yazı ile gösterme; yazı yazma. 1b/15

raķkās: Dans eden erkek; köçek. 70a/16

rām: Kendini başkalarının buyruğuna teslim eden; boyun eğen; itaat eden.

r. eylemek: Boyun eğdirmek; itaat ettirmek. 25a/13

r. itmek: Boyun eğdirmek; itaat ettirmek. 25a/14, 25b/2.

ramazān: Arapların kullandığı ay takvimine göre dokuzuncu ay olan, kutsal bilinen üç ayların sonuncusu ve Müslümanlarca oruç tutulmak zorunluluğu olan ayın adı. 47b/13, 125b/6.

rāst: Doğru. 29a/12, 30a/8.

rāstgū: Doğru konuşmak. 69a/8

rast-ı rāh: Doğru yol. 9a/5

ravza-i pāk: Cennet. 1b/13

rāygān: Çok ucuz. 48a/9

r. virmek: Çok ucuza satmak. 40b/11

rāyiha: Güzel ve hoş giden koku. 39a/12, 47a/6.

rāyiḥalu: Hoş kokulu. 72a/5

rāz: Sır; gizli tutulan şey. 34a/11, 34a/13, 37b/1, 37b/2, 38b/16.

rāzdār: Sır tutan, saklayan. 74a/17

rāzi: Kabul eden; itiraz etmeyen; uygun bulan; isteyen; karşı çıkmayan. 11a/17, 15b/10, 15b/11, 16a/4.

r. olmak: Kabul etmek. 24a/4, 25a/6.

r. olmamak: Kabul etmemek. 15b/12, 24a/5, 75a/2.

rāzık: Yarattıklarının rızkını veren, besleyen anlamında Allah'ın sıfatlarından biri. 62b/4

re'āya: Askerî sınıf dışında, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan halk. 56b/9

redd:

r. itmek: Verilen bir şeyi kabul etmeyerek geri çevirmek. 5b/11

r. itmemek: Kabul etmek. 40b/4

r. olunmamağ: Kabul edilmemek. 33a/9

redd-i cevāb: Cevap vererek reddetme; cevap verme. 2a/11

redd ü tād: Kabul etmeme ve uzağa sürme. 32b/17

refār: Gidiş; yürüyüş. 2b/4

rehā: Geniş olma; bolluk. 52b/6

rehin: Bir borca karşılık, borçlu tarafından borcunu ödediği zaman geri almak üzere alacaklıya geçici olarak vermiş olduğu değerli şey; tutu; ipotek. 50a/12

re'īs: Başkan; ser. 31b/6

re'is-i kavm: Bir kabilenin başı. 12b/6

renc: Eziyet; sıkıntı. 51b/13, 52b/11.

rencide: İncinmiş; kalbi kırılmış. 52b/10

r. itmek: Kırmak; incitmek. 16a/6, 37a/3, 38b/14.

r. itmemek: Kırmamak. 25b/7

rengin: Boyalı; renkli; parlak. 53a/9

renk: Bir kaynaktan ya da bir cisim üzerinden yansıdıktan sonra gelen ışığın farklı dalga boylarına bağlı olarak gözde bıraktığı ayırt edici duyum. 127a/5

resif: Genellikle kıyıların yakınında hemen hemen su düzeyinde bulunan kaya ya da kaya öbeği. 2b/13

resm: 1. Yol; tarz; üslûp. 2. Tören; alay. 3. Yazma; çizme; desen. 2b/1, 5a/13, 5b/4, 5b/6, 6a/3, 6a/4, 6a/6, 6a/8, 6a/11, 9a/15, 10b/10, 15a/13, 44a/4,

resm-i 'Acem: Acem tarzı. 28a/15

resul: İnsanları doğru yola davet etmek amacıyla Allah tarafından gönderilmiş kitaplı peygamber; yalvaç. 48a/2, 48b/13.

resulu'l-lâh: Hz. Muhammed (s.a.v) 24a/5, 50b/9, 50b/10.

revâ: Uygun. 4a/12, 7a/3, 7a/5, 8b/1, 11a/11, 45b/10, 45b/13, 46b/10, 48b/17, 50b/17, 56b/13, 59b/9, 61b/5, 63b/3, 63b/11, 63b/15, 74a/1.

r. görmek: Uygun görmek. 53a/11

r. görmemek: Uygun görmemek. 30b/14

r. olmağ: Uygun olmak. 61b/6

revâc: Gerekli, değerli olma. 74b/12

revân: (Kişi için) giden; yürüyen. 73a/16

r. olmağ: Gitmek, yola çıkmak. 41a/15

revâne: Giden; yürüyen. 21a/6

r. itmek: Gitmek. 48a/11

r. olmağ: Gitmek, yola çıkmak. 12b/10, 21a/6, 30b/3.

revâ vü sezâ: Uygun; layık; yakışır. 49a/6

revnağ: Göz alıcılık; parlaklık; güzellik. 2b/2

r. dutmağ: Parlak tutmak. 42a/10

re'y: Düşünce; fikir; görüş. 29a/3, 29a/5, 29a/15, 43b/9.

reyhân: Güzel koku. 60a/16

rızık: Yenilen, içilen ve yararlanan her nesne. 8a/12, 8b/10, 8b/11, 9a/14, 9a/15, 17a/16, 17b/1, 17b/2, 26a/8, 37b/16, 38a/2, 58b/17, 60b/1, 60b/2, 60b/3, 60b/7, 62b/4.

r. bilmez: Şükürsüz, nankör. 9a/3

r viren: Râzık, Allahu Teala. 9b/1

rızıkbin: Nimeti gören. 9a/15

ri' âyet: Gözetleme; saklama.

- r. itmek: Gözetlemek. 44a/16
- ricāl:** Erkekler. 2a/1, 53a/5.
- rişhand:** Bıyık altından gülme; gizlice alay etme.
- r. itmek: Bıyık altından gülmek. 40a/17
- rivāyet:** Bir olayı, bir haberi veya bir bilgiyi nakletme. 3a/15, 12b/6, 39b/9, 68a/2.
- r. itmek: Nakletmek, anlatmak. 20b/12, 27a/3, 40b/6
- r. olunmaç: Bir olayın anlatılması. 32b/9
- riyā:** İki yüzlülük. 71b/11
- rubā'ī:** Dört mısradan oluşan, felsefi, aşk ve rintlik gibi konuları işleyen divan edebiyatı nazım türü. 54b/1
- rūh:** Bedende, vücuttan ayrı olarak bulunduğu inanılan maddesiz varlık ilkesi; hayatın özü; can; manevi benlik. 17b/15, 58b/9.
- rūhānī:** Ruh ile ilgili. 13b/6, 13b/7.
- Rum:** Anadolu. 30b/2, 30b/3, 28a/14.
- rumī:** Anadolu ile ilgili; Anadolu'ya bağlı. 56b/15
- rū-siyāh:** 1. Kara yüzlü; yüzü kara. 2. Ayıbı olan. 68b/15
- rūstāylik:** Köylülük. 74a/1
- ru'ūs:** Reisler. 71b/13
- ru'ūs-i 'askerī :** Kumandan. 63b/2
- rūy:** Yüz; çehre 3a/2
- rūz:** Gündüz; gün. 2b/14
- rūzgār:** 1. Yer yüzünde yatay yönde yer değiştiren havanın oluşturduğu akım; yüksek basınç alanından alçak basınç alanına doğru yer değiştiren hava hareketi; yel. 2. Zaman; devir. 3. Dünya. 3b/16, 4a/3, 19b/4, 36b/12, 38a/10, 40a/4, 40b/11.
- rūzī:** Gündüzle ilgili; güne ait. 10a/14, 65b/15
- rūkū' :** Namaz kılariken elleri dizlere dayamak suretiyle bedeni belden itibaren öne doğru eğmek. 11a/6, 11a/7.
- rūsvāy :** Ayıplanacak durumda bulunan; rezil; maskara.
- r. olmaç: Rezil olmak. 51b/3
- r. olmamaç: Rezil olmamak. 44b/13
- rūsvāylik:** Rezillik. 51b/3
- rū'yā:** Uyku sırasında zihinden geçen hayal dizisi; düş. 32b/11, 33a/1, 58a/13.

sa' ādet: Bahtiyarlık, mutluluk, ongunluk. 2b/8, 37a/4, 65b/4.

sā' at: Bir günlük sürenin yirmi dördte birine eşit olan ve birim olarak kabul edilen zaman dilimi. 21b/15, 42b/12, 44b/6, 57a/15, 57b/1, 57b/2, 57b/3, 57b/4, 57b/6, 57b/7.

şabāh: Güneşin doğumundan öğle öncesine kadar geçen zaman dilimi. 45a/13, 45b/3, 56a/15, 57b/7, 57b/8.

ş. Namāzı: Günlük beş vakit namazdan ilki olan ve sabah gün doğmadan önce kılınan namaz. 59a/1

şabī: Henüz süt etmen çocuk, bülüğ çağına gelmemiş çocuk, üç yaşını tamamlamayan erkek çocuk. 21a/2, 36a/13.

şābit: Değişmeyen; hep aynı kalan; önceden ayarlanmış. 35a/6

şābit-kaḍem: Sürekli; devamlı. 10a/3, 10a/4, 42a/17.

şabr: Kendi elinde ve iradesi dahilinde olmayan olaylar ve durumlar için telaşa kapılmadan bekleme olgusu. 71a/12, 75a/5

ş. eylemek: Sabretmek, dayanmak. 44b/2, 48b/8, 75a/10.

ş. itmek: Bir güçlük karşısında sabır göstermek; sabırlı davranmak. 43a/5, 67a/17.

şabūhī : Sabah içkisi ile ilgili. 45a/11, 45a/12, 45a/13, 45a/14, 45b/3, 45b/7, 45b/9.

şaç: İnsan başında biten kıllara verilen ad. 56b/11, 56b/10, 70a/1, 70a/15, 70a/17, 70b/13, 71a/7, 73a/7

ş. Yolmamaç: Pişman olmamak. 15a/4

şad-tahsīn: Çok güzel. 3a/3

sa' d: Kutluluk; bahtiyarlık; uğur. 8b/3, 53b/3.

şadaḳa: Kişinin üzerine farz olmaksızın, yalnızca Allah rızası ve insan sevgisi nedeniyle gerçekten gereksinimi olan yoksullara verilen para veya mal; yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen şey. 14b/13, 14b/15, 14b/17, 65b/13.

ş. Eylemek: Yardım etmek. 21b/8

sādāt: Ulular; seyitler. 75a/14

şadef: Eskiden midye, istiridye gibi kabuklu deniz hayvanlarına verilen ad. 24a/11, 24a/12, 34b/12, 34b/13, 34b/14.

şadır: Ortaya çıkmak.

ş. Olmaç: Ortaya çıkmak; görünmek; peydah olmak. 49b/16

şadr: Göğüs. 73a/9

şāf: Katışıksız; temiz; arı; halis; has. 35b/13

şafâ: Berraklık; saflık; arıklık. 7a/12, 46b/8, 55b/7, 64a/2, 126a/5.

ş. İtmek: Dinlenmek. 55b/11

ş. Olmamaç: Rahat olmamak. 30a/3, 47a/9

şafâlu: Şenlikli; eğlenceli; zevkli.

ş. Olmaç: Eğlenceli olmak. 56a/1

şâfi: Hiçbir katışığı olmayan; halis; temiz; saf halde. 61a/3

şağ: Tatlı; iyi; temiz; halis; sağlam. 9a/1, 12b/2, 21b/3, 21b/5, 21b/6, 66a/7, 69b/12.

şâğar: İçki bardağı; kadeh. 45a/2, 45a/4, 49b/6.

ş. icmek 49b/11

şağır: İşitme duyusundan yoksun olan; işitmeyen; kulakları duymayan. 36a/14, 73a/15, 127a/15, 127a/16

şağır: Küçük; ufak. 61a/4

şağlık: Vücudun hastalıktan uzak, normal çalışma durumu; vücut esenliğı; esenlik; sıhhat. 35b/9, 48a/10.

şağrı: Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki omurga kısmı. 126b/11

şahan: Derinliğı az, içinde yumurta vb. pişirmeye veya yemek yapmaya, ısıtmaya yarayan madenî kap. 47a/2

şâhib: Kendisine ait bir şeyi bulunan kişi. 5a/4, 5a/5, 5b/11, 6a/16, 10a/15, 14a/1, 19a/12, 22a/1, 28a/11, 29b/3, 30a/1, 32a/14, 32a/17, 32b/5, 33a/10, 37b/5, 37b/6, 43a/17, 43b/2, 43b/4, 43b/5, 47a/3, 47a/7, 49a/12, 49a/16, 53a/1, 60b/4, 67b/10, 67b/13, 71b/16, 126a/5.

ş. Olmaç: Elinde bulundurmak. 39a/15

ş. Olmamaç: Elinde bulunduramamak. 60a/1

şâhib-i emânet: Emanete sahip çıkmak. 65a/5

şâhib-i fazl: Fazilet sahibi. 28a/8

şâhib-i hayât: Hayat sahibi. 58b/10

şâhib-i hüner : Yetenekli. 24a/12, 28a/8.

sâhib-i hüsn-i ahlâk: Güzel ahlak sahibi. 1b/12

şâhib-i nâm: Ünlü.

ş. Olmaç: Ünlü olmak. 59b/7

şâhib-i tecrübe: Tecrübe edinmiş. 69b/6

şâhîh: Gerçek; açık; doğru; hakiki. 12b/2

şahn: 1. Büyük tas. 2. Sahan. 49a/17

şahrâ: Çöl. 12b/4, 12b/10, 41a/6, 126a/4.

şahrâ-nişîn: Çölde yaşayan, bedevi. 41a/4

sahtināhoş: Hoş olmayan zor durum. 2b/5

sa' id: Kutlu; uğurlu. 28b/16

sā' ir: Diğer; başka; öteki. 9a/16, 58a/13, 127a/14, 127a/17.

sāk: Bacağın diz ile ayak arasında kalan bölümü. 60b/13, 60b/17, 61a/9, 70b/9.

şakalı ağarmak: Yaşlanmak. 3b/12

şakın: 1. Olmasından korkulan bir durumu haber vermek amacıyla dikkatli olunmasını emreden söz; korkulacak bir durum olmasın. 2. Sonu iyi olmayacak bir hareketin yapılmasının doğru olmadığını belirten söz; yapmaktan çekin; katiyen; katiyetle; aman ha; zinhar. 6b/16, 8b/1, 11a/3, 15b/5, 16a/5, 17a/14, 19b/1, 22b/2, 22b/4, 30a/13, 37a/15, 39b/3, 41b/8, 42b/1, 48a/13, 50a/14, 66a/12.

şakınmak: Dikkatle kaçınmak; çekinmek. 49b/16, 50a/15, 50a/9, 51a/9, 58a/17, 126a/8.

şakıl: Ağır; ağır olan. 51a/2, 61a/1.

sākī: İçki meclislerinde kadeh sunan; içki dağıtan. 54a/12

sākin: Durgun; hareketsiz; huzurlu bir görünümü olan. 75a/15, 125b/11.

s. olmak: Bir yerde oturmak; oraya yerleşmek. 21a/17, 28a/2, 56a/5, 125b/12.

şalāh: Düzelme; iyileşme; iyi olma. 25b/17, 26a/7, 54a/1, 63a/3, 66a/14.

şalāhat: Düzelme. 54b/7

şalavat: Salatlar, dualar, namazlar. 1b/13

sāl-ḥord: Çok yaşlı. 41b/6

şālīḥ: Elverişli; uygun. 73b/3, 73b/4, 75a/16.

salṭanat: Bir ülkede hükümdar adı verilen tek kişinin, yasama, yargı ve yürütme gibi devlet etme güçlerini elinde bulundurmasına dayanan yönetim; hükümdarlık yönetimi; padişahlık; sultanlık. 39a/11

salṭanat-perver: Devleti, sultanlığı koruyan. 2b/10

şāmīt: Susan; konuşmayan. 54a/17

şan' at: Ustalık; hüner; marifet. 39b/17, 50a/14, 72a/16.

şanāyi': Ustalıklar; maharetler; hünerler. 72a/15

şān' i: Oluşturan; meydana getiren. 6b/16, 7a/10.

sarāy: Hükümdarların oturduğu görkemli konut. 4b/17, 41a/4, 41a/10, 41a/11, 41a/12, 41a/13, 41a/14.

şarf: Harcama; tüketme; masraf etme. 64a/15, 65b/10.

ş. İtmek: Harcamak; kullanmak; tüketmek. 57b/9, 59a/11, 65a/13.

ş. Olmak: Harcanmak; tüketilmek. 57b/3, 57b/4.

sarḥ: Yüksek yapı; büyük köşk; malikâne. 60b/10

sarhoş: Aldığı alkol veya keyif verici maddenin etkisi ile beyinde oluşan düzensizlik ve bozukluk yüzünden kendini bilmez durumda olan; esrik; sermest; mest. 40a/13, 44b/9, 45a/8, 49b/11, 49b/12, 49b/8, 50a/7, 57a/11.

s. itmek: Sarhoşluk vermek 45a/4

s. olmak: Alkol alarak kendinden geçmek; sarhoş duruma gelmek 45a/11, 45a/5, 45a/7, 48a/16, 49b/2, 49b/3, 49b/4, 54a/12.

sarhoşluk: Sarhoş olma durumu; esriklik. 40a/14, 45a/3, 45b/4, 49b/13, 50a/6, 50a/9, 55b/4.

şarkık: Aşağı doğru uzamış olan; sarkmış olan. 126b/5

şarkıtmak: Bir şeyin sarkmasını sağlamak; aşağı doğru sallandırmak. 127a/13

şarrâf: Altın ve gümüş satımı ile uğraşan kimse. 35b/1

şavcuk : Sucuk. 46b/4

şavğa: Bir acıdan kurtulmak ya da bir başarıyı kutlamak için verilen ziyafet; şölen. 126b/17

şavm: Oruç 9b/16, 10a/1.

şavmak: başından atmak; uzaklaştırmak; defetmek; kovmak. 45a/3

şavt: Ses; seda. 70b/8

şavucak: Soğukça, serince. 58b/3

şavuk : Soğuk. 41b/3, 55b/13, 56a/4, 56b/4.

sa'y: Çalışma; çabalama; emek verme. 17b/4

s. eylemek: Çalışmak. 29b/7, 37b/5, 37b/6, 64a/10, 64b/1, 65b/13, 65b/3, 69a/12.

s. itmek: Çalışmak. 24b/10, 24b/11, 24b/5, 29a/7, 4b/16, 42b/15, 63b/14, 65a/1, 65b/65b/4, 67a/17, 67b/2, 73b/2, 75a/10.

s. itmemek: Çalışmamak. 38b/8, 126a/3.

şayd: Avlanmak. 5a/2, 5b/8, 60a/1, 60a/6, 60b/9.

şayru: Hasta. 69b/13

sāzendelik: Çalgıcılık; saz sanatçılığı. 70a/12, 70a/16.

sebū: Testi. 47a/11

sebilu'llāh: Allah yolu; Allah'ın hoşnutluğu. 2b/11

sūfehā tarīki: Zevk ve eğlenceye düşkünlerin yolu. 64a/15

sefer: Yolculuk. 11a/15, 11a/17, 12a/2, 12a/12, 12a/5, 13b/4, 41a/8, 42a/1, 42a/3, 42a/6, 52b/12, 59a/15.

sefer-nāme: İslâmî devirde müslüman seyyah ve coğrafyacıların yazmış olduğu coğrafya eserleri. 3b/11

sefih: Sefahate düşkün; malını mülkünü zevk ve eğlence yolunda harcayan. 49a/6

sefine: Gemi. 21b/4

segirmek: Yürümek, koşmak, yönelmek. 15a/3

seher: Güneşin doğmasından önceki zaman; sabahın erken saati; tan ağartısı. 68a/2, 68a/17.

sehl: Kolay. 25a/2, 41a/15, 58b/1, 64b/16.

s. olmak: Kolay olmak. 75a/2

sehl-i müddet: Sürede kolaylık. 67a/17

sehv ü haṭā: Hata ve yanlış. 3a/13

sekbān: Eskiden sarayda padişahın av köpeklerini yetiştirip eğiten görevlilere verilen ad. 70b/15, 71a/2

selāmet: Her türlü tehlike, korku ve tasadan uzak olma; güvenlik içinde olma. 25b/2, 25b/3, 35a/15, 51b/4, 61b/14, 64a/12.

s. bulmak: Esenliğe kavuşmak. 51b/6, 63b/10

selāmlık: Selam verilen veya verilmesi zorunlu olan yer. 29b/14, 29b/16.

selāṭin-i āli: Yüce sultanlar. 1b/15

selīm: Bir kusuru ve eksiği olmayan; doğru; kusursuz; eksiksiz. 19b/17, 21b/6

semend: Kula at. 127a/4

semere: Meyve; yemiş. 20b/11

semirtmek: Birini veya bir hayvanı semiz hâle getirmek; semiz duruma gelmesini sağlamak; şişmanlatmak. 60a/5

semiz: Semiz; besili; yağlı. 60a/10, 70a/13.

semt: Bir şehrin, kendi içinde bir bütünlük oluşturan bir bölgesi veya bölümü. 5b/9, 31a/3, 59b/4, 65b/7, 65b/8.

semüzlük: Şişmanlık. 70a/7

ṣenā: Övgü. 1b/4, 1b/5, 2a/16, 27a/6, 62b/6.

serʿ askerlik: Başkomutan; sadrazamdan başka orduya komuta eden vezir. 6a/9

serdāb: Padişah saraylarında, sağ ve sol taraflarında bir veya birer oda bulunan üç köşe sofa. 36b/7

sergerdān: Baş dönen; ne yapacağını bilemeyen; sersem; şaşkın. 21a/9

serḥad: Sınır boyu; sınır; hudut. 30b/4

serkeşlik: Kafa tutma; inatçılık etme; saygısız davranma; dik kafalılık. 51a/16

s. itmemek: İsyân etmemek. 51a/15

sermasār: Sarmaş dolaş. 20a/2

s. olmamak 51a/12

sermāye: 57b/12, 67a/17, 69a/2, 25b/8

serseri: Belirli bir ikamet yeri, belli bir işi, belli bir geliri olmadığı için sağda solda dolaşan; aylak; avare; hayta; berduş; kabadayı; holigan. 40b/3

server: Bir toplulukta ileri gelen; başkan olan; reis. 125b/2

serv-i bālā: Uzun boy. 58b/12

serv-i kıdd: Servi boylu. 2b/4

serzeniş:

serzeniş: Başa kakma; azarlama; sitem etme; takaza. 26b/8, 28a/6.

sevāb: Dinin kesinlikle görev saydığı eylemler dışında, insanın kendi isteğiyle, bir karşılık beklemeden, Allah rızası için yaptığı iyi ve hayırlı iş. 6a/1, 11a/8, 13a/2, 13a/3, 13a/4, 13b/10, 13b/9, 14a/5, 26a/10, 68b/8.

şavāb: Doğruluk; dürüstlük. 43a/8, 64a/13

sevķ: Önüne katıp ileri götürmek; sürmek. 42b/17

sezā: Uygun, yakışır. 1b/6, 19b/9

s. olmaķ: Uygun olmak. 54b/6

şıbyān : Çocuklar. 31b/1

şıdķ: Doğruluk; gerçeklik. 30a/12, 31b/4.

şıdķ-gūy: Doğru söyleyen, yalan konuşmayan. 30a/8

şıdķ u tevāzu' : Doğruluk ve alçak gönüllülük. 13b/7

şıfat: Nesnelere ilişkin durum, biçim, nicelik ve nitelik; vasıf. 1b/12, 7b/4, 8a/1, 71a/15.

şıfāt: Sıfatlar. 60a/2, 71b/5.

şıgār: Küçükler. 3a/12

şıhhat: Sağlık, esenlik. 46a/3, 60b/1, 60b/6, 60b/8.

şıķl: Ağırılık; yük. 57b/16, 58a/3.

şımaķ: Kırmak. 35a/7

sır: Giz, pinhan. 34a/17

şıyānet: Koruma; saklama; muhafaza etme.

ş. İtmek: Korumak, muhafaza etmek. 60a/16

sīne: Göğüs. 61a/8, 70b/3.

sipāh: Asker. 11a/14, 54a/1.

sipāhi: Süvarī, atlı asker. 43a/2

sipāriş: Bir işin yapılmasını, bir şeyin gönderilmesini veya getirilmesini isteme; ısmarlama. 65a/3

s. itmek: Ismarlamak. 31b/9

sipās: Hamd etme; şükür; yetinme. 9a/7

sipeh-sālār: Başkumandan; serasker 61b/3

sīret: Bir kimsenin huyu, ahlakı, karakteri; yaradılış. 71a/15

sitāyiş: Övme; övgü. 39a/5

sitem: Bir kişinin yaptığı davranış ve söylediği sözün hoş karşılanmadığını, üzüntü, alınganlık ve kırgınlık yarattığını kızmadan belirtme. 44a/16

s. itmek: Şikâyet etme. 51a/3

sivgölü: Sevgili. 44a/11

siyāhçerde: Esmer yüzlü. 72b/7

siyāset : Düzenleme, ıslah. 8b/13, 8b/14, 8b/15

söyünmek: Sönmek. 66a/10

sū'āl: Soru. 2a/5, 12b/16, 28a/16

s. itmek: Sormak. 24b/12, 26a/4, 27b/4, 30b/17, 31a/16, 33b/17, 34a/1, 40a/2, 40b/4, 54b/15, 63a/16.

s. itmemek: Sormamak. 34a/4

sūdān: Afrikada bir ülke. 72b/7

sūht: Yanmış; tutuşmuş; yanık.

s. olmak: Yanmak. 71b/7

sūhte: Yanmış; tutuşmuş; yanık.

s. itmek: Yakmak. 54b/10

şulb: 1. Bel kemiği; omurga. 2. Döl. 3. Zürriyet. 15a/16

sultān: 1b/17, 2b/9, 2b/10, 2b/12, 4b/8, 16a/15, 16b/12, 54a/14, 54a/8.

şun'ı: Yapay, yapma. 7a/4

şūret: Yüz, çehre, görünüm. 7b/4, 17b/15, 17b/17, 18b/16, 18b/17, 19a/8, 20a/2, 40b/16, 49b/5, 50b/14, 57a/7, 57a/9, 71b/5.

sücūd: Secdeye varma; secde etme. 11a/6, 11a/7

sükūn: Durma; kımıldamama. 57b/16, 58a/2.

sükūt: Düşme; aşağı inme. 42a/6, 60a/16.

sülūk: Bir yola girme; bir yol tutma. 52b/5, 65b/2.

şümme: Sonra. 62b/17

sünnet: Hz. Muhammed'in söz ve davranışları ile gittiği yol; Müslümanlara gösterdiği yol; dinî konularla ilgili olarak söyledikleri, buyrukları, yaptıkları ve uygun bulduklarına ilişkin İslamî kuralların tümü. 29a/13

şürāhī-gerd: Sürahi döndüren. 70a/1

süst: Gevşek; zayıf; sağlam olmayan. 39b/2, 62a/14, 62a/3, 62a/4, 72a/2, 72a/3, 73a/15, 127a/1.

süst-endām: Zayıf vücutlu. 71a/14

süvār: Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse. 126b/13

-Ş-

şād: Kutluluk; bahtiyarlık; uğur. 22b/10, 22b/11, 23a/1.

ş. Olmak: Sevinmek; mutlu olmak. 22b/12

şādlık: Sevinçli olma; mutluluk. 22b/11, 22b/12, 22b/13, 23a/2, 37a/7, 37a/8.

şāh: Hükümdar; padişah. 63b/5

şāhāne: Pek mükemmel; çok güzel; üstün nitelikli. 50a/13

şāhıqalem -1-

ş. 1b/14

şāhid: Bir şeyi gören kimse; tanık. 8a/13, 31b/13, 34b/3, 53b/9.

ş. Eylemek: Tanık eylemek. 69a/2

şāhīn: Gündüz yırtıcısıgillerden, oldukça iyi yapılı, kahverengi tüylü, açık benekli, güçlü gagalı, zayıf cırnaklı, çok değişken karakterli, avladığı çok sayıda kemiriciler dolayısıyla yararlı sayılan bir gündüz yırtıcısı kuş. 59b/10, 59b/17, 60a/1, 60b/8, 60b/10, 60b/14.

şāhnāme: Padişahların hayatlarını, seferlerini, kahramanlık destanı biçiminde anlatan manzum eserlere verilen ad. 4b/5

şā'ir: Şiir yazar; duygu ve düşüncelerini, sözlü veya yazılı olarak dizeler hâlinde dile getiren sanatçı. 12a/9, 17b/1, 39b/7, 55a/5.

Şākīr: Şükreden. 17b/7

ş. Olmak: Şükreden olmak. 17b/5

şākīrd: Öğrenci. 27a/17, 27b/4.

şām: Akşam. 43a/11

şāmil: İçine alan; kapsayan. 2a/11

şān: Ün; şöhret; tanınmışlık. 126a/5

şarāb: Üzümden ve üzüm şirasından üretilen mayalı ve alkollü içki. 5b/2, 19a/15, 44a/3, 40a/13, 44a/5, 44a/6, 44a/12, 44b/1, 44b/2, 44b/3, 44b/5, 44b/7, 44b/8, 44b/10, 44b/11, 44b/12, 44b/16, 45a/1, 45a/14, 45a/15, 45b/11, 45b/17, 45b/2, 45b/4, 46a/2, 47a/8, 47a/9, 47a/10, 47a/11, 47a/12, 48a/16, 49b/1, 49b/6, 51b/1, 55b/5, 56a/5, 56a/16.

şātır: Hayat dolu; neşeli; keyifli. 39b/2

şāyeste: Yakışır; uygun. 7b/10

şebābet: Gençlik; tazelik. 39a/13

şecā' at: Cesaret; yiğitlik; yüreklilik. 64a/4, 70a/17.

şecer: Ağaç. 18a/6, 20a/7

şefā' at: Birinin suçunun bağışlanması için aracılık eden kimse. 65b/2

şefkat: Acıma ve koruma duygusu ile karışık sevgi; sevecenlik. 28a/3, 28a/4, 36b/14, 72b/4.

şeh: Şah, padişah. 2b/2, 2b/12.

şehādet: Şahitlik; tanıklık. 9b/13, 9b/16, 31b/7, 34b/4, 65b/7.

ş. İtmek: 35b/15

ş. iylemek 34b/1

şehvāt: Nefis düşkünlükleri; şehvetler. 50a/1

şehvet : Cinsel istek; kösnü. 50a/1, 51b/11, 52b/2, 56a/1, 73b/10, 73b/6, 73b/8.

şehvetperest: cinsel arzulara düşkün olan. 50a/2

şekāvet: İsyankar. 11a/5, 11a/8

şekk: Kuşku; zan; şüphe; tereddüt. 7b/5, 15a/2

şemsü'l-ma' āli: 4b/3, 53a/17, 53b/2, 53b/5, 53b/7, 53b/13, 59b/6, 63a/5, 63a/6, 63a/15, 63b/7.

şemşir: Kılıç. 62a/8

şeneltmek: Boş bir yeri yurt durumuna getirmek; yerleşime açmak; meskûn kılmak. 15a/15

şer: Kötü. 8a/6, 19a/1, 38a/12, 50a/5, 50a/7, 65b/6.

şer': Müminlerin gitmesi gereken yol; Allah'ın koyduğu yasa; Allah'ın emirlerinin bütünü; şeriat. 62b/9, 62b/10.

şerbet: Şeker ile kaynatılmış meyve suyundan yapılmış içecek. 44b/5

şerh: Açma, yarma. 32a/1

ş. İtmek: Açıklamak. 13b/3, 31a/4.

ş. Olunmak: Açıklanmak. 32a/11

şerī' at: Kur'an-ı Kerim'e dayanan İslam hukuku. 7a/10

şerik: Ortak, arkadaş. 7b/9

şerir: Kıvılcım. 71a/2

şermsār: Utanmış; mahcup olmuş. 68b/13

şikḳ: İkiye ayrılmış bir şeyin parçalarından her biri. 13a/17, 13b/5.

şī' ar: İşaret; belirti; alamet; parola. 2b/3

şifā: Bedensel ya da ruhsal bir hastalıktan kurtulma; eski sağlığına kavuşma; iyileşme; onma.

ş. Bulmak: Hastalıktan kurtulmak; iyileşmek; onmak. 51b/15

şif'ir: Düz yazıya karşıt olarak zengin sembollerle, ritim ve ses uyumları ile süslenmiş yoğun duygu ve heyecan yansıtan dizeler hâlinde düzenlenmiş edebî anlatım biçimi. 11a/1

şikâr: Avlanan hayvan; av hayvanı. 5a/7, 5a/9, 5b/8, 59a/4, 59a/10, 59a/12, 59a/13, 59b/2, 59b/3, 59b/5, 59b/13, 59b/15, 60a/7, 68a/6.

ş. İtmek: Avlanmak. 59a/5, 59a/8, 59b/10, 59b/11, 59b/13.

şikâyet: Bir hoşnutsuzluğu belirten söz ya da yazı; yakınma; sızlanma. 41b/14, 74a/15.

şir: 1. Aslan. 2. Yiğit; cesur; kahraman. 62a/8

şirîn: Cana yakın; sevimli; sempatik. 17a/11, 19a/4, 19a/10, 19a/12, 46b/1, 48a/14, 58a/8.

ş. Sözlü: Hoş sohbet; tatlı konuşan. 71b/15

şirîn-zebân: Tatlı dilli; güzel konuşan. 65b/2

şirûğan: Susam yağı, şırlagan 26b/1, 26b/2

şive: Naz; eda; cilve. 72a/10

şivelü: Nazlı. 41b/7

şol: Şu. 11a/8, 12b/2, 28b/10, 34b/17, 35b/17, 74b/5.

şom: Uğursuz. 65b/15, 127a/11

ş. Olmak: Uğursuz olmak. 65b/15

şomluk: Uğursuzluk. 45a/13, 59a/2.

şu'arâ: Şairler. 6a/5, 10b/17.

şu'le: Kıvılcım. 5a/10, 53a/9, 66a/8, 66a/9, 66a/10.

şu'ledâr: Kıvılcımlı. 53a/8

şüre-zâr: Çorak yer. 20a/6

şürîde: Karmakarışık; karman çorman. 57a/3

şühüt-ı halk: Halkın şahitliği. 15a/15

şükr: Verdiği her türlü nimetten dolayı Allah'a duyulan minneti dile getirme. 2b/5, 5a/13, 9a/7, 9a/8, 9b/4, 9b/5, 9b/6, 9b/9, 28b/14.

ş. Eylemek: Şükretmek. 23a/15

ş. İtmek: Görülen iyilik karşısında hoşnutluğunu bildirmek. 9b/7, 9b/8, 21b/6, 35a/2.

şükrâne: İyiliğin değerini bilme belirtisi. 33b/1

şürü' : Başlama.

ş. Eylemek: Başlamak. 29a/11

ṭā'ām: Yemek; yiyecek; aş. 19a/4, 21b/8, 21b/9, 42b/15, 42b/8, 43a/1, 43a/14, 43a/15, 43a/2, 43a/6, 43b/10, 43b/11, 43b/12, 43b/13, 43b/14, 43b/15, 43b/17, 43b/8, 44a/1, 44b/4, 44b/6, 44b/7, 46b/1, 46b/6, 46b/8, 47a/1, 47a/3, 47a/10, 47a/11, 47a/12, 48a/9, 56a/5, 60b/9, 62a/4, 62a/5.

ṭā'arruz: Saldırmak. 54b/12, 56b/2

t. itmek: Saldırmamak. 39a/5

ṭā'aşşub: 11a/11

ṭā'at: Allah'ın buyruklarına uyma; Allah'a itaat etme; ibadet etme. 5a/8, 5a/9, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 9b/10, 9b/12, 10a/5, 10a/7, 10a/8, 11a/3, 11a/5, 11a/8, 40a/6, 57b/2.

ṭ. İtmek: İbadet etmek. 9b/11, 5a/9

ṭ. İtmemek: İbadet etmemek. 10a/5

ṭabak: Sepet. 21b/12

ṭabaqa: Birbiri üzerine yığılmış, sıralanmış öğelerden her biri; kat; katman. 52a/3

ṭabī': Yaradılış; mizaç; huy; karakter. 1b/4, 10b/9, , 19b/16, 19b/17, 20a/1, 20a/2, 25a/11, 26b/16, 26b/17, 72a/4, 73b/11.

ṭābi': Bir topluluğun, bir yönetimin ya da kimsenin yönetimi, denetimi veya egemenliği altında bulunan; bağımlı. 10b/9, 51b/11, 57a/10, 57a/11.

t. olmak: Bir şeye ya da kimseye bağlı olmak. 51b/10, 59a/16.

t. olmamak: Bağımlı olmamak. 51b/8, 51b/9.

ṭabi'at:

ṭabī'at: İnsan emeğinin ürünü olmayan fakat çevremizde, dünyamızda ve evrende var olan, kendine özgü yasalar çerçevesinde varlığını sürdüren, yenilenen canlı ve cansız her şey; evren; varlıkların tümü; doğa. 8a/5, 44b/6, 55b/14, 55b/15, 71a/7, 71b/7, 71b/13, 72a/2, 125b/13.

ṭabīb: Hekim; doktor. 2b/6, 6a/3, 29a/17, 29b/1.

ṭā'bīr: Anlatım; deyiş; ifade; anlatım tarzı; deyiş biçimi. 32b/11, 33a/4, 33a/6.

ṭabsırmaḳ: Dikmek. 73a/9

ṭafşīl: Parçalara ayırma; parçalama; bölme. 71a/15, 4a/13

t. itmek: Bölmek. 44a/4

ṭāgyīr: Başkalaştırma; değiştirme. 60b/3

ṭaḥammül: Dayanma, sabır. 71b/16

t. itmek: Dayanmak, sabretmek. 48b/9

taħaşşul: Sonuç olarak ortaya çıkma; sonuçlanma. 10b/14

taħıl: Taneleri öğütülüp un haline getirildikten sonra çeşitli şekillerde pişirilerek beslenmede kullanılan buğday, mısır, yulaf, arpa vb. bitkilere verilen ad; hububat. 41b/10, 41b/11.

taħkık: Bir şeyin doğruluğunu ve gerçekliğini araştırma, soruşturma. 9b/17, 10a/2, 29a/1, 35a/12, 35a/8, 60a/3.

t. itmek: Araştırmak, soruşturmak. 31b/8

taħmıl: Yükleme. 67a/17

taħrır: Yazma; yazı. 1b/14, 2a/2, 3a/14.

t. itmek: Yazmak. 31b/6.

t. olunmağ: Yazılmak. 54a/13, 60a/3.

taħşıl: Elde etme; ele geçirme. 4a/1, 18a/14, 18a/16, 24b/6, 25a/6, 34b/9, 39a/13, 64a/16, 68b/3, 68b/12.

taħsın: Övmek, beğenmek. 28b/7

taħt: Hükümdarların resmî görevlerini yürütürken üzerinde buldukları yüksekçe yer; krallık koltuğu. 21a/15, 36b/8, 36b/9

taħ'ife: İnsan topluluğu; takım; grup. 10b/12, 10b/13, 26b/6, 26b/15, 35a/11, 56b/17, 63a/11, 71a/9, 71b/10, 71b/14, 71a/17, 71b/13, 72a/3, 72a/12, 72b/2, 72b/5, 72b/8, 72b/10.

taħarrüb: Yanına gelme; yaklaşma. 55a/14

taħayyüd: Bağlı olma; bağlanma; bağlılık. 3b/6

t. eylemek: Bağlanmak 67b/17

t. olunmamağ: Bağlanmamak. 72b/4

taħdır: Bir şeyin değerini belirleme; ona değer biçme. 33b/17, 47b/13, 50b/5.

t. itmek: (Kişi için) yaptıklarından, çabalarından dolayı beğenmek; beğenmek 17b/5

taħdırce: Belirlenmek. 4a/11, 17a/16, 20b/16, 51a/14, 64b/8.

taħlîd: Bir ses, gürültü vb.nin aynısını çıkarma; onu anımsatacak biçimde ortaya koyma. 12b/1, 12b/2, 40b/17.

taħrır: Ders vermek; anlatmak. 2a/3

t. itmek: Anlatmak. 31a/1

taħşır: Bir işi tam yapabilecekken eksik yapma; kusurlu yapma; kusur işleme. 10b/4, 11a/10, 65a/9.

t. itmek: Kusur işlemek. 10a/14, 16b/5, 17a/2, 65b/3.

t. itmemek: Kusur etmemek. 11a/3, 14a/7, 63a/3, 66a/15, 65b/3.

t. olmamağ: Kusur olmamak. 25b/13

t. olunmağ: Kusur olunmak. 63a/3

taḳvā: Dinin yasakladığı şeyleri ya da bu konuda şüphe duyulan şeyleri yapmama; günah işlemekten kaçınma; günahattan sakınma, kendini koruma; züht. 13b/7, 64a/8.

ṭalāk: Bağ çözme; bağlantıyı kaldırma; salıverme; çözme. 74a/8

ṭaleb: İstek; dilek. 17a/17, 38b/3, 52b/3, 64b/15, 65b/6, 65b/8, 67b/2.

ṭ. Eylemek: İstemek 68a/3, 40a/9

ṭ. Eylememek: İstememek. 33b/15

ṭ. İtmek: İstemek. 6a/2, 38b/8, 46b/10, 53b/1, 65a/14, 65b/6, 67a/17, 67b/13, 74a/8.

ṭ. İtmemek: İstememek. 67a/17

ṭālīʿ: Talih; kısmet. 17b/4

taʿlikāt: Talikler. 33a/2

taʿlim: Öğretim. 60a/12, 60b/9, 70a/10, 70a/16

t. itmek. Öğretmek. 21a/1, 60a/6.

t. olunmak: Öğretilmek. 60a/12

tām: Bir bütün olarak ele alınan; bütün; tüm. 60b/13

ṭamaʿ: Aç gözlülük; tamah. 10a/10, 39a/2, 42b/2, 65b/1, 67b/5, 68b/11.

ṭ. İtmek: Tamah etmek. 67b/11

ṭ. İtmemek: Tamah etmemek. 10a/9

ṭamaʿkār: Para, mal vb. şeye aşırı derecede düşkünlük gösteren; açgözlü. 65a/17, 75a/4.

ṭamar: Damar. 56a/2, 70b/2.

ṭaʿn: Ayıplama; yerme. 39a/4

ṭ. İtmemek: Ayıplamamak. 53a/11, 73b/2

taʿne: Tek başına bir varlık olarak ele alınıp birim sayılan nesnelere her biri; sayı birimi olarak kullanılan nesnelere bir teki; adet. 73a/16

ṭar: Dar; dar olmak.

ṭ. İtmemek: Sıkıntıya düşmemek. 66a/13

ṭarāvet: Tazelik; körpelik. 71b/5

tārīḥ: Bir olayın meydana geldiği gün, ay ve yılı kesin olarak belirten söz veya yazı. 2b/17, 4b/6.

ṭarīḥ: İzlenen yöntem; tutulan yol. 2a/3, 6a/5, 6b/6, 6b/7, 7a/11, 9a/9, 10b/5, 14a/9, 24a/15, 25a/8, 35a/9, 4b/15, 40b/8, 42b/7, 43a/7, 64a/10, 64a/12, 65b/14, 125b/7, 125b/8, 125b/9.

ṭarlıḥ: Darlık, sıkıntı. 50a/10, 62a/12.

ṭarād: İleri atılma; saldırma. 68a/16

ṭarz: Bir kimseye özgü davranış. 55a/7

ṭaşavvur: Bir şeyi zihinde biçimlendirme, kurma; tasarım. 4a/10, 6b/2.

t. itmek: Tasarlanmak. 4a/9

taşdik: Bir şeyin doğru ve gerçek olduğunu belirtme; doğrulama. 10a/1, 10a/2.

t. itmemek: Onaylamamak. 68b/9, 69a/7

taşhîh ü tenkîh: Düzeltme. 3a/7

taşnîf: Birbiri ile ilgili olan şeyleri türlerine göre ayırma ve sıralama; bölümlenme; sınıflama.

t. eylemek: Sınıflandırmak. 3b/9

t. itmek: Kür ve özelliklerine göre ayırıp sıralamak; bölümlenmek; sınıflandırmak. 4b/5, 36a/16.

taşra: Bir ülkenin başkenti ya da önemli kültür merkezi sayılan şehrin dışında kalan yerlerin tümü; dışarlık. 18b/15, 31a/6, 35a/10, 44b/13, 44b/16, 44b/17, 49a/7, 53b/11, 56b/5, 58b/4, 61a/6.

taşvîl: Uzatma. 4a/13

taşvîl-i kelâm: Sözü gereksiz yere uzatma. 60a/3

taşvâf: Bir şeyin etrafını dolaşma. 15a/3

taşvâ'if : Bölükler; fırkalar; tayfalar; güruhlar. 71a/10, 71a/15.

taşvar: Davar; dört ayaklı çiftlik hayvanı. 13a/13

taşvaş: Erkekliği yok etme, enenme. 63b/17

taş. İtmek: Hadım etmek. 70b/5

taşvîl: Uzun. 60b/11, 60b/14, 61a/9

taş. Olmak: Uzun olmak. 61a/10

taş'yîb: Ayıplama. 35a/9

taş'yîb ü zemm: Ayıplamak. 49a/13

taş'yîn: Bir şeyi belirleme; ne olduğunu gösterme; kararlaştırma. 69b/9

t. eylemek: Belirlemek. 53b/10

t. itmek: Belirlemek. 47b/12, 53b/5, 75a/1.

tāze: Yeni olan; yeni yapılmış; yeni uygulanmış; son; zamanı geçmemiş. 8b/5, 19b/11, 31a/11, 31a/13, 41b/12, 54b/11.

tāzi: Çoğunlukla tavşan avında kullanılan, uzun bacaklı, ince uzun gövdeli, uzunca başlı, uzun burunlu, dar ve çekik karınlı, çok hızlı koşan bir köpek türü; taygan 59b/14, 61a/11, 61a/5.

taş'ziye: Yakını ölen birinin acılarını paylaşma; başsağlığı. 125b/1

taşzmîn : Sebep olunan zarar ve ziyanı ödeme.

t. olunmak: Zararı ödemek. 68b/10

te'ālā: Yüksek olsun! 1b/3, 1b/16, 4a/17, 7b/8, 14a/17, 14a/3, 14b/6, 14b/12, 14b/15, 15a/6, 15a/8, 15a/10, 15a/12, 15a/14, 15b/10, 15b/14, 15b/16, 16a/1, 16a/6, 17a/13, 17b/4, 40a/5, 40a/7, 53b/17, 66a/1.

te' amül: İş; davranış. 72b/17

tebdil: Değiştirme. 60b/2

t. olmak: Değişmek. 29b/10, 56a/13, 60b/2, 67a/17, 72b/17.

t. itmek: Değiştirmek. 20a/1, 20a/16.

t. olunmak: Değiştirilmek. 60a/17

tebeddül: Bir durumdan başka bir duruma geçme; değişme. 25a/8

tebessüm: Gülümseme. 50b/13

tecdid: Yenileme; tazeleme. 3a/8, 3a/9.

tecemmül: Süslenme. 67a/17

tecemmülât: Süslenmekte kullanılan araçlar. 17b/12

tecrübe: Deneme; deney. 23b/13, 38b/5, 39a/14, 60b/4.

t. itmek: Sınamak; denemek. 62b/16

t. olunmak: Sınanmak. 28a/3, 38b/4

t. olunmamış: Denenmemiş. 37b/9

tedârik: Araştırıp bulma; elde edip hazır bulundurma; sağlama. 3b/13, 30b/3, 58b/4.

t. eylemek: Gerek duyulan bir şeyi araştırıp bulmak; sağlamak; almak. 67a/17

t. itmek: Gerek duyulan bir şeyi araştırıp bulmak; sağlamak; almak. 12b/9, 58b/3.

tedbîr: Önceden düşünülmüş olarak yapılan, olası kötü bir şeyi önlemeye ya da var olan böyle bir şeyi kaldırmaya yönelik hazırlık; çare; önlem; ihtiyat. 26a/5, 63a/17.

t. itmek: Önlem almak. 29a/14

te'dîb: Usulanmasını sağlama; edepli olmayı öğretme; terbiye verme. 49b/9

t. itmek: Terbiyesini vermek. 38a/10, 49b/8.

te' enni: Yavaş iş görme; ağırdan alma. 75a/6, 75a/10.

tefaḥḥuş: İnceden inceye araştırma. 60a/8

tefāvüt: Ayrışmak. 36a/9, 53a/6

tefekür: Düşünme; düşünce; düşünüş.

t. itmek: Düşünmek. 20b/8

teferriḥ: Parçalanma; dağılma. 24b/13

tefsîr: Yorum; yorumlama. 16a/2, 16a/3, 32a/9.

tehevvür: Çok kızma; öfkelenme. 23a/10, 23a/11

te' ḥî: Boş.

t. itmek: Boşaltmak. 69a/15

tehlike : Büyük zarara, yok olmaya neden olabilecek durum. 12a/17, 13a/9, 13a/10, 14a/8.

tekālif: Teklifler; öneriler. 37a/17, 42b/9.

tekebbür: Kibirlenme; gururlanma; büyüklük taslama. 13b/8

tekebbürlük: Kibirlilik. 10b/8

tekerlemek: Yuvarlamak. 62a/2

tekerlenmek: Yuvarlanmak; yuvarlanarak düşmek. 61a/16

teklîf: Bir kimseden eziyetli ve yapılması zor bir iş yapmasını isteme.

t. itmek: Bir şeyi yapmasını istemek. 55a/11

teklifsiz: Davetsiz, isteksiz. 7a/11

teksîr: Sayısını artırma; çoğaltma. 74a/9

teksîr-i māl: Mal artırma. 64a/10

telef: Bozulma; harap olma; ölme. 74a/12, 126a/9.

t. itmemek: Bozmamak. 64a/15

t. olmamak: Bozulmamak. 44a/11

temāşā: Bakma; seyretme. 57b/3, 61b/11.

temiz: Üzerinde, içinde kir, leke, bulaşık, yabancı madde vb. bulunmayan. 51a/4

temyîz: Ayırma; seçme. 73b/12

tenāvül: Alıp yeme. 44a/5, 46b/6.

t. itmek: Alıp yemek. 23b/17, 44b/10, 46b/5, 49a/7

t. itmemek: Yememek. 23b/16

tenbelhāne: İçinde bulunanların çalışmaya karşı isteksiz davrandıkları yer; çalışanları tembel olan yer. 57a/1

tenbih: Uyarmak. 29a/13

tengdest: Eli dar; yoksul. 37b/4

tengri: Tanrı, Allah. 9a/12, 10a/7, 12a/13.

t. ivi: Cami, Kabe. 12b/17

t. kıtâ: Allah'ın huzuru. 54a/2

tenhā: (Yer için) çok az insan bulunan ıssız. 14b/4, 21a/3, 34a/17, 57a/17.

tenhāca: Pek kalabalık olmayan; biraz tenha. 28a/5, 61b/17.

tenkîh: Bir şeyin içinden gereksiz ya da kötü olan kısımlarını çıkarma; ayıklama. 2a/9

terbiye: Görgü ve nezaketin gerektirdiği davranış biçimi; görgü; edep. 3b/6, 3b/7, 16a/5, 38a/10, 60a/4, 74b/4.

terbiyyet: Eğitim; terbiye. 42b/5

tercüme: Bir metni ya da konuşmayı başka bir dile çevirme işi; çeviri. 2a/9, 2a/14, 2a/15, 12a/11, 17b/2, 26a/2, 28b/16, 54b/2, 62a/7.

t. itmek: Bir dilden başka bir dile çevirmek. 2a/7, 36b/10, 36b/11.

terkīb: Çeşitli öğeleri ve parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma. 8a/5, 13b/6, 60a/5.

tertib: 6a/9, 8b/14, 8b/15, 9a/12, 9a/2, 42b/10, 42b/8, 43a/13, 44a/5, 5b/3

tertib: 42b/7, 44a/3, 44a/4, 5b/16, 5b/8

ter ü tāze: Çok taze; körpe. 41a/2

teselsül: Birbirine eklenip gitme; zincirleme. 15a/15

te'şir: Herhangi bir etkenin bir kimse ya da nesne üzerinde yaptığı eylem; etki. 8a/17, 8b/1, 8b/2, 8b/4.

te'şirsiz: Etkisiz. 8a/6

teslīm: Tehlikeden kurtarma; koruma. 67a/17

t. eylemek: Bir şeyi sahibine vermek 68a/9

t. itmek: Bir şeyi sahibine vermek 67b/13, 68a/14.

t. olunmağ: Üstün güç karşısında direnmeyi bırakarak yenilgiyi kabul etmek. 47b/5

tesvīd: Karalama; siyaha boyama. 3a/14

teşbih: Kıyas etme; benzetme; benzeti.

t. itmek: Benzetmek. 19a/15, 36a/2.

teşhīş: Kim ve ne olduğunu anlama; tanıma; seçme.

t. idememek: Seçmemek. 73b/12

t. olunmağ: Seçilmek. 55b/5

teşvīş: Karışıklık; karıştırma; bulandırma. 25b/13, 39a/14

tevābi': Bir kimsenin ardından gidenler; ona tabi olanlar; maiyet. 60a/1, 61b/3.

tevaḳḳuf: Bekleme; duraklama; durma; eğleşme.

t. olunmağ: Beklenmek. 43b/16

tevāriḥ: Tarihler. 30b/17

tevāzu': Olumlu ve üstün niteliklerini ortaya koymaktan kaçınma; alçak gönüllü olma. 10b/8, 10b/9, 16a/14, 16b/12, 25b/6.

tevbe: İşlenilen bir günah ya da yapılan bir hatadan dolayı pişmanlık duyarak bir daha yapmamaya karar ve söz verme. 27a/13, 41b/9, 44a/14, 44a/15, 44a/17, 46a/8, 49a/1, 49a/3.

tevbe vü istiğfār eylemek: Yakarmak, tevbe etmek. 33b/1

teveccüh: Bir yöne dönme; yönelme.

t. itmek: Yönelmek. 10b/10

tevellüd: (İnsan için) dünyaya gelme; doğma; doğum.

t. itmek: Doğmak. 26b/12, 36a/13, 42a/15.

tevfik: Uygun hâle getirme; uydurma. 44a/15

tevhid: Birden çok şeyi birleştirme; bir araya getirme. 7a/16, 11a/4.

te'vil: Söylenen söz ya da davranışı, ilk söylendiği anda kastedilen anlamdan başka bir anlama çekme; görünenden farklı yorumlama; sözü çevirme; çevri. 32a/9

tevkif : Bir kimseyi, bir şeyi durdurma; alıkoyma.

t. itmemek: Alıkoymamak. 74a/7

tevazzuh: Açıklama; açıklığa kavuşturma. 2a/10

tezkiye: Kusurdan arındırma. 31b/13

tımār: Yarayı temizleme; tedavi etme. 2b/6, 60a/4.

ticāret: Çeşitli mal, ürün, hizmet ve değerlerin alım satım işlerinin yürütüldüğü etkinlik; alışveriş işleri; tecim. 6a/3, 69b/3, 3b/16

tīmār: Budama, belleme vb. ağaç bakımı. 17a/10

timur: Demir. 63a/13, 127a/7.

tīz: Çabuk; tez; acele. 10a/10, 23b/13, 34a/10, 34b/5, 41a/17, 43b/13, 43b/15, 47b/9, 51b/3, 54a/13, 60b/17, 61a/5, 70a/16, 71a/7, 72a/9, 72a/10.

tīzce: Hızlıca. 22b/15, 23a/3, 56b/5.

tīzcek: Hızlıca. 44b/1, 56b/8.

tīzlik: Hızlılık. 27b/8

tohma: Çok yemekten ileri gelen mide şişkinliği. 56a/6

t. itmek: Mideyi şişirmek, tohmalamak. 45a/4

t. olmamak: Çok yememek, tohmalamamak. 45a/5

ton: Giysi. 10b/6, 126a/13, 126a/14.

tonluk: Bir yıllık hizmetçi ücreti. 14b/10

toru: (At için) koyu kırmızı; doru. 126b/17

toymak: Doymak. 48b/15

toynaq : At ve eşek gibi hayvanların parmaklarının uç bölgesinde, ön tarafını korumaya yarayan boynuzsu kısım; duynak; zılıf. 126b/8

töhmetlü: Bir suç ya da kabahat işlediği sanılan; suçlanan. 19b/14

tölek: Dölek; gönlü sakın kişi; sakın. 39a/16

tırac: Sülüngillerden, Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, erkeklerinin bacaklarında iki mahmuz bulunan, hepçil, iri yapılı, boyu 34 cm. kadar olan kuş; çil kuşu. 60a/12

turna: Turnagiller familyasının örnek tipi, siyah, gri veya beyazımsı benekli, uzun bacaklı ve uzun boyunlu, çok geniş kanatlı, Güney Amerika dışında bütün Dünya’da yaygın olarak yaşayan büyük bir göçmen kuş. 60b/8

tuṣ: Ekşi. 48a/15, 48b/6.

tuṣ-rū: Yüzünü ekşiten. 70b/6

tūtī: Bir cins papağan; dudu kuşu. 33b/5, 60b/6.

ṭuyūr: Kuşlar. 59b/14, 60b/1, 60b/9.

tūccār: Büyük çapta alım satım işi yapan, ticaretle uğraşan kimse; tacir. 72a/17

tūrbe: Çoğunlukla devlet adamları ve tanınmış kimseler için yaptırılan, içinde o kimsenin mezarı bulunan, çokgen planlı ve kubbeli büyük anıtsal yapı; anıt mezar. 36b/7

Türk: Türk ırkından olan kimse. 41a/5, 71a/12, 71a/16, 71b/2, 71b/5, 71b/7, 71b/13, 71b/14, 71b/16, 71b/17.

Türkī: Türklerle ilgili; Türklere ait. 2a/7, 3a/6, 3a/8, 36b/11.

Türkistān: Tarihte, Orta Asya’da Türklerin yaşadığı, bugün Kırgızistan, Özbekistan, Türkistan ve Tacikistan topraklarına denk düşen yerin tarihteki adı. 71a/14

tüvānger: Zengin; paralı. 13b/14

-u-

uğrı: Hırsız. 68a/9, 68a/11, 68a/12, 68a/13, 72a/1, 72a/7.

uḥrevī: Âhirete âit, öbür dünya ile ilgili. 63b/15

‘**uḳalā:** Akıllı kimseler, akıllılar. 35b/8, 42b/16, 43a/13, 44b/11, 51b/11, 61b/9.

‘**uḳalā-i ‘Acem:** Acem büyükleri, bilginleri. 65b/8

‘**uḳalā-i ‘Arab:** Arap bilginleri. 50a/4

‘**ulemā:** Âlimler, bilginler. 32a/8

ulu: Yüce, büyük. 4b/3, 7a/11, 7b/16, 11a/5, 15b/2, 20a/4, 24b/15, 25a/2, 28a/11, 28b/11, 28b/13, 30b/5, 33b/9, 34a/5, 37b/2, 38a/7, 38a/8, 38b/17, 40b/15, 41a/9, 46b/9, 50a/16, 50a/17, 59a/5, 59b/7, 59b/8, 75a/15, 125b/4, 126a/12.

u. görmek: Saygılı davranmak. 16a/13, 16b/11, 24b/15, 24b/17

‘**ulūfe:** Osmanlı Devleti’nde kapı kulu askerlerine, sipâhîlere, bir kısım devlet mensuplarına ve ilmiye ricâline üç ayda bir verilen maaş. 62b/2

ululamak: Yüceltmek. 15b/2, 30b/9

ululamamak: Yüceltmemek. 16b/15

ululuk: Büyüklük. 10a/9, 24b/10, 25a/1, 25a/7, 49a/10, 126a/12.

ulü'l-emr: Halifeler ve onlar adına hüküm veren kadılar ve her derecedeki yöneticiler. 16a/3

umür-ı dünyevî ve uhreviyye : Dünya ve ahiret işleri. 23b/5

urmak: Vurmak. 11a/16, 11a/17, 61b/16.

urulmak: Vurulmak. 11a/16

uşlu: Akıllı, sakin. 23a/2

uşacık: Çocuk. 22b/15

uşak: Kişi, çocuk. 31b/2, 36a/15, 63b/16, 125b/5,

utanc: Onur incinmesinden kaynaklanan küçülme, alçalma duygusu; onursuzluk; yüz karası; hicap. 25b/13

uyluk: Bacağın kalça ile diz kapağı arasında kalan bölümü; uyluk kemiği. 61a/9

‘uzv: Vücutta belli bir görevi üstlenen parça; organ; üye. 73a/8

-ü-

ümîd: Çok istenen bir şeyin gerçekleşeceğine ilişkin inançtan doğan ferahlatıcı güven duygusu; umma; beklenti; umut. 4a/7, 4a/17, 8b/1, 23a/3, 26b/7, 28b/3, 35b/7, 37b/8, 38a/2, 40a/7, 41b/9, 41b/10.

ü. İtmek: Bir şeyin gerçekleşeceğini umarak beklemek ummak; beklemek. 26b/8, 43a/3, 75a/3.

ü. İtmemek: Ummamak. 10a/5, 23a/4, 23a/5.

ü. Olunmak: Ummak. 44a/17, 74b/15.

ümmet: Bir peygambere inanıp onun yolunu seçen insanların tümü. 7a/7, 23b/4, 23b/5, 29a/12.

‘üryân: Çıplak. 17b/15

üslüb: Olma, deme veya yapma biçimi; tarz. 16a/17, 16b/15, 21a/8, 46b/14, 46b/15, 52b/5, 52b/13, 68b/7, 70b/9, 72a/11, 73b/1, 125b/4, 126b/14.

üstâd: Herhangi bir bilim ve sanat alanında üstün bilgisi olan kimse; başkaları için bir örnek oluşturan usta. 18a/16, 21a/3, 29b/2, 126b/4.

üstâdlık: Üstat olma durumu. 28b/10

ütmek: Oyunda yenmek; kazanmak. 50a/12

vācib: Yapılması gerekli olan; gerekli. 5a/12,9a/17, 11a/14, 15a/12, 15a/13, 15b/1, 15b/12, 17b/4, 24b/10, 25b/11, 30a/6, 66a/1, 73a/12.

v. olmak: Gerekli olmak. 16a/13, 16b/11.

va'd: Bir işi yerine getirmek üzere verilen söz; söz verme. 21b/5

va'de: Söz verme. 39b/17, 47b/17.

vahdāniyyet: Allah'ın birliği.9b/14

vāhime: Kuruntuya kapılma; evhamlanma hâli..

vahārlu: Ağırbaşlı; ciddi; ölçülü. 42b/5

vākıf: .

vākıf a: Olmuş bir şey veya iş; olgu. 32b/10

vākıf: Bir işi gereği gibi bilen; öğrenmiş olan. 73a/1

vākıf: Meydana gelen; olan; olmuş; olagelen.

v. olmak: Meydana gelmek. 6a/17, 18b/17, 15b/9, 29a/10, 29b/6, 30a/14, 30a/15, 35a/10, 39a/14, 58a/11, 67a/17, 74b/12.

v. olmamak: Meydana gelmemek. 15a/2, 25b/15

vaktā: Ne zaman ki; diği zaman. 14a/10, 24b/14, 24b/17, 25b/1, 27b/10, 28a/7, 28b/8, 41b/17, 46a/16, 46b/4, 47a/1, 64a/7, 65a/11, 66a/9, 67a/17, 69a/8, 75a/16.

vālid: Baba. 16a/16, 16b/14

vālide: Anne. 4b/7, 4b/9, 5a/13, 42a/8.

va'llāhua'lem: Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. 39a/10, 72b/9.

vārid: Gelen; erişen.

v. olmak: Erişmek, ulaşmak. 16a/14

v. olmamak: Ulaşmamak. 16b/12

varlu: Zengin. 69a/5

vaşf: Birinin durumunu özelliklerini anlatarak tanıtmak; tanımlama. 2b/16, 5a/13, 8a/3.

v. olunmamak: Tanımlanmamak. 71b/1

vāşıl: 9a/11, 2a/10, 15b/2

v. olmak 14a/5, 17a/16, 20b/10, 20b/11, 38a/3, 42b/3, 42b/4

v. olmamak 17a/16, 25a/7, 26a/2

vāsıl: Ulaşan; varan.

v. olmak: Ulaşmak. 47b/17

vāsıta: Yardım ve destek; aracılık. 8a/7, 8a/8, 8a/9, 8a/10, 8a/11, 8a/14, 8a/15.

vāsi': Geniş; engin; bol. 60b/11, 61a/1, 61a/3, 61a/4, 61a/8, 61a/9, 71a/6.

v. olmak: Bol olmak. 9b/6, 126b/6, 126b/10.

vāsi' ü'ş-şadr: Gönlü geniş. 60b/14

vaşīyet: Bir kimsenin ölümünden sonra yerine getirilmesini istediği şey. 5b/1

vaṭan: Bir kimsenin doğup büyüdüğü ya da yurttaşlık bağı ile kendisini bağlı saydığı ülke. 42a/7, 42a/9, 42a/10, 42a/13, 45a/1.

vaz': Durum; konum; hâl; tarz; biçim; tavır. 68b/16, 69a/9

vebāl: Bir işin olumsuz sonuçları ile ilgili manevi sorumluluğu; günah; azap. 38a/10, 45b/16, 46a/4, 50b/4, 63b/15, 64a/14.

v. –e girmek: Günaha girmek. 51a/12

v. olmamak: Günah almamak. 35a/11

vech: Yüz; çehre; surat. 9a/6, 25a/17, 32a/11, 37b/4, 46a/9, 53b/12, 61a/7, 69a/11, 71a/10, 71a/16.

vedā': Ayrılırken karşılıklı esenlik dileme. 28a/16, 61b/8

vefā: Sevgide bağlılık; dostlukta sebat; sadakat. 3b/6

vefādār: Vefalı. 39a/1, 70a/6.

vefāt: Ölmek. 36b/16, 41a/5

vehm: Kuruntu; şüphe; tereddüt. 19b/1

velī: Ancak; ama. 13b/13, 21b/14, 31b/16, 33a/4, 34b/13, 46b/12, 49b/10, 50b/17, 51b/2, 51b/5, 53b/8, 54b/5, 55a/9, 55a/10, 55a/17, 58b/7.

vera': Dinen yasaklanmış olan şeyleri yapmaktan kaçınma; haramdan sakınma. 41b/9

vesā'ir: Birkaç şey sayıldıktan sonra benzerlerini ifade etmek için kullanılan ifade; ve diğerleri; ve benzerleri; kısaltması: vs. 70a/4, 70a/12, 71a/15.

vesi': Geniş; bol. 42a/4

vezīr: Eskiden bakanlık ya da valilik gibi görevlerde bulunmuş ve paşalık unvanı almış olan kimselere verilen ad. 3a/4, 21b/7, 31a/15, 31a/17, 53b/8, 53b/9.

vezīrlık: Vezir olma durumu; vezir görevi; vezaret. 6a/9, 28b/1.

vīrāne: Yıkılmış, yıkılacak duruma gelmiş yapı. 24a/11, 41a/6.

vişāl: Ulaşma; varma. 51b/13, 51b/14, 51b/16, 51b/17, 52a/2, 58b/13.

vücūd: Var oluş; olma; bulunma. 7b/14, 8a/13, 9b/7, 15b/5, 16b/3, 17a/1, 65b/3.

v. –a gelmek: Ortaya çıkmak; oluşmak; vücut bulmak. 15a/17

v. –a getürmek: Ortaya çıkarmak. 42b/14

vükelāy-ı kirām: Büyük devlet adamları. 2b/17

vüzerāt: Vezirlik. 28a/14

vüzerāy-ı ‘azām: Yüce vezirler. 2b/16

-y-

yābis: 1.Kuru. 2.Kısır. 70b/7

yād: Hatırlama; akla getirme; anma. 23b/12, 46a/11, 63a/10, 70b/10.

y. –a getürmek: Hatırlamak. 40a/8

y. kılmak: Akla getirmek; anmak.6a/14

y. olmak: Anılmak. 62b/1

y. olunmak: Hatırlanmak. 62b/7, 65b/11.

yādigār: Birine, bir olayı veya bir kimseyi anımsatmak üzere verilmiş olan armağan. 3b/17, 4a/12, 4b/6, 39a/10, 40b/13

yağdān: Yağ kabı; yağ çömleği. 66a/8

yağış: İyi; güzel; her şeyin en güzeli. 30a/6, 30a/7, 33a/15, 56b/10, 58b/5, 71a/6.

yağın: 62a/14, 7b/5, 9b/17, 3b/7, 40a/9

yalın: Çıplak. 13a/2

yalıncağ: Çıplak bir şekilde. 15a/3

yali: Yele. 127a/2, 127a/4, 127a/8

yalu: Yele. 126b/8

yar: Suların açtığı uçurum. 21a/8, 21a/9, 21b/11, 21b/3

yār: Âşık olunan kimse; sevgili. 2b/5, 74b/8

yarak: Hazırlık, kuşanma. 11a/12, 11a/13, 12a/14.

yaraksız: Hazırlıksız. 11a/14, 11a/15

yaraşaglı: Uygun düşen; yakışan; yaraşan. 39b/5

yaraşmak: Uygun düşmek; yaraşmak; yakışık almak. 7b/7, 20a/16, 42a/5

yāren: Arkadaş; dost. 29a/13, 38a/16

yārındası: Ertesi gün. 45b/5

yār u didār: sevgilinin güzel yüzü. 52a/10

yaşşı: Yayvan, düz ve kalınlığı az olan; basık. 70a/9, 70b/3, 70b/4, 70b/8, 71b/3, 126b/11, 126b/6

yavı: Kayıp.

y.kılmak: Yitirmek; kaybetmek. 20a/1

yavlağ: Kötü; fena; uğursuz. 70b/13, 74b/3

yavuz: Pek sert; haşin; gaddar; azgın; keskin; güçlü; çetin; şiddetli; yaman. 12a/3, 19b/15.

y. olmamak: Kötü olmamak. 27b/9

yaya: Yürüyerek giden kimse; piyade; yaya. 35b/7

yeg: İyi; daha iyi; daha iyisi; pek iyi; üstün; hayırlı. 4a/10, 4a/13, 7b/14, 10b/7, 14b/15, 17b/10, 18a/12, 18a/4, 18b/4, 19a/15, 19a/9, 23a/10, 33a/13, 34a/11, 37b/12, 37b/9, 40b/17, 41b/7, 42a/7, 44a/13, 46b/1, 52a/3, 53a/4, 62b/1, 62b/5, 64b/10, 64b/13, 64b/15.

y. olmak: İyi. 24a/11

yegrek : Daha iyi olan; daha üstün bulunan; daha uygun tutulan; en iyi olan; çok daha iyi olan; müreccah; evla. 18b/11, 32a/10, 37b/9, 56a/11, 67a/6.

yek: Tek, bir. 14b/10, 40b/1, 127a/5.

yekpāre: Tek parça. 126b/13

yeksān: Düzeyleri eşit olan; eş düzey; eşit. 11a/5, 39b/7, 41b/13.

yele: At, aslan gibi bazı hayvanların boyunlarında bulunan uzun kıllar. 19b/11

yemīn: Bir olayın doğruluğu, bir vaadin içten olduğunu belirtmek amacıyla kutsal tanınan bir varlığı tanık göstererek verilen kesin güvence; ant. 50b/4, 63b/4, 69a/7.

y. itmek: Söz vermek. 69a/3, 69a/5, 69a/7

y. itmemek: Güvence vermemek. 50b/3, 69a/4.

yemiş: Bitkilerde, yumurtacıkların döllenmesinden sonra çiçeğin meyve yapraklarından oluşan ve olgunlaştığında tohumları içeren bölüm; meyve. 17a/10, 46b/5.

yerişmek: Varmak; ulaşmak. 66a/9

ye‘s: Umutsuzluk sonucu görülen karamsarlık, üzüntü; elem; keder. 43b/11

yetīm: babası ölmüş olan; babadan öksüz. 41a/6

yevmiye: Bir günlük çalışma karşılığı ödenen ücret; gündelik. 65b/16, 65b/17.

yılğun: İlgin; ılgın ağacı. 21a/7

yigit: Cesur, kahraman, delikanlı. 39a/16, 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40b/10, 40b/12, 40b/16, 40b/17, 40b/2, 41a/17, 41b/3, 41b/6, 44a/12, 50b/14, 53a/14, 54a/3, 54a/4.

yigitlik: Yiğitlik; gençlik. 4a/4, 39a/15, 39b/1, 39b/5, 40a/16, 40b/17, 41a/1, 41a/2, 41a/16, 41b/1, 41b/9, 41b/14, 53a/10, 59a/6.

yoldāş: Bir kimseye çıktığı yolda arkadaşlık, eşlik eden kimse; yol arkadaşı. 15b/17, 19b/14, 24b/15, 44a/12, 44a/13, 71b/12.

yorġa: Biniciyi sarsmayan at yürüyüşlerinden biri; rahvana yakın bir yürüyüş biçimi; yumuşak rahvan; adi tırıs yürüyüşü. 59a/15, 59a/16.

yorġa: bkz. yorġa 59a/16

yufġa: İnce; kalınlığı az. 70a/2, 70a/15, 70b/7, 71b/3, 126b/8, 126b/9

yumru : Yuvarlak, şişkin veya kabartılı şey; kabarcık; tümsek. 61a/7, 73a/17, 73a/6

yunan: Yunan halkına ilişkin olan. 27a/4

yunulmak: Yıkanılmak. 19b/10

yuyulmak: Silinmek; bozulmak; yok edilmek. 74a/5

yürek: 1. Göğüs boşluğunda, iki akciğerin arasında yer alan, ritmik kasılmalarıyla vücudun her yanından gelen kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan kaslı bir organ; kan dolaşımını sağlayan organ; kalp. 2. Herhangi bir şeyden çekinmeme; korkmama; yüreklilik; korkusuzluk; cesaret. 52b/3, 73a/12.

y. ditremek: Korkmak. 56a/16

yürekli: Korkusuz, cesur. 71a/12, 71b/17.

yüreksiz: Korkak. 71b/9, 72a/4, 72a/8

yüzşuyı: Onur; saygınlık; haysiyet; itibar. 38b/4

-Z-

zabt: Zapt; tutma; tutuş. 52b/8

z. İtmek: Tutmak. 39b/16, 55b/1.

z. İtmemek: Tutamamak. 55b/3, 67a/3.

zabt ü rabt: Disiplin, âsâyiş, düzen. 22a/11

zād: Yiyecek; azık. 3a/11, 4b/14

zād u zevād: Yiyecekler. 11a/15, 11a/16, 12b/9

zağar: Kuş, tavşan gibi av hayvanlarının avlanmasında avcıya avın yerini göstererek, avcı hazır olduğunda emir üzerine avı uçuran ya da kaçırarak bir tür av köpeği. 59b/14, 61a/12.

zāhid: Dinin buyruklarını yerine getiren, yasaklarından kesinlikle sakınan (kimse). 37b/12

zahīr: 62b/2

z. itmek 5a/6

zāhir: . Ortaya çıkma, görünme. 8a/17, 19a/2, 22b/4, 25b/12, 32a/8, 58a/13, 58a/9, 65b/10, 69b/4, 69b/5.

z. Olmak: Ortaya çıkmak, görünmek. 6b/10, 8b/7, 15a/1, 53b/12, 60a/11, 60b/3, 69b/1, 72b/13, 73a/1.

z. Olmamak: Gizli kalmak. 73a/2

zahir: Arka, sırt. 61a/9

zaḥm: Yara. 39a/8

za'if: Güçsüz; kuvvetsiz; zayıf. 71a/5, 126b/17

z. İtmek: Güçsüz etmek. 43a/7

z. Olmak: Güçsüz olmak. 52b/3

zā' ika: Tat alma; tadım. 19a/4

zā' il: Yok olan; ortadan kalkan. 45a/14

zāmīr: Bir şeyin iç yüzü; iç; iç yüz. 7b/16

zārūret: Zorunluluk; zorunluk. 42a/2

z. Olmak: Zorunlu olmak. 30a/9

zāt: Kendi; öz, kişi. 6b/2, 7a/5, 7a/9, 34a/8, 70a/10

zāyi': Zarar, ziyan. 20a/8, 22b/17

z. İtmek: Zarar etmek. 42b/2, 65b/1

z. Olmak: Zarar olmak. 20a/8, 38a/11, 38b/2, 65a/10, 67b/12, 68a/8, 126a/3.

z. Olmamaç: Zarar olmamak. 33b/12, 38b/1, 65a/13, 67a/17, 126a/9.

zeber: Üst; üst taraf. 2b/14, 2b/15.

zebūn: Güçsüz; zayıf; âciz; çaresiz; elden ayaktan düşmüş. 60a/5, 70b/7

zebūnluç: Güçsüzlük. 70a/7

zeker: Erkeklik organı; kamış. 127a/13

zemm: Kınama; ayıplama. 38b/6

z. İtmek: Ayıplamak. 66a/12, 38a/4, 74a/15

z. Olunmaç: Ayıplanmak. 62b/7, 65b/11

zevād: Yiyecekler 4b/15

zevāl: Yerinden ayrılıp gitme; terk etme. 3b/9

zeyn: Süs. 7b/13

zeyrek: Anlayışlı; uyanık; zeki; akıllı. 30b/5, 38b/8, 69b/6, 70a/16.

zidd: (Bir şeye karşı) aykırı olan; ters düşen; onunla çelişki içinde olan; karşıt. 7b/3, 26b/15

zihn: İnsanın deneyimlerle edindiğı bilgileri bir depo hâlinde saklayıp daha sonra gerektiğinde güncel yaşama uygulayarak kullanmasını sağlayan işlev; yaşantıları, öğrenilenleri ve bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak saklama gücü; bellek; hafıza. 2a/8

zıkr: 1. Sözüünü etme; anma; söyleme. 2. Allah'ın adını art arda anarak yapılan bir tür dua. 13b/9, 62b/6, 65b/11.

z. Eylemek: Anmak. 40a/5, 40a/8

z. İtmek: Zikretmek, söylemek. 36b/3, 40a/6, 40a/7

zimmet: Sorumluluk. 51a/12

zinde: Canlı. 57b/17

zindegāni: Dirilik; hayat. 62b/8, 125b/4.

zinhār: Asla, sakın, katiyen. 8a/14, 10b/3, 11a/6, 15b/6, 17b/16, 23b/13, 40b/1, 41b/6, 50a/14, 50a/3, 62b/17, 63b/16.

zīr: Alt, altta olan. 2b/14

zīrā: Biri diğèrinin açıklaması durumunda olan iki cümleyi birbirine bağlar; şundan dolayı; çünkü. 4b/17, 5a/2, 8a/10, 8a/17, 8b/16, 14a/15, 18a/11, 40b/16.

zīrā^c at: Tarım; çiftçilik. 4b/16, 4b/17, 6a/11.

zīr-i dest: Elinin altı. 39a/3, 62b/13.

zīr-i zemīnde: Yer altı. 36a/13

zişt: Çirkin. 32a/12, 69b/9, 71b/1, 71b/4, 71b/6.

z. görünmek: Çirkin görünmek. 69b/2

z. olmak: Çirkin olmak. 71b/2

z. olmamak: Çirkin olmamak. 55a/9

z. ^cibāret: Çirkin anlatım. 32b/13

ziyād: Çokluk; fazlalık. 7b/15, 20b/14, 24a/15

ziyāfet: Eğlenmek ya da bir olayı kutlamak amacıyla çağrılan konukların yemekle ağırlandığı toplantı; şölen; toy. 46a/15

z. İtmek: Konukları yedirip içirmek; yemekle ağırlamak. 46b/15

ziyān: Kayıp; zarar. 24b/2, 25b/12, 25b/14, 26b/11, 34a/12, 37b/3, 37b/7, 38a/7, 38a/8, 43a/2, 49a/11, 54a/5, 55b/13, 56b/15, 57a/13, 57a/14, 75a/4.

z. gelmemek: Zarara uğramamak. 33b/12

z. getürmek: Zarar vermek. 32a/4

z. itmek: Zarara uğramak. 32b/8, 42b/3, 56a/8, 126a/4.

ziyānkār: Zarar veren. 4b/13

ziyānsız: Zararsız. 56a/1

ziyāret: 1. Bir kimseyi görmeye gitme; onunla birlikte olma ve görüşmek niyetiyle yanına varma; görüşme. 2. Saygı duyulan bir mekânı gezip görmek, orada dua etmek, dilekte bulunmak amacıyla oraya gitmek. 11a/13, 12a/14, 12b/17, 29b/11, 29b/12, 29b/14, 29b/16, 37a/2.

ziynet: Süs; bezek. 8b/7, 65b/13.

zuhūr: Ortaya çıkma; belirme; baş gösterme; türeme. 4b/6, 8a/8

z. İtmek: Ortaya çıkmak. 14a/14, 67a/2.

zūlm: Güçlü bir kimsenin yasaya ya da vicdana aykırı olarak başkalarına yaptığı her türlü kötülük, haksızlık; eziyet; cefa; kıyım; kıyğı; acımasızlık. 22b/8, 64a/1.

z. İtmek: Eziyet etmek; işkence etmek; zulüm uygulamak. 67a/17

ẓulmet : Karanlık. 68a/5, 68a/17.

ẓuhd: Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete adanmak. 25b/6

ẓürriyet: Nesil; kuşak; döl; soy. 15a/16

KİŞİ VE YER ADLARI DİZİNİ

‘Abdu’llāh: 63a/14, 63a/15, 63a/16, 63b/1, 63b/7.

Ādem : Hz. Âdem. 9b/1, 72a/16.

Aḥmed: Hz. Muhammed’in isimlerinden biri. 2a/2, 2b/5, 2b/12, 18a/15.

Aḥmed-i Maḥmūd: Hz. Muhammed (s.a.v)’ın isimlerinden biri. 1b/12

‘Ā‘iše : Aişe bint Ebu Bekir, İslam peygamberi Muhammed’in eşlerinden biri, halife Ebu Bekir’in kızı. 50b/8

‘Alī: Hz. Ali (r.a) 24b/11, 65b/12

‘Ali bin Ebū Ṭālib: Hz. Ali (r.a) 32a/17

Başmağçı Muhammed bin Ḥasan : 20b/11

Baṭlamyus: İskenderiyeli Yunan matematikçi, coğrafyacı ve astronom. Yaklaşık olarak 85 ve 165 yılları arasında yaşadığı kabul edilir. 54b/7

Bāyezīd Ḥan: I. Bayezid. Osmanlı Devleti’nin 1389-1402 yılları arasında yönetimini üstlenmiş 4. padişah. 1b/17

Başra: Irak’ın güneyinde bulunan bir şehir. 47b/4, 47b/5, 47b/6, 47b/7, 47b/10.

Büzürmihr: Nuşirevan’ın veziri. 28a/13, 28a/14, 28b/1, 33b/16

Cenāşel: 63a/13

Dicle: Dicle ırmağı. 21b/10

Ebū’l-abbās: 53b/11

Ebū’l-abbās ḡānim: 53b/8

Ebū’l-esvār: 30a/14, 30b/4, 31a/3, 31b/1.

Ebū’l-mü‘eyyedü’l-belḡī: 4b/4

Ebu Şekur: 46b/1

Edhem : 127a/6.

Emīr ‘Ömer: 61b/3, 61b/4, 61b/5, 61b/9.

Emīr Veşmgir bin Ziyād: 59b/5

Eyaz-ı ḡāş: 54a/13

Ezher: 61b/4, 61b/5, 61b/6, 61b/9

Ezher-i Ḥar: 61b/3

Felekü’l-ma‘ālī: 63a/8, 63a/10.

Fetih: 20b/13, 20b/16, 20b/17, 21a/8, 21a/12, 21b/8.

Gence: Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Bakü’den sonra ikinci büyük şehri. 30b/4

Gilân: 4b/4, 4b/5, 46b/17.

Gilânşâh: 3b/2, 6a/13.

Gürgân: 31a/2, 31a/5, 31b/4, 31b/5, 31b/7.

Harûnü'r-reşid: 786-809 yılları arasında yaşamış Abbasî Halifesi. 32b/9

Hasan: 3a/4, 4b/9.

Hicâz: Arabistan yarımadasında Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan ve Haremeyn ile mîkât yerlerini içine alan coğrafi bölge. 30b/1

İbn muḳle: 47b/6, 47b/7, 47b/11, 47b/13, 47b/15, 47b/16, 48a/2, 48a/4, 48a/6, 48a/9, 48a/12.

İlyās: 2a/2

Ḳābūs : (ö. 402b/1012) Ziyarî Emiri (978-981, 998-1012) 2a/6, 4b/3.

Ḳahramân: İran'ın Pişdadiyan sülalesine mensup hükümdarlarından Tahmurs'un oğlu olup (Kahraman-ı Katil) lakabını alan meşhur bir pehlivandır. Efsanevi maceraları İran şairlerinin dillerine destan olmuştur. 2b/14, 3a/2.

Kāfi: 43b/2.

Ḳārûn: 64b/4.

Keşrân: 72b/6.

Keykāvus: 6a/13, 30a/16.

Keykāvus İskender bin Ḳābūs Veşmgird: 3a/16.

Ḳubad: İran'ın Sâsâniyan sülalesi hükümdarlarından. Meşhur Nuşirevan'ın babasıdır. 4b/7

Maḥmūd: 4b/8

Mekke : Mekke ya da Mekke-i Mükerrreme, bugünkü Suudi Arabistan'nın tarihi Hicaz'ında Mekke Bölgesi'nin yönetim merkezi olan şehir. 42a/15.

Mu' allā bin Muḳle: 47b/4.

Muḥammed: Hz. Muhammed, İslam Peygamberi. 1b/17, 18a/15, 22a/1, 22a/4, 27a/16, 29a/10.

Muḥammed bin e'l-ḥasan e'l-işkâfi: 21b/14

Muḥammed bin zekeriyyā: 52b/10, 27b/2

Muḥammed ebu e'l-ḥasan : 22a/14

Muḥammedü'l-muştafa: 1b/8, 9b/2, 10a/16, 29a/8

Muḥammed zekeriyya: 56a/9

Naşr: 47b/7, 47b/9, 47b/12, 47b/14, 47b/16, 48a/1, 48a/3, 48a/4, 48a/5, 48a/6, 48a/11.

Nuşirevân: Sâsânî Hükümdarı. (531-579) 4b/7, 5a/13, 28a/12, 28a/13, 28a/14, 28a/15, 28a/16, 28b/1, 28b/3, 28b/6, 36b/7, 37a/5, 39a/10, 36b/6, 36b/2, 37a/4.

Nuştekîn: 54a/10, 54a/11, 54a/13, 54a/14.

Nuštekin bunī : 54a/7

Orhan: 2a/1

‘Osmān: 1b/15, 2a/1, 2b/2.

‘Ömer: 61b/1

Pirüzān: 31a/15

Rostalis: Aristoteles. 39b/2

Rüstem: 2b/14, 3a/2.

Selmān: 28b/16

Selmān bin sa‘d: 28b/14

Sokrat: Sokrates. 28b/10, 28b/11

Sultān maḥmūd: 54a/12

Sultān maḥmūd ğaznevī: 54a/5

Süleymān: 2b/14

Şāhzāde Ğilān : 30a/15

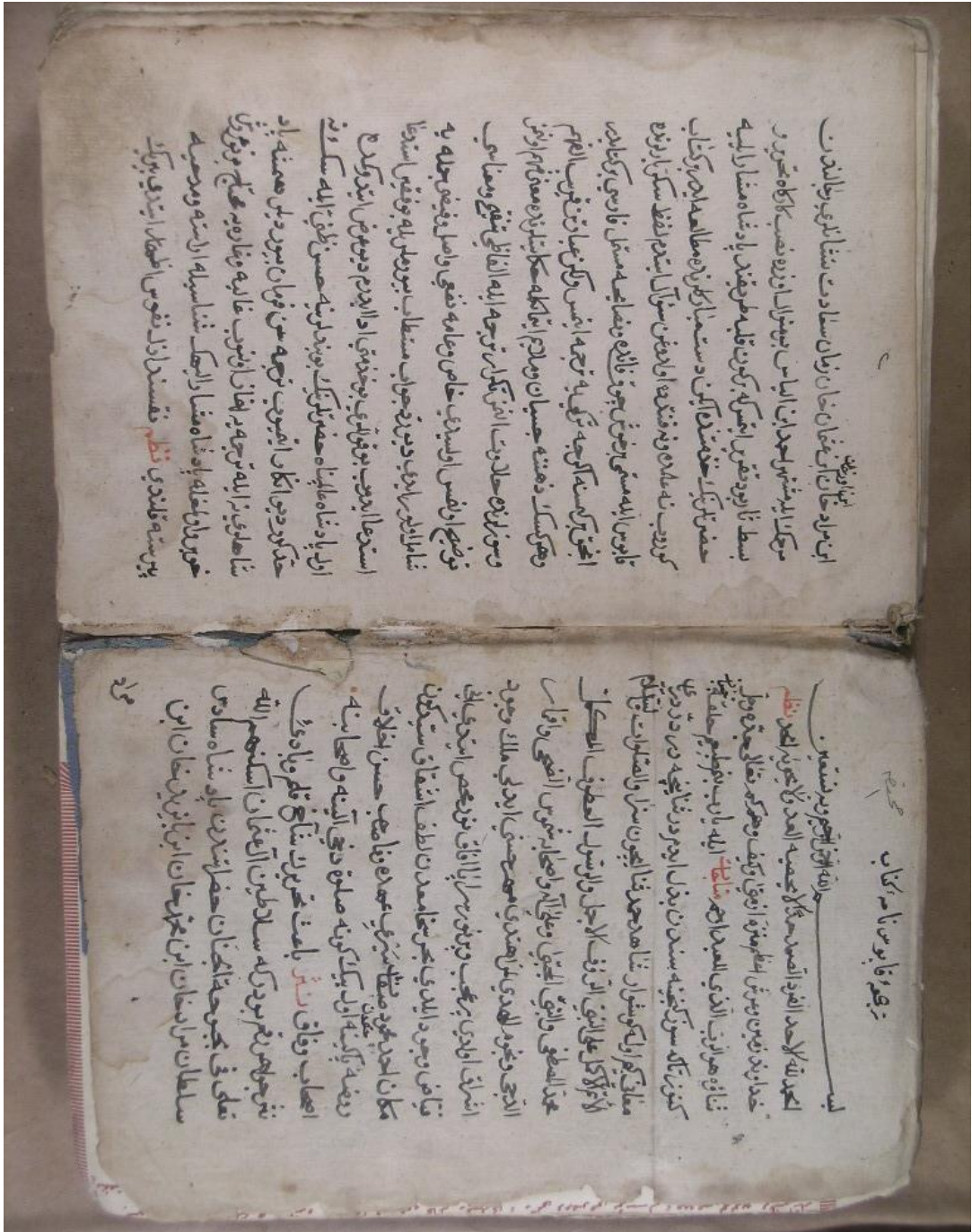
Şeyḫ ebū sa‘id ebū e’l-ḥayr: 52b/16

Ṭaberistān: Şimdiki Mazenderan, Ğulistan ve Gilan eyaletlerini içine alan İran'daki tarihi bölge. 31a/2

Veşmgir: 4b/4

Yūsuf: 54b/6

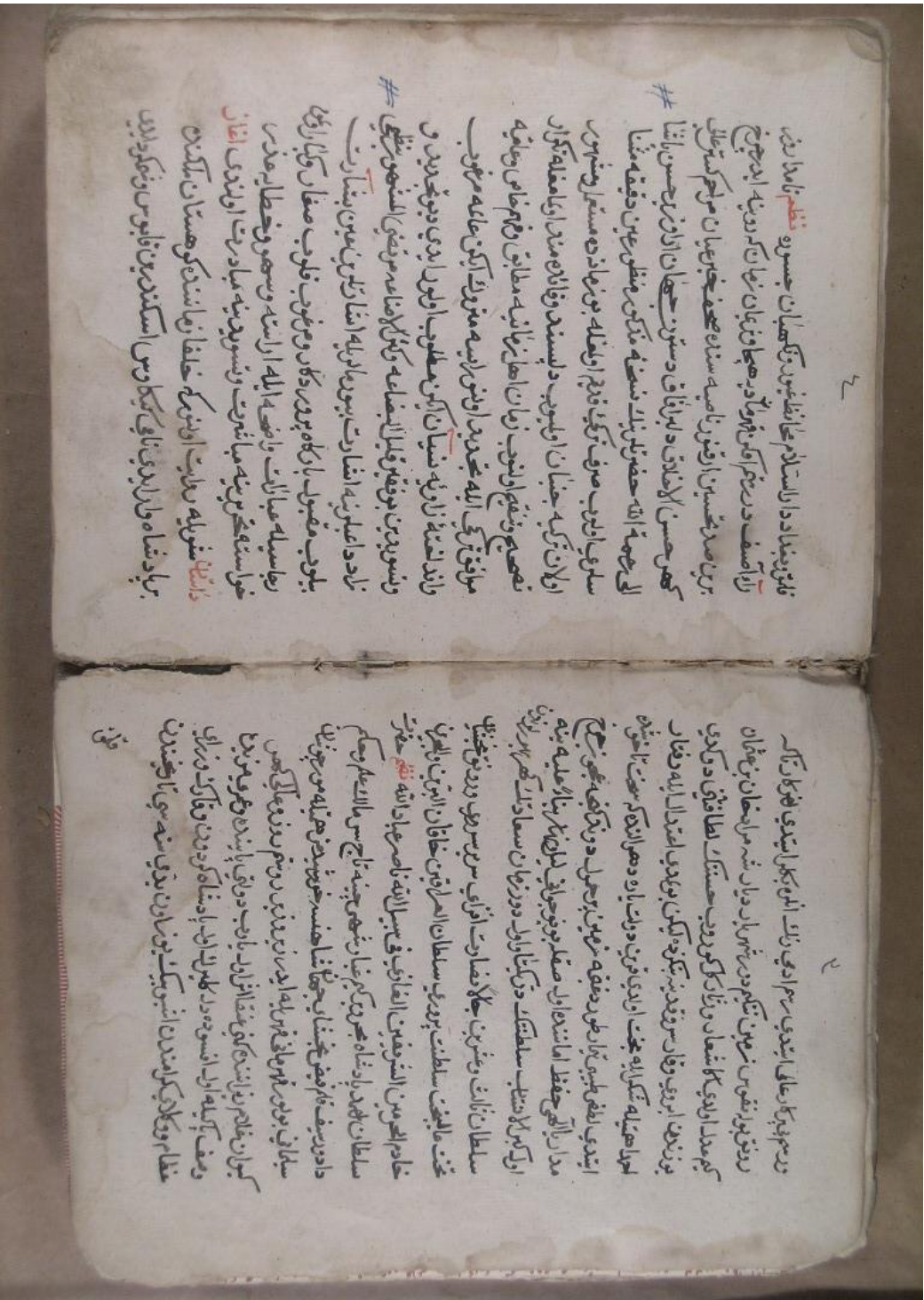
Zekeriyā-i rāz: 27a/17

2a

1b

⁵² Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesinde bulunan 3191 sayılı nüsha.

فاندر بنام دادالستارم حکما بنظر بنور من کجکسان جسمون **نظم** ناما زنده
 زان آصف در ستم اول مهر و اول مهر و چا ز زبان زمان که در پناه ابرو جویخ
 زین صد خستین ارفق ز ناصیه سنده صحفه بجز بر میان مرام که تر علی
 کهن حسن الاطلاق و ابرار باق دستور جفان ازان زین حسن بافتا #
 الی صحفه الله حضرت بل بیک نسخه مکتوبه و نظیر عین دقیقه مشا
 سلوی ارباب صرف ترکی ذریع اویغله بویغانه دستور چشموس
 اولان ترکیه جنبان اولیوب و پسندم و اولان مندر ایا مقوله اکران
 تصحیح و شفیع اولیوب زمان اهان زمانیه مطابق مرام خاص و عامیه
 موافق ترکی ایله بخوردن اولیوب منور و یک ایکن عامه مغرب
 و اند نشانه از ترکیه نسبتا ایکن مطویب اولیوب اولیوب و بویغوردن
 و نسوزین بویغوردن ایکن ایضامه و یک ایکن ایضامه منضی المنصوح مطویب #
 زاده داعیلرینه اشعارت بیرون مان اولیوب ایضامه بیرون بنشارت
 بیلوب مقبول با یکاه پروردگار و مغرب اولیوب صفان کباب اولیوب
 رعایا سیه مجاللت و ارضیه ایله ارسته و سهو و خطای مدس
 حق سینه بخیر بینه میانه ت و نسوزینیه میا و رت اولیوب **افان**
دانش سفلیه مطایب اولیوب که خلفا زان سنه کوهستان ایکن
 بر باد شاه اولیوب نای یکلا روس اسکندرین فابوس و نمک اولیوب

2

و در سیم بر کار علی ایندی سیم اولیوب نایک ایکن بکل ایندی اولیوب نایک
 رونق پوز نقوس سیمون تکیم در سیم بار و نایک شمه مراد خان بویغوردن
 کیم مدد اولیوب کا شعاع و نایک کوی و ریب حسنتک مطایب و کلابی
 بویغوردن ابروی و فار سر و قد نیکه ایکن بویغوردی ایستال ایله و وفان
 لولها هیله تکلیله مجت اولیوب نوب و دولت یاره و هو الیونک سعت اناختیوه
 ایندی لطف لیبی یاران لوی و عقوبه مغربین بویغوردن و نایک کجه بویغوردن
 مدد اولیوب حفظ اما نندمان اولیوب صمد بویغوردی لیلین لیل بویغوردن و نایک
 اولیوب کلا و شیب سلطنتک و نایک اولیوب و در زمان سمدانیک کهر بویغوردن
 سلطان نایک و شربن چکلا و نایک اولیوب سربس روی و در نایک بویغوردن
 سلطنت بویغوردن سلطان العاروقین خاقان البیون البیون
 تخت مالچیت و شربن العاروق فی سیم ایله ناصیه با الله **نظم** حضرت
 خادم العیون الشریفین العاروق فی سیم ایله ناصیه با الله **نظم** حضرت
 سلطان لهند باد شاه خورین کیم خیاب شیمی چینه نایک س مالک سیم و حکم
 داد و در سیم نایک بویغوردن چکلا شامه خورین سیم ایله سیم بویغوردن
 سیمانی بویغوردن نایک بویغوردن سیم و در سیم روز و علی کجه
 کیمان غلام زمان سیم کیم غلام اولیوب بایوب و نایک بایوب و نایک بویغوردن
 و سیم کیم ایله اولیوب نایک بویغوردن باد شاه کوه و نایک نایک نایک
 نظام و کلابی کیم نندمان شیب نایک بویغوردن نایک سیم سیم ایکن بویغوردن

3

نایک

حاله رسن هوس پيشكاره بن خود داران و نوبت بگناه نام تحصيل ايد رسن
 و زنگار لاندان ستاره پيميه سن زيار پيد و مشفق گدي استحقا از نخل
 رن زيار لاندان جنس چاه امدي كوكل قولاضن بوبيند و نصيحه
 اجوقه دوت تاله صكه به پيشمان او پيسن في الجواه اكر سن آينك خوريزه
 بوبند و نصيحتي قبول اين پيسن باوي با ابا تصفي پيريه كه كتر خوش
 و با خود سن بون نصيحتي و خوش انساك او كه غير طوب و تلاك احييه ما
 و ندر رحل نخل پد شريك نصيحتان دختر و ليكن اميد هم و آن كه
 ايستارا الله تعالى سن قبول ايه سن و دخي به پيش اول اي اول
 بوجاه ان غفلت اياه شوي به نصيحتن ايد و كركند و كركت بلكو سوي
 به نرو در نيا كرم شلوپك بيايد كلون نون يكلاه انان در بن بون نصيحت
 غلط و غفلت اولون خوش بيايد و كم تقدير خيبت سكا بويك و ستر كلاه
 عاموشا و ناهي نوا كرم و بويك باجي ياك كارا بندم كرم بخن نصيحت و نصيحت
 ايندم زيار هوس دهنه ناك نخه نصيحت و نصيحتي قطون و تقصيد نون يكلاه
 و دخي به پيش اول اي اول در نيا خلاقك بوعا دخي و ندر كركت بتر نوب
 دهنه ادرسه صقلول پير و نيز كرم سيميه و برون لر پيس و نيا حاصلا نخل
 غايت عزيز نسيم بويومد لرون و دخي غايت عزيز كه هم سن سن
 امدي الحس و عقول بون خوش نوب سكا بويومد انشا الله تعالى اميدم

و استلام ياد شاهلوزنن او نوبت بپوش جهان دوت ايد اي افان بن جهانان او نخل
 و ارازي ادي به كبلان شاه دوت اول ادي بون خود مزرعه علم و ابا جواران ادي
 بكون سن ياد شاه مگر كور او غلبه ناك بوز نيز باقدي و فراسست برله حانده
 نظرا بندي اكر عيه غفل و خود و كمال ده و نيت كور و نيت كرك خلاك خور و سن
 و غفلت او بپوسن دخي به پيد و كور و نيت پس ياد شاه مگر بندي كرك
 كند و نيز به سنده و نيت و ايد رسنه شيا به نيز زفا بقيه نيز اكر اهل نصيحت
 ايجك ايجك نون و يقين به نون نون كرك نيز به اينزا اينسا كند و بپوسن ايجاه
 و پيش اول رسن شوي به مناسب كور و نيت اريانه و رسن بون كركه هج
 فنا و نيز مالي ادي به بنا و ناهي ناك بويك ناهي نصيحت ايد و نون و
 يا سته دعوت ايد و نوب و نيز به ادي او غلبه نون اكر نون بون جواران
 ضعيف و زار و نيز عاده سن بويك باشنه كلدم سفر نامه سن الوه رسن نون
 نون كرك اول نامه صقلول نون اقدرا انسا ناك صقلول اخير حق بوجاه نون
 دن اكر خيبر اول اي نون بويك نون بوجاه نصيحت نون اكر نون كرك
 و قلون عبا نون ادي ايجك كرك شوم بون نون نون جواران سن و نون
 كند و نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 بون برون كرك نون اقدم سكا بويومد نصيحت ادم كرم نون نون نون نون نون
 بون نون و نون نون نون نون اول سكا بون نون نون نون نون نون نون نون
 علل

گرفته ای بگوئی که می خواهی از اسلام کنی و در این گیتی که گوییم
 زنی که گوییم که بر سر او ندرت و بی کفایتی است اما اسلامت صمیمیت
 کند و ما را رسیده که ترس از آنکه اگر از آن پس بهین از آن معنا می جوید که
 نفسمان را آن صاحبی کلمه بگیرد و نماند و مسخره صحت یافته صاحبان
 پرده هوشی و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 ارسلان ای بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 آمدی ای از این کلمات آیه که سنک شکاکان اقول که اول جمله آن
 که بر روی آن بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 علامت است ای بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 بیگنازه و کل این بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 بیخبر و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 ای اقل ما عاقبت از ما که اول و اول و اول و اول و اول و اول
باب و وصف پاکانی که از ما که اول و اول و اول و اول و اول و اول
 تا یانه بیان شده در این بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
باب بیان از این بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 و بر سر همه بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری

اول آنکه سکه ناپدید می شود و سن دخی می شود و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 رد دخی ای از این جمله از آنکه اصل آن که اول و اول و اول و اول و اول و اول
 اول و اول و اول و اول و اول و اول و اول و اول و اول و اول و اول و اول
 این و شکایه و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 اجداد آن زنده اند و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 اول تا بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 کس بر خلاف آنکه بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 با آنکه عاقبت با دشمنان ظهور می نماید و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 تا آنکه سیاه می شود و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 شبیه است و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 سنه عقل و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 زبان کال او بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 دخی و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 زیاد که بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 مزه و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 زنده است و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری و بی خبری
 در گنجینه

امون اوتن بياشنده در اون **فوجي** غوجو خوجا بياشنده در
اوتو فوجي باب علم طلب ايتوك بياشنده در **اوتو فوجي**
 خجارت بياشنده در **اوتو فوجي** طبيب تا اعهده سن و نه رسمه
 اوقات كجور و كورين بيان ادرسا **اوتو فوجي** بختل سر بيرين
 بيان ايدون **اوتو فوجي** سفر اول و طر بغيرين بيان ادرسا **اوتو فوجي** پادشاه
ايتي باب سفر بلين رسمون بيان **اوتو فوجي** نديك و نه صطحاك
 هملر غفنه من بيان ايدون **اوتو فوجي** رسم كتاب بياشنده در **فوجي**
 داتن بيان ادرسا **اوتو فوجي** نديك و نه صطحاك و نه صطحاك
فوجي باب وزيرك ترتيبين بيان **فوجي** رسم كتاب بياشنده در **فوجي**
 بياشنده در **فوجي** **باب** پادشاهلار كچان بياشنده در **فوجي**
اوتو فوجي **باب** زيارعت و كورين **اوتو فوجي** رسم كتاب بياشنده در **فوجي**
اوتو فوجي **باب** جوارسوك فضولين بيان ادرسا **اوتو فوجي** **اوتو فوجي**
 ملك كچاوس اولي كچايدان شاهه ادرسا اب اول بولون ليك بولون **اوتو فوجي**
 حق صفلي نك بركي بلنك ايجورون كتاب اريندن ياد قلام **اوتو فوجي**
 اعتقادك بولون حكوم اريده نر بولون كچيغولون بولون ايله كوله اولون
 انا اناك نظر صاهه بولون خطا ايدون بولون و چاينون كره ائوره **اوتو فوجي**
 خطا زيارع اولون اب اول بولون برك بولون **اوتو فوجي** **اوتو فوجي** **اوتو فوجي**

رسم بولون بيان ايدون **اوتو فوجي** برك و چاينون صالي بيا ادرسا **اوتو فوجي**
اوتو فوجي **باب** الحكام اداين بيان ادرسا **اوتو فوجي** **باب** بولون
 ترتيبين بيان ادرسا **اوتو فوجي** مسافرك و مسافر حوسبت ايدون
اوتو فوجي **باب** عاشقون كچيغولون بيان ادرسا **اوتو فوجي** جمعاك ضروري
 بيان ادرسا **اوتو فوجي** حاهه كورنك و نه رسمه بايقون كوك بيان
 ادرسا **اوتو فوجي** باغون و نه ملك حالن بيان ادرسا **اوتو فوجي**
 صيد و نه ملك زيارتو بيان ادرسا **اوتو فوجي** چوكان اوتون
 طرزين بيان ادرسا **اوتو فوجي** و نشان ايله قلمه سمعنين بولون
 ادرسا **اوتو فوجي** مال اوتون سراسيا بيا ادرسا **اوتو فوجي**
باب امانت حفظ ايدون بولون **اوتو فوجي** **اوتو فوجي** **اوتو فوجي**
 بيان ادرسا **اوتو فوجي** **باب** اوتون سراسيا بيان ادرسا **اوتو فوجي**
اوتو فوجي ملك اوتون سه برك بولون **اوتو فوجي** **اوتو فوجي**
اوتو فوجي **باب** و زيارت ايفلر چاينون نالون اوتون سراسيا بيان ادرسا
اوتو فوجي **باب** حوسبت ادرسا **اوتو فوجي** **اوتو فوجي** **اوتو فوجي**
اوتو فوجي **باب** ادرسا **اوتو فوجي** **اوتو فوجي** **اوتو فوجي**
 و اين فاك فائده سراسيا **اوتو فوجي** **اوتو فوجي** **اوتو فوجي**

۱۶

مقتدر بر باقی حال بود که در قیاس ایاة و حقیقت که در عالم کلام است
مقصوداتی بر یکدیگر نیست بشبه سستی الله تعالی بود را اندر است
غیر بیستی چون قدر معنی آید بشر و بر یکدیگر ضربه ضربه در عالم جسم
و جان طاعتی و جمع اونی صورتت و صفت عقل و نفس و اصل
زنجیر و زمان و مکان و زمان و زمان و وقت و نشاء که بی هو جمله
که یک عالمی در بیستی بر جمع ایدوب بود یک اوزان همان
بود و بیست سجا نه و شکلی بر این شری که تعالی کی که یک کلام هر نیزه
بکنز و بر سست الله تعالی بکنز و غرضی منزه در و ار که یک کلام
کچین نشسته ناک خالق در شریک و شهودان منزه در و بر این در یک
جلال در آله غیور که بیخالی بود بر اولی و بیاید شایسته بیاید
ای انزل حق سجا نه و تعالی بر تعالی که خلق ایدوبی عبث خلق
ایقدری بلکه کند و تک عدلین و فضلین بدل و اولی ایچون خلق
عالمی که در کی نه چس کند و در ارتق بود ققدران یک کلام و در وجود عدل و در
که بر ن فساده در و زیاد نقصان در انفسله در که چه بود بر بر ن در
اولی و اما آلیسیه حکمت ایلوه دخی الله تعالی قادر و ظیور در ن در
ای انزل خیر و در و آلیسیه حکمت ایلوه بر ن در انفسله در

منزل

۱۷

مقتدر بر باقی حال بود که در قیاس ایاة و حقیقت که در عالم کلام است
مقصوداتی بر یکدیگر نیست بشبه سستی الله تعالی بود را اندر است
غیر بیستی چون قدر معنی آید بشر و بر یکدیگر ضربه ضربه در عالم جسم
و جان طاعتی و جمع اونی صورتت و صفت عقل و نفس و اصل
زنجیر و زمان و مکان و زمان و زمان و وقت و نشاء که بی هو جمله
که یک عالمی در بیستی بر جمع ایدوب بود یک اوزان همان
بود و بیست سجا نه و شکلی بر این شری که تعالی کی که یک کلام هر نیزه
بکنز و بر سست الله تعالی بکنز و غرضی منزه در و ار که یک کلام
کچین نشسته ناک خالق در شریک و شهودان منزه در و بر این در یک
جلال در آله غیور که بیخالی بود بر اولی و بیاید شایسته بیاید
ای انزل حق سجا نه و تعالی بر تعالی که خلق ایدوبی عبث خلق
ایقدری بلکه کند و تک عدلین و فضلین بدل و اولی ایچون خلق
عالمی که در کی نه چس کند و در ارتق بود ققدران یک کلام و در وجود عدل و در
که بر ن فساده در و زیاد نقصان در انفسله در که چه بود بر بر ن در
اولی و اما آلیسیه حکمت ایلوه دخی الله تعالی قادر و ظیور در ن در
ای انزل خیر و در و آلیسیه حکمت ایلوه بر ن در انفسله در

ویندیشد و بنیاد کرده فایده اولی افرد در • و سوم اچک بیست اول اول اول ای
تحقیق و بخش بدیع و بنیاد کردی بدو مگرد • چون که سن د بدو که
بن قول بیس اول اول فایده ثابت قدم اولی کرب سببت که سنک دفعی
قولک و اول بیس اول دفعی سنک قولی فایده ثابت قدم اولی زیر لسن
الله طاعت اینجک قولی فایده طاعت ایمیداریتی زینا سن
قولک اول افرد در اولی آن ایده چک کلمس که حق تعالی سکا
ایفنشدر • پس اولیه اولی به تنکری طاعتن در فایده که
سنک دفعی قولک طاعتن در فایده که با چیکه به معنی قولی فایده
زیرا به قولک قولی فایده منغول اولیه اولی فایده طاعتن در فایده
اولی در • دار طاعت آن کجی قولی فایده لاک ایسی **بیش**
سینشدر • اگر بر کرب کلک که با بنده خدا و ندی بدین لسن در **ترجیه** بن
خواری امان زیاده کرب کجی قولی که حکم کله صفتی است قولی در حق
به نفس اولی که فایده نوری و در روح در حق الهک فسیل در ک خاص
قولی در • پس ادا سنده تقوی اولی در سن
خامیلورن اولی در طاعت صیورن اولی در سن زیر اضا صت
شریعت نورا عمل در طاعت صلی صلی الله علیه و سلم
خاکا دایسته بر کرب طاعت در • شوی راه کرب کجی فایده **بیش**

۸

رزق بروزه متفق چنانکه حفظ و جمع به غیر لرب حق بیلر شو کرب که حضرت
آدمت معذرت فایده البیتر • همه الصلح صلی الله علیه و سلم
حضرت کلکجه جمع برین به غیر کردن آرمیکه تا اگر که شکند دفعی در سبب
اولی در حق تعالی نک تنکرت بر سبب که بر نش اولی در بنیاد این نامه حاصل
فایده **سکات** تنکرت بینا بنده در شوی به سیلش اولی ای اولی که عالیله
هر کجی که فوای را سم اولی فایده تنکرت اولی ای چک علی الدرس فی الفایده تحقیق
اندازه سخیه حق تعالی نک تنکرت ایده در و پرسک و هر کرب جمع برین
اگر یک حصه ایسی اولی بقدرت بر جزوین شکرت ایسی در سن ای فایده
اندازه ایسی ایست حق سچانه و معالی بیوردی از سره آن شکرت
مرسیه به یچیر پز که طاعتی در بنیاد به پیش در لوی بیوردی اگر کجی که کرب در
طاعت ایستک ما بر لغدن غیرت حاصل اولی فایده حق تعالی سکا اندا
نق اولی بر لور در طاعت بیوردی آنک دفعی اگر کسی معمله خاص در
تکرة وج کجی در ایجه به به ای جمله به اولی آنک بری سچانه دست
در که حق تعالی نک و صدای بنیه دل ایله اولی در غلبه ای ای فایده
بیب دفعی پیش وقت نماز کرب در حق سینه ده مخصوص
رعضان آنی فایده صوم تو فعدود • اثا اولی شهادت باطل بنیه
لورن اجتناب رجفته یقین اولی فعدود • زمان قبول اولی اولی تحقیق

۷

در تحقیق

اینه مشهور در شعر من المون الانشای سلسله شعر غرضیه و کلام فی باب الافکار و بقیه
 اذ انکنت فی غیر مجالیس خیا و هم ولا تصعب الالاد فی قول فی مع الارجح
 ای اوغلا و ایله ایله بجه و معروت اهلناک فاینه دین اسلام و دین
 دین و سکو بر قوردا آمد کبیر سن که دوقلمون اول سن دین دین و سکو بیه م
 صحبت اولد و دین اولور برینه محالفت اولت که مشق و است اهلنا دین
 اولییه سن و داغی تر خطا رای اوغلا نمازنی خفیف و کوی بی زنجی وی
 نازیند ریه و حیا ایله نمازنی مسخره غفله آیه و کوی بی زنجی وی
 نازیند که شقاوت اهلنا دین اولییه سن و دین روزنی که خیر ایله
کلام و دخی بلهش اولکه او بوج و دخی بر ظلمت کونسنه ده بر آبی اولد
 ای دخی تصبر نطق ایله کجی و ن نهایت نامور اولور کبیر مزار
 اولان نامور دخی کند و بر کور سن روزنی او بوج و دوقده و صحبت
 اهلی ایله یجه که شهور ک فاضی و وصفی و ضطرب و معقول کب
 او بوج و دین سن دخی و اولی بیلر سه سن دخی بی جاهلان
 ایله و بنه نطق اول که حق تعالی سنک اجاله کنان و طو قانکارون
 غنی در ا قان و بر صحت مضمون او لظیفه مسا و کوی کوی ایله بران
 او بوی کونک نامحضر مضمون کلیمه و حقی انحر که موی او بوجی و دیکله
 و کوی که و لکه و انحر که بیه او بوی کونک نامور او بوج سندی و ارضی بر

ایچکه نام جوک دت الچکش اولور • و بشتن اولور ای قنار
 کونک و بیا ناملو • ایله بوچه جانده و لایله جانان عطار مستحق
 اولور • ز خطا رای اول اولور بیدر کسرسر ز لوده کلام کرده بیا
 اندیش • اولسورن یعنی نمازده تقصیر وار و دویجه سیر
 دین طریقینه نظر انحر ایستک • ایوب عقل طرفه د نظر
 ایت کور که نکلور ناینبی وار و اولر نماز قانک نئی و طویف
 پاک اولور • طلال سر و ارگدر • یکدم بریب دخی بودر
 نماز قانده کبیر لاک اولور زینل نمازک اصلی تو واضح در چورت
 سن طبعی تو واضح غادت ایلرسن بیه ناک دخی طبعکله تابع
 اولوب ایچقنق حاصل ایلور • چورت سنی بوزر سله ایچقنق • توجه
 ایله سن حق سبحان و تعالی مقالکی علی و سنی عزیز ایلور
 و دخی بلهش • اول ای اوغلا کبر کینوی • بر طایفه ناک
 خورت خن بلهش • ایسته سه اول طایفه ایله هم
 صحبت اولور • اولوک خن بلر برین تحصیل ایلرس
 یعنی کربنوی • بدبخت اولیق ایسته سه بدبخت اولور
 ایله او توره طوره هسان • بدبخت اولور • اما اولر کینوی
 نیک بخت اولور • یجه کبریب شعراسی اشبیل معنی • اه ازلد

ایگله سن شو بله سلسله است که اصلا زینک برودن مرتب بویله
 چهلد با این آقا صومس و راج کیدرم حوخالی اکبر اول دخی ثواب
 بر اوک برودن و غفر کرسنه ایندی لا والله حاشا که به شرم سنگ
 نوا کله بر او درین هیچ حجه کلن درم درینش ایندی بویله سی
 یل سن اول غفر کرسنه ایندی دریکه حوخالی فرماتن درینلن
 ایندی رسن طمان درینلن اولن ای درینش حوخالی فوقی
 اوست برین زنده برنده علی القاسم حج البیت من استطاع الیه سبیلا
 زده فوقی ایندی درینلن و کله قور با بدکم الا الحکله بیورده
 اویله ایندی برین غن در غنسن اولن رسن کنن کله حوخالی
 بر غنوب بویور غن در غنسن اولن رسن درینش ایندی که حوخالی
 دیک جان خط اصابت ایتمک درجه کله و جان خطی به اولدی
 اول غن ایندی که جان خط اولن رسنه بویله اجماع رسن برینلن
 اولک وارد در ایندی اولسه طواری اولغله بویله قالوب اولدی
 وارد رفی بلبله با قسین اک قیاس ایله درینش ایندی لوی کول
 با یغنه الا نشو الا نفس اولسا ونجه بر کرسنه حج مقصودینه
 ایندی الا مشقت ایله بویله اول غن اول غن کرسنه ایندی
 نشو دیک ایله معناسی وارد بر معناسی نشو دیک ایله معصف

اولدی غن و تقبلد ایندی اولن اولدی ایندی هر وقتیکه بالیله
 تقبلد ایندی سون خصمه برینک که صانع و خدیگ کینکل اولنلن ک ایندی
 ایندی که هوس ایندی اولدی بویله مقلی اولدی که حلیه بویله
 بالی بویله بوقسول ایسه حقی صحراده کیدر کوی ایله حقه ول
 حده بوقسول بیاد حقی ایسه بویله سوزیش کوی حکامه
 شو بله ولایت ایندی که بخاره اعیان و کله یکن برینس نوزار
 ایندی غایت مالدر کیندی اولدی حوخالی اک الهام ایندی که حجه
 درینلن برینده حاضر ایندی بویله ایله که دره ارا سنده کوی توی
 و صوم و کله زنده سن تمام کله اولدی کیدر کوی حقه بویله
 اول حوخالی ولایت و کله کله خاز سنده او توی کوی اولدی
 اول غن نانی ایله کیدر کون سن غن کینکل اول غن کوی کله
 بود قایش دخی بیاده ای قیاس غن حوخالی کونده صوم بویله
 ایندی غایت بویله و بیجا کیدر دویله کله که کوی اولدی کوی
 یه درینلن کله بویله بیجه ولایت کیده برینش بویله
 اولدی و ایندی بویله دریندی و ایندی ایندی خواصه سنن
 برینلن اولدی و طواری حوخالی اولدی و ایندی کوی کوی کوی
 حوخالی بویله درینش ایندی کینکل ایله کیده روز غن
 ایگله

برآمدگفتی و دفع و دعوتی و زلزله اوله خاز صافی نفسی از حق
 اغریه در پندرس ابریدی عورت ابله کلان از او حق صورتی و رغبتی از چندی
 ایدیدی از لغورت ازینان توئی بکم حق تعالی بیک کند مطفون
 این بیک کور بود عورت ایلدی و سن و غصه آققله و اوله او نیجه در زینش
 خوارم نمون سکلله بر اولدی سس از بود غصه و اوله او نیجه در زینش
 ایددی که نه نام او لادی ایددی ای چکون شوم اگر چه که بیکه بر ایسه
 تفصیر ایته که اگر کجک یعنی ایسه کسناخ او نیج اولدی و کاند و یک
 هلاک صاعه زین اول بود یعنی بنده که کله س تهلاکه او یکله
 کفایت قدره الامر اکین این طریقی بود و بیخی حفظ انسان در روزی بیخساق
 ایندی بیک اقلک در بیخی حجت صافا قدره وقتاه بود بیخساق
 بر بیه کتوز سن حجت خلافتان بود زین سن **فصل** زکوة احوالی بیان
 انشی رای چکن کوشم بلش اولک برین رفیقه و حق کتوة در غایت رفیقه
 خج و ن سباه و سر اولانم در اوله کجی که خج بر شرفیقه در وقتیکه ان بونی
 حجت کیدرم و بونیت ایسه انا ما نغ ظمیر ابدوب تکلیف اولسه کلچیک
 سنه و اردوم و بیسه جاپنور را قاتا کتوة اولیه و کلور زیار حج عود بر قه در
 زکوة هر سنندرا مال اولدی سنه سنده کتوة و پوبیک کناه کار کتوان
 خیرت اینش اذین و کتوی و پوزلیب حق تعالی کتوی و پوزلیب ابدی حق

بیعی با او بیک در و پوهنا سی زعت و بیک در و نفسک دخی
 بر عاصی بقصد سر و پوهنا سی بند بر پوی آدمک باشند و ن
 با غنه نارغی به با اندام را مدی بوسن زنی شیخ اولیم معلوم کرد
 بر سفورن و مقصود حاصل اولی از اینصفت نفس اراهه و حق اوله
 زعمیه حاصل اولی از انما شیخ نظر زده سفورن مراد بود که نفس
 بزکیب و که ای بولد که بر ایگی روحانی و بیکه نفسانی و اول که
 روحانی در عقل و جسم و صدق و تو افیع و قوی در مار که نفسانی و اول که
 بسنی و جعلی و ای که کل اولی و فساد و کبر و اول اوله و نیجه
 حقیه و اوله حقیه خوار این بولون اوله کل کتوی کتوی ان منفقند در و پوبی
 کن ثواب ابد اولیدی مراد زعت چکوب اوله بولک این غله مضمی
 و اردوم و کل هلاک اولغله و کلور و زینش ایندی زعت نیجه
 سنه و در لغوی بیکه زعت اولان کربنی ایندی خلاسن بونی لایه زعت
 زعت هلاک ایسه سن در زینش ایندی خلاسن بونی لایه زعت
 کوره سن اول تو انکر ایسه ایندی بیکه کتوی که کتوی زعت اولان
 زیاد سی هلاک کدر و زینش ایندی بونی لایه سن زعت بولی س
 هلاک بلش اولک کتوی ایندی بونی لایه سن زعت بولی س
 بولک کتوی کتوی ایسه استیوب غا از سنه و عورت ایسه
 ابدی

ترتیب زواجه اولاد یعنی در طاهر اولاد و در غیر او ایچکرت ششم صفتی
دن و وجودن بگلگرتی کلکه برینشک واقع اولدیه و کسان کلیمیه که جمده اوکله
اوضاع باله یعنی بچون کیردیلدیله احارمه کیرمک و طول اولدیه که اولد بچون
بچون اولان کله و در غیر احارمه طریقه کسمه ملک و صاحبزاده یعنی
اول و زکوة و بیکدی متغالف اولدند بچون متغالف اولدند و توفیق دهم
کی مشددت برده دهم نزد بچون اولدند و متغالف اولدند و اولد بیک
فرمان بیری و بی فرمان اولدیمه جمده ایله بیک اولدی کولکلکه اولد
کوتریمه اولد متغالف اولد حکمة چوقد کسکند و سی پیلدیز بچون کلکه
قرآن عظیمه بر زری و ایله و علم و ایمان اولدیلدیله اولدی که سومی
صفتی اولد فرمائنده اولقدن بچون صحیح بریننده کولرینه اولد
کولر و ده سنک ایستون بوقدر اولد اولد کلکه در جوت بوجت اولدی اولدی
واجب بیلکه آیه و اولد قلم برین کلکه اولد متغالف اولدی اولدی
اندر ایله واجب بیلکه اولدی کلکه سن **بیتنی** اولدی اولدی کلکه
برینیه کتورتیک بیاندند برینش اولدی اولدی متغالف اولدی اولدی
ارائه اولدی بچون صفتی ششده و سبب و سبب اولدی اولدی کلکه
ایندی اولدی صفتی اولدی اولدی کلکه صفتی اولدی اولدی
سبک اولدی اولدی اولدی کلکه صفتی اولدی اولدی کلکه

زکوة و برینیه اولد متغالف اولدی کلکه صفتی اولدی اولدی کلکه
شعر و خدام بینه و خدیو اولد شاه ابقشده برینش اولدی کلکه
کلکرت بیکدی کلکرت اولدی کلکه صفتی کلکرت بیکدی کلکرت
بیک خدامینه و بینه برینیه خدام برینش اولدی کلکه صفتی
علم نقل اولد و فقیر اولد نای قائل و عام جمله فقیر اولد و بیاره اولد
و کلکرت نای قائل اولدی برینش اولدی کلکه صفتی کلکرت بیکدی کلکرت
سبک بود کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
زریب بوقدر سول کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
اولدی بوقدر صفتی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
احسان اولدند کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
ما اولدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
اولدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
ایله ایچکرت کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
چه فریضه کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
صدف برین سنک اولقدن کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
کلکرت اما ششده اولدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
فخیمت اولدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت بیکدی کلکرت
موتقی

عالی ازین شبه که محقق برود از طبعی الله و طبعی الرسول و از
 دل امر حکم بر آید که به نیت و معنای نیت درین نفسی لایق و از در
 بر نفسی نیت بوقوعی لایق که اول الامر انا و انا و اول الامر انا و انا که
 را فی و طبعی اولی که اول الامر انا و انا و اول الامر انا و انا
 ایسه نفسی به ترتیبه ایله امده ای اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی و اولی
 زیرا حق متعالی چنانچه انا و انا و انا سنی و غیبیه انا و انا و اولی صفتی و اولی
 ایچون قرآن درین برود و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی و اولی صفتی
 و در خیریه ده که بنده امین الی و بنویس علی بن ابی طالب کرم الله وجهه
 حضرت تیرین به صورتی که اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی و اولی صفتی
 جواب و بره شکر انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی و اولی صفتی
 رسول اکرم صلی الله علیه و سلم انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 که دردی بعد از اوقات کلامی یعنی زمانه نزل و کلامش اولی صفتی
 پیغمبره و واجب اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 تو ضعیفتر که سینه او را به او بجه بود به و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 ساطع الی انبیا علیه افضل التخیلات بیوسه شملح و انا سینه
 و آید و کلامی لیس و الی لیس حاضر اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 ص انا الله علیه و سلم بر سلسله برده کند درین اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی

ای انبیا کلامه در آید که اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 و اصلاتی اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 پس اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 عاقل و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 لیه اندک غیری صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 کثر یک که کل اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 دینه که اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 و بنا بر کلامی سبب اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 سنی خلی ابدان خلقت الی الله و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 را فی اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 فتنه که اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 را فی اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 و حوت اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 که اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 الله تعلی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی
 انبیا که عقل اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی انا و انا و اولی صفتی

سنگ وجوده کله و گره و پند و گداز و پور و رش و پند و پند و سید و رش و چون
 بهنج به اوبنگه به اءف اولد بولرک سن ائلرک حقیق و مقصود رسن
 بهش اولکه هیچ اوبولک بیلور اوبولکه بر اولدم کله سن زبر اولدی
 اصل ثابت حقیق بهلمه اوجون بوجاغدن اکلان حقیق خود هیچ بهلمه
 کرنا بیلور اولدمه ناسیاس دورش و ناسیاس اکلان کله سن اولکه
 مستحق و کله جهده اولکه ناسیاس لر دن اولرک سن اکلان بولرک
 عوز اولر سن بیجه که سن اولکلان حورتن اولر سن اکلان اولرک سن
 حورتن اولر اولدی سن ائلرک اوبولرک بر یکی اولرک اولرک اولرک سنک
 اوبولرک حقیق بر کبه کشرور زبلا اولر اکلان کور و رش ایشل اولر
 اولرک بیلور انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 برل و روز و هم شهرت اولر و عصور انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 اولرک کله خود و عالم برین اولر سن هم اجابت مقور و رش اولرک سن بولر
 اولرک دن حکم حقیق کله انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 و رش ای جکشم صاقق برین اولرک اولرک جفت ای جکشم صاقق انا انا
 ناک متلر و کورن اویه زبلا اولرک مقدر و رسکار اصل اولر اولرک
 مقدر و کلان حقیق و سبب رسکار اصل اولرک زرقه مقدر و رش بولر
 انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا

کلان حقیق برین کورن ناسیاس انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 کورک انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 سبب و چون بوغجه انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 تقصیر اولر سن بهش اولرک هیچ اوبولرک بیلور اوبولرک اولرک سن
 زبر اولدی که اصل ثابت حقیق بهلمه اوجون بوجاغدن اکلان حقیق خود
 هیچ بهلمه اولرک اولدمه ناسیاس دورش و ناسیاس اکلان کله سن
 کیمسه اولرک مستحق و کله جهده اولرک ناسیاس لر دن اولرک سن
 اکلان اولرک سن اولرک بیجه که سن اولکلان حورتن اولرک سن اکلان
 و ناسیاس حورتن اولرک کله بیجه انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 کلش اولدی بیجه و لاجب اولرک انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 لا و نعلق برین انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 الاینا علیه افضل التحیات بیرون اولرک انا انا انا انا انا انا
 کله انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا
 علیه و رسکار اولرک حقیق و رسکار اولرک حقیق انا انا انا انا انا
 بولرک و رسکار اولرک حقیق و رسکار اولرک حقیق انا انا انا انا انا
 اکلان انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا انا

بر روی دستلو در حلقه اول و ادب و حلیه الی و ذهاب و هی که می بینی بک بزه
 کی ادب در صورتی که در تنگدستی و در راه اعلیٰ الصواب **النجی پاک**
 هنر شنیدن است اول و در بیان اول به پیش اول که هنر بلایه نور اول که
 نسبت از راه افتخار است و یکدیگر چه در راه هنر بلایه هنر بلایه هنر بلایه
 که بیفتد که که می بینی به فالوده سی و نوزده ~~کند و در نفسنه~~ به به دفعی
 اول و از پیش بلایه معنی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 و به که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 البته که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 حوسبت بولور اما مشکل اول که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 انا که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 افغانی زدن است که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 لا که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 و که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 نام از راه سخن بلایه است زین انا که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 فلان اما است که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 یا هنر بلایه در اول و به اول و به اول و به اول و به اول و به اول و به اول و به اول

زنی حاصل اول و در سکر بشمار و به شمس **بست** نشود و در اول و در اول
 که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 طالع و می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 البته که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 سندن اما غله با قوب مسرور و می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 این است و در می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 و می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 زین انا که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 اول و در اما مال بلایه عقل و در انشع حاصل انا که که می بینی که که می بینی
 اکالی اول و در اما بلایه عقل و در انشع حاصل انا که که می بینی که که می بینی
 و به می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 عقل و در انشع و در انا که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 اول و در اما هنر بلایه است آدم برید که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 مشابه که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی
 اللان قومه که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی که که می بینی

و نیز بنیاد هم ایدر بر بری و حتی حافظه که اندر غیبت بر لب حفظا ایدر در اول
 پیش که ظاهر بوده در بری ایشانست و دوری و نوبت ابدیه بر بنیاد اینهاست
 بر لبین و بر مشفق و ولیدی در غیبت بر بری سوز سوز پله که فقط بر بری و حتی
 ذایقه که طعم بنیاد بر غیر بری اجتناب غیبت است و اینها که در بری و حتی
 حیوانانند و حتی وارد را تا آدامه که در کله نیست بر سیدمان آدر جمله جمعا
 نزل و زنده باهوشها و اولی و دوران وقت و خلاصه در خلاصه سوز
 کلان و غیبت و در بری اعلان جمله سوز سوز سوز سوز آت که بری و خیال اینهاست
 منته به صورت و یونکه اندر باقی بری قیاس اولی و امدی ای
 او غیبت چون بهنگام آدمه سوز در بلک هفت بری قدر پس چرا ابله
 لسانا که سوز هنر بری و فصاحت جو هنر بری ابله بر این و خلق هنر بری
 سیمان ابله کلام سوز یکی عادت ابله بر این و غیبت در بری و غیبت
 لسانا که اهل غیبت و در غیبت بری سوز صاحبی سوز غیبت بر این بهنجایه بری
 زبانه هر سوز که بر بری سوز پندیده هر نه قدر و طرک و غیبت ایس و حتی ایچی
 و هیچ کس بر بری برود حتی اول سوز که سیدمان هفت چکله تا زنده اولیکه
 ایسم از بری و کله که سوز سوز غیبت غیبت تشبیه ایدر در هم خرا کله
 کتور در و حتی سندان سوز غیبت ایس که دن سوز پله یعنی سندان
 بر نشسته صور بر این سوز پله و از بری اولین سوز بری که بر بری در

۲۶

در بری و در انا و انا فتنه مقبول را تا بر بندن صکره اعلان اوقیان استخفاف
 ارا سنده و مقبول اول و یکنه علامه سوز و غیبت با الله صکره بر این تا نام ابله
 مشهور را بر غیبت اوبله و لیچه انا و انا فتنه مقبول و مقصد خلق
 ارا سنده مقبول و لیق کله در وقت جمله هیچ اوبله از ایس اصل و غیبت
 آکسب و هنر در البته بری سنده اوبلی محتاج در آنا بر بری سنده که در
 اصل زنده نبی و هنر بری اظیر اول مقبول آدم هیچ بر بنی و کله در انا
 صحیح در سن و حتی اوراق اول که سکره نقصان اصابت ایس سوز
 و لکن بر کتیبه هم اصل ناده و هم هنر بر بری اول مقبول و غیبت
 چالش انا که می که اول سکره جمیع خلق تا فخر در نایده سندان
 محرم اولی از سوز کله که امدی هنر بری و غیبت نفسی افضل در بری
 بنی اول ای او غیبت هنر در غیبت یعنی سوز سوز سوز سوز سوز کله که بر
 هنر بری قدر بر این حق سکره از بری جمیع خلق تا فخر در نایده سندان
 و جمیع جمعا تا انا از بری سنده اوبله نبی آدمی بر کله زنده و غیبت
 اول انا سنده نیک بر بنی باطنه در انا باطنه اعلان سنده کله
 بر چسب منسکه باطنه که غیبت انا که اچیز سنده و بر بری
 خالاک که اول اچیز صورت و بر بری و غیبت و متفکره که اول سنده نیک
 حاجتی که اول ایدر بری و اهدیه در اول صورت و بر بری و غیبت
 و غیبت

۲۷

تبدیل اینست مانند روی یاوی قلش اولور سن پس اولون سن سنی به طبع اولونه
 کوی شردا ایسه بنه اولوطبعده اولوره سن شردا کور سو بنه اولور کور سو سن اولور
 دوی کوی سنه طبع غیر سنه سوبقه اولور سو سنه سوبه سو سنه سوبه سو سنه سوبه سو
 وسندن آبقفه کوچ ایقده عدل ایله آگه سن ندنا اولورده کوچ کور سو سن عدل یکن
نظم هر زن ایدرکن ابنگه هب با بنگه طمسه کونک ودی خلق کوزل سو بنه آگ کوزل
 جواب ایقده سن زینا الکلام صفه انکم در دوی شرده لازیل زینبه خشم
 اکم دوی کور کله صلی اولور یعنی تا سیاسیا کیشیه اولور ایتر اولور منیده خشم
 ضایع اولور ودی کبی تا سیاسیا ایقده دوی اولور ضایع اولور اتا اولور اولور اولور
 دویغ ایقره اگر اولور ایقک اولور کنز ایسه بار بخلق اولور کنه اولور اولور اولور
 علی ایخر بقاعه ایسه یعنی کوی یعنی کوی ایقده اولور ایقده اولور ایقده ایقده
 کبی دوی دوی شوی بله بله ایقده اولور اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده
 تری ندنا ش کبی دوی کنز ایقده اولور اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده
 اینور ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده
 ایله یوزلر دوی ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده
 حذل بله زینا اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده
 هنرین سکا نکی سنیدیل ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده اولور ایقده
 اسننده دوی خراج ک جی سی بر اینور اولور دوی جی سی بر دوی جی سی بر

پس هر بوندی زیاده صفیور هم اینست دکن سو زنی سوبلیه نزل
 بلکه بعضی سیاسک املی اولور سو سن دوی خلق سن سو یعنی اولور
 وای سیک کوشم کوی سندن دوی صفت اینست ایله اول دوی صفت ایقده
 کوی یغی رو سکا زنی کوی برود رو شد کوی صفت اولور سوبه ایقده صفت
 اینست کله چوقلاقی خلق اولور سندن دوی زینا خلق اولور اولور اولور
 تمام عیبین باشنه اولور ش کبی اولور سن ایشا غیر تدن اولور سوبه ایقده
 برقدار ایقده عند الملائق جمع غایله اولور سندن اولور سن اولور سن اولور
 باشنه اولور سکا کبی دوی کوی کوی سکا کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
 سنای خورشاق ودی غوغه قادی اولور سندن طوطی ریش چالنده زینا ایقده
 کوی بندی اولور طوطی زینا کوی سوبه کوی ایله یون ایقده **نظم** سو سن کوی
 یله بر تاز ایقده ایقده سوبه کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
 چخل ایقده سو یله خوجی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
 ایله زینا خلق دوی سن لولک سو زنی ویا لولک الای اولور ایشا آله زیاد الای
 نزلور دوی غوغه سنای اولور سوبه اولور سو اولور سو اولور سو اولور سو اولور
 اولور سو کبی با زینا کوی سون اولور کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
 اولور سینه اولور هر وقت کوی سندن کوی اولور سن حاضر یون کوی و طبع اولور
 خورش سنم ایقده بد طبع اولور سندن ایقده زینا اولور کوی طبع کوی
 یون

تعلیم ایشانکه مباحثت استند برین بخت امانه بزرگ تعلیم ارباب آموختاری
 اینچنینی زبسی الحلقه مراد ازین معنی بزرگ با این آموختاری بزرگ
 کند و فی اوستا صافوب نیز باینگون صورتی که از وی صوری بوی
 کبری صومین آفندی بی غوی یا اولفله فتحی التوب کند و هر چند
 جهدا باشد بیکه کورده کورچه من ممکن اکله سر نا چا رسوا فتنه بیستله آفنده
 طرف روزانه روزا از اولدی فتحی صوم شویون خیللی آشفه کنوز کله وار
 زاره بر بلغون بوجا غننا یا جو شویون در تادی حکمتی الحقه عمل مکروری
 شطاک یا کونا ریب اولوب هم آدم اوغرا فی دکال ایدی فتحی جوا و سوله
 سکر عات فالنسی آگون باقادی کورجه که یا ریب صوا و پیش بوج بولک اویش
 اول دلولک ایچینه بوج اوخون حوی تا کور عاقبت حالی بجه اولور
 هله شهید بیلک جان تورقوس سندن امان اولام ایدی ازین جانب
 مسکنا زنه فتحی ایدیه اولک که سندن کورده بولک فتحی کوزدن غایب اولک
 مسکنا زجهت دهر ایدی ببولد ایلورق اولدی دید بولک کورده ویش
 خلیفه خیر ویر کورک فتحی صوم شرق اویش بوج بوج خلیفه بوج
 خیری ایدینه بیلک آه ایدی بخت سندن آشفه دوشندی و کند و
 شریک طبعه صاف ایچوق افلادی غورا بیدی ویدی کون تراره ویش
 استند که میتون بوز که کورده بوقدا و آشفی سنا کن اول بوج احوال

اول اوتولک ایتمک کونکیشی ناکون مسور و اولور سر سکا کنی اواقده
 راحت اوز که کورکشی بفسدن و جفا ایدکن اولک کیشینک کورکینه ناکون
 نهدت کلور ایسه سنک کنی اولفدن کورکله نهدت اوز بلک بوج نهدت
 سی سنده کنی نهدت اولور امدی سنک سبب ایلر کورکینه نهدت
 اولان آکسنده کنی نهدت اولور کنی بوس معلوم اولدی که اوزکم هرن ایدکن
 جز اس بوج مانده کورده باخود البته اولجه انا کورکینه نهدت بوس
 هیچ کورکینه نهدت کلور کورکینه نهدت بولک یا خود بر اوتولک ایتمی
 اولور بوس بوس و نظور حقیقت اوزده نهدت ایلر کورکینه نهدت بوس
 بولور و هوز ایدرسن کند کورکینه نهدت اولور کنی اولیه اولجه کلور
 اولور کنی اوتولک ایله آک اوتولک نهدت حاصیلک اوتولک ایلر سنک
 بجداده باشی کنی نهدت الحسن ایدکن کنی اوتولک نهدت و اصل اولور
حکایت رولیت ایدر کور بجداد شصت نه امیر ایلور مهر سولک
 خلیفه ناک خند مننه فتح نام کورکینه نهدت اولور کنی اولور اهل اولور
 جمله هوز کنی نهدت ایدی بکلر اوغندون زیاد کنی و خلیفه بکلر
 ایدی که خلیفه کنی اوغرا اید غندی بکلر اوغند کنی بکلر بوج اولور
 تقدیر ایدر کنی نهدت ایلر صوم بوز که هوز ایلر خلیفه بولک
 مراد نهدت خلیفه اولور بوز بوز ایلر بکلر نهدت اولور کنی نهدت بولک
 فتح

کلورب ایندی با امیر الملک متین اول اسم صالحی هم کر یکا با ایندی چو عهت
 بن الحسن و بن مستر کل ایندی شفا ناک ندر سو قوج ایندی که معلوم
 اولدی که اول امیر کلورب سن صومرا ترسن د بیدی و کین نقد نده سانه کیم
 سن بر امیر کلورب آستنا جه ایندی بر بیل ولدی که این خلیفه ایندی بی
 ایندن و مقصودن نازیدی اولدی ای ایندی با امیر الملک متین بن کر
 ایندی هم کیم ایندی که ایندی اولدی ای که صومرا بر اولدی سکا نشو
 کلور بن افی بجز ایندی ایندی اولدی که صومرا ایندی و هم ایندی دن
 بخانه کیم کلور بدم خلیفه ایندی ای دن نشو اولدی صومرا خوش
 ایندی صومرا کلورب فی الحال چندک قومی آکر نده پیش باره کوی
 منجه و ملک و بر بیدی صومرا دخی بر امیر بن الوجب اولدی که بر اولدی
 ضبط و ضبط و آدی و قران ایندی اولدی ایندی سبیل قیلر کین غف
 اولدی و همین اوا که پیشک بعد ازا اولدی اولدی ای و غلام
 بالله خلیفه کینده بر صومرا اولدی بعد اوشده صومرا اولدی و ده بر اولدی
 بو صکا ای اسماع ایندی د بیدر و هم غلام ای حکمک اولدی ای بو کلور
 که بنده بر کوردم ای حکمک کین کلور اولدی ای بو کلور
 صومرا کلور بجهت حکمک سن صومرا ایندی صومرا اولدی او بدله اولدی
 ایندی ایندی اولدی کلورن او صومرا کیم آکر کیندی که خلق ایندی بر اولدی

دخی صلور کین رواب ایندی هم کیم نومی ناک اولور سن کینور سه بیلیک
 انورن و بدم فی الحال صلاح کلور بتریب اراغه باشلن بر کلور بر
 اولدیاره بقون کلور کورده کورده صلاح و آسن و کورده کیمسه و بیدی
 ایندی سفید سنه و ندر رواب باشی پیرو قارو خلیفه کلور و ایندی با امیر
 انور سن نومی ناک اولدی بر بولر بیلیک انورن بعد ایندی کین ای دی با صاغ
 بوزنه ندر ندر خلیفه افی صاغ و کیم کورده ققی سنور رواب و کیم ایندی
 و افی را ایندی کین صلاح و بیدی بوزنه بر بوزدی و از خلق کینور سن
 خزینه ندر کین صومرا ایله جمع اویلدی و بیدی نومی ایندی با امیر الملک متین
 بن آج که کلور خلیفه ایندی کورده چله اوی غمک صومرا بیلیک اولدی و بیدی
 بیدی با امیر الملک متین بوی دی کورده بن اولدیاره او سرده هم کورده
 بر طبق ایندی کورده ای ناک کلور بیدی بوی آکیمسن انورن بوی دی
 که ندره معینم انورن ای دی خلیفه ایندی که ای بوی کین بوی دی
 نومی ایندی بهدم کیم اولدی و بی هر آنگاه اولدی حذر بن الحسن
 الا نفاق بیلیک باشی نومی انورن ندر اولدی ساعته خلیفه منا و بول
 صلاح که بول سنه ایله اولدیسه کیم سن خلیفه منا و بول صلاح که
 بول سنه کیم اولدیسه کیم سن خلیفه ناک ایا صغانی اولدی اولدی کیندی
 کلور

نام و نشان و مال و ملک و نیز هفتاد و یک نوزد زبانه و کشتی را در ده
هم نامی از راه مالی برادران که هفتاد و یک بودی امدی که سن دخی نظام
نام آنکه حاصل بود سن بخار و کلان از آنکه نام اینکای معلوم می
ایله حاصل بود سن امدی هفتاد و یک را خفته را می اول و یک و سن و هفت
بسی کون که یکی و یک را می اوله زبانه آنجا که کون یکی و یک رسول الله
و کا معا بعد از این که کلسا اما با کلسا و هفتاد و یک کون که یکی
ابو جلال امدی جلال ایله بلکه سن و هفتاد و یک کون که یکی و یک
ز اوله دو کلسا و هفتاد و یک ایله که یک پادشاه ایله براد که یک کون
از کون که یکی و یک که یکی و یک کلسا ایله که یکی و یک کون که یکی
ایله سکا عا اول وقت اوله که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
یک اول که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
صدف که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
هفتاد و یک کون که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
اینکای زبانه خلاصی اوله سن و کون که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
نزدیک زبانه و نقصا لوی نظر بودند و هر یک کون که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
بزرگ جمله اقبوس و کون که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
دورا اوله زبانه که خفته فایده در سکا فایده اوله اوله

۴۰

بزرگ شهرک اینکای تمام دست از کلسا که بر زبانه صورت ایله خفته اول
په که یک نوزد یک کلسا اول زبانه که یک کلسا که بر زبانه که یک کلسا که بر
رسر که معلوم ایله و سن بود زبانه که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
یعنی یکی و یک ایله که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
در زبانه زبانه است از سن که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
نیزه که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
دخی اوله که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
و نقصا لوی کون که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
ایله هفتاد و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
نظر ایله با کلسا که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
کلی یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
ای یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
و یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
اینکای کون که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
منه که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
بزرگ کلسا که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی
کلسا که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک که یکی و یک کون که یکی

۴۰

۴۰

۴۸

کيست. اولوق بولاري جهد. ايدک ههزينا ارتشوره ههزومند اوله
 وههزي اوله ارتشوق اوله سهره وفتنه خلافتک اولوسه
 اولور و معلوم و ک دنياه کينه چوقه ههزوي اوله وههز اولون
 اعلا استلک اوليه کم فضل وههز ايسه به زيرک ههز ارتشوق استلک
 اتمال ارتشوق مناز اوله و بلبل در اما اولگ نشي کم فضل وههز
 خصم بلبل استلک اجه ههز اوله راضی اولوش اولور اول ايسه ههز
 لک حالتي و وههز سهره ههز اوله و یونجه واصل اوله زير ههز ايسه کاهل
 و عاج اولوش و سهره ههز اوله ههز اوله و یونجه واصل اوله زير ههز ايسه کاهل
 جسته و ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 زيسه و اولوق حالته و يونه ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 اولوش اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 کلدر سسنگ فرما اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 اوله سکا اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 کلن اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 بدن سکا اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 کلد و يونه ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 مطيع اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله

۴۷

شسته خلقه ضرر و سکادره ههز اوله سکا اوله ههز اوله ههز اوله
 زبان سکا اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 دور کورون دولت نا ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 تلمکي ره فلکي آکر نجه ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 بلبل اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 وقت بي وقت ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 و بکسي اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 سکا اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 انشگاه سهره ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 و کورک لک کورک لک کورک لک کورک لک کورک لک کورک لک
 الله منه دن سوال ايشه کورک لک کورک لک کورک لک کورک لک
 باقیسن چوقه دن قیاس اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 ايدوب اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 بولم اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 کورک لک کورک لک کورک لک کورک لک کورک لک کورک لک
 اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله ههز اوله
 کورک لک

این کلدرد نیز با چو رگ کشنی اورا ز تاقی سببی ابراهه مقصود ندرند
کبودی فالوب و مقصود ز راصل و لیا زنگ و میشلد و **ریت** از نرم و جیا
بجیح کاری بزایم یک شمران شرم بود بی و نه **جیا توجه** او غفلت امر
دیشه از پیشتر نوبید ترا و سیدی بولن بنی اگر پیش آک ایدر نواسم که جیا
ار سکه ایمان حالی آنچه اولد و بس جلوب بود کم بود بر و صلاح دون
ایچون دکلدرد نیا ز کلا ن اشغال ایچون دکلدرد بعضی مخصوصه
جیا اولن ز سبه دنیا مصلحه نده الا ن مقصود حاصل او کلوب آدم
خاریب فالور نکره بیور و شلوس و الحیا و شیخ اوزنی چون جیا از قره
منابع در بس جیا اینه جگ محلی و جیا توجه جگ محلی اینه جگ کلدرد و کبی
نوابد و قاریه و بساچه بقصد اینه جیا اولن از آن خانی و با خالوق
قتنه و مقبول دکلدرد جیا اید و جیب اینه آمک کرک و عاقلا ز جگوت بود
اندان ما عدا ای جگو کیشتم بکن ستر گشی کم موم نی او بر آفی آدم بر سبه
قره و آدم حسنا به صبا به اولد مقولم ایدر همه صحبت اولوب بیله او
نور به خاتیم جیا هل ایلمر کند رسن عالم بیله و جهل جیا هل درت
خوشنور اولیمه انکله دخی همد اویه اکر صحبت ایدر کن ایکی شکل ایدر
صحبت ایه **ریت** ایدر دون ایتلاک اکر کن استلا اکر کوت ایمنده بدون
زیال ایتول صحبتند سنک دخی تا ماک ایتلا اولد کور سر سیر کم **ه**

۵ -

قالا خلقا فک دخی بدیتی سکه طبع اده بیور رسن امونی بوقناکی
نور اما که رام ایدر نکر و هفت اکر نکر اوله بکله ایکی جیلان سلان منور
حاصل ایتلاک پس هفت اکر نکر و بدتی که طبع ایکی جیلان سکلانی
ایچون کند کز بنیت بیل اندون غیوب او جیکو کیشتم بوم بوم ایتو فصلت دخی
واردر اولوب کئی خوی ایدر نوب سلان ز ایلور سر هم خن و هم خالوق
قتنه مقبول اولور کن واروب و انا صیغ و ز همد و بون غیوب سوز زده فعلان
و برن و با بنی پاک و نقی و آتاک بکلی یعنی پاک دامن و خلقی بکلیه
اینا مل و خلقدن خصت دفع ایتلاک اما بو جیله ملک سر مابه بو جیا
ایحیا و شعوبه من الا بنان چون آدمه جیا واردر اینان دخی واردر
رایانی الا ناک جهله بو ایتلاکی اولور لکن انسان این وقت اوق
کرده که بر بنی اینه که منور لای کم اول مقول دن جیا واجید ایتلاک
کرده اما بر اینته که اینه که زبان طاهره و ریتو جیب اینه که کور ریتو جی
دخی ز انا بجی اویه که کند و اینکده مقهورک اولما یه و انا سبی و ریتو جی
حاصل ایتلاک نقی بو ایتلاک زبان اینترن و عقیبت نبیانه خلک
واقع اولدیم چوق اولور که انا جیا سیر نی کرک آگاه مقصود حاصل اولم
بکش بر اوده سوز دن و ایدر دن و جیلدن و جیا نندن کرک بدت دون
مقول ندر دن جیا ایتلاک کرک اما کند و صلا حکله بر اینته دن و تاقی
ایتم کور

۷ - ۹

سوا ما از اینجی کردن آنچه چون مدح ابدن جاهلک مدحندن اینجانب
 کورت تا ما قیلتک منقول دی اوین زین عبارتمک مقبولی خاک صلاک
 منقول ریبرم بوسه زین حقیقتن بلند بلند ملک **حکایت** روایت
 اینجمله در کتب یونان حکایتندن بر حکم خان سنند او نیز بر کون بر کون نصر
 خلفندن خان سنند بر روی سکلام بر روی صحابه افکارا نایندیکه
 ای خواجه حکیم فلان کیندی بی بگفتن و هر مجلسه سی مدح و زینا ایدس
 حکایت کیندی خوامدن بر بی اینها هم اندم حکیم بوسه زین اینجانب
 ملوک اولادی اول کیندی بر حال کور و بختی و اولادی را بیدعی
 ای خواجه بن سکلام سوسه بلوگم که ملوک اولور سن اگر سگنا معقول سوز
 سوسه بلوگم یکم معذور در وقت حکیم ایندی سنندن بیکه هیچ زحمت و ام
 ابرو بیتمک لکن بجا بودن بد بر حضور لقی اولور بی بر بی جا همگشتی
 مدح ایدن و بین بر اینها اینها اول کرم جا همگشتی بگفتن اول با روی ایندی
 نه بجا هلازه اینجند که اول جاهل بگیددی خوب ایدیم کرم بر بی اینجانب
 آمدی معلوم اولدی که بن همنوز جاهل اینجتم کرم جا هلازه خوش کرم
 اینجا اینجندم زینجا جاهل مدح اینج اولجا اهلی بر معنی بر کایت دخی
 کلمه مدح **حکایت** شویبه اولور کسکه ای اکا بر کما دن بر بی بر کون
 ذکر آید اولور کون موقوم سنک اولدی ایله حکایت اولور سوز کرم

نیز بر من بر باغدی که اولی سوسه مدح زین عارف کل ایله هجیت اینجانب
 کلمه نیز بر من دیون کل ایله باغدی بر لک اینجند اولور سوسه بنفشه را بی در لیا تو
 ایندی بر من صحبتی بر کما نندن سوسه آدی کید و ب کل اینجند آدی
 اولادی بجه که حضرت رسول اکرم علیه افضل الصلوٰة والسلام
 بیورد کرم اصبح مع نور را ریحون صبا کما صلا ریحتم جعقی همگرم
 بر طایفه ایدن نور کون صحبت ایدس اولور اولدی ایندی
 اینجند مکن اوله و ایندی کل زین نور موش اینجه سنندن بر بی اینجند
 سوز اینس بنندن زیننه اولور سن او سوسه دیون باغدی فایده زین سنندن ایدن
 ایدنی تا بجه بن دخی سنک بوی جبار دیلف اولور اول ایسه هفتی
 لثور دخی ای اول کل کوزک خوش بوی پیشه قبل ایدل خوش بوی دور
 اول بر کیننه بر شور و زینا تک اولور سن ایندی زینا زینا ناندن تقصه
 نوز ایدن سا دیله اینجه خلق اینجند و مذموم اولور کسکه آندن اولور کرم اید
 ایت سخی عاقل اینجند لرم مدح ایدن جاهل کم سنه لرم مدح اینجه زین
 عاقل حسنیای کور و ب مدح ایدن اولر تا جاهل تو بجا ای کور و ب
 مدح ایدن بوی ای طایفه بر بی ضمت بر عاقل تک خاص الکوان
 اینجی جاهل اینجند کسک زین عاقل کور و طبعه لایق خالصا سنده
 اینجی کور و سا تا بجه سخی مدح ایدن جاهل کند و طبعه موافق

آوردن و بده آنکه بر کسی بگویی تا حقیر آنچه میخواسته شناسی آنچه میخواسته که اصل بماند و آنرا
 که در یک بود و هم از اسمی آن ملوک جوانانند ساکنان را از اینها بترساند و کند که همیشه
 از راه آفتاب و از راه ماه و از راه خورشید و از راه شفق و در سرتو ک سکا و صفتها را
 قبول و بپذیری آنکه که نصیحتهای سکا و شفقت را بپذیری هر روزت آفتاب
 تا صبح و در سرتو نیز با جبهه و از نصیحتها نیز بپذیرد همه مندان را و زبانی را با یاد او که در
 خلقش و از آنچه خامه نشان او را در خلق او رسانده و از آنچه که در هم سرتو
 کبی او را و زبانی که بگویم تا نام او را در او سکا و دید که سوزن زری و رخصه که او را بگوید
 در دست و صاحب فضل و هفتاد سن گوید که هر یک که بر او روزگاری است و جوی
 جمله هفتاد زری اگر بگویم دید که بریده و بیک شخص چهل ساله اگر چهل ساله خالص
 او بود و در سن تقوید که هفتاد و رخصه که ارفق او را در دست نیز اگر آنرا در هم
 او را زبانی اهلان به این در یکسان او را در هر یک در سن هفتاد و صحت او را در وقت
 او را در سن که کند که هفتاد که هفتاد نیز به سن و نه نظر این است که سوزن زری
 زمانند که بر او هر چه در سکا است که **حکایت** ایشانند که در پیش روی
 زمانند که در سن هفتاد و رخصه که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد
 اینند که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد
 اینند که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد
 اینند که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد
 اینند که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد که در سن هفتاد

نگاه تو نشود از آن بر بختی که همیشه چو غمگین اراجه میبینی و در آن که نیست
 مقیمی او را و آنچه میبینی که در آنکه من زبانی با تو ک کوا و لب هلاقم خلد
 بن سرتو از زبانی خاند سرتو کلا و در طبع افشای من تا ایند که در سکا و صفتها را
 سکا که در سرتو سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو سرتو سرتو
 نظر از دید تو که در سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو سرتو
 که در سرتو ک کوا و لب هلاقم خلد که در سرتو سرتو سرتو سرتو
 هر تر تر که در سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو سرتو
 عدالت بر تو که عادت ایند که در سرتو سرتو سرتو سرتو
 دخی خاتم او را که خلق سرتو با مال اینست که در سرتو سرتو
 سرتو تقویت اینست که در سرتو سرتو سرتو سرتو
 او را در سن نه حاجت او را در سن نه حاجت او را در سن نه حاجت
 او را در سن نه حاجت او را در سن نه حاجت او را در سن نه حاجت
 بر نفسا ایند که در سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو
 او را در سن امندی بوی که در سرتو سرتو سرتو سرتو
 در وقت و عیب و در سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو
 بوی که در سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو سرتو
 اینند که در سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو سرتو
 اینند که در سرتو سرتو که اینند که در سرتو سرتو سرتو

اگر بکنده کارالمی بسین دخی علیک غرض اولی چون سکا در همه و خیر علیت
 ک اول ایندی کوی به یلور سکن گندی کیم بیکر باقیه برعاکل کیشاه منشا دره
 ایندیجه ایندیله کندی زارین بیلدیورن اولیه مشهور و متلدن منشا دره
 ایندیله کیمسه بو نیش بس بود کونک دانش اولی اونجه دانغنی عیب و کلدر
 زاید در عیه خود ازی اولیه زبانه کشفی کند و تا سپله اینشن ایله
 مکنه پیغمان اولی در ایله عاقل پیرین و مستغنی و محمل ایله دانغنی
 ایله بعده اول ایندیگ حصون سه ایله کیم یورموی سنس حکمت نبوت
 و پیجه ایندی ادر حق بهیجا از روحی میاز المصطفی صلوات علیهم اجمعین و سکم
 حصون نیش جمله ایندیورن حصون کونک و کیم بحیثیه ایندیورن
 و در حق لایحه با تحید سنسک بر اینشن واقع اولی اونجه و تیر و کلس
 ایندیورن سکن اصحای کله مشهور بت ایله اندن اول ایله شریخ ایله ایله
 اگر چه حق عالی حیبتیک ایسی راست ایله ایله انا اینده
 سنت و نسیه اونش ایچون یوز یوز دیکه ای حیقیم بار زکر کله منشا دره
 ایله نیش ایندی سکن اولی اون کون اولی ایندی سکن ایتمک چکا در اولی کله
 بیلشن ایندیله ایله کیشینک عقل و زلفی بر کندی عقل و زلفی کله ای
 تنگ بر کون ایله کورسک ایله کون نسیه کون سکن ایله کله کون نسیه کون
 بر لبیب خست اولی اندن کندی در علاج ایله یوزیم چون کور کون علق

اگر بکنده

وزیر خیر وک من و هفتی تی و وزیر کین ایچیه ایله به فو نیش اولی نر خیره
 ایله کیم اوی خیر عاقل همه نه وار سیسه بیلور سکنی و سن اوی بو ایله کیم بیلور
 ویر انا خیر ایا که علقندن ایتدی بولن باد نشا فو نیش اولی نر انک ایله
 اولی خیر ایله اولی علقه جمال اولی خیر کله کیم ایله کیم بیلور نر خیره
 ایله کیم برکسته بیلور کیم عالم ایله به اولی بوس عالم ایله ایله اولی آدم هفتی
 از دن طغ غندی فو نیش اولی ایله کیم خیر ایه بوسوزی کال علقندن
 سولیدی را لوجی خیر حیا نرک سوزین تحسین ایله کیم ایله ایله ایله
 کند کیم بیلور کیم سندن درت خلق اولی سنس کیم سوزی راز فیه و قلم
 کند کیم بیلور کیم سندن درت خلق اولی سنس کیم سوزی راز فیه و قلم
 کند کیم بیلور کیم سندن درت خلق اولی سنس کیم سوزی راز فیه و قلم
 کند کیم بیلور کیم سندن درت خلق اولی سنس کیم سوزی راز فیه و قلم
 کند کیم بیلور کیم سندن درت خلق اولی سنس کیم سوزی راز فیه و قلم
 کند کیم بیلور کیم سندن درت خلق اولی سنس کیم سوزی راز فیه و قلم
 کند کیم بیلور کیم سندن درت خلق اولی سنس کیم سوزی راز فیه و قلم

اوبه زيرا که بيشتر از عصب است و سنجاق ابرو را که در چشم است که بر کيسه است و بجمع
سنان است و در کلان حکمت سوزنی دخی و اولی سکه که سنجاق است که بیدنج
حکمت و اثر و سوزنیک صفا سی او را زایمیدی که سنجاق اولی هم در یک
سوزن سوزنی که شمر طبع آن سوزنی است که ایله سوزنی سوزنی **دخی**
بابک سوزنی سوزنی و سوزنی که در یک است که در یک سوزنی
و سوزنی و سوزنی که در یک است که در یک سوزنی دخی سوزنی
بیشتر است یعنی بر این اساس که سوزنی سوزنی سوزنی که در یک است که در یک
اوست سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
اوست سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
اوست سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
اوست سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
استقامت ابدی هم **حکایت** که کفار است که کفار است که کفار است که کفار است که کفار است
اوست سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک

آز سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
علاج ابدی است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
معالجی او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
بویله در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
علاج او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
واقع او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
دخی او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک
او است که در یک است که در یک سوزنی که در یک است که در یک سوزنی که در یک

اولی

تقویر ایند ایلام نالک تویرن وار پیجه دتاکرالکلام بچو اکلام مددی بیجه
 بکون انشانای سعاصبت به بزم و مکنون که هستان مکنی ارک کان و طهر بیله
 سوزنی کلیدی ره سر پنتک بجای بی سو لیندی ابولا سورا بکا و بیدی
 کر سیزد مکده دخی بجایوب وار صید رخم وار درو دیدم بیجه در شرح
 ایت ایندی لوم دیدی بن ایندی مکر کان کو بل نده بو کوئی وار درو وارل
 وار کور بک طس سر سنده بر چیغمه بی وار در ریخت که مور بل صو که کید دردی
 بی بیوش پر برت دخی بیله کنور سار بولاه بورشان نور بلدی کور بیجه
 بوردن موطر آتره صو کورن مور بل آقی جمع بیوش زین بول بل نده بعض
 نورت بوشن کچرک بر عورت دوسی سن طول در در ب اونیز الوتیه
 بولم دوش اکر اول نور دک برین بصوریا اول در در بیه هان لوم و بیله
 اولان صومود ار اولدی دیور دک و دوری بیق تان صو آکر نور اولر
 بهمه ایس اکرا صوفی مردار انصل صوبین دک و دور سئی بیتر کورلر
 تان صومور و دیدم چون با دیشاه مورتم بندون بو جوی بی و حکا یق
 ایندی بو زین چوی روی بی به عدت به نامه مکلامه ایتمدی و بی کام
 سغین سینم بهنرم اکرم کورن بورن لان آرقی بو زین و اکر ایدی باغه
 کلدی سنوآت ایندی بک کر با دیشاهلک بکا سوبلند کنگ و ارنگی
 مصاحب ایتمدی کنگ سوبی ندرس زین ایندی کنگ سکا ملور لور و ندوم

۵۵

دخی نصیب ایندی ادا ایندی مریجان زن کور سکا که کلام بزم غزالی لنگی ار زن
 ایندی کرم فدا مه اندستان کور نهم غزالی تمندم ارز را سیدم کرم روم
 کور نهم غزالی ایلم بوس ندر کجی کوروب کور هستان نذر رومه روز اولادوم
 اول وقت کور سعیدی بیجه نام بر سنگ ایدی اول ملکون با دیشاه ای کی سها
 این شاه پوزنی افضل اولی غنا اه اولوب زریک و بهاد و رفیع و تکلم
 دخی درست اعتقادی باک عاقبت اندیش کهمنه ایدی اول کرباد
 شاه لور اذخی در جمله ارکائی بر لب بر بنده ایدی بیسی بن دخی اول
 با دیشاه هک جهاست واردم بی کور کور کلاه غایت اکرم واحه اکر ایتمدی
 وار اولادی و خوش کوردی و عیقت ایندی و سوز به بشلادی هملوزی
 قوس لیدی بنده یجه احوال مور روی جواب زبدم سوز لور بی
 بک نوری بچو کرجو بل بوی دکلادی و کندی بک لور کور کور کور کور
 و لطفله بر عدت انکاکندیم بر پیجه غورا کیتدم جمده دستر دستدم کرم
 مکلمه واره بونکله نومدی زمان زوریدی بن دخی بیجه بانک کن کور
 منکمن دستر سوز لور کجی سکا کن بدم بیجه کورن دخی باشنده اکلتم بچ
 غایت مکتم معترفه دوروی ره دم بیک با بی کله جهاستده حاضر اولور
 دم اکلتم سوزی و صلحوی نیم راهه ایدی سالک حالتون و باد نثار بوجا
 پیشده و ترائیند سنوآل ابدل بردی بن دخی بیلد کرم ارزس

تقریر

برتسه ملیک شرحین ابد اول سوزک بیله اول سوز بیله اول اولدر کور بیله
 عینی بیله سن و سوز بیله نوز آتاک کی سوزک حاصلی خوشنود و مائل
 اولان چنین کور کور بیله مکی سوزک دخی سوز بیله اول سوزک بیله اول سوزک
 سوز بیله اولدر کور بلان اولدر کور بلان و دینا سفینه زیان کور سوزک
 آتاک کی سوز بیله کور کور سوز بیله کور کور سوزک اول سوزک
 هم بیله اول سوز بیله کور کور سوزک سوزک کور کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 نو سوز کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 دخی آتاک تقسیم نده اختلاف ایشیلور و سوز اول و سوز سن بلستک بر
 دینه کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 اندک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 اشدن غیر یی بوز سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 اگی عیارت ابد سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله سوز بیله
 خوش ابد سن خوش بوز سوز بیله سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 کوزل عیارت کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 مثال آتاک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 سوز بیله و عیارت سوز بیله کور کور سوز بیله سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 سن بوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک

یاد شاه کور آتاک کی کور کور بیله سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 اراستنده ایچ سوز بیله سوز خود ایشیلور کور کور کور کور کور کور کور کور
 جلسته ییچون بلان سوز بیله بوز بیله اولدر کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 صدقک ایبا ییچون فی الحال کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 کور
 اول طرفن بر حوضه ییچون ابد اول کور کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 کور کور ایبا نوز بیله سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 تورتک اول کور
 بازوب ایچ بیله ابد اول سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 واروب کور کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 ایبا اول سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 بیله سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 آتاک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 حاجت کور کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 سوز کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 سوز کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 سوز کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک
 سوز کور سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک سوزک

دوم سوزک

۱۲۴ دخی ژو پاموش او لنه ژوره ایته دخی بون ژو ای که امیر المومنین کون سینه دس
 خلیفه ائو باره شفا نئند سزا دعو ایچکدر و تالیک عمر نئون سبزلک مس
 یکن از نون اوک اجنه دلالت ایده خلیفه بو نلک سوز برین بکند دخی طریق
 انقل و ارحک یوقی بیلگی و غیر بون و دی عیبارت عاقل اندرد یو رب محبت
 بوز اتس و یوروی کورامدی اوکله معتزلک دیدک دخی بون عاقلی
 انا چکر کون عبا زنده سولیدی و ایکی جی جسم خفیر و کور زنده عبا زنده سولیدی
 کیچون بوز اتس ان آلدی بس عبا زنده نوق وار و بون بونده بره سبب
 حکایت دخی وار و واکر کچر کتابه قید ایچک دکلدن انقاره لایحه دخی
 مناسبتله کلان نئنه زو انقون نئنه ابرار او نئدی **کتاب** ایته دگر
 بر خواجه و ارا بیدی غایت صاحب طبیعت اییدی و بر قولی و ارا بیدی
 سوز اوک غنچه دج مکر خواجه بر کجه قولیله برون نئسکه با تون لیل بیدی
 خواجه نلک استخماسی م ارا بیدی اول خلیف تو ننه دیدکی که آردک
 برون زنده قول ایته دخی ای خواجه بون سوزی دخی یک عبا زنده سولیدی
 ارا بیدی خواجه ایته دخی عبا زنده سوزیله بیله لم قول ایته دخی بون نلک
 دوزنده بیکه کوز خفته عیبارت اییدی اگر کجه معنا بردکن عیبارت
 عینا شفا ایشن بد ایسه با و عبا زنده خوب اولیدی خواجه
 ایته دخی ایته دگر و اکر نئدم و صلا سئون اوک نئدم اوک نئدمست

کون اقه وجهه برون سئو المومنین تحت الشان بون کینی اسلاف آئسکه بون و ارا بیدی
 و ا آئسکه دیکلک مراد سوز آئسکه کون بون و دیکلک بون فقه موع بر خواجه
 بون و دلی اویز اوک حویا نلک نظمی اوکله مینو کون حویا نلک و کون
 دلی بون دس دلی بون انا بون آدمک نظمی اوکله مینو ارا بیدی
 و انسا نلک دلی بون و ارا بیدی اوکله نظمه کویب سولیدی بون بون نلک
 صاحب ارا بیدی شون نون معلوم ارا بیدی سوزی هر بون عهتکده
 مناسبت پالک سولیده بد سولیده کوزل سوزلک هم سولیده قانکه وار هم
 استماع ایده نلک چانته جان باغشیل زید سوز سولیده زان ایده بون بون
 دخی خورش کون کچر مناسبت **کتاب** مشوریه روایت ارا بیدی بون ارا بیدی
 خلیفه بغداد بر کجه بوز اقه که کوزلک انون زنده دین بیدی هب و کوش
 بعبیر لیلیون بر عیب کوزلک سوز بون بون بون بون بون بون بون بون بون بون
 خلیفه نلک نلک عوی دوزان او سوز نئقد کر که ارا بیدی بون بون بون بون
 سوزن ارا بیدی ایچدی دوزان لوم خلیفه اول معتزلک زشت عیبارت
 کوزوب استخسان انقون بون بون نلک مشوریه انقونه ارا بیدی بون بون
 ایده دیکله ای سوزین بون جاهل نادان سن کیم ارا بیدی بون بون بون بون
 بون بون سوز بون ارا بیدی اول انچه بون عالم بون اولور و بون بون
 زانقت بون بون بون بون بون بون بون بون بون بون بون بون بون بون بون

برین واپس را براب خانقون بر سر آک ایندی کون مسکله بن با برن خوربت ابرص
 برن خوجه مسکله بن برین با نیب با دغا هاک بو قدر مضمن برین خوربت
 ایندی بدی بدی یکیک بلدی کجه و بریل بلدی کجه برین بلدی امدی هاک کون
 رفتن در مسکله دن سر آک اینه و اگر مسکله ملکون رفتن در مسکله دن بنده ایندی
 جوری عقیقه کوره سوله آند بنی قوی هر ایضه ایندی اولو سق برن کجه اولو
 ایندی برین بنی ایندی ایندی کجه مینا فرحت اده سن مینا فرحت اده سن
 حضرت رسول اکرم صلوات الله علیه وکرم برین رفتن در خوربت اولو سوله
 یعنی هر بنده ناله خوربت سی با ز سبید و ایندی خوربت اولو سوله کوندر اندوه
 بنی ایندی اولو اولو اولو ایندی مینا فرحت اده سن ایندی اربت و در حق بر ایندی
 بنی و کله با سوز سوله خفیف اده آغش با شل اولو و بر ایندی خوربت
 بنی و خوربت و کله خفیف اده مدمد و یکدم کوندر و در حق بر ایندی اربت
 اگر که از این سکا فایزده و زبان اولو کجه آغش اینه و کوندر
 راز کون کجه سوله و برین خفیف اده آغش اینه و کوندر
 کینه ناله سوله سوله و بر ایندی برین کجه کوندر خالی اولو
 اوره خوربت برین سق خوربت برین سق خوربت برین سق خوربت
 سوله برین امدی سوز ک و رالسه اشکله سوله اولا ز فلو کلامیه
 فسمادی سوله ک حایز کلامه با خوربت کلامه سوز ابرص سوله

و سوز ابرص مالدن سق اولو ایندی ادم دیوب اولو فعل فعلون نور و اسما غفله
 ایلدی کور امدی بر کون ک سوز ایه قول خواجه سق انا همدن نور اوردی
 کندی ازا اولو ای اولو سوز ک اکن اولو برین کون ک سوز کون
 معنی سن بیلیب سوله سوزی بیلیب سوزیلور دن اوز سن زیار کون
 سوزی بیلیب سوله سوزی بیلیب سوزی بیلیب سوزی بیلیب سوزی
 سوز دن بخوربت اولو ایدی بو ناله ک سوز سوزی بیلیب سوزی بیلیب
 یک سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک سوز سوزی بیلیب سوزی بیلیب
 رفتن اده اولو سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک سوز سوزی بیلیب
 کلدن کلدن رفتن در اولو سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک سوز
 بدی کجه برین سوله سوز ک برین اولو سوزی بیلیب سوزی بیلیب
 سوز اینه کاه اولو سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک سوز سوزی
 در خوربت سوله و برین سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک سوز
 اولو ک سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک سوز سوزی بیلیب سوزی
 علامه ک خوربت اولو ک سن اولو سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک
 بیلیب اولو ک اوردی اولو ک سوزی بیلیب سوزی بیلیب اولو ک سوز
 فایزده کشف برین مسکله سوز ک اشکله اشکله اشکله اشکله اشکله اشکله
 کون

خورد اولور حسن اول فایده بود که برین بپوشد و برین اول هفت اهل اول
 اینی بیلد که برین ایستادند پس آن دخی برینک که بیست و نه
 آنگهی فایده اولد که اول اینی بیاید و کلدن زیاده و کوزل ایستل ایسه
 هم علم خردید آنگه برین و هم حکیمین اولد اولور او جیجی فایده اولد
 هفت سنندت آنگسک ایستل سه سن اندون هفتون سن اولد اولور
 ثابت اولور بیس محلی ایله یونفا ایله یویک نوز غایت کوزل اندون غایت
 هر بر سوز که ایستد سن بچکه ایله بیاید و ملا یویک عیب ایله باغون
 مدح آنگه اولور ایچ اعلا لیه چینه مراه اول میبیرن و هفتون تحقیق ایله
 نمده عینه کوزن دغیب باغون حسنه کوزده مدح ایله آنگه حکمت علم قیلت
 طینه اولور سن رسون یکی خلاق افزوده خلاق رفیع سوز
 تا که استقامت ایله دخی و بال اولور مکره بر طایفه اراستنده اولور سن
 کلارک تحقیق ایچون تقدیر سوزده چست نشو رسون ایستد نمده
 و عبادت اولور قبول ایله اولور باغون خوف و خطر اولور پس
 لان اولور که آنگه اولور مقصود ایله سوزده سوز ایچ اولور که
 چا کوکی مسالمت خورده سن و دکون سوز اهل ایستد دخی کند و یکی
 بیاید و تک مقدا ریزان تحقیق کوز سن ایچ سوز کوز معین اولور
 کند و یکی سوز کوز بیوک کوز سوز که سوز کوز اولور دخی ایچاله

سوز ایله و هر نوز در سوز مقدا لیه سوز ایله و شهادت ایستد کوز ایچ اولور
 کوز که چنگ اول بلان اولور که دخی خلق اراستند و زور اولور ایله هر طرف
 آنگه کوز چاه کند و کوز عیب ایچ ایستد سوزک هر ایله نه شهادت اولور
 غیبا دیک اولور ادا سوز ایچ کوز سه بر طرفه مهال ایله و هر چو کوز
 ایستد سن دکله کن آنگه نه عمل ایله و سن دخی سوز اولور ایچ اولور
 کوز و راندیشه ایت مسکه سوز ایله سوز کوز کلدن فالور زان لیسون تا که اولور
 سوز دن صکنه پنجه مان اولور سن در حال سوز ایله کلز اونی اهل کوز
 اما آنگه راندیشه ایله اولور سوز ایچ ایچ اولور سن ضعیف اولور سوز کوز ایچ کوز
 فایده اولور ایسه سوز سن اولور وقت فایده تک تحقیق ایچله و غیبا اولور سن
 اندون صکنه هر نوز و زور سوز ایچ سن ملول اولور و جیجی زور اهل
 ایچ کوز ایله دکله کوز ایسه اولور سوز ایچ کوز ایچ اولور
 مسون سن اولور سوز کوز تو لاق ایله ایستد زور کوز بر صدف کوز
 در ایستد کوز جیجی کوز چه هر صدف ایچ اولور و کوز سن اراستد کوز
 اولر صدف کوز بوشند با با انوزب طوس تک جیجی هر من اراستد کوز ایچ
 سن قیوس سن ایچ اولور سوزک فایده سوز بوشند دخی ایچ اولور ایچ
 غایت کاملان کوز ایچ سن ایچ جیجی اولور ایچ ایچ ایچ ایچ ایچ ایچ
 شوب هفتی کوز سن ایچ اولور سن برن دخی بیلدرم و بر سکت ایچ فایده دخت
 کلور

و سرگز حلی ایله گاهه از روزی که در بزمی نشست که وجهه ای بیکی بر پیشانی
 او ماند و در آن تو که چون چگه نشسته اند از آن سخن چله ای بیکی سخن از او بر
 انا چو سوزی سوزی بر پیشانی او نشاند و در آن صاعقه ای را بر او
 که چون آه ای پرده کوی در بزمی سوزی سوزی در در بزمی سوزی سوزی ایستاد
 ایندی سوزی سوزی ایستاد سوزی سوزی ایستاد سوزی سوزی ایستاد سوزی سوزی ایستاد
 بوی در آن سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 خبری در آن سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی در آن سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 کینه به سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 آرزوی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 دید و رفتی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 او صغیر سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 بر چه سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 بوی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی

خلق خود صورتی نه که کوسن سنی مفکران آن نفعه که سوزی سوزی سوزی سوزی
 کوسن سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 اول مراده از تیره البته جفا است و سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 آرزوی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 جفا سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 بیلبوب آناه بر غروب رفیق ناگوار که سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 انجیدی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 انداز سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 و پیشتر ذکر آه ای صاعقه که سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 اولی را بعد از آن سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 نیز که سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 زخمی در سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 خنق سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 کند اینچنین سخنان است و مقبول است که در کینه سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 بیلبوب سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی
 سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی سوزی

دوموزی

کوردی او فرودنده عمل بود از یکله اول پادشاه ببنده هر یک از اول بجهت
حالی جلالت خود با غرور کلان جهان هر چه که می نمودی شمدی را تا غش
کلان دخی غرضی جز این بود که در این محرم او نیز در دهم از یکله شود اوله
و سلطان آنکه که نا صحیح بودن او **سکه پنج باب** فو نیز و زائد سوزید
و نصیح می بود بیان ابدر نیز شمران ابدر رجوت گوردی که که بجهت
و کردند بر بزرگ آرد بجهت که یکی که در سر کرد که آدم سالادند
حاله در زندگانه مملوک او به یعنی که شاه شد او یک کید و یک بوق کولر از بجهت
و که به حق کید و ب شد او یک کولر که مقید او بجهت و هر نیز یک مینه بی
دو دست و رویه که همین یکی که بشی نه در شغله رز و در شمسکه برار هیچ
بشنی و کلان دخی آدم اولان و این یکی که کولر این بستم ریشمان او بش
اول کرد که بر دخی اول این یکی این یکی که پاد شاهی به پیش اول
که کرد که او این او بجهت و یک یکی در بگی کند و استند یکی او بجهت اول
کندی کند یکی بجهت و بری صاف ز رز و خلق یکی مینه بجهت یک کدی در شمن
بجهت که یک یک کدی دل از شنی اول و بجهت در دست بدو اول که مینه
فی که در دست مینه در شمن اول و سلطان اول که مینه درستی بجهت
و کند یکی که کولر حصار کند و نفی مینه عدل یکی که در شمن اول و بجهت در شنی
نفی که الکلان کلین ای شل و یک تکلیف ای که و اگر چه در شنی

37a

مطلب که بجهت یک کل از پادشاه در سوزید جان نوا غنایه و یک کدی و ب
بغیاد این ملک کرد ای بدی به پیش او که بواج بویک یکی سوزید و از آمده فی نیز
عادت خانه سوزید از کشفه کدی و یک کد بود ذکر ای تارسان دخی از کوی
ز به سن و بجهت در نیز بید از کدی که موجهه عمل بود سن زایل اول عادل
پادشاه سوزید به عمل این ملک از دخی نیز از آنکه شمسند تا یکی از غنایه ملو را
او بسوزید بر این اختیار او از نیز که خطفا از انانده مامون خلیفه فی نیز
نیز سن کوی ملک استدی نیز نیز و زائد که بوی او از نیز و از و ب
آچدی دخی که دخی جمله اندکی طبرانی او بش سخت او سمنده با انور اول
بختم او سست یا سنده دیواره بر پاد کوردی فارسی اسما بجهت یا بش
مأمون بیرو دخی فارسی خویش که پیکر کوی او قیور رو سمناس ترجیه این
بهره مقوله او که کوی او قیور پس ترجیه ای پیکر کوی که بجهت بود در
ای روز کار او پادشاهی بی شکی استند مقدم بر دخی پادشاه ایتم
حق سبحانه و تعالی تا که قول سینه جمله عدلک فایز مانی اولور دخی
و هیچ یکی که کوی فاقه شفقتم نظر نیز سن محررم او را دخی بوی بیکر
ایندی چون اجل انددن بر دخی عاجز ز غم و دخی کلای که بید که از سن
و فای ای نکرده بجا از آنکه بندن سکن جهان خلقه دفع اوله هس
نقد نکم ایتم ای که هیچ بوندن میروی جان بیدم بوی بخت فی حقی
کوی

36b

چرخه مباح ابراز حال در راه اول و ثانی و غیره حوالی آن و کلا ادوات
 رزق کلمه را میساید به اول و کلا راجع به اول و ثان و حوالی اصطلاح کلا
 باصل اول و ثانی و غیره اندازد اندک ضمیمه اول که در اندک در بر طبع است
 در اول حاصل جاتی بخوبی میسر و اولاد در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 و بر اول حاصل جاتی بخوبی میسر و اولاد در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 دشمن بدین بر اول اول در کلمه میسر و اولاد در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او و بر میسر است او یک که فایده میسر بر اول در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 کیشی به میسر است او یک که فایده میسر بر اول در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 و انفعال اولیه و بر یک میسر است او یک که فایده میسر بر اول در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 بگو میسر است او یک که فایده میسر بر اول در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 اینیه هر کیم او که در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 شریعتی است او یک که فایده میسر بر اول در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 نفسه اینست که در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 سناک اینست که در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او که در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او که در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام

۷

سوزن است و در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 دخی است که در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 که در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 در بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام
 او یک که فایده میسر بر اول حاصل اول و بر کیم که در کلمه میسر میسر و کلمه در ام

۷

چرخه

چون راه آره برین جویان بود اگه سوزنا دارا لاسا گو برین است از راه بودن
 اولا سن یعنی کسی سینه از اندم و برین خاقدن طعمک کس کو کولاد ن
 کیدر ز کوعا نوردن اگه ایم و برین نبرد سنگه اگه ان خلابی خوش بودت
 و غیر بیلک جویان نردن حمایت ایت اگه برین عوامک طعمتدن ایمون
 اوردن فعل و عمل نیزه حضرت ایتورب سنا پیشلین اباه اکتی و بیلک
 کاملورن اراه سن بر اینی کس سن کندن اگه اوی کوی و سینه سن غیر برین
 کورمه اگه راسته سن جمله ننگه کندن برین و خینک اول جمله ننگ کولت به
 موافق سوسه بیه اگه برین سگ کولکله برینم از سوسه اگه اناک عالی می
 اباه اوزینه جاهل اباه جدال اباه و اگه برین خاقدن اوی اگه سن
 اگه کلان اکتی درینج اباه و اگه برین ضرر و زیان سندن اولان
 اراه اگه قصه دردت و انداصل نیش بران عادلک دفعه لای اگه اگه رفته
 ابدی ازی کجی بوم و حیصل ی خیز کورمه کورمه سوزل زدن حکمت و هم سلطنت
 راجی بی کلور نیز برین سوزل هم ادا شاه اون وهم حکلم سوزل برین سوس
 کجی ناک و شباهت و نموده تحصیل اباه بوسه بریکه پیر ککدن مقدر
 سگ بر این واقع اوردن سگه نشونیش کجی به سن نیز برین جویان عمر اباه نجره
 ضاحی اوردن اینج منده کار دان اولور سطر **طوقی** **ب** کتلاک
 و ضیق حال یا ابدی اولان اگه کیکت سن توجه کوی عاقل و نزدیک

۷ ۶

اینکه مشغول اوردن آب اینده قارینه اگه برین سگ اگه ضایع اوی کیه
 برین اینج حصونه جاهله و اگه ^{معمول} ضایع اولور اگه سوس
 حی و دورن عدد اینده برین سگه و طینه اولور اگه سوس سگ
 بوزک صوبله اگه س جایی پیشه اباه و اگه برین ادا اینج نجره ارفش
 اینی نجره بجز سیه ادا ماش اینده با اینده اگه سوس اگه اوی اوی کیه
 سن توند و غلک برون منده کورمه اگه سوس اگه اوی کیه اوی کیه
 اولان آینه اولان اب باک بسمه و اگه برین بنمان نالقدن اهرن اوردن
 نفسک کلکن هر طلب ایندی کن اله کور و کده سوس اوی کیه و اگه برین نکر
 دن ادرن بوز کجی می کیننک هر کینه نظر ایت اوی ایندی و بوشه
 بر این پیشه و اگه اگه اولان بر این سنده و حی اوردن سوس برین سوس
 اول اینده و سن اینج بر این نجره و اوی کیه کورمه کورمه کورمه
 بیل سوس که این اینده سن اویله اویله اینک اوی کیه سن سگ کیه
 اول نفی سگ اینده اوی کیه اوی کیه اوی کیه اوی کیه اوی کیه
 کجک و خانی می اینه نوردن اویله اگه سوس سگ خلق سگ کورمه
 سوال این اول سن سوز کله عمل اگه برین سوس کاملورن اگه سگ
 بر این کوسه بیندن و اگه کیه اینه اشکار اینه اگه برین خان اول سنده
 جلدن اول اول سن نمکتی بول اباه سوسه نزل اینه کجی و بولک
 جوی

۷ ۵

که بر کیشنگ در زنده بر حاجتی از او پیش کلامی حاجت بیرون و کالاف
 بنظر خوب توینش بوزن سسائل ابتدای در زنی نمانده کند بی فوشستی
 آید بر بد اندک بی بی یعنی هر که بر کجی کرده بر افراطش بر اثر زوری
 روزگار آنک دخی طاشنی بر دانه ایدی ای افغانا فلانده و کجلیغه
 مغرور اولده نه حاله ایکن الله تعالی جل جلاله حضرتین آنرا که
 الله سبحانه و تعالی فی آنرا ایدرسن طامعده قوی اولرسن و اگر معتقدیه
 ایستک دخی امید رکی الله تعالی فی آنرا ایستک سویی ایلده اوله معتقدین
 خلاص اولسن امدی هر دم حضرت الفیج با که کتوروب ذکر ایلده
 و معفورت طلب ایلده و هر دم اچلی بیغین بیل اولوندن قورق آله
 کبابا بیغین بیل بوکلمنیه سن و کناه ایچینه اکن در زنی بوکسن دخی
 نقلت ایلده اچلی زنی ایچینه اولرسن اذن صکنه اکثر بیجهتک
 کتول ایلده اولرسون بیول ایلده اولرسون با خود کتول ایلده اولان مجلیشی
 بیولرون خالی اولرسون زنی کتول کجلیگده مجزه شتر ایستک سوزول
 بیولرون سوزولشون ایلده کتول بر بخالف سوز و بیسه لو بیولر
 مانع اولورون با خود عیب صایه موجب برایش ایدر ایستکه بیولرون
 ایچی عیب اولدوغن بیلوب ایند و در لر زنی کتولر کتولر سسندن
 اعلام بیولر و هر دم بیولری معسخره اولر شیخنا ایدر لر و کندر

اولانما و بوز که بستانک اچلی نریک ایلده ایچنی کند که خوش دوست جاهل و بی
 رست کجرون ایلده شتاهل اولر سته کم رسنا ایستک ایشاب نوع
 سنا بجزون یعنی کجلیگه خنق نوزن بر نوقد مصافق دل اولده رسا کجرون
 اولده زینا ایلده کجلیجهت اولدر و کجلیگه اذنت بخلک و معتدله اگر کور
 بیگده اول اذنت بوینز بیولرسن دخی بر شغلی ایلان ایل اول کجلیگه
 حضرت باری تعالی جان فراموش ایلده و سوزدن ایلان اوله که اچلی
 کجلیک بیولرجوان دوزنجی که شاعر ایلدر **بیت** کجی و بیولر ایلده کجلیک
 بیولر ایلده کجلیک دخی بیولرسن اوله که هر کم صوفی اولرس
 ره کم جهان کلامی کبدیس **حکا** شور ایلده رطوت اولور که معناد
 شخص نده بر زنی اولر ایلده بستان ایلان بیولر بر کون دوشمنده
 ده کانه بر حقایق آسه و نشندی رهس وقت کم ریت کجلیک اولر بر طاش
 اولر اولر دغیر بر لغوری رهس اولر اولر بر دخی ایند و رب ایچنده
 اولان طاشغلی صابری بیولر دیکه اولر ایلده بغداد دن نقد رسنا زه
 چشمنده **بیت** دخی بونجه آسه قوردی کانی اولر اچلی آیه **بیت**
 کجلیکجه بر دانه بر طاش صالور دخی بیته آی باشنده ایند و رب صابری
 تا اولر ایلده بر سینه ده نقد رعیت اولدوشن ضبط ایلده بیولر کجلیک
 صنعت ایلدوشن دخی آله در زنی ک دخی و عدسی بیولر فوت اولدی

مکی

بیرونه نشوئید عاقلان ازین کجاست که عاقلان است تو چه حق برده نمی
 افلاسی بر نفس کنونی و شمن ایوم کن عاقلان ازین کجاست که در کنی شرف
 ابله باخا نفس ازین کلوب اغز با زده حق شالی سکا نظر عاقلان است ابلوب
 رسع معینت اولدوسته کمال لوبیکه کمال از روسن ابله زیکه شفتان
 معینت سبب نبوده خوش ایسه اقل بر ایشرا اقامت ابله کردن بر
 سفر سخن چکجه سن کیشناک بزده خوش شالی ارتقا در سکون آینه
 کبد آینه طوغدم آنه اولم و بیک ازین اگر چه وطن از آنکه بچی رس
 دلبر هم جنت الوطن سن الاغان و شملور ز بر آدم و آیدم سن سوسوک
 چیکه که ایها اندن ایسه وطن دخی سوسوک بیرونه در کون اگامشغول
 اوله ایشتان بزده و رفتن در زیکه اول اقلی وطن ابدین بزده آج مفلس
 طریقی ایها اندن در دمه زیاد بیدل و کور و زینل مر شفتانی اولدو کب
 کسب وهنری بزده کچهر ایکیه اولد زده اول وجی در زینل شفتانی اولدو کب
 آج و دخی اوتورن فانت سخن چکوب و طغدم زیکه ایتم بر یکس بوز ابله
 کلد زیکه کوروش سوسن که حضرت رسول الله صلی علیه و سلم
 مکته و نور ایدو کب ایسی حد بزده و نه نظام بولار و شیخون مکته کور
 نفعی زون مسکون دخی مدینه مزنده زنده ایدو کب کتدی سن دخی
 چون بر قایده کور لبر لایک جهد ابله اندن ابر بر سن و الله ابات

کیمیک زیکه کده بزنده حرکت ابات **بیت** بر بیرونه کور بو جوا از خا شتاک
 ایچنده مرسا زده دوی قیجه ازیسه کم و نهی یوز ای لک آگون
 مازوشون کیمیت کیمیت ابله تر لور بر لور ایدی بیرونه کیمیک کور
 ابدن کیمی اول فرایجه بیکر که دشمنان آسسه دن قور کورن کلد و کور ایلی
 کیمی در هیچ دشمنان قور ابله عاقل زلی کیمیک **بیت** کندوز لک
 کیمت بیلیک سال خود پیر بکر از اگر فاکور کیمین لادزه نفس ابدی نه انا
 پیر کده سال شیشول اوله که معل شیشول پیر بدن بر ایشون پیر کیمیک
 ایدی انا اوله نفوس ابدی ز کور و کیمیک ایضا و کیمیک انا اوله کیمیک
 روی کیمیک کنان زاده ابله زیکه شفتان ایدی اولدو کب ابلوب کور
 ابله هو رهو سدن ایکیه و انا پیر ایدی یوتند زوز ایضا ایسول کیمین
 کور کیمیک ایله زینل ابله انا زینل شفتان ایلی بد بیکر کیمیک اوله کیمیک
 کندوز و کیمیک کور کور کیمیک دخی هیسن زاناکور کیمیک کور کیمیک
 بزیزد زینل ایسه کیمیک کیمیک ایله کیمیک اولور ایدی ایضا
 حی غشلی دن سنا زاناکور کیمیک کیمیک کیمیک دن و کیمیک
 ایتم سن دخی زینلک زاناکور کیمیک کیمیک ابله **بیت** عیب ابله
 بیک کیمیک کیمیک ایلم سن بلاد و قوجه کیمیک بلاد اعلل ایلم اندن
 فکون ای ایشون کیمیک کیمیک کیمیک ابله کیمیک کیمیک کیمیک کیمیک
 کیمیک

اخشا مدد سکنه اول ایدر لوه هضم اولادن با تو لوه هس بونک کجی طعام
 طعام بک زاندر برسی دخی سببها و دیو نولک عاوی هس بزوت ایته
 کیره سه بریز کرکلی شسافر بوب بک بک بکلور و زولر اوبدا بید کولوب
 بزوت بزوت کور اسیک و لولر اوبله اریجه بیصادت حیوان عاوقه و رک
 آریه صافان بزوت بزور اسیک اول وقت بزوت لر اسیکه صبر ایدر ایشا
 خاصه طعامی کجی ده کوز بند زده بکره کله طعام ایدر حفظه طبعی ایشا
 سنبولک طبعی بوی درکن بزوبله بک بزوت ضعیف ایدر بوب تو زانگن
 ایدر دکن ای اوتل بزم قدمه صواب اولدر کله علی الصبح جزوبی بک
 صخرای دفع ایدر اول مقدار بک بیک لور اسیکلر بنه مستعمل اول اوبونه
 صخی زوقی چاشنی ایدر اکیدن بزوت هضم اولور بعد از خنیا سکه
 تزیب شام ایدر زوم وقتنه دک هضم اولور کن هر بر اوقانه او میشه
 کور وقت هاضمه بزور ایدر ب ممدوب طولد و مقدارن از مقدارن
 حد ل ایدر بس عقلا و حکم بزوتیب الله انکم منا سیدون ای اوتل اول
 کینفک سیکله طعام بکی عادت ایشا در حاضر اولدیجه طعام کور بک
 به اول وقت که حاضر اولدر طعام کویب بکله میا شروت ایدر آخر اکل
 بجل ایدر و باشین اشغالی درت بکسته بزوتیه و عقده سسه نظر اوبله که هضم
 کور وقت غایت عبیب دره **حکایت** شوی که کور سستلور رک صا کجی

فام اولسن و سستلور بزوم و هضمیت عامه لکن فالان بزوم فایله ایشا در رتبه
 بزوت طعام ایه اولدیجه سن بزوتله فایله کجی دخی ضایع ایدر بک ایدر
 بلکه بزوت ایدر سن بزوتیه سستلور بکرزل نشسته و اتصال بغش اکلر دخی
 ایشسته و اتصال کولم وجهه افق بوی حلاله و بزوت دخی الان چیتر
 ای جکی کیشم عورت تزیب بکجه سون تاکه در بند و نشسته و فایله و هضمیت
 کوزینه سن اما عورت همزه سن کولف ایه کجی سکه مصلحت
 عدا اولور سن ره ایشین تزیب و طریقه اولدیسن دخی بزاده ملاحظه
 ایله **اوتوبی ایل** طعام تزیب زعمان بیان ایدر بلمش اول اوتل
 خانگی کجی بزوم بزوم عام اما اکلر تکالیف خاص اولدیته در
 بزبامات ایشلر بزوم هجم تزیب بزوم زعمان اولان کسسه سوزیک کم
 برایش اولسکه اول ایشی ایشلر کدر وقت معلومی بزوم ایشا خوراک
 عاقبتلور کجی که بزوت کور بوی در وقت ساستدر همل ساعی برایش
 تیبیرن ایشلر کور بزوتیه فاشیموب آوز اولور و زوم کور بوی
 هر ایشین بیلوب اول ایشلر بزوم خاصن زوم ایشا اولوب زوم ده
 کوزمک سبی ایدر ایشلر ایه ایشلر بون بائنی طعامه مقیده
 اوتوبی در دخی بقی اکلر کسره عقلا خاص و عاوی ایشلر
 ایشلر در بوی اعلی سوزف اکلر ایدر و بزوتلر اکلر عاوی بزوتی
 طبعی

اول طمانند ان در دخی بضمب و بر کاف اول طمانند که در نوب فایب آذنت
 صکن بولک بنز کرکن آنخی باخو و جاشنگیم باخو و صنه چیه چکنمه و اول
 پند اوز در و بولک بر اوز و دعه بولک ترتیبی تمام اوز بک کلوم شراب
 ترتیبی تفصیل اولیوم اول با باده اولیوم بر رسم تو مشهور و **را ده برچی**
باب شراب نینا اولیک ترتیبی بیات اول را بدی ای اول همیش اول کم
 شراب خصم صندوه ساگر ایچ و بهر زرا شراب ایچ اولک لا شاک حرام در
 و عقاه ضرره و دریده و فی بیکه ضرره و کون بیلونیم ایچ اولک کسینه سوز
 اول بولون و کونده و حق اصفه نوز بکجه نوز باین دخی بوجوان ایکن ایچ سوز
 بن ببول اینرا بدم تا الی سته عمودن صکن حق مخالف سندن سخن بشود
 اولیوم خلق از سندن ملامت اولیوم سوز و مخمض نکر کی حکایت اوزیکه
 و عال دخی تلطف اوزیکه و کوز سوز بزی ثوب اولیوم نیم نطق دخی سوز کوز
 اولیوم سوز ایکن ای اولیوم بیلونیم که بکنده و هم بیلونیم شراب بولون بملون
 سنی حکایته قومون اولیوم کون و بکجه که با کوز رنگ بکند بر این بولون شد در س
 ایوبی باری اگر ایچ سوز نوز بکجه که بکند و به هر کم که هکی اولیوم سنی
 مخالف دن نویه توفیق طلب ایاه و هر دم امید کن ایا هله و بشمان اولیوم
 نذامت کوسه بوز سه شری رعایت اید بجه حق به جان و مخالف فضل کوز مرتب
 سکا توبه از زانی فایق امید و سوز اما بجه سوز سوز بایک بیکه و کده سکه

و بوز کت و اولیوم کوزن و بیلونیم ایاه و کتا بیلونیم اولیوم اولیوم بکجه
 تا شغفتن و زنیل کوزدی صاحب کاف کوزدی بشو قوی اکلان کوزن
 دیدی اول کبونی الله که الله با غروب اندی راهل مجلس بهرستان اولیوم
 مزیزی صاحبی اولیوم سوز باین ساندک و بوعتاب اید که
 بن اول کبسنک بکن کوز که نه قوی کوزه پس صاحبی بوسوزی ایندی
 بجال اولیوم اید ای اولیوم بکده کوز کوز کوز شغول اول دخی کوزنه
 بایکه به فقد اید بجل ایا کوز کوزنه بن دخی بکجه و اولیوم اولیوم
 مذرفش بجه کوزده و طعام کوز سوزن و بولون ایا ایچ کبسنک تفیسوی
 اولیوم سوز اولیوم در دوی عقلی و اولیوم و اولیوم در بعضی اولیوم کلان
 طعامی بایک کوز و بوشل و بعضی صکن کلان بیلونیم کوز دیشل
 آکسنک دخی جواز ای اولیوم بوقدر انا اولیوم کلان کبسنک طعامن
 بایک کوز در دخی اشوع طعامی بر بیلونیم کوز کوز کوز اولیوم کوز اولیوم
 طعامی سنی فالد اولیوم دعه زیاجه اشتها اولیوم کوز کوز کوز کوز کوز
 بعضی لک اولیوم طعام اشتها سی اولیوم و کوز و باین کوز اولیوم کوز
 کلان طعامی اشتها بیموز بیکه و بعضی آدم و ارتب بوز و بعضی ب
 بجه بن بقدر اوز قوف کوز کوزنه هر کس کوزن آکتن اولیوم اولیوم کوز
 سناک کوزن و طعام اولیوم سناک اید اولیوم کوز کوز کوز کوز کوز کوز

اول

دخی بنی غیر بنید و بلندند از او در کوی کجی کلدرد و دخی شراب مجذبه من و تاجی
 شوی به تانگه ای که اوج ماغرا ایچمه دخی قد رنگ اوله و دلو قلی اده سندن
 و سرخو بنیق دند صندن حدن سینه اسنه صا و درون مکنه بر ایکی هغه
 دخی آدی نخینه ایدر کوزد بندن بر ایکی صافتر زیاده آدی سرخوش ایدر سب
 مکنه که اده به تانگه نخینه ایدر سب مکنه که قدیمی ایچمه تانگه سرخوشا اولد
 ماست اویسین و دخی ایکی ستمک تر حنندنغ امین اولاسن هله ای اول
 جهدا ایه با ربی سرخوش اولنجه دنک ایچمه سب زبلا سرخوش اولنجه ایچمه
 ایکی خاصکی وارد و بریسی دولت و بریسی خسته الت زبلا ادم سرخوش
 سن برینتها اولدوسن و نجه که مخور سن خسته سن پس عاقل کینتی نجه
 نجه بویله عمله مسغول اولا نجه سب دولت و خسته اولد **مسح ای**
 اوغلا کر سرخوش اولنجه ایچمه سن با ربی صوبی ایچمه و کر اقیاف در شوب
 ایدر سن با ربی ایا مده کرتزه ایت زبلا صوبی ایچمه عاقلن قنندن و مقول
 کلدرد و دخی صوبی ایچمه سن ماقدر و صباح نماز بی نوبت اولن مفرورد
 و دخی بوزر همنو رکیجه شرا نایک بخاری و ما نندن زایل اولما مکن صوبی
 ایچمه ایش نایک بخاری دخی کاکلا ریشور ایکی بخار بر سله فارشوب
 آکسندن ما بخورنا حاصلا اولد اولد دخی دلو کلدرد سرخوش اولد
 اولنجه بره مسندن ایکی مسندن و نفسا دخی جوق اولوب قناد دکت

۸۸

تربیک شراب ایچمه تانگه اوج کن صومر لشن فته یعنی کر کن صومر سن اولدوسن
 صیر اراه تم صول ایچ و شراب تانگه صومر لشن ایچمه بر دخی صومر سن سب اولد
 او چینی و فقه صومر و قلی وقت ایچمه سن شراب ایچ و اول ایچمه ستمک
 اول وقت ایچمه سن اولد بر سب طعام معده که کیم اولدن یعنی بره عقدا س
 هلم اولدن نه صومر و نه شراب و نه شراب ایچمه معقول اولد کر زبانه صومر
 سن طعامدن ایکی ساعت هر روز ندرن مکنه صومر ایچمه تاکر طبیعت ملط اولد
 بعضی لشن اراه مسغول اولد آن مکنه شراب ایچمه سن هم طعام
 هم شراب تانگه اولد سن انا ای چکر کیم شراب ایچمه ستمک آکیددی و قنندن
 مکن ایچمه سرخوش اولنجه اخفا ام ایش اولد خلق سنی سرخوش کن کور کور
 سبک ستمور اولد و مکن شراب تان اول ایدر سن نقلی ایدر یعنی
 نقلی چیزی قوه شراب را سندن جوق بیه اوقه کلدرد و قناد و ستمور و النقلة
 نقده یعنی شراب ایچمه کن نقلی جوق بیک معده امر نقدر دخی شراب
 ایچمه سن طمش لردن و باغورده ایچمه اویه تانگه و ستمور تانگه کینتی زبلا سر سولای
 اویسین و ایچمه سن کند و ستمور تانگه زبلا کینتی هر نه ایدر ستمور و اولد
 کولگه سنده اناک افواج کولگه سنده اناک کینتی کند و خا نسنده دکر
 دمول را سنده ایدر شاهه بکنه مکن ایچمه انا اهلای چاه طمش و نه شراب
 صیقلی همدردن چار در بول اولد و نجه ایکی کلدرد انا طمش ده اولسکه

۸۷

دخی

مسموم فی بنه شیخی نشی رود فی الحقیقه قلبک و عقلک و بدنه ناک چکند و یک
 ز صمدت ارب سبب رحمت ازین اولور نشی ز بار نایب بخار ندرت جمله
 بدت ز حمتن آکن اولکجه نزل ایله راحت بولوب بدنه صحت و آله
 و بالادت و عازت ناک سلسله نمدت خلاص اولور سن سببجه ناک حریقی
 سببیه نزل آنکله بو قدر فایده بی اولور بارک اولکجه ایچیمین غیرتی
 کجه لر فی ایچمه سسن اما عقل سببیه کجه ناک ترک ایله بو قدر
 فایده از یجه جمیع شمانه نزل اوننه ناک خندرس فایده سی اولتی کر لیک
 بلش اولوب نوم ایله خلاص اولش و آفرین و طوبی لهم و حسن مآب
 ازین ایچیم باب مسلمان آفرینک تر وجهه اولور کونک و مسلمان
 آنک حالت بیان ایدور ای اولور بلش لر لک اگر خلیج دعوت ایله
 مراد ایدرسن هر کون ایله خاصه یا کبقل دعوت ایله زیبا حاجت کونک
 تو نطق حقیق بر بنه کونرسن بارک لک کونر ایسه انج کونره
 بر دعوت ایله انج کونره اکان مصروف بر کونره اولور دعوت بولک کونر
 بنور و حسوس لر دعوت جو قانع کونرجه میب ایله اطایه سلسله ایچیم
 الم داد اولور لر لکی انصاف ایله آفرین اید لر و هم ضیافت علی کونر لر
 و نفا عود ارتان مسلمان کونر هر برین استقیال و رکجه بولر لر
 و تو ضیح و کونیم ایله آفرین و هر بر بنه مرتبه سسن کونر مکات کونر لر و کونر لر

اوله ایچیم

زور دودن شهری بریشی حاصل اولور و فی حق متالی کجه راحت ایچولت
 خلق ایتمک که راحت از توب اولور سن اما کجه شراب ایچولت بولر
 اولور سن صلاح اولور سن لکن خلق بیدار اولمشن سن دخی صبحی
 ایچولت بیدار لر یجه زحمت انج اولور لک سنی شراب نمرخ سنی برب
 ازیق سوزق خاریب غموز با ناله بار نده سی کونر سن به باش آفر ایتمک کونر
 قیامتی شیشمش کرده لره ایدور یعنی دوزخ قوت فالامنک اولور هر کجه
 صبحی دیکلمی نسیب اولدی ای اولر بلش اولکله صبحی ایچولت باری
 آزار دخی کرک معر ده و فو فال اولر لکن مسکون بنیمنان اولیق ایتمک لر یجه
 او عاز انا بر عذر و بار سبب ایله صبحی بر وقت ایچولت رسه دخی عاقبت
 اولر غمک روا کدر ز بار عمل عادل ندر ندران غریب ای اولر لک بولور
 سسن یعنی شراب ایچولت و مداوم و مدمن اولور سن باری جمعه ایچولت
 ایچمه اولر لک بجه ده ایچولت عادت ایله اگر کیم قان کیم لر دخی حرام دس
 لکن جمعه کجه سی جمعه غازیب سببیه مورتلور در روا دکدر کیم باری
 جمعه غازیب مور بر لر سن اولر لک کیم نیک حور سن کونر کت فالامنک
 لره ایچولت کون میب اولور لر و خلقن کونر کله خوش کله و عا ملک دیک
 اندر کیم اولور لر ایچولت و باندن خلاص اولور سن اولور دخی اولر
 کجه شراب کباب ایتمک کونر خراج سکا فاله بولر سنه ده نوزت کجه ایچولت

همه روز

۸۶

اوله عهده صفاج در نضر ایندی بن اول مائی آنا ایندی هم آکی ترمی ادا ایدیه
 هم سرول کورب یونخبردی این مقلمه اخبار ایندی اول آلتون بکاد بوجیک
 ایدی کی ایدیه و توش دیون کل آرد کم بوزرد که نضر ایندی کوردوب و در هم
 یونخبر این مقلمه که آله کلاه نضر عالی آنکار ایندی قیاسیله بنیاب ایدیه
 نضوب حضور زیست کور در ب اول مبلغی در بزم دینیس کس کی به و بر دیک
 دیک آله نضر ایندی سوزن بزم این مقلمه نوزت زردک و بر دی نضر
 دیوی آلتون زید هم کلن بر آبی مسلمان این زمینه کلاه یکچند آم آنکلامه
 افطاری ایندی هم مسافونک اولدی نضر حق بویومید که بنزدن ایدیه استیکن
 طعنا کی یککار ایندی بوزردک دینیس هم کراسی غمی این مقلمه پیوزن بوسونیک
 ایندی ندری آل حجت کی و صاف غلامه دیا رکیه و آره اول آلتون دینیش کل
 سنه د و در تمام و جهانبه به اول ایدیه ددی و نضر یب روانه ایندی ایدی
 ای ایش اولدی که یول قنتره کور مسافونک زه مقصد رحمتی و آکر ایندی مقلمه
 بوزردک مبلغی دینیش کراسی بوزدی سن د فی صاف سن مسافونک
 ایندی بیکه سن منت دار اول آلدن مانعاً مسافونک ایچوق بوزدی بیرون
 سوزن اول توروش بوزدی آچی سوزن اولدی و آکر اولدی کورب مسافونک
 نضر بکتور در سن سوزن ایدیه آلا هیچ و مسافونک مست اولدی و
 چه مدایت سنن د خورشید ایدیه سن و نضر یب و درج ایدیه سن بختیش

۸۷

کی کلند ویر بایدی اهلک کرک پس بوجله خنده بنایدی ادا ایندی کلاه نضره
 مسافونک بوجله بیکه سن آله منت دار اول آلتون کورک که حق نعلی ل
 سنک نعلی کور بکینک قور صغنه لایون کور دی حکایت ایندی هم
 کرجا کلاه مقلمه نام کابیه بصره حکومته مستور ای و لوب کلن
 بصره دن حامله کلن کرجا کلاه نضر خزینه سنه شکلم ایندی اولدی بصره
 منهل ندرن نضر بن نضر رانقی کورک این مقلمه کورب بصیرت دار
 لغن الوب کور بوجوم و وار دی سنه تمام اولیجت این مقلمه نضر کی کور
 حساب آلدانه او زنده سیک آلتون با دخی زیاده چیر غمی و ایندی
 نوزور که اکبرک مالیدن بوقسه زندانه کور سن نضر ایندی پنجم بوق
 بوق کلدن در بزم و هم کلن و آن لغم بصره ددی کور آبی اولدی کور کور هم
 این مقلمه ایندی سخی قور بوزور بکه اموردن خوف ایدیم و کور سن کلن با
 نعلی رخا نر تعیین ایدیم و با غزه مسافونک اولدی کور بصره نضر قور ب
 ایدوب قالدی تقدیر و مضان آتیک اوقی ایدی این مقلمه نذر امدت
 ایندی یکدیک نضر کسورن هر کجه افطاری این ایدیه ایندی نضر
 کورب افطاری هر کجه این مقلمه ایدیه ایددی تا کی بکرم اولدی نعلی
 کورن دخی ایددی کورن این مقلمه نضر اولدی کور بیک ایشوق کور بوق
 میسن و در سرور ایندی دویغنه کورن دخی ایددی بونا کجای کور بوق

آلتون

عضو ایله که توبه ایله هم زوجه ایوم یوم بده برابینه بده بده بده اول وقت
 که معتصم بوسوزی ایشندی قونق حقی تعالی حقد رس و سوزی
 اول حورینه سفی ازان ایبندم و غول ایبندم آجیت سن دخی توبه ایست که
 بر دخی بوس مقبول بر امز ایبندم بوسینه سن دیدی ایبدی بملک
 کونک که توبت حقی بملک و حفظ ایملک کونک لکن هر بوق نطقه دکلا اول
 توبتی آغوی کونک که اغزلغه روانه سنا ول او بیه او بیه که بر سفینه باز
 اصحقی خاندینه کتوره سن فحقی تبا اول ایبدی بعد طشع بر توبه
 کده سفی فصل و فرم ایبدی مسان و دعوت ایملک و دعوت که توبتی
 کونک ببدرد و فرم و حکم شو بیه بهلش اول اهل اول لفته و
 دعوت ایبدی و اول اول و کلمه نیک ایبندم نیک ایبندم بیه اول لفته و
 حقی سنه زبانه کونک در و رسن چوق آج کتبه و حوق طوق ایله بیه
 وار و بوسینه بوسن خاند صاجی ملول اولول و کونک کتشی
 چوق بیللازم کلور سبب تعیب و ذم لام کلور بیکسینیا توبه بر آری
 ماعلا وار و ذمه بیکانه او فیکر بوجه سفی تا ادر بیکه لری بیل بونول
 قاتق بونول او تور دم اولان اولومورن بدتر و دخی بیلک و بیکانه
 اولولور ایستک ایله و خانه صاحبه و خدسکا رسنه و بیکه که اول
 انسی و ای اول صحتی بونول بیه دیک مناسب دکلا ر بیکه

ایبدرسن مقدا ایجه ایله و دام آجی فاشی و کونج بولول و بیه و کولوی اول
 که بوقه بولول و ککدن در زبیر آکر کک مقول واد بون در اندن مکنه
 مسانولک مسان اولوب کونک مراد ایبندم سلف ایله آق کوندر بیکه بیکه
 اذن و بیه ایجه کونک ایله آق کوندر کتسوسنکه ایکی طشع بون حوریت
 برینه و مسانولک و آکر کون خاند کونک تا سنل با بیل بول ایس آزر که
 بیه کونک شایقه و بیکسین و خشم تانک اونه نامسا اولک قلابی سوز
 منتظر او بیکه و او بیکه و آکر بایش ایبندم که سن آق بیکینه سن کونک اول بیلش
 د بیه سبب ایله و دخی مسان اولک و بیکه کونک کور رسن با خود بر بولش
 سوز ایبندم رسن بونول و تحتال بیت حوریت کونول زبانه زبانه مسان اولک
 و اصل اولی از مدد حکایت معتصم خلافتنده و حوریت بیه زبانه
 دار آرم کوندر بیل خلیفه قلندم امر ایبدی فی الحال جلاد اول بیکه کونک
 مورخی قتل ایله اول صوبه و د مندر فریاد ایبدی اینتر بیکه خلیفه
 الله و سوز بچون بیکه اول اول بیکه بچون صوم بول بیک
 خلیفه بوند بیکه بر بیکه کونک کونک کونک بول اول حوریت دار بچون
 بیک ایچوب طوبه بوندرن صکره حوریت فامده سی او زبانه کونک خیرک
 با ایملی بونول مسان اولدم بیکه بچون صول ایله قونقلدک ایبدی
 سنک ایله ایملی بونول مسان اولدم قتل ایملک و اایکسه قتل ایله بونول
 سن

۰
 جوی بردن کلان مجبور بود کار و طرب استماع ایدرسن شهر باغی در یکباره یعنی بخت
 رفتن بوزند در یکباره آید شعور است پرست او به اوان او بختی یک طیفه
 لطیفه ایتام و نوزد شطرنج او بنویسند بانداده را بی او غلغله از آنکه ایله
 لطیفه ایینه زبانه غلام عرب و پیشکده که المراج و مقدمه الترمذی لطیفه ایتام
 شترک قلا و زبده و در یکی که صواش لطیفه و توفیق پس نکلور جبهه در یکباره
 که مسکه ایله لطیفه آیتام در سغذ را ایله اگر لطیفه ایدرسن با ربی سرخ شطرنج
 ایله ایینه زبانه سرخ شطرنج لطیفه سنگ شرمی زبانه اولو رضا اولو لطیفه که
 آبی سرک فاصحنی سر زبانه اولو ایدر آبی سر زبانه ویران سرک در آن
 سرخ شطرنج و آبی لانه صافق کونک خاصه زبانه سیدت و سطر خیزد ت
 آد مسکه کی طارنی چو ت اولو زبانه سحر اوزده کلیمه ایینه دل سنگ
 اولو اولو وقت شراج غوغایه مجبور بود و اولو و بی بلاتر اندرس و نوزد شطرنجی
 چوق و بیخاف عادت ایینه اگر اوزرسن دنی که آه اولو و رهض اولیه
 مکر شانه لانه جهانه سبب محبت اولو زبانه ایله ایزه ایله نوزد و سطر خ
 او بیاق فارده و زبانه تمام بار زبانه صافق مدبر صل سعتی در نکلور
 اریبایچی اولو رسن دنی تمام از زبانه مشهور اولو شغل ایله صفتوب او به
 زبانه دنی تمام از زبانه معرفت اولو رسن و دنی مستدرک او کوشیله
 نوزد با شطرنج اوزرسن اولو او کوشی ایتوسن و سطر خیزه قوی اولو او

نفس بقدر اندون صکن اگر شتاب محبتنه اوزرسن مست خراب
 ارفیه دک اوزرسه شویله فالس که خانه که ایدرسن سرخ شطرنج اولو کلون
 کیمه بلیمه و اگر سرخوش اولو رسن بولید اولو که چهره اذ مقلد چیمه
 بعضی شویله سرخوش اولو رسن که بوز لوب ادمق بوز نرسن و ورق
 خنجر سر زبانه بدتر اولو رسن کیمه مستکلون حد را ایله و اگر
 بر صاغوش ارب ایچیش ایست دنی خنده کلا لرونک ایینه اولو رسن ایله
 رد که و سکه زاکر انک کیمه دمن خنده کلا رکی ایدرسن انک
 ایینه در نادب ایدرسن و دین سرخوش کوریک کیمه غوغایه بوز
 در بر ایدری همه ایدرسن ایچیدن ان اقدام ایست نادب کوز نشنه
 در دین صاغوش عقلی باشندن الا ان همه ایدرسن کیمه کیمه دخل بوز لوب
 بر آکی صاغوش ایچینه همه ایدرسن سرخوش کوریک غوغایه ایدرسن
 دین زبانه سرخوش هر فعلی بولون مشام ایدرسن بچه که دیمشدر
 ایچون نشون بقی چمن بر بیخ در و سرخوش شوق دنی در و اولو در
 مثلا جنی در چو ت سو بیات آدم او ستنه و رشک و تی باقی شتم
 باقی تک و چو ت خنده ایتام را غلغله جنی ندر ایدری بچلدرن
 صافقوب ایتام کوریک نوزد ایدر ایتام کیمه حرکت اولو رسن صا در اولو
 آبی کوشی سر کیمه همه در و حرکت ایدر ایله دخل او غوغایه

مجبور

در آنست نیز حفظ اویش اولی و ضروری باشد. **مخالفی** آنست که اول و بعد خود را
 زمین دن و بر هر حال آنرا **خوبی** قرائت اول و انگاری و صلاحت قرائت
 بیک طریقه یکدوره و بقا لجه است و خوب نیست **الطریقه** سه دخی
 خلق ما بینند ملامت ازین حال او نیز پس چون عاشق اول و زمین بطنی
 خلق همسایه که مستغول اول و پس و معشوقان حقیقه بر اثر سوسول زبانی
 خلق دایما عیب از اموقه در لوبیک کندی کند و یکی عشق در آن منع ایام که
 عاشق آنرا کند و لوبیک معشوقان از اوقات در زین معشوقان معانی نظر دخی
 بویله اول و یک محب بایب همسایه سه سوسول و هویت پس اینه سن زبانی آدم
 بکویله که عاشق اول و زمین که بویله که از ادیب کلجه و بیخ خوبت خوبت
 خیال ایچجه آخچ اول وقت عشق حکم اول و زبانی که زکورد و غنیه میل
 ایدر وجودی که اولی اورد بد این کویله سه سوسول اول و زکورد دخی که کویله
 دستور و برور پس بکویله که عاشق اول و زبانی که کویله است بر دخی
 کویله مستحق اول و پس ایچجه در دخی خوبت دکنه در ده او شوین
 مینا اول و پس با خصوص محب بایب آنکه کویله با معانی کویله است
 و زبانی که سوزین اینه سن دخی نه تا لور راحت کیدوب زحمت
 کل و زبانی از ده ضروری غنیه غنیه حاصل اول و زبانی که ایام
 که محب بایب کویله و غنیه وقت کویله که کویله عاشق اول و پس زبانی

آدی درجه سن من آنست و ضروری بود که شرب ایچک را که طریقه
 و عشق با ازیق خوش ایل ایشند سر و بی بویله ایام از ایام ایچجه با ایام
 بیزیرک که کلام خیر و سزای اول و کویله سوسول ایدن اول و پس
 در سن هر ایشقی عقل ایام اشکال کویله سن آنکه سلامت اول سن ایدوب
 عشق با ازیق با بنده پر و وصیت ایام کویله که بویله کویله کویله سن
 کویله کویله سن بویله کویله سن سلامت بویله سن اول و در دخی **بایب**
 عشق و عاشق احوال و کویله بیان ایدر جود ایام ایام ایام ایام
 ایدوب سن کویله عاشق اول و پس بایب کویله و کویله ایام ایام ایام ایام
 کویله بویله بویله کویله اول و پس دخی کویله ایام ایام ایام ایام
 ایام شعویله ایام ایام شعویله بویله ایام ایام ایام ایام ایام
 جودک را ایام کویله عشقه بویله ایام ایام ایام ایام ایام ایام
 هیچ بویله بویله بویله ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام
 زحمت دکنه که عاشق وصالی ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام
 جمله محبت در کویله عشق در دخی خوش بویله در دکنه ایام ایام ایام ایام
 دده دکدی زبانی که ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام
 معشوقان بویله هر سن ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام ایام
 در دخی

از اینک حاصل اول آن سبب است که در آن یکدیگر چنانچه در باب صاحب
 اراده است و اوقات اندک آن گزند و چون عفو است اهلی بر این که بخوبی
 در حق و در بدی و در دست و در حق گزند آنرا در دست نانی او بدید و در دست
 او را و گزند اول او چندان در دست چنانی بگذرد بر این که بدید و در دست
 اینست و در دست از دست او گزند نسبتا کمترین و گزند رجال طرفین از اول
 انعام و مستحق ایله عاشقان با بیننده تفاوت دارد و بسوی کبیر است و استغناء
 خوف بود که عاشقان کبیر است و در حق هیچ خوشی و اما از آن استغناء او و
 و در حق غایت خوشتر است عاشقان آنست و اتم شعله دارد که خوشتر
 بشماره و گزند آنستند خاصه که بیرون زمانند عشق و عاشقان
 عظیم تر هستند زیرا که کبیر است که بیونی عاشق اولی است که خلق از معنی
 و در حق گزند آدمه را که در دل جوق طعن اینست تا تا بیرون عاشق
 هیچ و بی عده معذرت و در حق اولی است ای اولی که بیرون است که بیرون
 عاشق از بیرون خاصه که با و شاهانه زنده که خاصه عام است که بیرون
 را که کبیر است بر شهر و عاشقان ایله مشخصه است که بیرون است و اولی
 از آن است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 کبیر است و این از اولی قویه با و شاهانه عشق با بیرون است که بیرون است
 معلوم است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون

گردد و در کتب قبول اقیهه است و معنی آنست که نامی که در کتب قبول اقیهه
 شده بر مشغول است و در کتب شریفی چون شریف از بیجه اول یعنی
 خلاصه چو در عالم ایله که بود که ضعیف اولی است که بیرون است که بیرون
 و قلبی که در کتب آن طرف پیدا ایله اول عشق مجاز از زینت خدای
 بود است چون سلو بود سلوک که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 رضت که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 اما بر زینتی که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 مگر که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 هزار که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 بر بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 اینست که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 و بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 کند و بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 از آن است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 این مسجد ایلی است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون
 از آن است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون است که بیرون

حاله و رنگه خواجه ایدم و ز رعیت و سبب همن صلاحه و مشغول اولم نوم بله
 ایتوب عشق بازا اولور رسم نه تنگه و ز بهی آدم قنده و عدوم و نه
 بوزم اولور بوشنق احوالی بکلیت کینلر ایدر لیکه ههله بکده و عدوم اولور
 لیکن کیندر چی چوره ایتمکاده اتمک کولک و لور بزرخانق اراسنه
 بوزم سینه و هر سینه زاندر حکایت شو بله ایتمکده که سلطان
 محمدر عزیز بیک اوزن عدد و مجرب قوتلوی و ارایوب کند و بجا مداریوب
 اید بلر ایجا اوزن عیدک اراسنه تویتکن بوق ایدر بر تلای و ارا کین
 سلطان اقی سزاید سوردی کون کیمه بهمز و بی جوان غلامدند
 تقیست زیاد سوزر بر اعطای وقتده ارسنه و هر ابر بروردی اما
 بهمز که طغوز و بریلان عطیه به سبب خوشکین ابریک که مشقنه
 برده اولور جمله بنفشه دن صکن و کون تویتکن بوق جمله
 ساق بق ایدر کون سلطان محمدر خوش اولدی و ایتمده ای بکس
 قیومه ابا از خانق نه منصبه ایدسه تویتکنه و برده تمز لای محراب
 اولنسون اول وقت بلد بیکر سلطان تویتکن بوق سبب سوز ایدی
 ای اوغلا اولنفاق دو شوب عاشق اولور سن بوسوز نور مؤلکده
 کونمز و بیلور هم هیچ کمنه ناک سوز بله عمل بوز سن زیانیم و بی باشه
 کلادی بیلورم و دخی و بیتمک عاشق اولکین صیوان صا مندند

باله اولور سوزر با ز کتک بر غلامی آرد که نوزمنه ایکی بیک آتورن به طلب
 ایدر چون غمس امهله بوسوزی ایتمدی اول غلامه میل ایتمدی
 اشتر سینه هوس ایتمدی سعد خاس و بلر بچاره سی و ارایوب کوی نوز
 دی بیک التوت اول غلامی اشتر ایدوب ایست وقتن ایدر شاهل
 ایسه مکره بر اول غلامه تعیین ایتمدی بکون عاده شمس
 مفریه غلامک الدن اوب بوزین سیدوب والزی سیکون غلامک
 بوزینه بکرت نظر ایدوب کولک تویدوب اول غلام کوزینه کرم کوزنوب آتیمیل
 امهله ببر ایدوب دی عاقلا بوی مجله ادرده و زیری ابوالعباس غانجی
 کوزوب دیدی که ای و ز یوسن شاه ادرک بوغلامی امدن ازار ایدیم
 ایدی بر و سیک کیشک توفی اوب ککچ ایه و کفانی ددر و عینت خیرین
 اید که بشارده ادروب عقلی کلجه خاندن طنز چه سوزن ابوالعقاب
 غانجی ایتمدی که ایدقاصت رای زوینکته ظاهر اولدی که بوجه ادرده
 مراد اید بلر شمس المطالی ایتمدی که بکون بوز غلام کوزینه خوش
 کرم کوزندی برخی کوزدم اینش غیری اولور عشق غالب اولوب عیلق
 قوسر غوغا زاده اولور بس قعی اید که کینشی هوش باشنه ارجب
 عشق با زق اید خصوصا اید شاه اراه اول وقت کلایت و مکره غولای
 خجه ایدر ایدی معقول اولدی که بوفانی فالان عویب حق تعالی قوتلر ایدر

۱۰۰

میبهرین بهترین و در فی ای اول چون بر مشغول حاصل اینست که آنکه
 ذوق دارد در سنی بر هر دعوت ایستاده اینست که در هر روز مسکن با یک
 اجنبی خلق را رسانده است مشغول او را که در هر روز بنده ایست یعنی
 تصفیه زنگین را بشکرا سنگ کبی ای که هست که در هر روز سنگ کوب
 یک خوب کورن هر که سنگ کوزینه کورن سنگ کیم سنگ کوزینه
 بیست ای زای بوی بیچشم هم که با زین کوزه غایبی که بیچشم من
 در زین عیوی رای بگا کورن کوزینه بوقی کوزینه کوزینه کوزینه کوزینه
 سن اییدی سنگ کوزیکه سپید کن شو بیه کوزینه کوزینه کوزینه کوزینه
 حسند آنکه سنگ ایست ای صحنه کیمه تصفیه و پاکده از تو سر
 و ای ایله از بقی او در رسه پاکه کوزینه و نقل و سوه و سوسه سنگ
 و از او بقی او در رسه پاکه کوزینه و نقل و سوه و سوسه سنگ
 ای در بیه بویه هر چه بوی بوی کوزینه کوزینه کوزینه کوزینه
 خیر دار دکلا در قیاس ایله زین خلق بیلور زین کوزینه اولاد و سنی
 ملامت ای در ایله بوی بر ایستد که ملامت حاصل اولور کوزینه کوزینه
 غافلان ایست دکلا در اول بنی بیه جماع نایله سن و ضروری است
 ای در شویه بهمش اول ای اول جماع ایست که بیه و بنایست بویست
 زنگین زنگین در زین بویست که بیه آله انوب مشغول او که ناکه سن

اوله بنی

بدتر در باقی هر آدمی که حق باطن باطن ایست که چه خدا در جوار حق
 باشد هر که در چنین بود سانی باطن آدم نبود هر که نه عاشق باطن بیه
 هر که جان اول هم تاطق اول عشق خدا بیه بود امت اول که کیم کیم عاشق
 دکلی بیه جوار آدم اولاد و بنیاد عاشق اول که بیه بن بویستی اولوق
 زین من مقید اولوب علم بیه و بیه ایست که عاشق اول باسن انا فرضا
 عاشق اولور سن با رب بر بیه عاشق اول که سوسه سوا اولور بویست
 علیه السلام ما شنیدی حسینی و کلا حقی اول که عقله بیلور سن
 حکم و با یقان اولان بیه با رب بر بیه اولور و حسنی خلق آب زلاله معرفت
 بر آنشد رحمتی حاصل اولور و حسنی خلق آب زلاله معرفت
 حاصل اولور ایدی معرفت که بویست که آتش بویست
 ای در که معرفت صوفی سن در زان لادن زین بویستی بویستی
 بچن غایت حسندار و خلقی کوزینه اولر خفاک معنی اولوب بویست
 اولور بویستی که کیم بویستی که بیه سوسه سوسه بویستی که بویستی
 که بویستی بیه سوسه بویستی سنی بویستی بویستی بویستی بویستی
 غیب بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی
 ایست بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی
 بیستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی بویستی

بویستی

شعوت آرتیسی شعوت آرتوی وقتند جماع صفای او را در روز نهم نفس
 اول روز شده که امروزه ناز آن زیاد است اول زنده نصداید در بیله نفس زیاد از این
 جماع دخی بعد صبح در بیله منی از نیکه جماع منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 وقتند اینک مراد اینست که غایت صلوات و قوت است که از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 غلبه اید رسیده ساکن از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 اید و خوب نغزه دن اهتر از اینک کورت اون انجی آب آب نغزه و یازده او به انجی
 حمام نغزه که در یک کورت بیایند در بشیر به بیایو اول اگر حمام که در حمام
 مراد اید در سن طوقه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 جورت استی از له مخزن کورت ناز اید کورت کورتی طوقه اید حمام که در یک کورت
 استیده جماع اید اول وقت از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 و حکما حمام در نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 کلوی حمام در نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 بو کورت لطف اید نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 از لوب اید دخی نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 زید و منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 کپله به دو کورت کورتی در نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 کورتی نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه

ش پیادای خواب اید اگر کند کبی خط اید در سن باری سبوتی اید
 جماع اید سینه سینه نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 بو بودت اول کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی
 اید نرسن باری سبوتی وقتند جماع اید و نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 لذت شخصی اول نرسن جماع نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 جامع و ما فانی اول نرسن اید رسیده باری سبوتی کورت
 نیکه جماع صفاسند نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی کورتی
 و نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 صفاسن اید در سن بیله هر نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 واسی کورتی و نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 بیله نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 خوشنق در لحت اول نرسن جماع اید و نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 صفاسن در نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه
 نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه منی از نیکه

۱۸۰

با سکا لئو تپیل غا از اولوب هکس آتق ایوردوب وکلان کینیا مکان بونیم ووب
 وهم حاکمک الطافاتی بویمونوب وکائنات فایز بی حکما ایوبوغی کوجولک
 موت و پیشلیر بربلا ایوبوقدون قن کاکهل اولور وعل شلوبده ویزنده ناکون
 حتر وحرکت واریکیمه باطلال اولوب آدم میتت منشا بر سنده اولور دن کوجولک
 موندور و بدکلیمه سبب بود و اوبه او فای چورت ایوبوغی کلا در بربلا
 بو حالان برجاه وند و رر کون با جیلا نادن مانده و نذر و رر حکما و پیشلیر که
 پیشلیرینه آدمک حالن متفق اولور بریمونی بر صورتان چه بوبریب ایوبوغی
 کیمور بر یوجی اناه فوج و ربب فجاء خوف مملول اولوق اوبوب جنوب بندر و بریگی
 خرم و رطالف و صو روفی متفق اولور کون در حال ایوبونیلر کجه سی حیات تا تابع و سر
 سنساقی متفق اولور کون در حال ایوبونیلر کجه سی حیات تا تابع و سر
 ایوبوغی خرم سورتا تابع و رر منلا سر خشی او زانادن کورسلر بیلر کرکه و برک
 ایبا با ایوبور آدر کور سکر میتت جیاس اید اولور و نیجه کرا اولور حکم و قلم اولور
 ایوبوغی خرم سورتا تابع و رر منلا سر خشی او زانادن کورسلر بیلر کرکه و برک
 ایبا با ایوبور آدر کور سکر میتت جیاس اید اولور و نیجه کرا اولور حکم و قلم اولور
 ایوبوغی خرم سورتا تابع و رر منلا سر خشی او زانادن کورسلر بیلر کرکه و برک
 ایبا با ایوبور آدر کور سکر میتت جیاس اید اولور و نیجه کرا اولور حکم و قلم اولور

خصم کجی اولور اریله اریجه هفتنه ده کون اوللور اولج و رریت کونیه کونیه عامه
 حاکم اوللور سندن عالی اریله و ررطقک تفرقتندن نور تیزلر و بری ای اریله اریله
 رر اریله عامه اریله اریله اریله اریله اریله اریله اریله اریله اریله اریله
 کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه
 ایوبوغی خرم سورتا تابع و رر منلا سر خشی او زانادن کورسلر بیلر کرکه و برک
 ایبا با ایوبور آدر کور سکر میتت جیاس اید اولور و نیجه کرا اولور حکم و قلم اولور
 ایوبوغی خرم سورتا تابع و رر منلا سر خشی او زانادن کورسلر بیلر کرکه و برک
 ایبا با ایوبور آدر کور سکر میتت جیاس اید اولور و نیجه کرا اولور حکم و قلم اولور

۱۱۶

کیندی میت اولور ویدنه سوکرتی ورن جان جان کپدی ایلمه سوکرت
 قان وحقنی یعنی چاقی برفی بر ورن جاندر جان کیندی ایلمه بدن سوکرت و
 نقلی نراوه اولور اولور اولور ایلمه جان بر ورنه مسا جسد در دم جان بقی
 خاصیت ایلمه بر ورنه ایدر شوهر کم کا معنی خذمت ایلمه در و ایلمه در
 و کا هی راست ایدر و جانک بدنه متعلق بر معنی هم صحبتی و ایدر اولور
 دخی افاقه خوش کچیکم کا حواس غنا هعی و برس ایلمه کونک
 و سو بلک وال ایلمه سبب یعنی برنی با در حق ایلمه یوشقی هی در بک بر
 بلک ورنی دخی و بل ایلمه طاعتی آجی معنی برنی بر ورنه به بلک کاکا
 در ورنل عدلی بدن بر جانیه بکنر کچون خانه نوم ایلمه قیامی معنی ایلمه
 بدن متعلق اولمده فعلی باطل اولور اما جانده متعلق بر معنی حسن دخی
 و ایدر کی مسته مشرک در خیال و کون و راهه و حافظ در کاه بنزله فعلی
 بدنه متعلق کله در کون متعلق اولور ی نوم ایلمه فعلی باطل اولور و
 در کون اولور ورنی ورنه با حقیقا اولور ورنی و سلب حواس ظاهر می بدن
 متعلق اولور سیدی اولور کین آدم پیدا کچی اولور ورنی و راست اولور
 دی حق سچانه و وظائف حکمتی بر بنده خلق ایلمه ایلمه در مدوب
 کورکی بنی معنی حکمتی بر بنده کرم عالمک نظامی اولور ورنی و ایلمه در
 جمله بکله کونک صکن کونک ورنه اولور و صق سنندن تقی مستحق کونک ایلمه

۱۱۷

بکون بویجه بکرتی ورت سلامت اوج بخشن ایلمه کونک و بخشنی بنومه
 بر بخشنی بچ ایش یعنی سکن سلامت ایلمه و معانی ناک سلامت و کسب
 معنیست صرف اولور و سکن ساقی بلک و بویجه و ذوق و معانی صرف اولور
 و سکن سلامت بنومه صرف اولور مثلا اوج بخشن سکن سلامت اولور هم بنومه
 و هم دینه و هم کسب اولور اولور بکرتی حکما نه و معانی اولور اولور در
 و کنی خواهلن بر ایتیم و حیران کچی اولور ایلمه سلامت اولور اولور ورن
 ایلمه سلامت سبب اولور اولور صبا حدن اخلاصه اولور اولور و اولور
 صبا حد اولور اولور کاهلن بنون کونک در کویجه و کونک ورنی اوج بخشن
 ایدر ب ایلمه بنوم ایلمه بویجه بکرتی بویجه بنوم ایلمه صرف اولور اولور
 و حق جمله دن رانه در اندن غیر بی بلکی ایلمه معانی ایلمه خلق ایلمه کونک
 سبب بود کونک صوم اولور سلامت اکلا اولور و سلامت بنوم ایلمه حاصل اولور
 ایلمه اولور اولور صبا نه اولور اولور ایلمه اولور ایلمه سلامت بنوم ایلمه
 و جان مفید چون بدن جانده تمام اولور ایلمه ایلمه کچه جان بدن
 خدمت ایدر اولور خدمت و کونک ایلمه سلامت ایلمه اولور کلادی
 بویلمه ایلمه صیقلی و ایدر اما جانک خاصه بی حیات و کونک
 و حق و ایدر ایلمه خاصه بی کونک و نقل بویجه اولور اولور کونک
 بدن زنده کونک ریهات جان کیندی همیشه اولور ویدنه سوکرتی بر بنده

بکون

بود او نیز از اصرار صاحب آغازی رفت اینست اول اول آغاز رفت
 اریق نشو منق ابراف ایدر رویش و بدی قانت زرق در ایدله اولیجه
 و تعبیه فالقوج محب غفالی تک فوجیه سن ادا ایدله اندکسکه اولیچین
 و ارایسکه اینفله اورسکه بنجی **تک** ایتک کورت بیاتنده در نشو به اوره **تک**
 بهنش اول ای اوزتک آت بهتک و شکرا ایتک وطوب او بیعوق اول اولی
 بکل اینفیدر با مخصوص سیکتک وقتند اهاها ایشه عاقل بر یک کز ایدله
 قومه سله و ک اول اینفلی اندازه ایدوب اندازه سن اینجیه اورینفله و ایل
 که اول ایشین بری شکرا ره کون علی اندام آت بیجوب شکرا ایتک **تک**
 و کلد ران ایل زده دن خواجه در سیر کورک در کوه هفتبه بدی کوی بدی اکی کوی
تک اول و ایل کورت کند و عینتسکه کند که مخصوص اینفله کورک و اکی کوی غفالقک
 مصالحه صوف ایدله سن لکن بود بدی کوی کوی طوی بر برین اولیچین **تک**
 کورت نشو یله کورت عینش بر کورت شکرا اصرار انه شکرا اینجین آت اینفک بر کورت
 غفالقک مصالحو معتقی اوتی کورت ایدیک کلد شکرا اصرار اینفک لده
 کویک آت بهتک ندک کورت بیات آت ایسکه کویک ایتکه ضربه کورین ارایک **تک**
 آتده محبتش کورینور ردی سفرین غیری و بنفله و عله ده پورینه آت بهتک
 نیر کرات پورینه اولیچیا دم آتک پورق سنه تابع اولوب کند و اسند و کوی
 کوی آت ارستند اوتورن مؤاویله اولیچین غفالقک کوز نیر **تک** اولیچیا کوی **تک**

اقتضا ایدر یک باوی سهل بالیق کورت زیدلور کویا یکه متعلقند کسکی کورتلور
 بریجه کورت دخی کویا ایش اولور کسکه ایلای کوی انا اورت اهلنده ریختی
 واردر کورک اینفله اولر حال رشده برصا و بک بر خدارک ایدوب اولور لور شود
 اولور رب صحبت ایدر لورین ایلندری و غنی اولور طفره چیتور لور ایدر لک
 چخشنی و کورت هر کسکه بیه کلدرف لجهله هم ایدر اولیک کورت کوی لور ایلای
 متعلقند کویچر مر کور کوز اربیره مقدمه غیری بکوی کوی تک بر صفا زده سیدار
 کوی ریدک کورت جمله کویچه کویوز اوبورسن یا کور یا تبه یا کده برور غنودر ایدر ول
 اولر طوطیا که بر کسنه اولر کومشده یی چان بخت اوله و صیات اولور ایلای
 نراکه سرهان سراج اولر کویچه نوم موت کوی در اینجق مایینه قوی بود که
 میت کند و سوز کون باشنده کورتور رب اولر قف ناد و کلدرف انا **تک**
 جیات سوز کون باشنده یا کورتور رب اولر ایدر کوی کوی غیری مویشی
 بر در بابوجان نول خنار سر و پلا اندازد و لندون آیدره ایلای بیاتی لبیزدن
 کویسته قندی بنای رسا کورتی کلدرف ایلچیرین اویس بیزه در کوی
 کویشتای بود بد کون اوزده اولر اینجی اویس بیزه در کوی
 اولر ایلردی اب اولر جهدا ایلر کویچه بعضی وقت و لایر سن و ارا کون
 اربنجی **تک** ایلر که کون طویغه دن فالقوب الله متعلق تک فوجیه
 سن ادا ایدر سن ردی بهنش اولر کون طویغه اویس بیزه **تک** فالان زرق **تک**

صحبه قانور در انا شامهون ايه صيد الكرم و در انا صيد صا حيا و نا بچه مسرت
 در برود زردن هر برين بلك اشكال و الاوان و كوت و مفا نلوي باز نامه مرق
 خفيقه و محتاج و در خور انا زردن كه مقل با يك لاله باهفت در ترك اوانه و ب
 و دخی تو شش تریسه سی و سید رکه سی و بنا و اسیا ارباب خیلک خیلک ایتیکو
 کسید رده غزالانم کلک لاه سمی غلک و با خود زبون ایتیک کون که کور میدوند
 و صیده تعلیم ایتیک کون و دخی تو شش خند مننده اول و غایت فوق از ارفق
 مدان ایتیک کون کون که مکان و محل شکاوی بلك و فرار ابر و کسه بهر حال
 مخصص ایتیک کون و دخی تو شش مضمون و معین بلك کون لاه کلک لاه تو ش
 ارفق کون مترا ایتیکو تیریب اول کون تیروده دسیه و پیش میچان اقی دار کلک کون
 سیم کون که معین با درسی و با خود سمن طاروق اقی و با خود سرچهار اقی و تیریب
 او بیچی کون جزوی تیریک نبات شکل یه ویر کده هره بیچی و ارا سبه ظاهر
 او بر و ارا سبه اعلی طاروق و طو لاج کوی ارا و جوی خیشله صانعه حیم او
 لغز کون و دخی بلك کون که تیرون و صفر و با موس و دده و تیریه ایتیک
 مدار دخی همنه و رهنه بکون اولور کسه لاس با سرح و طعم غزلک و با و تیریب
 تو شش اقی نا فعدر و تیریکه وضع ارا و نده قده بول و تیریب بروه اولویب متیرون
 و تیریب سمنند صیانت ایتیک کون و اکنه سکوت و ریجان مضمون سی
 تو سیریب ارفق کون که بر تیریب اوانه قور غه اقی ویر یله و دخی معلول اول

و دخی تو شش بینه بیک اوز کک آه بینه آه اگر انا تیریب غافال و یلباس و ادم آت
 ارسته طو تیریب اوز تیریب ارا اگر عادت اید و کج رکاب اوی به سن و شکاوه
 بیجات تیریه عاقر که برنجی جانورل شکا زنده کر تیریب جانور ارنجه آت
 تو شش مینا سب و کلدر و فطرون غنوی جانوری بر قدر زرد سمن تیروده ایکی
 پا دناه برنجی جانور زینکا زنده هلال اولایب بری بهم بدیم امیر و شوکر و تیر
 زیاد و تیریب دخی تو شش ادم شمس اعلالی پس بونک کوی عاقر بر لوده
 ایتیک بو تیریب آت تو شش صاحب نام ایتیک سب در انا اوز کسین
 فارغ ایتیک کون سن دخی بر اولور پا دناه هلك اوز کده کند و کون و ایتیک
 بلند رنگ ایتیک جانور فارغ آت تو شش اول وقت و ادر ایدری
 اگر شکاوه هوس ایدرسن با ارب شنا همین و بلا بان و جانور انا بچه و یک
 ایاه انا تیریب حلال اولان جیلان شکا زینا است زردا بون تیروده فطرون قدر
 و هم ایتیک انا کده منده اوز تیریب انا و برنجی جانور کون اقی بر سیر و تیریب
 بر ایتیکه بر اهر و کیم شکاوه هوس ایدرسنه فی الجمله شکاوی اکن
 لیسویک و زانوی و زور انا صانفن بلك کرکس معلوم او که باز نامه لوده
 شکاوی ایتیک تو شش و روت فریح و هم اوز تیریب لوند و در رت
 تو شش بری ایا کوزل و طاروق کونک کونک و تیریب دخی تو شش کون کوز لود و تیریب
 شامهون و تیریب تو شش تو شش ایدرس انا ایا کوز لود انا صانفیه هز کسک
 همین

راسخ طر نقلی ریسمه چتره سی ثقل قوی دل مفار نیک منو خری راسخ
 فی سینه ارنجه جمله نیک افصلید را اما دینوی می اعضا سی اویخون
 باشی کچن منقادوی بیوف آردوی راسخ کوزوی صافی پویغی اوزون
 قوی رخی بعضی رصغیر اوزوی مایینی مروضی راسخ الکفون وجهه سی چوق
 یا نلو نیز بعضی بیومعه و بینی یا نیمی نکی جلید را اما ازی مقول سی
 چسندار اوزونته و بلبل بود که با بینی کوجک کوزوی کوب و بول و پلتره
 چغش و آکی کوزی مایینی وجهه سی چوق و کوزی کوسک زوق قوی و رنگ
 و برف رخی و ارنجه آردوی راسخ اوزون کرد ایل آری ضمیر سینه بی
 طریل غری غیر بعضی بعضی اربورغی مایینی راسخ آقی بلب سی ایچیه ساری
 رتورغی بعضی قوی مایل کوز انشا ط اما دینوی سینه قوی رخی طریل و لیس
 مندم دکلد رخی یا کوزوی سیاه خیره و بلبل رتا ز نیک هوای وار
 صافی و کلام قوی رتوره و فی اعینا اوزون و دخی شقیسی زاوه
 اداچی وقت نلو اولو رسر که بر رتا اعلم بخلید اوز طغور رخی باب جریده اوه طغور
 و جیکان ابقی یا نینه در ای جیک کوزیم اگر صیوکان اونیون فرج حاصل
 اینک مراد ایدرسک کاهی کاهی اوله و اجماعت ایدرغه زرد چوک لیس
 ارنجه هیچ راست بود و رتوم و بر بلبل و صناد و خوریکه آردن کوز نیک
 ریکان اصابت ایدوب انجه نیک باش بریق کوز صفتی دن صافی کله

طیر و مقول مسک زوقی انشا نیک فارودن سی کبی در صحت و ورخی زوقی
 پلتره زوقی عادت نندن تبدیل اولون نمی کوی عالی شید پیل اولو غنیه و بل
 و دروغی شلک امر فی لارده و زوق ندان با نغیر جانندان طاهر اولو رده
 انشا و بجزه مساهمی نمی بیلر جلوه میا درت ابلوک کرد و امر اصل نیک مس
 و در معلوب و جلا جلوی با زانکه لوده مکرور در حاجت اولور سیه و نظر
 اوزون فی الجمله مرضی و حقی علاقه می بود رکی قوی و کک مقول سی بد کله اک
 زوقی قوی و با خورک کوز سیه معتنه دلالت ایدر و اگر زوق باک طاری
 بوطه سی ککر رسه صحتنه دیلوده اگر نشاهین و اگر غیری قوشل قاز و طری
 کبی سینه تعلیم اولند قده طهور اوزونده طم زبورب اوقی قوشل اوزونده
 و بر پلرات کک و دخی بلک کک نشاهیند بویوغی اوزون سسخ لون بدن
 بیوت بوزف دخی بیوت کک زوی ککر کس راسخ بودوب صول و ترم غری
 نصیر ارنجه اعلا سید را اما سینه چشم مقول سی لوقی قوی قوی قافی
 عظیم بیوت کوز کوز مقاری نام اوزون بونیلو بود لوی فالن سنا قوی
 نصیر راسخ الصمد رطلیل الجناح قور رخی سنا هین صفت ارنجه جمله
 نیک کبی رده قور غیر مقول بری مفرجی اولوب لوزن سینه با سنده با خور
 اوز سنده یا نخی اولو نازک خبوی نامی لدر و اگر کوزوقی لری سی
 چوق یا نلو نین هضم لوقی قوی بودوب طوی سنا قوی قوی لوقی

و ک

ضرب ایدرس گویوروز زرد و زرد آب آرزوسته به چکامه چوکان ضریر درون و نون خندان
 رات کو نکل دران امین الا سن بر کوز **آب** در ضمن ایله مقامه سبز چکان
 ایدر ای اول چکامه دمیده اوله که سست حرکت ایله سن زریا چکامه
 سست حرکت اقول هاده راک شرطی کلور در مدی سست اختتام طماکی
 در ضمن یوزن ایزدم در ضمنک نون شلقن طما من سن بیه که ریدت اگر نوز
 شوت عدو چه پیدا چه نهفت با نین شمشیر سخن خور کنت اگر که نوز نخت
 با بدی جفت بجائز نوز نین اید نهفت زجه انشکار به انانان در ضمن اگر چه
 نیول در سولجیک در ضمنه سوز کم کرک شمشیر لور زریا بوده جفقی ایله با نین
 اول که سنه کیم با نون ایچون بالکونیه کور کور یوز لور یوزن چنگه در ورتک
 بر آدم اولر که نکه نوز سست یوز لور همدایت مراد لاک کور سن تا کی مراد کی لاک سن
 بعده میدان اولرب در ضمن اکنست و وشودک ایسکه جهود است
 ادر کی کور و لکبه سن چنگه بزاده افادام است که اریه طار یقون جان نوز نین
 زریا در ضمن سنده جرات کوروب نوز کور خزانیه سنده نال انک کور ب
 یقین تکلمه خوف ابد در صورت کورین ایله سستاک و نوز کور کور سن بیه
 نوز کیم که خوف و ضلع کور سن آقی در ضمن سکا مسقط اولر ربیک جانن
 و ازانیه خلاص کنن کلور در عاقبت با صورت با سیرال و مقدره اوردی که ایله
 هلاک اولرب یا سیرال و مقدره ایسکه بقا در نوز ناملا راق ایله اولک

حکایت ایستندم که خورشانده بویک وار ایدری ایدر هر نام اما کور زریا ایدری
 کورن بعضی کسمه اکر کنده چوکان اوزن اولر ایدری کندی دخی اوزن نون مل
 دایندی آه ایدری نوز اجدون از نوز نون بر سب سلال اولر کولوب آه کور کور
 و کینین در زریا قومدی آه بر عمر ایستدی ای زهر نوز نون مانع اولر سن
 از نوز دیدی مراد کلور آه سفی چوکان اوزن سن اهور عمر ایدری اوزن نامق
 سنه روال اولرب سکا انیمه سبب ندما زهر ایدری که آه چون کور نوز ایکی
 کور نین وار در کور برسته بر آنت اصابت ایدر سه و یله مکنتی اولور زریا
 اما سنک کوروزن وار اولر کیدر که خورشان حکومته و داغ ایدری
 آه بر عمر ایدری ای زهر کور یبه لعین ضعیفی حار در کورن کور کور عقلا
 کوریدر وضعی نوز قبول ایلیم بر اهد ایزدم عمر اولر دجه چوکان اوزن
 دیدی ایدری ای اول سن ده بر ایکی کورن تا نال ایچون چوکان سبب
 چیغی سن وار نیا سن لا با سوز کون اویور نه کور نوز چوق آه اولر لست نوز
 تا که بر نوز در نوزوب ضرب کور و سن نوز نوز نوز ایدر اوزن زاده اوزیکه
 نوز راک اولر سراسر سلال همه نوز نوز یبیدر و نوز یله کور سن میدانک بر سبب
 در سن کور نوز نوز بر شنده دوزه و آقی آدم دخی اوزن ده اوچی
 بزکا در اوچی بزکا ده آقی ایستدی طویچ اولر کور کور اوزن رت کور نوز
 کوریدر طویچ سکا کله سن دخی تا نال دجه بوز نوز چوکان ایله طویچ
 موزر

نامش فاندن چنانگی را که در آن ایستاده است و ملک اند و در کهن
 ایستاده و آنکه در آن ایستاده است که فاندن در ملک و صفد و رسد
 و عباد و الهک صلاحه خوب بود و آنکه فاندن در تقصیر ابریه تقصیر ازین
 ایستاده و نظام عباد الهی فاندن و برین ابریه سخن بزرگ حفته که فاندن
 مغز در نجیه که جزم فاندن ابریه خوب و برین فاندن در حکم است و فاندن
 به نفس اول آبی اول جزم فاندن ابریه فاندن ابریه خوب و جزم است
 کناهی فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 اول بل و از فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 مکنه و حکم فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 بد و برین فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 خیانت ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 ناچار بود برین ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 اند جزم ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 بربوب فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 دن ستورک ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 کیم سبک اولدی که فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه

ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 از اسندن چنان ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 بچند آبریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 از فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 بر و در کیم آرم فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 کیم است که ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 کیم است که ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 از فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 برین فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 درین فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 دنیا فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 بد نام ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 اول بل و از فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 لشوب فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 دخی لا ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 نامش فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه
 فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه فاندن ابریه

تلم رکنا ده دل بخت غیر پیرا بشند و یکی خناده مردون اولور سه باس بو تدر سیرا
 کناهن غیر پیرا چکوب صفاسین سن سور سن و دق چکنده چوق ده برادر
 لوق و جونا و زولک نوسوزوب کند و یکی در شمن ازانسه و در شوره نیرا اریقا
 کوروب لایقالی بیخامت کوسترین هکان کنی بی اولور در دغش کی لورب
 کند و نفسی عطلاف ایشیش زور جصد ایتکه عاقلانه حرکت ایله و دشمن
 فرست بو یله بجه هلاک ایدوب ارسال لور تا سن بو لم سن ایز نام چوقه بره ایله
 اولور و تکر نام ریشنان ایله شغفت و مان چوق اوله عتده خوج ایتله کر و بتر
 اولور و راتون لاتین بو لم سن عتده خوج و قسیر بوزل اولنجیه دخی اول مال
 و نهونک لاتی و عاصمی اولمال کورقی و ریخ کس مال بجه جمع ایتله زنیه
 خوج ایتله یا شنده و رای اوغلا کورق مانه سخی ایله در طوق ایله جمع ایدرسن
 ایت کن حکلا مدن اولوق شطرط مایا جهن ایلکه کی مختار ایله ایتیه
 سلاست طوقینه اولر تاقه جمع ایتد و کن مال سکا فال اول سکا برت
 بیجه ذرابه نابل اولر سن انا صر مدن جمع ایدرسن عاقبت مال کیم
 زنی سکا فال اولر ایددی کسب ایتد و کن مالی مختافله ایتله اولور
 اولما زیه صرف و تلف ایله و سفط طوقینه بیزه زنی مال صفظ
 ایتله تحصیل ایتد کن کوچ در زنی چوق کیمسه تحصیل مال ایدر
 انا جورد لک ایله مختافله سته قاده رایا زنی بول کیم اقتضا ایدوب

خبرم او یکه عبدالله ایتدی که بوا بیغنه فلان و فلان سینه بر اولور
 زور مسکریون بولگی بی صا بریج رسسکی اصلاح ایدن بولس
 ایدی که ایشلکی تیروب بریکجا حکومته چور بولس و بی بو حاله روا
 کورید بولگن ما بینده زاروب کلان و خاقو بولیش در رت بن ایدرس
 و بو حاله کلنجیه بن بیلدیم انا ای سناه بو مصله بی نه آتوردن و نه بندون
 بملک کرسک کند و نه معقول و نه مناسب و بوق آدی ناهق غدره غدر ایله
 تنال ایتد و کوزن بملک کور سن شمس لعل عالی ایتدی ای عبدا لله تم
 بدن کورم آدم تنال ایتکدن اولیدی بکی تنال ایتکدن اولدی زنی سن بی اول
 بوش آدی شست علی السنین یعنی آتی بی آفتس ارسته تنال ایتد
 بو حاله ایشور لایم بو غتیه و فلان دخی اولوب سلاست بولور لایم
 انا بیجه که بیخاطت کایکه انرا مدی ای اوغل بولس کیتدن ای مالد کن
 دروبی بوکه دشمن زور و سی بیلوب ایددی لایم و ضرری و ملاحظه
 اولور و رسته ده فرست فوت ایتوب اهالی معقول کور بوب
 اول غایله ناک بکورت اول دفعه سعی ایدرسن اول سینه کم ضرر اول
 حفظه سی اولوب ایله ایستک و تیوب و اضروی و مال و بک
 در اهاله بر غوب ایله سن و دخی ای اوغل زنی بار بار شتی خادیم یعنی
 طوا بچی ایگه هوس ایله زنی و سمالک بشلین قطع ایتد زنی زانو
 ط

۷۸
 ح نفا یا بنه سوسا یه سن سز اول سملک اینست گون و نکلدن سکل فایده وار
 امانت بیز ناک امانت در و ایشندون سکل در فایده و آرا بیج بردست با خود بر سست این
 عوفی و طانی و ایشنی سکل سنا شون و امانت ایشنه مالک و ایشنی یکی با خود
 زیاد و محاذی به محتاج در که اول سبب ایه الله تعالی سنی و مالکی و بر یکی
 و ایشنی حفظ ابد در وقت ما بینده صاحب امانت و یا نیت سوسنی کردن
 بودنی قابله غلظت و درودنی هر ایشنده کاه و ایشنی نایک و کاه هلقان
 و عاجز ناک تی بیرون کاه آرا ولوب بدینختناک و در و ایشنی ناک سنفا تی در
 امانت بیز ناک اولان ایشناک خاصلی زیاد و اولور و امانت آخا اولان ایشناک
 خاصلی آرا اولور و ایشنی حریف و یکی چیز زوی امانت تقصیر به جوق فایده
 منابع اول ابعدی عاجز لغن آخوی محتاج اینه بعضی اولور آه و نکل منته
 سبب اولور و سکره پیشما طبق فایده امانت کلاک ابعدی و نکل امانت چکدنک
 همت ایتدک برو مقدار نشسته هر بی ایشنه حاصل ایتدک جهاد ایشنه امانت
 خاصلی بند مصرف اید سن تا کم امانت غیر بیرون اولوب و طایع اولیکه
 رودنی بر بیز نشسته که سوزیک سینه سندن طلب ایشنه در بیخ ایشنه
 زبک هر بی سوزیکه ایشنه ایشنه و نی قوسیدیه بیرون و اکلده اولان نشسته
 فایح اولک که قناعه است غیر بیرون در سکره و غیر اولان امانت کثیر لا اوقیف
 و درنی جوق صرفی و طمع کاه و ایشنه و غیر و در سکره و غیر و کثیر صرفی

۷۷
 خلیعتن اولور ایشنه کینه دن جون اوبت بز رینه تو معنه سوسا یه و صوری
 نکی اولور ایشنه کینه ایدت کله اولور دن مصرفی چیز بی نقصان ایه کاله
 بز نامه معلوم مصرف اولیجه و حکم فیدت نقص ایتدک دن مالک خرج اید
 سن بو قسقه مصرف اولور دن زیاد و اولور کاله فایده و نکل ایشنه
 بیست جن بز روی اوبت در یا تو شتر و خند ل چون چینه با اید در و بعضی
 نکل اولیجه در زیاد و صوالشور سینه چینه اولور امانت اولیجه تور اولور
 رودنی اب اولور کله کله سینه به بالکی بنی ایشنه کاله اولور کله کله ایشنه کردن
 نشنه اکلدن کید سینه میل اولیجه سن امدنی مان جوق اولور و غیر بقدر
 نفی یکی فر ایشنی ایشنه و سکره کله اولور ایشنه کله کله سینه ایشنه کله
 مصرفی بیرون مصرفی بلین مالی جوق ایدمدن کید سینه ایشنه سکره غیر بیلی
 خرج ایدر آد ملک خاقیت نوقت اولور سکره بر سینه سینه بی نشور امانت بیجوق
 مصرفی و حسابان با نر فایده سن و ضرر بیون بلین کینه نکل زماننده نشینی
 بیرون امدنی زماننده اکلده بیوشنی ایشنه محتاج اولور کله کله ایشنه
 کثیر و غیر نشینه نیجه قومنی سکون در سینه محتاج اولور کله کله ایشنه
 دیشله در رخخانه حفظ ایشنه ز صفتن طلبیدن کید سینه نکل اولور ایشنه
 کید سکره سکل سینه در بیون اولور کله کله ایشنه ایشنه حفظ ایشنه بیون جوق
 نشینی حفظ ایشنه درنی جهاد است کید سکره و مالکی غیر بیسناک مانندن زیاد
 حفظ

۱۶۰
 اسرافین ابدی چنانکه معلوم می شود اسرافین سیرت و توحید است که در حق اسراف
 اولیست زیرا که لغز با الله تعالی هر گاه که کور بر نسبت ابدی کور فقر است در حق
 آفری اسراف در امیدی معلوم است که کور کند و بلازم اولی است منته به شرح
 این همه اسراف و کلام اسراف اولی است که عیبت شرح اولی است نه در نیاید نه آفرین
 نفی اولی و در حق بملک که است که اسراف باکن با الله و ضحیه کلام اسراف
 و کجیه و هرا اینده در حق اولی اول مقوله اسراف بدنی آری در نفس
 انجید و ضحیه صغر و غفلت شامش روز و صباغ آدی خسته ابدی کور
 میست که به چو غنک شعله می قدر و غنچه با غنچه در و با غنی انداخته ایله و غنچه
 شعله می تمام اید اولی در وقت که با غنی اسراف نه نیاید و غنچه با غنچه بر غنچه
 لا شک چو با غنی سیرت یکت با عیب اولی در سیرت معلوم اولی یک چو با غنی شعله
 و مایقی یا کور با غنچه در کلام بکنم اعتدال حاله در اول سیرت حق
 سبب از و صفای اسراف شرح اید در حکایتی آن است که لود را انا صاف لحد در
 سبب از و صفای اسراف در و بیو در یکی از ریکی طارایع آنجا حال ایله آنکه از اریه
 العذر اسراف در و بیو در یکی از ریکی طارایع آنجا حال ایله آنکه از اریه
 در یکی از ریکی مقدار غنچه کجیه و کند در و صلا لاجن ایچون الا ان نشنه تک
 خوشبختیه فقیر ایله و کند در و کجیه اسراف مالا کجیه مزیزه را انا جانکدن غنیز و کلام
 فی ایله به جهده ایله به چیل مساک و توفیه مسرف اولی است و در حق ایجا ریل
 ماکدن که کجیه یا ایله امانت توفیم جو رسن مسرف کجیه ده امانت ایله

۱۶۱
 زیرا اول منته که مقدار در سکا کجیه صوص و طعم ایله اولی است یعنی اولی است و نیز
 خلق ایله محسن سلوک ایدوب بیرون تران اول بشقا عقلی بی تریله
 و سکا خیر اولی بیور در سکه و جوده کتور سکه سبی ایله خیر فن ایله و ایضا
 خیر سوسی است که از مالک بین اناس خیر کور کفین مالک ایله مشهور اولی است
 زیرا خلق بیینه تدوی و فیه اولی و بهیش اول ای اولی قنایه غنایه
 بر نایله سبی بود که خیر بی و شریک ایدوب غنی کجیه تک خلق در طلب
 و خیر سینه اولی و بیو هم از اسبه اعتباری و آرد در سوزنی و تریه
 مقبوله اسراف فقیر که طلب و جوی سینه در خلق یا بشندن تر اعتباری و نه
 مکافی و آرا ایدوب تمناعت ایله مستغنی اولی اعلی حال و فقیر اولی ایله
 جزایق اذنا حال اولی و غنی نا هرا اولی و در حق کور در کور در حق ایدوب
 کجیه یا و اولی در کلام مدح اولی و فقیر که هل کور اولی در حق ایدوب
 و نس حلی عهد الباقی ایدوب بود می معلوم اولی است که هر منته تک
 بز تر بی لای غنی بولک زینتی و بز یکی فقیر ایدوب و احسان ایفک ایدوب
 هر کس به مقدار غنچه نظام و احسان ایفک ایدوب سوسی ایله و صدق
 و کس ده احسان ایدوب صدق و سوسی کوزه دوی اسراف ایله اسرافات
 عاقبتی شد در هر سوسی از و صفای تک فقیر ایدوب و کور سوسی و کجیه اولی است
 تنه که رب الغنیه جل و ملا بیور کور و شورا لایشرع ان الله لا یحب
 الاسرفین

۱۲۲
 تکلمه کرده بخون تا خون بدو رسد لا زولوا بلین سنینه بخون فرج ابریه که پیرالت
 زنی ابرو را با خون غیب میبرد بر صورت ظهرو را برین اول درگاه سکه مدد بخون
 دفع مرغ و روت ایدرس با خون کند و کف ضبط اید میویب خوجه مفا
 ایسین باری برنسیه به فرج ایگه که چو رسد وقتا بوییه و زوایندند قییدین
 فایه لعل با قوت و انجیل و اکثر کورمش و طارک برنج و با تو رو بو مقول
 ازانند بلغی و نه فرج اباه و کوزیاد به مالک اوتوب مخالفه سو مستکل
 ارونرکه طهر اصفه المانت اباه بزیا طهر اوتورک بکوت ابون اول از استرکون
 وقت بانقام سکا تنسیم بر سو ما به ضایع اول از زردنی وقتا که ملا اندون
 و بعد از عیال ایدرسین احتیاج واقع ابرو رسکه بچندن برقتنه مفا که
 پیوی تدارک اباه دفع مرغ و روت ایگه سخی ایدرسین بزیا ایا فرقتند
 نقصان اباه صافوب سبل مدینه افلاس اتصفا ایدوب در ترک
 بزیر بود و دخی ای اوتو بر ربه هوس ایغه و فایه اباه ایغه آله کاراب
 مقوله حال آدمی خور و صورت سنرا بد کند و نفس که ظلم ایش اول رسین
 و جهاد اباه ایگه ایسکه به فرج ایغه و یومه خاشاکه دوست ار به زکر و رو کلاه
 احوال ایدر و طلب ایدرسین کوجه کله و دستلوی و سنلغه به سیدیل
 ابرو در رسته و رود و غن ماله آرق مالک در دیمک کون باخورد طلب ایتین
 کند و کینه ادا ایدنجبه صبر ایترک کون تاکه د و سنلغه مخالفه کرده در حق

۱۲۱
 تیر آسرف اسراف ابه ضایع ایتمک احوالی ابرو را تا ثانی سسک معظ ایدر و نی
 و دخی قمار با زواج کجیبه ایگه ایتمک و هر کجی کوردر سن سنر بل تا کور مار خورن
 دن آمین اباه و کلا اندندن مال محمد نه تقصیر ابیه هر کیم تقصیر ایتدی در و نی
 و سکا قی هیچ اوتیود بیجا ارا وادی و مقصود وی به ایگه حاصل اول وادی
 و حریم فایه ایدر مسکه شو به بر لای اول و بنیاده ایگه نسیه و ادر که نفل
 برندن قمار و بر بی طلب ایدر بر بی راحت نوری زحمت در انا ایگه بی
 آدمه لا زولود و زیا راحت زحمت ستر اولان و زحمت راحتسن اولان بجه
 عقلا و جهم و پیش در سن استیجی در زحمت و رخ اندر آسرا بویجی
 بدن راحت کورک مقدم زحمت چکاک اباه در زحمت چکاک مقدم چکاک
 او بغانه در مشاکافی امک صرف زحمت چکاک به باطن اولون کورور
 امک چکیمویب راحت فالوریکه پیوستللی زحمت چکاک شکرید که به
 کونک زحمتی با زحمت راحت در رو کونک راحت با زحمت چکاک
 دنیا و آخرت احوالی کجی بوی کونک س اولان اینا طهر سفندن چکاک و کجی
 عبادت طریقتندن کار کنند و به ناسخ اولان اینا طهر سفندن چکاک و کجی
 زحمت بدنه و روز حسرت ده لطف حق اباه راحت و حسرت چکاک و کجی
 اینوزی بدیگه اگر زحمت کار راحت اباه هر نه حاصل ایدرسین برتعدا برین
 نفعه در بقدر آری تا خیر غمک کون مثلا بوییه اولان ایغه اولان اولان کور
 کل

۱۲۴
 پیل مرزبوردن بفره سی او لورسه امانت به خجانت ایزن کجا مناسب حکایت
 زاریت ایزن کجا بر خواجه سحر و فنون جهان کید کردن علی الظرفی بره رسته
 از ورز کند سپه مرافقین طلب ایل اول در دست تم سنگه ختامه کاک و نارد
 دم کن ختامه کرم زرا ایزن کرده ایشم آراد در پس آکبسی عکاشا مه داد
 آراد زنده اولک بختک بوی آت کر چه بر کیدد کججه ظاهر حق اولغاه نامله
 کند کردن خواجه تک خوری اونا رکن خجانت ایل رفت نیکا و هفتغاه
 خواجه اگه چغدی خواجه بوزی کند و سپه اهلان دوستی غیاسله
 با غده بوز آتوم آراد رسامه صنایع از عقدا ن خوز ایدم آنگده خورسین
 دیوار خور و بستیم ایل اولدی قبول ایدوب بعض بولاره اوتور ب
 خواجه به منتظر اولور دیکس خواجه صتام دن چغدی کوره دخی و خوش
 اول او خوی از زربنه مرورسا میت کوره بلد و کی آدم اولما غله مقید دار
 لیر کچک سن او خوی خواجه چاغوز ب کل مال تنگی آل ددیوب خواجه
 به دوی کیمسته اولغاه نه شکل اما ماتنت د بوزی ایشی و بوزی بچه بوز
 دکن اما انت در دویوب آتونی خواجه بستر ایتیدی و کن ای خواجه
 سنک اما تنک سیکال بقیصدن فالدم و بر نمنه حاصل بولدم و دیدی
 خواجه ایندی بیجه ایش ایلدی ایشن اولک کینی طراد و عتاری ایلدی بو
 بیله سحر لده ظاهره و پیقوب بر شی پیدا ایدم خواجه بوسوزی

۱۲۵
 در سخن ابلتک دوستی و رشیدن بربک جا اهلان ایشی در کس بچرب اهل
 حق و رست اگه طلبیدن اقام آراسی ایدن زرا دوست بوزور سا ایندنه
 بوز امو دخی مروت کلان رود زعفری دوست اینک و دشمن ایلد و دخی
 نوز ابلتک خاقان ایشمزد دخی ای ایل اولکلدن کلان خوری سحیف لوزون
 در بیخ ایزنه کیمسته تک ماندن کوزنک و طمک اولمسون آک عشق بیئینه
امانت فار و غفت کله مصرف و دنیا ده مدراج اولسن بکوی اکلچی .
امانت حفظ ابلتک بیاندنه و دشمن اول ای اول کیمسته سکا
امانت قوت سراد ایشم ججه ایت کم ایشم و قبول ایتیب بالافا ایدن بوز
 کلنیه کوز خیر مال امانت حقیقی بر بلادر راج خالان خالی دکلام بر بک
 بوز کیم اما ناتی مالکلدن زیاده حفظ اید زهرست چکیمه سن و صلحی
 استدی و کی وقت بزه سن بوزی دخی طبع ایدوب ایشا ایشیه سن بوزی دخی
 بکله شایع اول مجا ده فاله سن بوزاج خالی بر بیزبان ایدم اولما ناتی
 بوزی حفظ ایدوب مشایع طلب ایتد کده شیب ایدم سن تکیم سن
 خالی بوزور سا ان الله یا مکره ان و اولا الامت الی اهلها اگه سی اوزنه
 حق سبجان و خالی تک فوئان بزه کیمه کوز منی اولور سن ایددی ناتی
 قبول اینک عاقلا زسوکت کلان جهدا ایتکه قبول ایشم لا کم کلیم
 قبول ایدرسن حال نظر سنه تقید ایلد و خجانت ایلد زرا اهل امسال
 بولم

کز روز و پستی کسسته تا لگن لگد کت آلا ز طهای نیم عالم اولاد و نیت کسسته به کسوسن
 هویه بویخ وین دارا اهل سر عالمه مستطالما لوی غاشها در ابله و هجیت با نیتست
 دخی تا نورسن ایزد را لگن لگن حکم انبش اولورسن و دخی پیرن اینگی عادت
 ایینه حکمان اولور سر کرجیل بره دخی پیرن ایینه آگاه خلق از اسنده جوزف
 پیرن اینک ایله مشهور اولدیله سن و غویله بیکر اکو را اولور ایسل خلق سوزگی
 تصدیق ایدر عینه حاجت فایز را نقصنا ایدوب پیرن ایدرسن قبول
 ایدردر کوز قیور ایسل کذیب ایله مشهور ایسین کوجیل سولرسن
 کرجیل پیرن ایدرسن دخی تصدیق اینزیرا ریله اویجه عینه نه حاجت
 امانت کاتر کتیا در دخیشل زبیر و قاکر امین و راست کور امانت لایق
 اولاد کجه لیک مالی سنگد رسنده امانت وضع ایدرن کلدر بیکه وردک
 کلدر بیکه و کیمیر سول اولایسه سنگد کور اول وقت دیانک اوزره حورک
 ایدرسن بورجه ایله خلقت مالی امین و دخی دارنزد و دخی ای اول
 جهد ایدر کیمسه با آلا ایچی اولیکه و سولیکر کیمسه آلا نغه آشفده و رینده
 آدم جوزف الایوزر غایر قول و جاریر خرید و فرزندنه بکری ایچی
 کلدر و جاریر کوب صائق بیایندد رای اول اول کول و جاریر آقن استیکن
 غایت کور و کانی ایفک کول سنن بزرگ کول و جاریر با زاوی غیری چا
 نور با زاویه بیکه من بچ آدم استراسی سلی جوزف علمد ر سیر کور کول و کولور

کیمه ایچی

ایشتدی حیوان اولوب باور کور نیرنی نه تمیپ کوب کفین برن جوزفنی
 بنورم و دست و مردم نیاس ایدردم اول صراحی دیدیکه که اول آتوق
 کین و هنرم ایله تحصیل اینش اولدم هر ایله سکا و روزم کون
 جورن امانت در امانت غیانت نامرد اینی در خواجه جورن بوسوزیک
 ایشتدی بو مرتن ایچون بوز آل توفی سکا هیکه ایدم حلال اولسون
 دیدی بیکر کور ایددی هر حال غیانت ایدم سن و بنیاد اس
 راهلحق اولسن بچکه امانت غیانتی کورده سن ایددی بوسلین
 آدین و بر دین ایسه رضیکر کوره نزل حاصل ایدرسن و بر دخی
 شوخ با الله امانت صنایع و تلف اولور سه هر چند صنایع اولدی
 دررسن کیمس تصدیق اینوجب غیانت ایله معرف اولورسن جوزف
 مختصر سنده قصور ایبتک دیو نظمین اولورسن علی آخر حال
 جلاب چکر سن بر دخی امانت صلح برله غیانت واکار ایدر نه اول
 دخی آکیدی خالی کلدر یا زور یا ضرب ایله تحصیل ایدر نخلن
 از اسنده بد نام و بی اختیار و امثال وقران از اسنده شو سنا اولورک
 یا خود اکار ایله سکا اول اول امانت غیری کور و بیورب هلا اولدیقه
 عند اندر و سینه اولورب قیامتند عذاب و عقاب چکر سن نصیحت
 انا ای اولی کیمسه نه امانت وضع اینک مراد ایدرسن الخ لیل و نه
 کوز

۱۲۵

۲۸

واجبه بلو و سواقی که در انور و بلو بی سیاه از کوه صا در اسیه دهی مالزم بومشنا ایلوق
 کند و آنی آتیه بی که کف بومشنی و ایلوق بیو شمش و در بیوی میوز فقه و کوه کوی
 دوشی و بلو بی میسون کوز لوی الا کوی کوی فانی چاینا و بیچین
 اولد و بیغیلور و جهره سی آتور و توتلور و خالتور و بیغیلور آق و جهورا اولوب و سا
 براهمناسی او بیوت اولد بوعیلا متعلق کوله و جاریه اولور و اسیه لطیف و خوش
 و فاد اولد و تاتی و موشی اولوب محبزه و رفتیته مناسب اولور تا کوله و ده کوی
 و وصل بشنا نه سی بود که معتمد القام و بیوز لک و بیوز لقه معتمد اوله
 و ساچی نه زیاده و خشن و زیاده ملایم بومشنی اوله و بیوز لک آتلی و تاتی قوی
 و آبی منسیر بلو و بلینک آبی بیوی و بیوز لوی اسی آچوق کوی لوی آلم
 و کویج میوز لور اوله بوملا معده الا که هر صفت خدیبه و کبابیه و کوشی الفه
 و خزینه و الفه لایق بوملا معده الا که هر صفت خدیبه و کبابیه و کوشی الفه
 و امین اولور اما سنا زنده لغه و سنا کوی ملاچی بی لایق الا که کوز لک غلام لوی
 بود که اقی ملایم بومشنی اوله کوه سی نه سی سوز آرت و مایانی لجه و آبی
 بومشنی و بیوز لوی آچوق و جهره بی کوی لور اولوب شرفا خیر و بیوز لک در بیوی
 بوققه و ساچی جوق و ماری اولوب کوی لوی آله و صوفی آله و کوز لور اسیه
 سنا زنده لغه و رقاصه لغه و سنا سینه و زیوز لک و بیوز لک اولوب قهقهه فایده
 فانا نجاعت و سیکه مناسب الا که کوله سنا لوی بود که صاچی خشن ایل

۲۷

ظاهره الا عبیدت باطنه الا که بی بیانه در بیوز لک اولد که اول نظره
 کوز کوی بیوز لک اولد فراسست و نظیر بلو با قوی کوی بیغه کوی زشت کوی زینه و کوش
 غن و اوله ایلد کوه کوله جاریه با لاری بخارت کبی در آتی کوی کوی
 غایت فاق کوی کوی کوی و جاریه با لاری زنده مغلوب اولدیه زیبا ظاهره
 و باطنده شخص بی آله ملک عیبی ظاهره اسیه کوی لای در بلور فاقنا
 باطنده اسیه کوی بیوز لک کوی فراسنی کوی لای صا صاب کوی اولد کوی بله
 اولد خور هر کوی همیشه کله کوی بی با خود سرسل بیوز لک کوی فراسسته
 بیله ایچی معلوم اولد که اصحاب فراسست و ارباب تجر کوی اولد کوی لای
 بیغه شرط تعیین ایشملور کوی آنکله خوب و زشت کوی اولد کوی لای
 فقه الا زنگ عبیدی سن کینک کوی غیروا اولد نظر لوی کوی کوی له
 ایدوب بویا زاده اوج شرط و آرد بر بی بود کوی اولد فراسست و قیافت
 ایلد بر اولد بیرون و زنده عیب و هنری بیله سن ایلد صاچی کوی در
 و با صوری در بیله سن ایلد بی بود کوی جنسی کوی در بی صلی در و در چشم
 ندره اولد جنسی کوی در و بیوز لک کوی در و بیوز لک کوی در و بیوز لک کوی در
 اول اینه و سنا سینه آم سنا کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
 دبی اولد کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
 خدیغ ملک و صا صاب کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
 کوی کوی

اولوز را تا آنچه در درم غیر لری آرد از لری بود که خواست از خوشی اولوز را
 افند بیست مائنه پوز چه و پیش تو بخوشی و اول اول اینفلور و ضمیمه لری سوست
 و اولوزی اولوز را تا مائنه روم جسمی تک عیلم لری بود که سوست و کهل
 تو کسور و ساق تقیال اولوز فصح اولوز رو تندر طبع اولوز را تا خوش
 را اچو لو و تا با پیشل کچما منساج اولوز و اولوز در زلزله یعنی چوق سو لوز
 اولوز را و اینفلور کوبیده کمال کسور ب خوشی کور لوز ارضی جسمی تک عیلم لری
 بود که بد فعال تو چالو و اولوزی و نورش و تابان و بلا چو کفر و سوست اولوز
 در یعنی کفاله مائنه ششمه مائنا اولوز بود کسور و قوتیست و افند بیست
 سزا اولوز و کور همن لری دخی بود که اسماق فصح و نیز نام و استند کورن
 کور و دغین پوز اولوز رو کاند و شوق پوز نوز و کور لوز نوز لذت آلوز همن
 اید در کسور کاند و همن خوشی کور را تا سیه توله کور لوز دخی بوا سو لوز
 در که همن در لری کوبی و تا و سوز لوز و مسند اولوز و صیغ مائنه
 در کاند رجعی هیچ رجیمه کند لری بکن تو لری غش لری که همن سو لری
 تا ریشوب آیش و ریش لوز و در زلزله و چله جه لری اید و همن در کوره
 ارباب صنایع بر پله اولوز و لوز االقوب و سوز و لری لری اولوز همن در کوره
 حضرت آدیم به لری زمانتند لوز لوز کچله هیچ صنعت اهل لک
 اکیسی بر پوز کد بود سکر که بقال قضاب اتم کچلی با سجا را سباجی

بر لوز زشت لوز و کچیل لوز که وصف اولوز تا همن کور کورن کسور کچله در لوز
 کچله زشت اولوز هیچ کوز اولوز کور کور همن در لوز با شل لری لوز
 اولوز ریش لری کوز لوزی بوقفه بوقلو کلد و بوز لری و در شل لری
 در لوزی دل پسند کلد و حاصل جهله لفظا ستمه نظر اولوز کچله زشت و کچلی
 کور لوز کوز لری کوز لری وصف لری و لوز و لوز و خوبانی کوز لوز
 چله چشمنده لوز تا زشت و کچیل لری دخی غایت زشت و کچیل
 اولوز و کور عیلم لری بود که طبیعتی سوخت اولوز بر پشته اگر کوز
 کوز در وضیعت و خوش و همن شش و کسور و عیلم لری آدم سوز لری لوز
 و بدست و سوز شش اولوز تا کچله لزه قف لوز لری کوز لوز کوز لوز
 ایند کچ جهله دخی کچله اید سزا تا مائنه مذکور لوز همن دخی بود که
 جهله اولوز در لوز اولوز و در شمل کورن کوز لوز لوز لوز لوز لوز
 و بر لاشنه بار دخی اولوز همن اینفلور لوز حقتند کور و عیلم لری
 تقی و کسور بوشش اولوز مائنه سقلاب در لوز دخی در طبیعت
 شنه قویب در هم لری کوز لری باک مائنه در و عیلم لری بوشش
 و فعلی نامور اولوز دخی اینفلور لری و شل لری سوز لوز لوز لوز
 اولوز و کوز لوز زیاده تحمل صلاحی لوز و دخی کچله و فتنه کوز لوز
 بوز کوز لوز مائنه لری شنه کوز لوز زیاده حیت اید لوز و کوز لوز حقتند
 اولوز

کور که در بوی زار و سه فلک هر اول و حقیقت خالصه واقفانه است چون بود
 بی نایب جویج از او که هنوز ظاهر اربابا منتقدان او رسد که عادت امراض
 بود که چرخ کور سکه کوزنک و کجی صلا و رابک بیاض کوز زوی تزل و جوتوه
 د و غمخند و معلم در که او کجوله جوامه سرخی بر آرد و کوز زینک پیچنی کور کج
 شیشک کوز زینک در کوز او کج استصفا سرخی بر آرد و کوز زینک پیچنی کور کج
 اکوی و جویج کوز زینک در کوز او کج استصفا سرخی بر آرد و کوز زینک پیچنی کور کج
 صلاهی سیاه و سیاه لقی سر با دهجه او بر سرکه صلاهی پاک پیچند فلزیه و بار
 و کوز لزم او بیجی بیضی زینک از او رسد لایسکه بکله محل مذکور رود یا در کوز
 یا بر صند و کوز و دانی کوز شیش و کوز زینک آبی صلا و رمش او لور بر کج بر کله
 دلیله را آندت مامند آنچه کج او بی یا توره لور بیلکه و کوز کوزینه و قصه اله
 با صکه او کوز بر کوزینه قوجین را بیسکه معلوم او لور کوز او لور کوز عقی و آرد
 یا بوز کجی کوز لور و رونا و کلاخی و آرد و جویجه بلبلک با جیدند آردن ما فلما
 کوز کج کوز کوز سون آنز شیش و یا خورد بوز شیش بد سر ججه سی و آری در
 یا خورد بوز زینک تا صرافش شخی را بر صند سر و کوز لقی کوز لقی اینست کج بوسه
 صلاهی جید سر و سوز سوز بلخی قوی با سوزست سوز بلخی جله ایه بی سوز بل
 تا خورد تا لقی ایلدی سوز بل و روان سوز لور و در جوف کسه در وقت بلبلک کج در
 و خوش سرخانی روی در جوف کسه آفر سوز بل در روز یک کشتا لور زینک بوز جوف کج بر روی

او لور بوز بر کوزینه تا شش در اهل سلامت او زینک بر کوزینه فارغی کوز کوز
 انا هندی ولدی بر حاج طایفه در هر بر یک قوی و فعلی شیشقه او لور کج
 بر کوزینه بکوز لور هر کج بر بعضی آورد بعضی نیک چندان تا بوز سی و بیاض
 تقید او زیندی آنچه جملدن او جویج و غمخند سی و بیضیست قبول اید جویج
 در بار کج و آنرا با ششوی بر من نامنده او لاق طایفه سی و بار اودت
 و کاشمیرات جیشلر بر جویج عاقلند در اودت به اودت و کوشان آنرا ششوی
 در بوز بوز در کوز کج هندی بلبلک و سیاه جویجه سوزان و بیلر سر کج
 طایفه در او زینک قوی و بیضی در انا عینی قوی بیدن اودت و زینک پیچنی
 حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم جویج کوز اینتند و الله
 اعلم ایددی هر طایفه ناک اصولی معلوم او لادی جویج او کله که لوله نیک
 اینست سوز اوج شرط از او کوز آنچه کوز کوز کوزینه اربیه یا خود بعض
 غلام ایه خسته او بیجی کجی در بکله محمل کج در راتک ششکان و کلا عین کج
 و آرد در انگله نه اولدی معلوم و طاهرا اولور او کلا بکوز با جا کوز اعد
 غن وقت بکوز کوز کله قناعت ایقه بز آل در وقت کوز زینک آنرا کوز
 و کوز منظر کوز و بیلر کج بر کوزینه بکوز غن وقت او لور کله اوق نظر کوه سکه
 کوز کوز کوزینه آنچه نظر کوه خلایق کوز زینک او بیجی کوه که کند و سی و کلا عین
 برخال تغال ایدوب ششیل اوله ایددی بیجی قویت تا مال اهل نظر اقبال
 کوز کوز

روا کده و محتاج اوست تا چنانچه در بعضی کتب با بنویسند و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
اندینستک نامت و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
ایت زینا آنک که گویند که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
نیز طاعتی که بنویسند و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
فاندری که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
و کبریا که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
دخی طاعتی است که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
ندانند که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
صورتی که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
او در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
از بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
فهرده و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
ذکر ابدی است که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
بر طاعتی که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
نیز در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب

۲۰۵
و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
منزل آن که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
ایت که در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
اندر بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
اما در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
و غایب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
آرزو در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
بعده در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
ابدی در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
اینها در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
سبب در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
اینها در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
بخی در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
چگونگی در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب
و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب و در بعضی کتب

در بعضی کتب

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ramazan Tugay ÖZDEMİR

Doğum Yeri ve Tarihi : Nevşehir / 06.03.1992

Eğitim Durumu

Önlisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi / Açıköğretim Fakültesi / İlahiyat (Devam ediyor)

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi / Fen-Edebiyat Fakültesi / Türk Dili ve Edebiyatı (2015)

Lisansüstü Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (YÖKDİL: 66,25)

İş Deneyimi

1. Aydın Sosyal Bilimler Lisesi 2015 (Şubat – Haziran) Stajyer Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
2. Adnan Menderes Üniversitesi 2015-2017 Kısmî Zamanlı Öğrenci – Mevlânâ Koordinatörlüğü

İletişim

e-posta adresi : rtugayozdemir@gmail.com

Tarih : 23.04.2018